

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİHÎ VE EDEBÎ FİĞÜR OLARAK
MALİNÇE (DOÑA MARİNA) VE TEMSİLLERİ

Fulya DOĞRU

2501190436

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. María Jesús HORTA SANZ

İSTANBUL – 2023

ÖZ

TARİHÎ VE EDEBÎ FİĞÜR OLARAK MALİNÇE (DOÑA MARİNA) VE TEMSİLLERİ

Fulya DOĞRU

Bu tez çalışması, Meksika'nın 1519-1521 yıllarında İspanyollar tarafından ele geçirilişinde önemli rol oynayan Malinçe (Doña Marina) karakterinin tanıtmayı amaçlamaktadır. Malinçe; Doña Marina, Marina ve Malinalli gibi pek çok şekilde adlandırılmış çok yönlü bir karakterdir. İspanyollar ve Meksikalılar arasında çevirmen ve aracı olmasının yanı sıra melezliğin (mestizaje) annesi olarak da bilinmektedir ve Meksika kimliğinin oluşmasında da önemli bir payı bulunmaktadır.

Tarihî kaynaklarda bahsi geçen Malinçe aynı zamanda tiyatro, şiir, öykü ve romanlarda edebî figür olarak yer almış ve pek çok esere de konu olmuştur. Tezin kapsamı, Malinçe'nin tarihî bir figür olarak tanıtılmasından sonra temsilleri, Meksika kimliğinin oluşumundaki rolü ve edebî figür olarak alımlanması olarak belirlenmiştir. Türkiye'de üzerinde çalışılmamış ve pek tanınmayan Malinçe, tarihî bir figür olarak tanıtıldıktan sonra Malinçe'nin baş karakter olarak yer aldığı edebî eserler incelenecektir ve Malinçe'nin edebî figür olarak bir panoraması sunulacaktır.

Hem Meksika tarihinde ve edebiyatında yer edinmiş hem de İspanyol kaynaklarında bahsi geçen Malinçe üzerine yapılan bu araştırmanın, Malinçe karakterini Türk okurlarına ve literatürüne tanıttak bir eser olmasıyla birlikte konuya ilgi duyanlar için yararlı olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Malinçe, Doña Marina, Meksika'nın Fethi, Çevirmen, Melezlik

ABSTRACT

MALINCHE (DOÑA MARINA) AS A HISTORICAL AND LITERARY FIGURE, AND HER REPRESENTATIONS

Fulya DOĞRU

This thesis aims to introduce the character of Malinche (Doña Marina), who played an important role in the Conquest of Mexico by Spaniards in 1519-1521. Malinche (Doña Marina) is a versatile character named in many ways such as Marina and Malinalli. In addition to being a translator and mediator between Spaniards and Mexicans, she is also known as the mother of mestizo (mestizaje) and she has an important role in the formation of Mexican identity.

Malinche, mentioned in historical sources, has also been a literary figure in theatre, poetry, story and novels and she has been the subject of many works. The scope of the thesis is determined as her representations, her role in the formation of Mexican identity and the perception as literary figure after the introduction of Malinche as a historical figure. After introducing Malinche as an historical figure, the literary texts on which Malinche represented as a protagonist will be examined and the panorama of Malinche as literary figure will be presented.

I expect that this study about Malinche, who has been mentioned both in Mexican history and literature, and in Spanish sources, will be useful for those interested in the subject. I assume that it will be an informative work to introduce Malinche to Turkish readers and literature.

Key Words: Malinche, Doña Marina, The Conquest of Mexico, Translator, Mestizo

ÖNSÖZ

Yazı, sözün kaybolmasını engelleyen ve zamanın içinde yolculuk yapmasına yardımcı olan sistemli bir araçtır. Geçmişten günümüze ulaşan, başına bir iş gelmezse ulaşmayı başaran metinler onu deşifre edecek kişilere ulaşana kadar mesajını saklar. Bu çalışmaya konu olan kişi Malinalli ya da Malinçe; günümüzde yüzyıllar önce yaşamış, bir topluluğun ve sonrasında medeniyetin ve medeniyetlerin farklı bir deneyim yaşamasına neden olmuş, erkeklerin dünyasında kendine yer bulabilmiş bir Aztek kadınıdır. İlginçtir ki hakkında başkalarının yazdığı metinler ulaşabilmişken kendisinden bize bir metin ulaşmamıştır. Ulaşan metinler, bu çalışmada birincil kaynak olarak sınıflandırılan tarihçeler, kroniklerdir. Bu iki medeniyetin iki farklı sistemde sakladığı bilgi ve belgeler, İspanyol ve Meksika kaynağı olarak iki grupta incelenmiştir. Yeni Dünya'yı keşfetmek ve orada hüküm sürmek üzere gelen İspanyolların beraberinde gelenlerin İspanyol dilinde ve kendi perspektiflerinde yazdıklarına karşılık Meksika topraklarındaki yerlilerin yani Aztek ve Mayalıların kendi perspektiflerinde yazdıkları ve tahrip edilmekten kurtulup günümüze ulaşanları ise resimli tarih, piktogram şeklindedir. Bir üçüncü grup kaynak ise İspanyol ve Meksikalıların soyundan devam eden melez yazarların kaleme aldığı veya İspanyol bir redaktör tarafından organize edilen yerlilerin resimleyip anlattıkları hibrit kaynaktır.

Tarihî bir figür olarak dönemin tarih kitaplarında ve resmî tarihinde bahsedilen Malinçe, daha sonra edebiyatın farklı türlerinde kurmaca bir karakter olarak yer almış ve bazılarında kurmaca olsa da kendine ait bir ses verilmiştir. Bu edebî metinler, geçmişe ileri bir noktadan bakıp alımlayan farklı kültürlerin ve perspektiflerin ürünü olarak farklı dillerde, raflarda ve online platformlarda yer almaktadır. Malinçe, doğduğu ve yaşadığı toprakların hem uzamsal hem de zamansal olarak uzağında bu defa Türkçe konuşulan coğrafyalarda ve kişilere tanıtılmak istenmiştir. Malinçe'nin bulunduğu tarihî ve coğrafi bağlam, İspanyolca ve Nahuatl dilinde isimlendirilmiştir. İki farklı kültürde Malinalli, Malintzin, Marina, Doña Marina ve La Malinche gibi isimlerle anılan Aztekli tercüman; Türkçede ve sesleriyle karşılık bulmuştur. Bu nedenle, çalışmada Malinche değil, Malinçe olarak yer verilmiştir.

Hem tarihî hem edebî yöne sahip, farklı perspektiflerden göstermeye çalıştığım Malinçe'ye Türk dilinde ses vermiş olmaktan mutluluk duyuyorum. Bu çalışmayı

gerçekleştirebilmem için öncelikle İspanyol dilini ve inceliklerini büyük keyifle ve emekle öğreten Aslıhan Ağdanlı'ya, çalışmalarıyla ve bilgisiyle ilham vererek Malinçe'yle ilgili her yeni gelişmede benimle heyecanlanan, desteğini sürekli hissettiğim María Jesús Horta Sanz'a en derin hürmet, sevgi ve teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca beni İspanyol dilinin incelikleri ve zenginliğiyle besleyip bilgi birikimimi arttıran İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümündeki tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın araştırma kısmında okumalar ve metinlerle Meksika'dan rehberlik eden kıymetli Edwin Alcántara'ya, çalışmalarını benimle paylaşan María Castañeda de la Paz'a, çalışmam için Amerika'dan kitaplar taşıyarak bana destek olan Shadia Sadaqa'ya, bana kütüphanelerini açarak kaynak sunan ve yuva olan Burgos şehrine ve orada karşılaştığım güzel insanlara minnettarım.

Dilimi öğreten annem ve beni sevgiyle sarmalayan ailem, bilgiyle besleyen hocalarım, çok dilli çevirmen dostum Joaquín García Domínguez; uzakları yakın eden ve erken kaybettiğim sevgili gökyüzü insanı Derya Karabulut, kütüphane arkadaşım sevgili Özgür Öztürk ve pek çok yolda bana eşlik edip sabrımı arttıranlara aynı zaman diliminde denk gelebildiğim için kendimi çok şanslı hissediyorum. Bitmeyen merakı, daha iyisi için çabaları ve inadı ile yorulmak bilmeyen yolsever Julia'ya yaşamak, öğrenmek ve öğretmek için gösterdiği azminden dolayı teşekkür borçluyum. Son teşekkürüm ise doğduğum toprakların yılmaz kahramanı, Türk milletine ve diline can suyu veren baş öğretmen Mustafa Kemal'e. Duyduğum minnet, saygı ve sevgim sonsuzdur. İyi ki.

Fulya DOĞRU

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TERİMLER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÎ BİR FİĞÜR OLARAK MALİNÇE

1.1. Malinçe ve Bulunduğu Tarihî Bağlam	2
1.2. Meksika'nın Ele Geçirilişi (1519-1521)	6
1.3. İspanyolların Meksika'yı Ele Geçirilişinde Malinçe'nin Rolü	15
1.4. İspanyol Kaynaklarında Bahsedilen Figür	19
1.5. Meksika Kaynaklarında Bahsedilen Figür	28
1.6. İspanyol-Meksika Kaynaklarında Bahsedilen Figür	38

İKİNCİ BÖLÜM

MALİNÇE VE TEMSİLLERİ

2.1. Soylu ve Köle Olarak Malinçe	47
2.2. Çevirmen Olarak Malinçe	49
2.3. Aracı ve Danışman Olarak Malinçe	57
2.4. Kadın ve Anne Olarak Malinçe.....	62
2.5. Melezliğin Annesi Olarak Malinçe	68
2.6. Hain Olarak Görülen Malinçe	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEKSİKA KİMLİĞİNİN OLUŞUMU VE MALİNÇE

3.1. Melezlik (Mestizaje)	86
3.2. Malinçizm (Malinchismo) ve Yerlililik (Indigenismo)	95
3.2.1. Ireneo Paz ve Malinçe Algısı	102

3.2.2.	Octavio Paz ve Malinçe Algısı.....	103
3.3.	Çikano (Chicano) Kavramı ve Malinçe Yorumu	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ FİĞÜR OLARAK MALİNÇE

4.1.	XX. Yüzyıla Kadar Malinçe Figürünün Edebî Eserlerde Alımlanması.....	112
4.2.	XX. Yüzyılda Tiyatro Eserlerinde Malinçe Figürü.....	120
4.3.	XX. Yüzyılda Şiirlerde Malinçe Figürü	133
4.4.	XX. Yüzyılda Öykü ve Romanlarda Malinçe Figürü.....	138
4.5.	XXI. Yüzyıldaki Eserlerde Malinçe Figürü	144

SONUÇ	167
--------------------	-----

KAYNAKÇA	172
-----------------------	-----

KAYNAKÇA ELEKTRONİK	183
----------------------------------	-----

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e. : Adı geçen eser

Bkz. : Bakınız

Ed. : Editör

Haz. : Hazırlayan

RAE : (Real Academia Española) İspanyol Kraliyet Akademisi

S. : Sayfa

S.y. : Sayfa numarası yok

Vb. : Ve benzeri

Vd. : Ve diğerleri

Yak. : Yaklaşık

TERİMLER LİSTESİ

Türkçe yazılan bu çalışmada bahsi geçen İspanyolca ve Nahuatl dilindeki yer isimleri ile özel isimler tezin diline uygun olarak Türkçe okunuşlarıyla verilmiştir.

Antiller¹: Büyük Antiller ve Küçük Antiller: İspanyolcadaki Las Antillas

Amerika kıtası adaları: İspanyolcadaki Las Indias veya Las Indias occidentales

Amerika: ABD değil, Amerika kıtası kastedilmektedir.

Çetumal: Chetumal

Çolula: Cholula / Chitrula

Hispanyola: İspanyolcadaki La Española. İspanyolların keşfettiği ilk ada.

Kakçikel: Cakchiquel dili

Ketzalkoatl: Quetzalcóatl

Kozumel: Cozumel

Meşika: İspanyolcadaki Mexica

Meksika: İspanyolcadaki México / Méjico

Şikalango: Xicalango / Xicalanco

Tenoçtitlan: İspanyolcadaki Tenochtitlán

Tabasko: Tabasco

Tlaskala: Tlaxcala / Tlaxcala

Tlaskalteck: Tlaxcaltec

Veracruz: Veracruz

Yukatan: Yucatán

La Malinçe: İspanyolcadaki La Malinche, Marina için kullanılmıştır.

El Malinçe: İspanyolcadaki El Malinche, Hernán Cortés için kullanılmıştır.

Kuitlahuak: Cuitláhuac

Şikotenkatl: Xicotencatl

Kristof Kolomb: İspanyolcadaki Cristóbal Colón için kullanılmıştır.

Moctezuma: Muteczuma, Montezuma, Moteczuzoma ve Motecuhzoma

Marina Hanımefendi: İspanyolcadaki Doña Marina için kullanılmıştır.

¹ Büyük Antiller: Dört büyük ada olan Küba, Hispanyola (Haiti ile Dominik Cumhuriyeti), Jamaika ve Porto Riko'dan oluşur. Ayrıca Cayman Adaları da dahildir. Küçük Antiller ise Virgin Adaları, Anguilla, Saint Kitts ve Nevis, Antigua ve Barbuda, Montserrat, Guadeloupe, Dominika, Martinik, Saint Lucia, Barbados, Saint Vincent ve Grenadinler, Grenada, Trinidad ve Tobago, Venezuela açıklarındaki adalar ile Hollanda Antilleri ve Aruba gibi küçük adalardan oluşur.

Ele geçirilme / Fetih: Conquista

Konkistador: İspanyolcadaki conquistador kelimesi için kullanılmıştır.

Novohispanyol / Yeni İspanyalı: İspanyolcadaki novohispano veya novohispana

Kreol: İspanyolcadaki Criollo

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Meksika'nın Fethi'nin olaylara göre kronolojisi.....	7
Tablo 2: Moctezuma ve Hernán Cortés arasındaki iletişim çemberi.....	52
Tablo 3: Melezliğin Çeşitleri ve Tablosu.....	88

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Cortés'in San Juan de Ulúa'dan Tenoçtitlan'a Rotası.....	8
Resim 2: Tlaxskala Barışı, Figür 4.....	10
Resim 3: 1519-1542 MezoAmerika'nın Fethi ve Keşif Rotası.....	18
Resim 4: Tlaxskala Tarihçesi, Figür 62.....	30
Resim 5: Cortés'in Tenoçtitlan'a girişi, Azcatitlan Kodeksi , Figür 44.....	32
Resim 6: Kuauhtlantzinko Kodeksi , Figür 2.....	34
Resim 7: Kuauhtlantzinko Haritası	35
Resim 8: Florentine Kodeksi 'nde Malinçe, 12. kitap, 9. bölüm.....	40
Resim 9: Veracruz Limanı'nda Marina ve Hernán Cortés.....	44
Resim 10: Tlaxskala Tarihçesi , Figür 11.....	54
Resim 11: Beylerin Vaftizi, Figür 8.....	61
Resim 12: Hernán Cortés'in Veracruz'a Varışı veya Kolonizasyon, Figür 36.....	69
Resim 13: Hernán Cortés. Mural de Diego Rivera, Figür 31.....	69
Resim 14: Amerika kıtasında Meryem Ana imgeleri.....	79
Resim 15: Irkların birleşimlerinden kesitler.....	87
Resim 16: Meksika'daki Guadalupeli Meryem Ana ve İspanya'daki Meryem Ana. 98	
Resim 17: Malinche 'de Vaftiz Edilen Malinçe.....	148
Resim 18: Moctezuma ve Hernán Cortés arasında tercüman Malinçe.....	157
Resim 19: Soy la Malinche çizgi romanında Tercüman Malinçe.....	159
Resim 20: 2018 yapımı Malinche (Malinçe) dizisi.....	161
Resim 21: 2023 yapımı Malinche (Malinçe) müzikali.....	162
Resim 22: Yaopan adlı video oyununda Malinçe.....	164
Resim 23: Alia2 1521 adlı masa oyununda Malinçe.....	165
Resim 24: Alia2 1521 Rol kartlarında Malinçe.....	166

GİRİŞ

Bu çalışma, XVI. yüzyılda Meksika'nın İspanyollar tarafından ele geçirilişinde önemli rol oynayan Malinçe (**Doña Marina**) karakterinin Türk literatürüne tanıtılmasını amaçlamaktadır. Öncelikle Meksika'nın Ele Geçirilişi / Fethi hakkında yazılmış kroniklerde yer alan bu kadın figür, çevirmen ve aracı olarak bahsedilmiş olup Meksika'nın Bağımsızlık Dönemi'nden itibaren yaşadığı yeni kimlik oluşturma sürecinde melezlik ve hainlik çerçevesinde yeniden anlamlandırılmış bir karakter olmuştur. Tarihî bir figür olmasının yanı sıra edebî eserlere de konu olmuştur.

Tezin birinci bölümünde, Malinçe'nin yaşadığı coğrafya, tarihî bağlam ve Meksika'nın Ele Geçirilişi hakkında bilgi verilecektir. Meksika Fethi'ni anlatan Meksika, yerli kroniklerde ve İspanyol kaynaklı kronikler tespit edilip bu belgelerde gösterilen tarihî figür Malinçe tanıtılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise birçok sıfatla anılan Malinçe'nin temsilleri bazı başlıklar altında detaylıca incelenecektir. Bu temsiller; soylu ve köle, çevirmen, aracı ve danışman, kadın ve anne, melezliğin annesi ve hain şeklinde sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Meksika'nın bağımsızlık kazanmasından itibaren Meksika kimliğinin oluşumunda Malinçe'nin rolü bahsedilecektir. Ireneo Paz'ın Malinçe algısı ve Octavio Paz'ın Malinçe algısı karşılaştırılacaktır. Ayrıca, Malinçe'yle ilişkilendirilen malinçizm (**malinchismo**), çıkano (**chicano**) kavramları ve ardından yerlililik (**indigenismo**) kavramı açıklanacaktır.

Malinçe'nin edebî figür olarak alımlanacağı dördüncü bölümde ise XXI. yüzyıla kadar yazılmış eserlerde yansıtılan Malinçe figürü hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında ise sırasıyla tiyatro, şiir, öykü ve romanlarda Malinçe'nin baş karakter olarak yer aldığı eserlerden incelenecek ve alımlanan Malinçe figürü gösterilecektir.

Çalışmada İspanyolca kelimeler vurgulanmış (bold) şekilde yazılmıştır ve yabancı dildeki eser isimlerinin Türkçe karşılıkları parantez içinde verilmiştir. Tezimde bulunan bütün çeviriler tarafımdan yapılmış olup direkt alıntılarda orijinal metin dipnotta gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÎ BİR FİĞÜR OLARAK MALİNÇE

“Pek Yüce Efendim! Dünyanın meydana gelmesinden sonra yaratıcısının [Hz. İsa’nın] ölümü ve yeniden doğuşunu saymazsak en büyük hadise Amerika kıtasının keşfidir. Bu nedendir ki adına Yeni Dünya denir”² López de Gómara

1.1. Malinçe ve Bulunduğu Tarihî Bağlam

XV. yüzyılın ikinci yarısında İber Yarımadası’nda yaşanan siyasî hareketliliklerden ilki olan 1479’da Kastilyalı Isabel ve Aragonlu Fernando’nun oluşturduğu siyasî birlikten sonra ikinci gelişme 1492’de yarımada da bulunan Granada Emirliği’ne son verilmesidir. Yine aynı yıl kazanılan siyasî birliğin ardından dinî birlik için yarımada da bulunan Yahudiler gönderilmiştir. Yarımada da sağlanan egemenlik, izlenen yayılcı bir politika ile sahip olunan toprakların dışına çıkarak hakimiyet kurmak üzere imparatorluğa dönüşmektedir ve böylece İber Yarımadası dışında Kristof Kolomb’un ilk yolculuğu gerçekleşmiştir.

İspanya'dan batı yönünde üç gemiyle yola çıkıp 12 Ekim 1492'de Amerika'ya varan Kristof Kolomb, yanlışlıkla Asya'nın doğu kıyısına ulaştığını sanıyordu ve bu nedenle de bulunan yerler Hint Adaları yani **las Indias** olarak adlandırılıyordu. Kolomb ilk seyahatinden dönüşte bulduklarından öyle büyük bir coşkuyla bahseder ki Yeni Dünya'ya tekrar tekrar sefer düzenlenmiştir. Toplamda dört sefer düzenleyen Kolomb, 1506'da öldüğünde bilinmeyen bir kıtaya geldiğini bilmiyordu. Kristof Kolomb'un Amerika'ya gelişi; Yeni Dünya olarak da adlandırılan bu kıtanın fethi, kıtadaki medeniyetlerin ve kültürlerin İspanyol hakimiyetine girmesi ve İspanyolların bu yeni topraklara yerleşmesi gibi gelişmelere yol açacaktı. Kutsal Roma İmparatoru olarak da bilinen Şarlken'in (**Carlos V**) politikası sayesinde İspanya, XVI. ve XVII. yüzyıllarda sadece Avrupa'da değil aynı zamanda Amerika kıtasında da baskın bir güç olarak görülmektedir.

² “Muy soberano Señor: La mayor cosa después de la creación del mundo, sacando la encarnación y muerte del que lo crió, es el descubrimiento de Indias; y así las llaman Nuevo Mundo.” (López de Gómara, 1552b: 16)

Kolomb'un 1492'daki Yeni Dünya'ya yaptığı ilk seferinden sonra Papa VI. Alejandro tarafından Nisan ve Eylül 1493 arasında İspanyol Katolik Hükümdarlarına *Bulas Alejandrinas* adında dört papalık fermanı verilmiştir. 3 Mayıs 1493 tarihli *Inter Caeter* adlı ilk papalık emriyle, Batı'da bulunan ve herhangi bir Hristiyan prence ait olmayan keşfedilen ve keşfedilecek adalardaki egemenliği Kastilya'nın şimdiki ve gelecekteki hükümdarlarına atfetmiş ve ayrıca Kastilya hükümdarlarının özel izni olmadan ticarî veya başka bir amaçla gidişleri de yasaklamıştır (Davenport, 1917: 56). Böylelikle, Katolik krallar Amerika kıtasına yapılacak seferler ve orada adlarına kurulacak egemenlik için papalık fermanlarıyla meşruluk kazanmışlardır. Kazanılan meşruiyetle beraber yeni kıtaya seferler de hızlanmıştır.

Meksika'nın fatihi olarak bilinen Hernán Cortés (1485-1547), 1504'te Salamanca Üniversitesi'ndeki Hukuk eğitimini yarıda bırakıp bugün Santo Domingo olarak bilinen Hispanyola'ya (**La Española**) gitmiştir ve 1511'e kadar kaldığı bu yerde yerlilerin ve toprakların bölüştürüldüğü sistemde kendini tarıma adanmıştır (Gutiérrez Samperio, 2019: 37).

Yukatan'a keşif için 1517'de giden Francisco Hernández de Córdova'nın ve 1518'de giden Juan de Grijalva'nın girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Francisco Hernández de Córdova karaya indikleri Çampoton'da (**Champotón**) yerlilerin saldırısına uğrayıp aldığı yaralar nedeniyle ölürken Juan de Grijalva da Hernández de Córdova'nın indiği yere vardığında yerliler tarafından saldırıya uğramıştır. Saldırıdan kurtulup önce **Términos** Lagünü'ne devam eden Grijalva, sonrasında bugünkü Veracruz (**Veracruz**) Limanı'nın karşısında bulunan San Juan de Ulúa Adacığı'na gitmiştir ancak erzak sıkıntısı nedeniyle yerleşim yeri kuramadan Küba'ya dönmüştür. Bu iki başarısız girişimden sonra Cortés, Yukatan kıyılarını geçerek Kozumel (**Cozumel**) Adası'na varacağına dair Küba yöneticisi Diego Velázquez de Cuellar (1465- 1524) ile anlaşarak 10 Şubat 1519'da yola çıkmıştır (Gutiérrez Samperio, 2019: 37-39).

1519 yılında Küba valisi Diego Velázquez, Hernán Cortés'i Yukatan'a bir keşif yapması için göndermiştir. Velázquez'in amacı keşif olsa da Cortés, keşfin yanı sıra ele geçirme ve yönetme amacındaydı. Kozumel Adası'na vardığında orada Maya kabilesiyle dokuz yıl geçiren ve Maya dilini öğrenen Jerónimo de Aguilar (1489-1531) ile karşılaşmıştır ve onu tercüman olarak yanına almıştır (Malamud, 2005: 79).

Yukatan'a keşif için gönderilen Cortés, yarımada'daki halkların içinde bulundukları siyasî durumdan yararlanarak fetih stratejisini kurgulamıştır. Jeremy Black, 1519-1521 arasında İspanyolların Aztekler üzerinde hakimiyet kurarken yerel bölünmelerin yabancılara gösterilen tepkiyi zayıflattığını ve hatta bu durumun İspanyollara yardımcı olduğunu ifade etmektedir (Black, 2019: 83). Tlaxkalteklerin (**Tlaxcaltecas**) Azteklerin hakimiyetinde ancak küskün bir halk olmasından faydalanarak İspanyolların onlarla ittifak kurduğunu görmekteyiz. Black, Tlaxkalteklerin ve diğer müttefiklerin 1521'de Tenoçtitlan'ın fethini kolaylaştırmak için çok sayıda asker sağladığını aktarmaktadır ve sayıca üstün olan Azteklerle karşı bu yerli desteğinin İspanyollar için oldukça gerekli olduğunu da eklemektedir (Black, 2019: 73). Ayrıca, Cortés'in İspanya kralı Şarlken'e yazdığı 1520 tarihli ikinci mektubunda da Moctezuma (yak.1466-1520)'nın yönetiminden memnun olmayan Veracruz ve Cempoal'daki halkların İspanyollar için potansiyel müttefik olacaklarına dair görüşleri görülmektedir.

...Onlar Muteczuma'nın tebaasıydı ve bilgilendirildiğime göre zorla ve kısa zamanda (tebaası olmuşlar). Benim aracılığımla siz Majestelerinden haberdar oldular. Asalet ve kudretinizden dolayı siz Majestelerinin ve dostlarımın vasalları olmak istediklerini, onları zorla ve zorbalıkla ele geçiren ve çocuklarını öldürüp putlarına kurban eden o büyük efendiden onları korumam için bana yalvardıklarını söylediler. Bana onun hakkında başka şikayetlerde bulundular ve bununla beraber Majestelerinin hizmetinde, çok güvenilir ve sadıklar ve (sadık) oldular. Ve sanıyorum o tiranlıktan kurtuldukları için her daim sadık olacaklardır... (Cortés, 1519-1526: 40)³.

Cortés'in yazdıklarından görüldüğü üzere Moctezuma'nın tiranlığından şikayet eden yerlilerin İspanyollardan yani Cortés'ten yardım istekleri ve o zamana kadar gördüğü muamele, yerlilerin ona sadık ve güvenilir müttefik olabileceklerine dair güvence vermiştir. Dolayısıyla, Cortés Meksika'yı ele geçirme planlarında

³ ...ellos eran súbditos de aquel señor Muteczuma, y según fui informado, lo eran por fuerza y de poco tiempo acá ; y como por mí tuvieron noticia de vuestra alteza. y de su muy real y gran poder, dijeron que querían ser vasallos de vuestra majestad y mis amigos, y que me rogaban que los defendiese de aquel gran señor que los tenia por fuerza y tiranía, y que les tomaba sus hijos para los matar y sacrificar á sus ídolos, y me dijeron otras muchas quejas dél; e con esto han estado y están muy ciertos y leales en el servicio de vuestra alteza. E creo lo estarán siempre por ser libres de la tiranía de aquél...

mevcut durumdan istifade ederek yerli müttefiklerinden destek alabileceğini düşünmektedir. Thomas Ward, Cortés'in stratejisini şöyle yorumlamaktadır:

Cortés, Meksika Vadisi'ne vardığında, tıpkı Avrupa'da olduğu gibi etnik kökene dayalı krallıkları ve bölünmüşlükleri çok çabuk tanıdı. Cortés, bu bölünmeleri kendi açısından politik olarak anlasa da onlara saygı duymadı. Sadece fetih misyonunda bir araç haline geleceklerdi (Ward, 2001: 431)⁴.

Cortés'ten kısa zaman önce 1505 yılında Aztek alt sınıflarını vuran bir kıtlığın yaşandığı ve pek çok insanın kendisini köle olarak sattığı sıkıntılı bir dönemde, tüm bunların üstüne imparator Moctezuma kendi gücünü kan kurban etme kültürüyle artırmayı tercih etmiştir (Harman, 2010: 282). Sıkıntılı şartlarda ve verginin yanı sıra insan kurban verme gibi zorunluluklarla yaşayan halkların mevcut düzene bağlılığının ne kadar güçlü olabileceğini düşündüğümüzde Azteklere boyun eğmiş insanlar için gelen konkistadorların mevcut düzende kurtarıcı bir ittifak umudunu verdiğini söyleyebiliriz. José María González Ochoa da Ketzalkoatl inancının yanı sıra Cortés'in 1519'daki varışının Azteklerin egemenliği altındaki bazı halkların gözünde bir ilahî ya da beşerî bir fırsat olduğunu çünkü bu konkistadorlar sayesinde mevcut durumdaki vasallıktan kurtulacaklarını düşündüklerini ifade etmiştir (González Ochoa, 2001: 116).

XVI. yüzyılın başlarında Tenoçtitlan'dan kuzey ve güney kıyılarına doğru ve daha güneyde günümüz Guatemala'sına kadar uzanan 200 bin kilometreden fazla bir alana yayılan Aztek İmparatorluğu, gücünün zirvesindeyken 38 bölgede 25 milyon insanın yaşadığı bir coğrafyadaydı (Manzanera, 2022: 34). Hernán Cortés, 1519'da Aztek İmparatorluğu topraklarına vardığında imparatorluğun merkezi Tenoçtitlan'da 1502-1520 yılları arasında tahta kalan Genç Moctezuma (**Moctezuma el Joven**) olarak bilinen Xocoyotzin Moctezuma bulunmaktaydı (Bueno, 2015: 16).

Mayaların arasında meşhur olan **Chilam Balam de Chumayel** (**Çilam Balam de Çumayel**) kitapları Yukatan bölgesinde konuşulan Kakçikel (**Cakchiquel**) dilinde yazılmış metinlerdir ve XVIII. yüzyılda Juan José Hoil tarafından derlenmiştir (Kutlu,

⁴ Cortés arrived at the Valley of Mexico he very quickly recognized kingdoms and divisions based on ethnicity-just like in Europe. Even though Cortes understood these divisions which for him were political, he did not respect them. They would only become a tool in his mission of conquest.

2012: 70). Bu metinlerin önemi ise İspanyolların gelişini ve yeni bir çağın başlayacağını bildiren işaretlerden bahsetmesidir. Daha sonra bu mitin Aztek ve İnkalar arasında yayıldığı da bilinmektedir. Mite göre tanrı Ketzalkoatl (**Quetzalcóatl**) elli iki yıllık bir döngüden sonra döneceğini vaat ederek doğuya doğru yola çıkmıştır (González Ochoa, 2001: 115-116). Bu elli iki yıllık döngüye denk geldiğinden Aztek imparatoru Moctezuma da gelenin yani Hernán Cortés'in Ketzalkoatl olduğuna inanmaktadır.

Antonio Aimi, Meksika'nın ele geçirilişi ile ilgili İspanyol ve Meksika kaynaklarının üzerinde mutabık kaldığı dört noktadan bahsetmektedir. Bunlardan ilki Aztekler, geçmişte Meksika'dan doğuya gitmek için Meksika'dan ayrılan büyük bir hükümdarın torunlarının gelmesini bekliyorlardı. İkincisi, iktidarın meşruluğu bu hükümdardan gelmektedir. Üçüncü olarak, İspanyollar bu hükümdarın varislerinin misafirleri olarak görülüyorlardı. Son nokta ise gelişleri, egemenliğin iade edilmesini gerektiriyordu. Dönüşü beklenen büyük hükümdarın, özellikleri tanrı Ketzalkoatl'ın özellikleriyle karıştırılan efsanevi bir Tollan kralının dönüş tarihinin 1 Caña⁵ olduğu belirtilmektedir (Aimi, 2002: 36). Bu inanç, Cortés'in tanrı Ketzalkoatl ile özdeşleştirilmesine neden olmuştur. Ketzalkoatl ile özdeşleştirildiğinin farkında olan Cortés, 'büyük günahlarını telafi edecek bir dönüş' ve 'tanrının dönüşü' hikayesini uydurmuştur (Aimi, 2002: 202). Ayrıca, Moctezuma'nın Cortés'in geri dönen Ketzalkoatl olabileceğinden korktuğu ve bu nedenle onu iyi bir şekilde karşıladığı düşünülmektedir (Harman, 2010: 283). Cortés'e karşı Azteklerin ve Moctezuma'nın barışçıl yaklaşımlarının ve karşı çıkmamalarının sebebi Ketzalkoatl'a duydukları inanç ve kabullenme ile açıklanmaktadır.

1.2. Meksika'nın Ele Geçirilişi (1519-1521)

Yukatan'a keşif için için gönderilmenin ötesine geçen Cortés, 18 Şubat 1519 tarihinde 11 gemi, 10 top, 16 at ve beraberinde 100 denizci ve 600 asker ile Kozumel'e ayak basmıştır. Yaptığı seferle Küba yöneticisi Diego Velázquez'in emirlerinin ötesine geçen Cortés, üstüne karşı bir özerklik göstergesi olarak gemilerini yakmıştır (Ferro, 1994: 67). Keşfin de ötesinde Aztek İmparatorluğu'nun topraklarını ele

⁵ Tenoçtitlan'ın güneş takvimine göre 1 Caña, Jülyen takvimine göre 1519 yılına karşılık gelmektedir (Aimi, 2002: 108).

geçirmeyi hedefleyen Hernán Cortés'in bu amacına ulaşması kısa sürmeyecektir. Bu hedefte 1519 tarihinde başlayan ele geçirme süreci 1521 yılının 13 Ağustos günü tamamlanmış kabul edilmektedir.

Meksika'nın Fethi'nin olaylara göre kronolojisini Antonio Aimi'nin açıkladığı Jülyen Takvimi ve Tenoçtitlan'ın Güneş Takvimine bakarak şöyle gösterebiliriz (Aimi, 2002: 25):

Olaylar	Jülyen Takvimine göre		Tenoçtitlan'ın Güneş Takvimine göre	
	Gün ve Ay	Yıl	Gün ve Ay	Yıl
İspanyolların varışı	23 Nisan	1519	7 Huey Tozoztli	1 Caña
Çolula (Cholula) Katliamı	17 Ekim	1519	6 Tepeilhuitl	1 Caña
İspanyolların Tenoçtitlan'a girişi	8 Kasım *İ.K.	1519	8 Quecholli	1 Caña
	9 Kasım *M.K.	1519	9 Quecholli	1 Caña
Toşkatl (Toxcatl) Katliamı	14 Mayıs *M.K.	1520	11 Toxcatl	2 Pedernal
	16 Mayıs *İ.K.	1520	13 Toxcatl	2 Pedernal
	23 Mayıs *H.T.	1520	20 Toxcatl	2 Pedernal
Kederli Gece (Noche triste)	1 Temmuz *H.T. ve *İ.K.	1520	19 Tecuilhuitontli	2 Cuchillo de Sílice
Tenoçtitlan'ın Düşüşü	13 Ağustos	1521	2 Xócol Huetzi	3 Casa
*İ.K.: İspanyol kaynaklarına göre *M.K.: Meksika kaynaklarına göre *H.T.: Hugh Thomas'a göre				

Tablo 1: Meksika'nın Fethi'nin olaylara göre kronolojisi

23 Nisan 1519'da gösterilen İspanyolların varışı, 21 Nisan 1519'da San Juan de Ulúa'ya varan Hernán Cortés'in varışına denk gelmektedir. Hernán Cortés ve ordusu, Nisan ve Ekim 1519 arasında önce Cempoala'ya (1 Haziran) sonra Tlaxcala'ya (18 Eylül) ve Çolula'ya (14 Ekim) varmıştır.

Kozumel'e sağ salım varan Cortés, orada İspanyol kazazede Jerónimo Aguilar ile karşılaşmıştır. Sekiz yıldır bulunduğu ve uyum sağladığı yerde Maya dilini öğrenen Aguilar, Cortés'e tercüman olarak eşlik etmiştir. Cortés'in ilerleyişi Chetumal'dan sonra Tabasco'ya doğru devam ederek 22 Mart 1519'da meydana gelen Centla Muharebesi'nin olduğu topraklara kadar sürmüştür. Muharebeyi kazanan Cortés'e hediye olarak yirmi kadın sunulmuştur ve vaftiz edilerek Hristiyan isimleri alan

kadınlardan biri Marina, Cortés'e tercüman olmuştur. Tabasko'nun ardından yoluna devam eden Cortés, Meksika kıyılarına yakın küçük bir adadaki San Juan de Ulúa'ya varır ve Aztek imparatoru Moctezuma'yla ilk temasını burada kurmuştur (Malamud, 2005: 80).

Cortés, 21 Nisan 1519'da vardığı San Juan de Ulúa'dan sonra Nisan sonlarına doğru Yeni İspanya'nın ilk köyü olan Villa Rica de la Veracruz'da Temmuz 1519'da İspanyol kralı V. Carlos'a ilk mektubunu kaleme almıştır. Ayrıca, Cortés'in genel komutan (**Capitán general**) ve baş vali (**Justicia mayor**) gibi otoritelere bağlı olarak pozisyonunu meşrulaştırdığını bilmekteyiz (Gutiérrez Samperio: 2019, 48). Cortés ve beraberindeki İspanyollar, Veracruz'dan sonra bazı İspanyolların Yeni Sevilya (**Nueva Sevilla**) olarak adlandırdığı 25 bin nüfuslu Cempoala'ya varmıştır. Iván Vélez Cipriano, Cortés ve ordusunun 1 Haziran'da vardığı Cempoala için o zamana kadar gittikleri en büyük yerleşim yeri olduğunu ifade etmektedir (Vélez, 2019: 57). Cortés, burada Şişman lider (**El cacique gordo**) olarak da bilinen Quauhtlaebana ile müzakere etmiştir ve yerlilerin sunduğu hediyelerden sonra insan kurban etme ve insan eti yeme gibi geleneklerini terk etmeleri konusunda söz istemiştir. Ardında pagan ikonlarının yerini alan haç, Hz. İsa ve Hz. Meryem'in resimlerini bırakarak ilerlemiştir (Vélez, 2019: 60-61).

Resim 1: Cortés'in San Juan de Ulúa'dan Tenochtitlan'a Rotası

Cortés'in görüştüğü Şişman lider Quauhtlaebana ve Meksika yönetimi altında haraç ve vergiyle yaşamaktan şikayetçi olan komşu köylerin liderleri mevcut yönetimden hoşnutsuzdur. Ancak, İspanyolların topraklarındaki ilerleyişinden hoşnut olmayanlar da olmuştur. İspanyolların Cempoala'daki kalışları süresince Cortés, pek çok Aztekli heyeti görüşmeye kabul etmiştir. Bu heyetler, İspanyolların Tenoçtitlan'a ilerlemek yerine kıyılara dönmelerini talep edip karşılığında onlara düzenli olarak yiyecek tedarigi, altın ve zümrüt teklif etmişlerdir (Gutiérrez Samperio: 2019, 54). Bu teklife karşı daha büyük planları olan Cortés, ilerleyişine devam etmiştir.

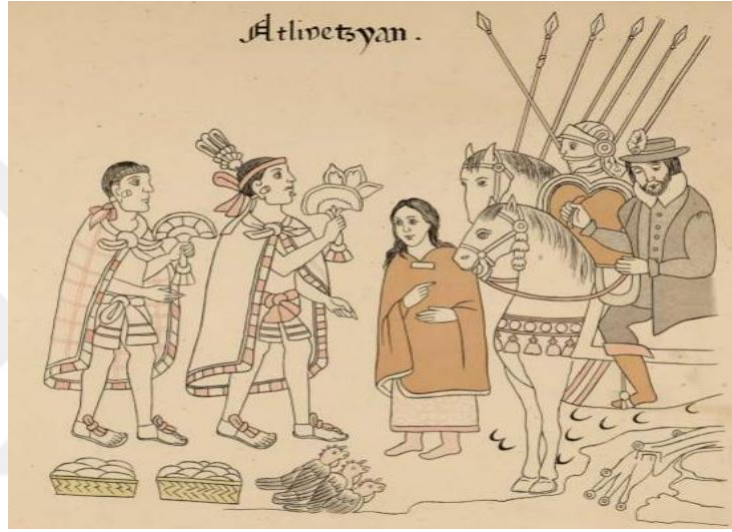
Cortés'in Cempoala'dan sonraki durağı Tlaxskala olmuştur. Tlaxskala Krallığı, dört beyin yönettiği dört büyük beylikten meydana gelen Yeni Dünya'daki dört büyük beyliğinden biridir ve altın, kakao, pamuk, bal, vb. zenginlik belirtisi olan ürünlerin taşındığı bir yerdir. Bu nedenle, komşu ve ticarî bölgeler tarafından da kıskanılmıştır (Muñoz, 1576-1591: 55). Sosyal ve politik olarak iyi organize olmuş Tlaxskala'da; Maxicatzin, Tlehuexolotzin, Citlapopocatzin ve Xicotencatl adında dört bölgeyi yöneten lider bulunmaktadır. Bu dört bölgenin üç yöneticisi İspanyolları barış içinde karşılama taraftarıyken Xicotencatl yöneticisi Genç Şikotenkatl (**Xicotencatl El Joven**), direnmek ve savaşmak isteğindeydi (Gutiérrez Samperio, 2019: 61-62). Bu karşı koyma isteği, 31 Ağustos ve 2 Eylül 1519'da gerçekleşen iki muharebeye neden olmuştur. Direnişle karşılık veren Tlaxskaltekler, daha sonra İspanyollarla Moctezuma'ya karşı ittifak kurmuştur. Tlaxskaltekler'in bu ittifakını Pablo Escalante Gonzalbo şöyle açıklamaktadır:

Tlaxskaltekler bu direnişi bıraktı ve İspanyollarla birleşmeyi seçti çünkü bu onlara böyle bir ittifakın topraklarının bütünlüğünü sağlayacağını gösteriyordu. Kaldı ki Meşikalılara hiçbir sadakat borcu yoktu. Aksine, Meşikalılar onların düşmanıydı (Escalante, 2004: 61).⁶

Aztek İmparatorluğu olarak bilinen medeniyetin egemenliğindeki bütün halklarla barışık yaşamadığı göz önünde bulundurulursa siyasî egemenliğin, halkların dışarıdan gelene karşı birleşmek için yeterli olmadığını gösteren bir durum söz

⁶ Los tlaxcaltecas cesaron su resistencia inicial y optaron por aliarse a los españoles porque les pareció que esa alianza garantizaría, precisamente, la integridad de su territorio; ellos no debían lealtad alguna a los mexicas, más bien todo lo contrario, eran sus enemigos.

konusudur. Yaşanan iki muharebenin ardından Tlaxskaltekler, İspanyollarla görüşmeler yapıp barışı sağlamış ve ittifak kurulmuştur. Tlaxskala'daki barış görüşmeleri için kırmızı ve beyaz örtüleriyle barış görüşmelerini organize etmek için İspanyolların bölgesine gelen araçlar görülmektedir. Bu görüşmelerde tercüman olarak bulunan Malinçe (yak.1502-yak.1552), **Tlaxskala Tarihçesi** adlı eserde resmedilen barış görüşmelerinde iki tarafın ortasında tasvir edilmiştir (Bkz. Resim 2).

Resim 2: **Tlaxskala Barışı**, Figür 4. (Vázquez, 2019: 96)

13 Ekim 1519'da Tlaxskala'dan yola çıkan İspanyollar, 10 bin Tlaxskalı ve en azından bin kadar Cempoatalıdan oluşan orduyla ilerleyerek bir gün sonra Çolula'ya varmıştı. Çolula halkıyla iletişim kuran Malinçe, yaşlı bir şifacı kadınla görüşmesi sonucunda İspanyollara saldırma ve kumpas planlarından haberdar olmuştur ve Cortés'e bağlılığını belli ederek Çolula ve Azteklerin komplo girişimini alt etmiştir (Gutiérrez Samperio, 2019: 71-72). Kendisine düzenlenen komplodan Malinçe sayesinde haberdar olan Cortés, aldığı istihbaratı teyit ettirdiğini ve sonrasında yaptıklarını 30 Ekim 1520 tarihli "İkinci Mektup"ta Şarlken'e şöyle aktarmıştır:

[...] Orada [Çolula'da] gezen o şehirden birkaç yerliyi alıp gizlice kimsenin görmediği bir köşeye çektim, sorguladım ve yerli kadın [Malinçe] ile Taskaltekalı yerliler bana söylediklerini teyit etti [...] Bana eşlik eden Moctezuma'nın elçisiyle

[Moctezuma'nın] bana o şehirde [Çolula'da] yapmak istediği ihanet hakkında konuştum [...] (Cortés, 1519-1526: 51-52) ⁷.

Cortés'in kendisine pusu planları yapanlara karşı tavrı acımasız bir cezalandırma olmuştur ve birkaç saat içinde binlerce kişinin öldüğü bir cevap vermiştir. Özellikle Çolula'daki beylerin ihanetinin cezalandırılması durumuna Moctezuma'nın elçileri de şahit olmuştur. Böylece, Cortés'in bu ihanete karşı cevabı ölüm cezası olarak görülmektedir. Vélez'in aktardığına göre (2019: 113) Cortés 3 bin kayıp olduğunu belirtirken Juan Ginés de Sepúlveda 4 bin olduğunu bildirmiştir. Bu rakamlara karşılık Malamud'a göre (2005: 82), Cortés'in kararı 6 bin kadar yerlinin ölümüne sebep olmuştur. Manuel P. Villatoro, Çolula'da yaşanan katliamın Cortés ve bazı kronistlere göre "Aztek imparatoru ve yerlilerin ihanetinin neden olduğu bir muharebe" şeklinde (2022: 48) aktarıldığını ifade etmiştir. Moctezuma'nın yani Aztekler yönetimi altında yaşadıkları memnuniyetsizlik, insan kurban etme geleneği ve tiranlıktan şikayetçi olup İspanyollarla ittifak kuran yerliler; aslında şikayetçi olduktan kanlı ölümlerden kaçamamışlardır. Çolula'da yaşananlar Aztekler'e karşı İspanyolların gücünü göstermektedir. Gonzalo Pulido (2022: 44), Çolula'da yaşanan katliam için İspanyolların fetih boyunca ardından birkaç kanlı ve vahşi katliam bıraktığını ve İspanyolların gelişile eş görülmemiş bir demografik yıkıma neden olduğunu ifade etmiştir. Pulido'nun ifadesinin güvenilirliği hiçbir rakam veya istatistik verilmeden ortaya atıldığından sorgulanmaktadır. Pulido, demografik yıkım iddiasını destekleyemese de Çolula'nın bir katliam ile anıldığı görülmektedir.

Çolula'da yaşanan katliam ve Ketzalkoatl (**Quetzalcóatl**) tapınağındaki yangın, Çolula ve Tenoçtitlan arasındaki bölgede yaşayanları dehşete düşürmüştür (Bosi, 1969: 30). Kendisine kurulan pusudan kurtulmuş ve bu pusudan sorumlu tuttuklarını cezalandırmış olan Cortés ve adamları 8 Kasım 1519'da muazzam Aztek başkenti Tenoçtitlan'a vardıklarında Aztek İmparatoru Moctezuma, İspanyolları barışıl bir biçimde karşılamasını tavsiye eden danışmanlarının sözüne uyarak misafirperverlik göstermiştir (Acemoğlu, 2012: 19). Övgüyle söz edilen Aztek

⁷ [...] yo tuve uno de los naturales de la dicha ciudad, que por allí andaba, y le aparté secretamente, que nadie lo vió, y le interrogué, y confirmó con lo que la india y los naturales de Tascaltecal me habían dicho [...] A aquellos mensajeros de Muteczuma que conmigo estaban, hablé acerca de aquella traición que en aquella ciudad se me quería hacer [...]

İmparatorluğu'nun başkentine gelen ve Moctezuma tarafından karşılanan Cortés, varışından dört gün sonra yine Moctezuma eşliğinde Tlatelolko tapınağını ve çarşığı ziyaret etmiştir. Daha sonra İspanyollar tarafından esir alınan Moctezuma, İspanyolların ikametine ayrılan Axayácatl Sarayı'na gidip orada yaşamak zorunda bırakılmıştır. Halkına ise kendi isteğiyle orada bulunduğunu duyurmuştur (Kutlu, 2012: 107). Cortés, Şarlken'e yazdığı ikinci mektubunda bu esaretin Tenoçtitlan'a girdikten altı gün sonra gerçekleştiğini belirtmiştir (Cortés, 1519-1526: 58-59) Bu da 14 Kasım 1519 tarihine denk gelmektedir. Moctezuma'nın esareti eşleri, komutanları ve elçilerini kabul edebildiği sarayda devam ederken Tenoçtitlan'da ikamet eden Cortés, Moctezuma'dan Hristiyan olmasını istemiştir de başarılı olmamıştır. Ancak Moctezuma şehrin büyük piramitlerinden birine haç yerleştirilmesini ve bir sunak yapılmasını kabul etmiştir.

1519 ve 1520 yıllarının kış aylarında ve takip eden ilkbahar başlarında Cortés, Azteklerin beslemeye devam ettiği Tenoçtitlan'da gücünü korumuş olup Meksika hakkında, kısmen yerlilerden ve kısmen de keşfetmek için gönderilen küçük İspanyol baskınları yoluyla bilgi toplamıştır (Bakewell, 1997: 98) Bu sırada, Cortés'in politik olarak güçlenmesini kabul etmeyen Küba valisi Diego Velázquez'in Cortés'e karşı bir ordu gönderdiği haberi ulaşmıştır. Bu ordu Pánfilo de Narváez komutasında Cortés'i teslim almak üzere gönderilmiştir. Cortés, kendisine gönderilen orduya karşı saldırı için yola çıkarken yerine vekaleten Pedro de Alvarado'yu bırakmıştır.

Peter John Bakewell, Aztek İmparatorluğu'nun büyük lideri Moctezuma'nın esir edilmesinden sonra yerli soyluların bir kısmı arasında İspanyollara karşı bir direniş örgütlenmeye başladığını ve Tenoçtitlan'daki yerlilerin Mayıs ayına denk gelen Toşkatl (**Toxcatl**) ayında Tezcatlipoca için düzenledikleri büyük dinî kutlamada saldırmayı planlamış olabileceklerini ifade etmektedir (Bakewell, 1997: 98). Cortés'in komutasındaki İspanyol ordusu Cortés'i teslim almak üzere gönderilen birliğe ani baskın yaparken çatışmaların devam ettiği sıralarda komutan Pedro de Alvarado'dan tören için izin alan yerliler, törenlerine başlamışlardır. Saldırı tehlikesini hisseden Alvarado kutlamanın başlangıcında tapınakta toplanan silahsız beylere ve savaşçılara saldırmıştır ve bu saldırı, Çolula'dan sonra yaşanan ikinci katliama dönüşmüştür. Toşkatl Katliamı olarak adlandırılan katliamın İspanyol kaynaklarına göre 14 Mayıs'ta, Meksika kaynaklarına göre 16 Mayıs Hugh Thomas'a göre 23 Mayıs'ta

gerçekleştirdiği ifade edilmişken (Aimi, 2002: 25) Necati Kutlu'nun verdiği bilgiye göre 18 Mayıs 1520 tarihinde gerçekleşmiştir (Kutlu, 2012: 108). Bu katliam, aynı zamanda Büyük Tapınak Katliamı (**La matanza de Templo Mayor**) olarak da tarihe geçmektedir.

Pánfilo de Narváez komutasındaki birliği yenerek 24 Haziran'da şehre dönen Cortés'in Tenoçtitlan'da gördüğü şey, yaşanan katliamın ardından girişini sessiz ve kapılar ardından izleyen yerlilerdir (Kutlu, 2012: 109). Cortés'in varışından sonra şehirde artan bir gerginlik ve taşkınlık yaşanmıştır. Aztekler Moctezuma'nın kaldığı saraya doğru harekete geçtiklerinde Moctezuma, çıktığı yüksek yerden halkına seslenerek sözleriyle onları yatıştırmaya çalışsa da etkili olamamıştır (Manzanera, 2022: 35). Moctezuma'nın yerlileri yatıştırmaya çalıştığı 30 Haziran 1520 tarihinde yerliler tarafından atılan taş ve ok ile yaralandığı söylenmekte ve ölümünün ardından sarayın duvarlarından cesedinin atıldığı bilinmektedir. Ancak Moctezuma'nın ölümünden sorumlu olanın İspanyol ve Aztek taraflarından hangisi olduğu konusunda mutabık olunamamıştır. Ölen imparatorun ardından yerine Moctezuma'nın kardeşi, tahtta seksen gün kalacak ve çiçek hastalığı nedeniyle ölecek olan Kuitlahuak (**Cuitláhuac**) (yak.1476-1520) seçilmiştir. Mevcut durumu değerlendiren Cortés, yiyecek ve cephanesinin azaldığını görüp aldığı ganimetle 30 Haziran gecesi şehirden ayrılma kararı almıştır (Kutlu, 2012: 109-110).

Şehirdeki huzursuzlanmayı ve Moctezuma'dan sonra seçilen kralın halkı memnun etmediğini gören Cortés, şehirden çıkmak için plan yaptığında ayaklanan şehir halkı, İspanyollara ve beraberindeki Tlaxkalalı müttefiklerine saldırmışlardır. Bu gece verilen kayıplar Tenoçtitlan'ın kanallarından bazılarını cesetle o kadar doldurmuştur ki İspanyolların şehirden kaçarken kanaldan geçmeleri mümkün olmuştur. Pek çok kayıp, acı ve sıkıntının yaşandığı o gecenin sabahı 1 Temmuz 1520 tarihine denk gelmekte ve Kederli Gece (**La noche triste**) olarak anılmaktadır.

Kederli Gece'den sonra Tlaxkala'ya sığınan Cortés, 1520'nin ikinci yarısında Meksika'nın güney doğusunda Aztek kontrolünden kurtulan yerel toplulukları ödüllendirmek için Tlaxkalalılardan aldığı destek sayesinde bir askerî tehdit ve ikna stratejisi kullanmıştır. Küçük yerlerdeki halkı kolayca korkutarak elde ettiği küçük başarılar üzerine başkalarını inşa etmiştir. Bu başarısına 1518'de Hispanyola'da ortaya çıkıp 1520 yılının Nisan ayında Narváez ile Meksika'ya ulaşan çiçek hastalığının da

katkısı olmuştur. 1520 yılının sonbaharında etkileri şiddetlenen çiçek hastalığı birçok yerli liderin ölümüne sebep olmuştur (Bakewell, 1997: 99). Bunların arasında, Moctezuma'nın ardından seçilen Kuitlahuak da bulunmaktadır. Böylece, Kederli Gece'den sonra Tenoçtitlan'dan çıkan İspanyollar, on üç ay sonra tekrar döndükleri Tenoçtitlan'a karşı potansiyel bir zafer kazanmış oldular.

Tenoçtitlan için yapılan muharebede İspanyolların saflarında çarpışan yerlilerin Azteklerin yanında savaşanlardan fazla olduğunu görmekteyiz (Harman, 2010: 283) Bu, İspanyol konkistador Cortés'in yerlileri safına çekebilme becerisinin ve stratejilerinin işe yaradığını göstermektedir. Ayrıca, Tenoçtitlan'ın düşüşünde etkili olan faktörlerinden olan çiçek hastalığının etkisinden şöyle bahsedilmektedir:

13 Ağustos 1521'de Tenoçtitlan harabeleri arasında direnişin son unsurlarının teslim olması, İspanyolların silahlarından çok taşıdıkları hastalıkların bir zaferiydi. Cortés'in destekçileri arasında siyahî bir köle tarafından taşınan çiçek hastalığı, şehrin savunucuları arasında tahribata yol açtı ve Batı Hint Adaları'nda zaten kanıtlanmış olan şeyi bir kez daha ortaya çıkardı: Yeni Dünya sakinleri yüzyıllarca süren izolasyonları için ağır bir bedel ödemek zorunda kalmışlardı (Elliot, 1984: 151)⁸.

13 Ağustos 1521'de Meksika şehri Tenoçtitlan'ın fethi uzun bir kuşatma sonucu sona erdiğinde bu, Meksika'nın fethi olarak görülmüştür. Cortés, 1522'de İspanyol imparatoruna yaptığı her şeyi anlatıp bu bölgeyi Yeni İspanya olarak adlandırılmasını öneren başka bir mektup yazmıştır (Larroyo, 1947: 87). Laura Manzanera; II. Moctezuma, Kuitlahuak ve önce rehin alınıp işkence edilen ve 1525'te idam edilen son imparator Cuauhtémoc (1495-1525) sonrası 13 Ağustos 1521'de Tenoçtitlan'ın düşmesinin İspanyol sömürge döneminin başlangıcı olduğunu ifade etmiştir (2022: 37).

⁸ La rendición de los últimos elementos de resistencia entre las ruinas de Tenochtitlan, el 13 de agosto de 1521 fue más un triunfo de las enfermedades llevadas por los españoles que de sus armas. La viruela transmitida por un esclavo negro entre los partidarios de Cortés causó estragos entre los defensores de la ciudad y reveló una vez más lo que ya había resultado evidente en las Antillas: que los habitantes del Nuevo Mundo tendrían que pagar un alto precio por sus siglos de aislamiento.

1.3. İspanyolların Meksika'yı Ele Geçirışinde Malinçe'nin Rolü

Isabel Bueno Bravo, bugün tarihe mâl olmuş Malinçe'nin Meksika tarihine nasıl adım attığını şöyle anlatmaktadır:

Malintzin veya Malinalli tarihe “Mart 1519’un sonlarında bir sabah” Tabasko bölgesinin liderleri kanlı Centla Muharebesi’nden sonra Cortés ile barış mühürlediği zaman girdi (2019: 98)⁹.

Yukatan’dan yola çıkarak Kozumel’e ve sonra Tabasko’ya varan Cortés, Centla’da yerlilerle karşılaşmış ve ilk muharebeyi kazanmıştır. Muharebeyi kaybeden kabilenin lideri tarafından Cortés’e yirmi kadın hediye edilmiştir. Hediye edilen bu yirmi kadın hemen orada vaftiz edilerek Hristiyan isimleri almışlardır. Hediye edilen yirmi kadının içinde Malinalli veya Malinaltzin olarak bilinen hem Maya hem de Aztek İmparatorluğu’nun dili Nahuatl’a hâkim iki dilli kadın Malinalli, daha sonra tıpkı Aguilar gibi Cortés’e tercüman olmuştur. Malintzin ve Malinalli isimleri yerine bu isimlerden daha kolay söyleneblen **Marina** ismi verilmiştir.

Cortés için kullanılan ‘yabancı olan, yabancıyla birlikte olan kişi’ anlamına gelen Malinçe (**El Malinche**) ismi, yabancı Cortés’e eşlik eden Malinalli için de kullanılmıştır (Gutiérrez Samperio, 2019: 17). Bernal Díaz, tercüman Marina ve Cortés için kullanılan Malinche ismini şöyle açıklamaktadır:

Ve ona bu ismi vermesinin nedeni, tercümanımız olan Doña Marina’nın özellikle büyükelçiler veya liderler konuşmaya geldiğinde her zaman onun yanında olması ve bunu Meksika dilinde ifade etmesi, bu nedenle Cortes’i Marina’nın şefi olarak adlandırıyorlardı ve kısaca Malinche diyorlardı; ve bu isim La Puebla’nın komşusu Juan Pérez de Artiaga’ya da kullanıldı, her zaman dili öğrendiği Doña Marina ve Jerónimo de Aguilar ile yürüdüğünden ona Juan Pérez Malinche adı verildi [...] (1632: 258)¹⁰.

⁹ Malintzin o Malinalli entró en la Historia una “mañana, a los postreros del mes de marzo de 1519”, cuando los caciques de la región de Tabasco sellaron la paz con Cortés tras la cruenta batalla de Centla.

¹⁰ Y la causa de haberle puesto este nombre es que como doña Marina, nuestra lengua, estaba siempre en su compañía, especial cuando venían embajadores o pláticas de caciques, y ella lo declaraba en la lengua mexicana, por esta causa le llamaban a Cortés el capitán de Marina, y para más breve le llamaron Malinche; y también se le quedó este nombre a un Juan Pérez de Artiaga, vecino de la Puebla, por causa que siempre andaba con doña Marina y con Jerónimo de Aguilar aprendiendo la lengua, y a esta causa le llamaban Juan Pérez Malinche [...]

Malinalli'nin etrafında bulunan insanlara Malinche dendiğini görülmektedir. Ancak Juan Pérez de Artiaga için ismine bir sıfat olarak eşleştirilirken Hernán Cortés için direkt olarak Malinche ismi kullanılmıştır ve Bernal Díaz'ın eserinde aktarılan konuşmalarda yerlilerin Cortés'e Malinche olarak hitap ettikleri görülmektedir. Daha sonra Malinche ismi **Marina** için de kullanılmıştır.¹¹ Malinçe, daha sonra Sahagún ve Bernal Díaz gibi İspanyol kronikçileri tarafından saygı göstergesi olarak **Doña Marina** (Marina Hanımefendi) olarak anılmaktadır.

İspanyol konkistadorlara hediye edilip vaftiz olan yirmi kadından biri olmanın ötesine geçerek Maya ve Nahuatl dillerini bildiği için Cortés'in gerçekleştirmek istediği fetih planında tercüman ve danışılan bir kadın statüsüne geçmiştir. Cortés'in İspanyolca ve Maya dillerinde yararlandığı Aguilar'ın yanında Maya dilinden Nahuatl diline tercüme yapan Malinçe, daha sonra İspanyolca öğrenerek İspanyollar ve Aztekler arasında iletişim sağlamak için kullanılan Nahuatl-Maya-İspanyol dilleri yerine Nahuatl ve İspanyol dilleri arasında direkt çeviri yapmıştır. Böylece, Maya ve İspanyol dillerinde tercüme yapan Aguilar'a gerek kalmamıştır ve iki dünyayı temsil eden Azteklerin lideri Moctezuma ve İspanyol lider Cortés arasında bir kadın ve tercüman olarak yer almıştır. Konkistadorların fetih politikası ve müttefiklerin desteği Malinçe'nin çevirisi üzerinedir. Bu sebeple, Malinçe'nin işleri ve düşünceleri bu politika için yönlendirme, etkileme ve değiştirme gücüne sahip olduğunu da söyleyebiliriz.

Cortés ve keşif için beraberinde gelen konkistadorların insanların hiçbiri yerli halkın dilleri olan Maya ve Nahuatl'ı bilmiyordu. Deniz kazazedesi İspanyol Jerónimo de Aguilar, Mayalarla birlikte yaşayıp öğrendiği Maya diline hakimdi, İspanyolca ve Maya dillerinde iletişimi sağlıyordu ancak imparatorluğun ve imparator Moctezuma'nın dili olan Nahuatl dilini bilmiyordu. Bu nedenle, İspanyollar öncelikle iletişim kurmak ve sonrasında bulundukları yarımada'daki yerlilerin topraklarını fethetmek için hem bilgi verecek hem de iletişimi sağlayacak bir tercümana ihtiyaç

¹¹ Bu isim, Cortés kastedildiğinde 'El' Malinche şeklinde ve Malinalli kastedildiğinde 'La' Malinche şeklinde ifade edilmiştir. Hem Cortés hem de Malinalli için kullanılan Malinche ismi İspanyolcada eril ve dişil tanımlılıklar olan 'El' ve 'La' ile ayırt edilebilmektedir ancak cinsiyet tanımlılığı olmayan Türkçede öyle bir ayırım mümkün değildir. Bu nedenle, bu çalışmada Türkçe seslendiriliş şekliyle Malinçe olarak kullanılmış olan Malinche ismi, tercüman Malinalli'yi kastetmekte olup Malinçe olarak bahsedilmektedir.

duyulmuştur. Hem Nahuatl hem Maya dillerine hâkim iki dilli, yerli ve bir kadın olarak Malinçe, XVI. yüzyılda Avrupa’da¹² ve Yeni Dünya’da hiçbir tercümanın sahip olmadığı bir konumdaydı.

Antonio Rubial García, bir kaynakta belirtilmese de İspanyollarla iletişime geçip tercümanlık yapan Malinçe’den başka tercümanların da olması gerektiğini ifade etmiştir. Moctezuma’nın kızları Isabel Moctezuma ve Leonor Moctezuma, María Luisa Tecuelhuetzin ve Teposcolula Catalina de Peralta gibi yerli lider kızlarının da İspanyolca öğrendiğini ve çocuklarını iki dilli yetiştirdiklerini aktarmıştır (Rubial, 2022). Ancak hiçbirini tercüman olarak kayda geçmemiştir. Malinçe ve Aguilar dışında tercüman olarak bahsi geçen bir tercüman vardır. İspanyolcayı nasıl öğrendiği bilinmeyen Moctezuma’nın uşağı yerli Orteguilla hakkında Bernal Díaz del Castillo dışında bir referans yapılmamıştır. Yerli Malinçe ise bir başka tercüman olan Aguilar’ın sahip olmadığı dille ve öğrendiği İspanyolca ile güce ve tercüman sıfatına sahip olmuştur. Bir kadın tercüman olarak adı geçmeyen diğer muhtemel tercümanların aksine kroniklerde adı geçen ve tasvir edilen bir karakterdir. Bu durum ne İspanya’da ne de Meksika’da alışlagelmiş bir durum değildir. Zira fethe kadarki süreçte tarih yazımında erkek ve yetişkin tercümanların öne çıktığını Rubial García şöyle ifade etmiştir:

Şu ana kadar tarihî perspektif ilgisini iletişim sürecinin baş aktörleri olarak yetişkin erkeklerin rolüne odaklamıştır (2022)¹³.

Antonio Rubial García’nın ifade ettiği gibi yetişkin ve erkek tercümanlardan sonra Malinçe, Meksika Fethi’nde ve de XVI. yüzyılda bahsi geçen ilk kadın

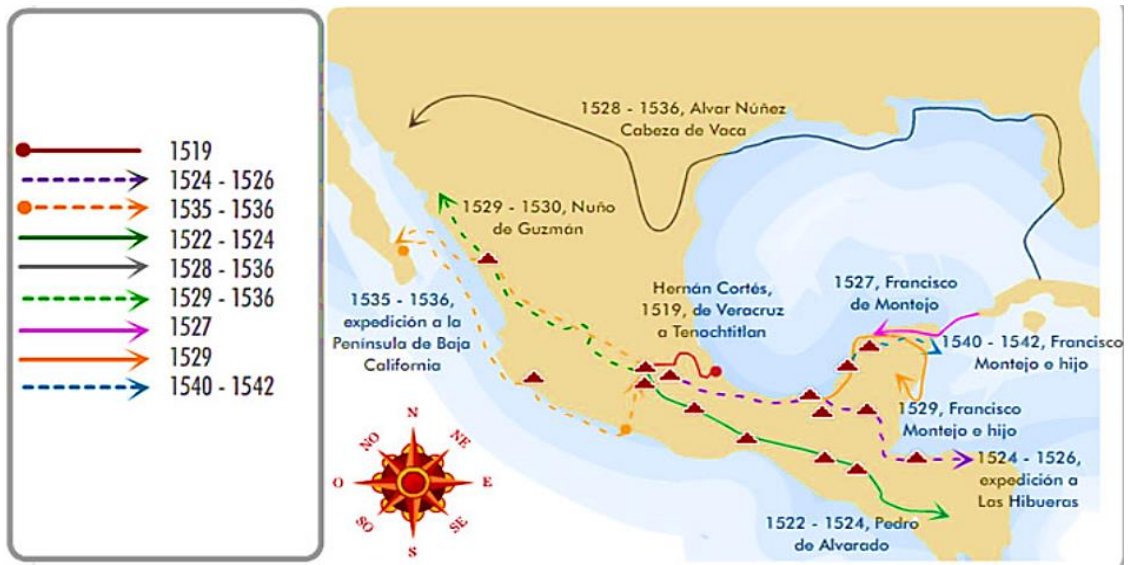
¹² İlk kadın tercümanların 16. yüzyılda ortaya çıktığını bilmekteyiz. Bu tercümanlar Marie de Cotteblanche (1520-1584), Anne Bacon (1527-1610) ve Margaret Tyler (yak.1540-yak.1590) olarak bilinmektedirler. Pedro Mexía’nın **Diálogos o Coloquios (Diyaloglar veya Konuşmalar)** adlı metnini çeviren Marie de Cotteblanche, İspanyolcadan Fransızcaya çeviriler yapmıştır. Yüksek eğitilmiş bir kadın olarak Latince, Yunanca, İtalyanca ve Fransızca okuma yeteneğine sahip olan Anne Cooke Bacon (1528-1610) Kalvinizm’e dönmüş bir İtalyan olan Bernardino Ochino’nun 1548-1570 yılları arasında basılan popüler vaazlarının çevirmeniydi. Margareth Tyler (yak.1540-yak.1590) İspanyolca bilgisinin kaynağı bilinmese de Diego Ortúñez de Calahorra’nın İspanyolca eserini İngilizceye çevirdiği bilinmektedir. Yazılı çeviri yaptıkları için tanıyabildiğimiz bu kadın çevirmenler dışında Malinçe gibi sözlü çeviri yani tercüme yapanlar ise maalesef tanınmamaktadır.

¹³ Hasta ahora la perspectiva histórica ha centrado su interés en la actuación de los varones adultos como los principales actores del proceso comunicativo.

tercümandır ve Cempoala'dan Honduras'a kadar yani fetih öncesi ve fetih sonrası da dahil Cortés'in yanında yer almıştır.

Luis Barjau (2017: 21), 1519'da Kozumel'de Hernán Cortés'e hediye edilen Malinçe'nin fetih sürecindeki rolünden bahsetmektedir. Barjau, Malinçe'nin Maya-Chontal halkının yenilgisinden sonra Tabasko, Centla'da İspanyolların tarafına katılmasını, İspanyollar için fetih sürecine fayda sağlayacak ve büyük ölçüde kolaylaştıracak bir unsur olarak görmektedir. Çolula'da Cortés'e yapılacağını öğrendiği kumpasa engel olarak hayatını kurtaran kişi olan Malinçe, fetih için yerlilerden sağlanmasına yardımcı olduğu askerî desteğin yanı sıra konkistadorların liderinin hayatını kurtararak fethin başarıya ulaşmasında da önemli rol oynamıştır.

Malinçe, fetih boyunca Moctezuma'ya karşı kurulan ittifak için Cortés'e ve onun müttefiklerine tercümanlık yapmıştır. Görüşmelerde müzakereci olarak bulunmuş olup Cortés'e aşina olmadığı toplum ve kültür hakkında bilgi sağlamıştır. Tenoçtitlan'ın 1521'de ele geçirilmesinden sonra Cortés'in stratejisi tamamlanmış gibi gözükse de Malinçe, daha sonraki keşiflerde de Cortés'in yanında yer almıştır çünkü Cortés'in hedefi sadece Aztek İmparatorluğu'nun başkenti Tenoçtitlan değildir. Cortés MezoAmerika'da yayılcı bir politika izleyerek ilerlemeye devam etmiştir. Cortés, 1519'da başlayıp 1542'de sonlanan sürecin tek aktörü olmasa da öncüsü ve Tenoçtitlan'ın Fatihi olarak bilinmektedir (Bkz. Resim 3).

Resim 3: 1519-1542 MezoAmerika'nın Fethi ve Keşif Rotası. Kaynak:

<https://e1.portalacademico.cch.unam.mx/alumno/historiademexico1/unidad3/conquistademexico/conquistaexpansion> (01.12.2022)

1522’de Cortés’ten olan çocuğu ile iki kültürün birleştiği bir soyun annesi olarak görülen Malinçe, Cortés MezoAmerika’da iltermeye devam ederken yine yanında bulunmuştur. Hediye edilen diğer köle kadınlarla aynı statüde olmak yerine dillerinin ona sağladığı fırsattan yararlanarak özgür bir kadın gibi muamele ve saygı görmek için tercümanlık ve danışmanlık yapmak sadece Malinçe için değil herhangi bir kişi için tercih edilen şey olacaktır. Yerli ve kadın olarak konkistadorlara her türlü biat etmesi gereken Malinçe tercüman olarak İspanyolların yanında yer alarak daha iyi şartlarda hayatta kalmaya devam etmeyi seçmiştir.

1.4. İspanyol Kaynaklarında Bahsedilen Figür

Malinçe’nin içinde bulunduğu Meksika’nın Fethi bağlamında fethi anlatan metinler İspanyol kronistler ve İspanya kralı V. Carlos’a rapor yazan Hernán Cortés’in mektuplarıdır. İspanyol kronistlerden fetih sırasında Cortés ile bulunan Meksika’da bulunup yazan isimler Bernal Díaz del Castillo (1492-1581), Bartolomé de las Casas (1484-1566) ve Bernardino de Sahagún (yak.1499-1590)’dur, bunların dışında Yeni Dünya’ya ayak basmasa da fethin tarihini yazan Francisco López de Gómara (yak.1511-yak.1566)’dır. Ayrıca, Malinçe’den bahseden Keşiş Toribio de Benavente Motolinia (yak.1487-1569)’nın **Historia de los indios de la Nueva España (Yeni İspanya’daki Yerlilerin Tarihi)** adlı eseri de Fetih Dönemi eserlerinden sayılmaktadır. Malinçe’nin Meksika’nın Fethi ve sonrasında oynadığı rol, bahsedilen İspanyol kronistlerin kaynaklarından incelenecektir.

Meksika Fethi’ni anlatan İspanyol kaynaklarından biri Cortés tarafından İspanya kralı Şarlken’e yazılan beş mektuptur. İlk mektubunda Küba yöneticisine karşı gelmesinin nedenleri açıklayıp gerekçelendirirken 1520’deki ikinci ve 1522’deki üçüncü mektuplarında fetih sürecindeki gelişmelerden bahsetmiştir. Dördüncü mektubu fethedilen Yeni İspanya’nın yönetimiyle ilgili öneri ve görüşlerini sunarken son mektubunda ise Honduras’ta yaşanan talihsiz olaylardan ve yönetimdeki itaatsizlik, düzensizlikten bahsetmektedir. **Cartas de relación a Carlos V (V. Carlos’a Rapor Mektupları)** olarak bilinen mektuplardan sadece ikisinde Malinçe’den bahsetmiştir. 30 Ekim 1520 tarihli “İkinci Mektup” henüz Meksika Fethi gerçekleşmemişken yazılmıştır ve Moctezuma ile yapılan görüşmelerde Aguilar ve Malinçe’den **la lengua** yani tercüman olarak bahsetmiştir. Çolula’da düzenlenen

pusudan ona haber veren kadının Malinçe olduğunu açıkça belirtmemiştir ve Malinçe'yi yerli bir kadın olarak şöyle aktarmıştır:

[...] Siz Majestelerine ilk mektubumda hatırlattığım üzere büyük nehir Putunčan'da, bu topraklardan bulduğum yerli bir kadın olan tercümanıma, bu şehirden [Çolula'dan] başka yerli bir kadın Moctezuma'nın birleştirdiği çok sayıda insanın bulunduğu yere çok yakın olduğunu ve bizim hepimizi öldürmek için şehirdekilerin sahip olduğu kadınları, çocukları, bütün elbiselerini ve bizim hakkımızdaki şeyleri vermek zorunda olduklarını, eğer [Malinçe] kendini kurtarmak isterse onunla [yerli kadınla] gitmesini, onu koruyacağını söyledi. O da [Malinçe] siz Majestelerine yazmış olduğum, Yukatan'daki tercümanım Jerónimo de Aguilar'a söyledi ve o [Aguilar] bana bildirdi. Ve ben de orada [Çolula'da] gezen o şehirden birkaç yerliyi alıp gizlice kimsenin görmediği bir köşeye çektim, sorguladım ve yerli kadın [Malinçe] ile Taskaltekalı yerliler bana söylediklerini teyit etti [...] (Cortés, 1519-1526: 51)¹⁴.

3 Eylül 1526 tarihli “Beşinci Mektup”, Meksika Fethi gerçekleştikten sonra yazılmıştır ve Malinçe'den vaftiz edildikten sonra aldığı **Marina** adıyla şöyle bahsetmektedir:

[...] Ve doğru olduğuna inanması ve onunla konuştuğu dilden bilgilenmesi için orada bana diğer yirmi kadınla verilen ve her zaman yanımda taşıdığım Marina, onunla konuştu ve Meksika'yı nasıl kazandığımı onayladı ve ona siz Majestelerinin imparatorluğu idaresinde tebaam ve yerlerim olan tüm topraklardan bahsetti [...] (Cortés, 1519-1526: 206)¹⁵.

¹⁴ [...] Y estando algo perplejo en esto, á la lengua que yo tengo, que es una india desta tierra, que hobe en Putunchan, que es el rio grande de que ya en la primera relación á V. M. hice memoria, le dijo otra, natural desta ciudad, como muy cerquita de allí estaba mucha gente de Mutezuma junta, y que los de la ciudad tenían fuera sus mujeres é hijos y toda su ropa, y que habían de dar sobre nosotros para nos matar á todos; é si ella se quería salvar, que se fuese con ella, que ella la guarecería; la cual lo dijo á aquel Jerónimo de Aguilar, lengua que yo hobe en Yucatán, de que asimismo á V. A. hobe escrito, y me lo hizo saber; é yo tuve uno de los naturales de la dicha ciudad, que por allí andaba, y le aparté secretamente, que nadie lo vió, y le interrogué, y confirmó con lo que la india y los naturales de Tascaltecal me habían dicho [...]

¹⁵ [...]Y para que creyese ser verdad, que se informase de aquella lengua que con él hablaba, que es Marina, la que yo siempre conmigo he traído, porque allí me la habían dado con otras veinte mujeres, y ella le habló y le certificó de ello, y cómo yo había ganado a Méjico y le dijo todas las tierras que yo tengo sujetas y puestas debajo del imperio de V. M [...]

Glantz, Cortés'in fetih gerçekleştikten sonra krala yazdığı beşinci mektupta Malinçe'den bir kere bahsetmesini şöyle açıklamaktadır:

[Malinçe'den] bir defadan fazla bahsetmedi çünkü Cortés'in ilgilendiği tek şey, fetheden kişi olduğunu kanıtlamaktı [...] Cortés'in çok zeki, çok mantıklı bir stratejiye sahip bir karakter olduğu açıktır, ancak bunu tek başına yapamazdı (Glantz, 2021)¹⁶.

Francisco López de Gómara, Amerika kıtasına ayak basmamasına rağmen 1552'de Zaragoza'da **Historia de la conquista de México (Meksika'nın Fethi'nin Tarihi)** adlı kitabı yayımlanmıştır. López de Gómara'nın eserini Cortés'ten edindiği bilgilerden, Oviedo ve Motolinia'nın sağladığı bilgilerden faydalanarak meydana getirmiştir (Duverger, 2012: 26). Bartolomé de Las Casas'ın eserinde yanlış bilgi verdiğini söyleyerek sıklıkla eleştirdiği Francisco López de Gómara, **La Conquista de México** adlı eserinde Malinçe'den birçok yerde bahsetmiştir. Bunlardan biri şöyledir:

Cortés, onu [Malinçe'yi] Aguilar'la birlikte aldı ve yerlileri anladığı için eğer ona ülkesindekilerle kendisi arasında dürüst davranırsa ona özgürlüğünden daha fazlasını vaat etti ve onu danışmanı ve sekreteri olarak yanında istedi. Bundan sonra ona kim olduğunu ve nereden geldiğini sordu. Hristiyan olduktan sonraki adıyla Marina, Jalisco yakınlarından Viluta adlı bir yerden geldiğini ve o toprak efendisinin akrabaları ve zengin ebeveynlerin kızı olduğunu söyledi (López de Gómara, 1552a: 70)¹⁷.

Gómara'nın aktardığı ve diğer kroniklerde bahsedilmeyen bir ayrıntı görülmektedir. Gómara, Malinçe'nin Cortés'in Malinçe'yle pazarlık yaptığını ve İspanyollara toprakları hakkında bilgi vererek dürüst, sadık olması durumunda köle olarak sunulan bir kadın olması yerine özgürlük ve daha fazlasını teklif ettiğini ifade etmiştir. Daha sonra Marina'nın Yeni İspanya'da vaftiz ilk yirmi Hristiyandan biri olduğunu ifade etmiştir (López de Gómara, 1552a: 71).

¹⁶ “no la menciona más que una sola vez en la Quinta Carta de relación”, porque a Cortés “lo único que le interesaba era demostrar que él era quién había conquistado (...) es evidente que Cortés era un personaje muy inteligente, con una estrategia muy lógica, pero él no lo hubiera hecho sólo”

¹⁷ Cortés la tomó con Aguilar, y le prometió más que libertad si le trataba verdad entre él y aquellos de su tierra, puesto que los entendía, y él la quería tener por su faraute y secretaria. Tras esto, le preguntó quién era y de dónde. Marina, que así se llamaba después de cristiana, dijo que era de cerca de Jalisco, de un lugar llamado Viluta, hija de padres ricos y parientes del señor de aquella tierra

Eser boyunca Malinçe, Aguilar ile beraber anılan, çevirmen ve danışman (**faraute**) olarak bahsedilmiştir. López de Gómara, son olarak Malinçe'nin tercümanlığı ve dili hakkında şunları ifade etmiştir:

Cortés onları çok iyi karşıladı [...] Onlarla Marina aracılığıyla konuştu [...] Bu ulaklar Marina ile konuştukları için çok mutluydular, çünkü onun dili ve Meksika dili telaffuz dışında çok farklı değildi [...] (López de Gómara, 1552a: 340-341)¹⁸.

Cortés gelen iki Meşikalı ulağı karşıladığında iletişimi Aguilar olmadan **Marina** ile kurduğunu ve tercümanlığının görüştüğü kişiler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu görmekteyiz. Çeviri yaptığı diller konusunda ise Gómara, Malinçe'nin ulaklarla konuştuğu Meksika dili (Nahuatl) ve kendi dili arasında telaffuz farklılığı dışında çok ayrılmadığını ifade etmiştir. Bunu yargıya nasıl vardığını ve diller hakkında bilgisi olup olmadığını ise bilememekteyiz.

Bartolomé de Las Casas'ın 1561'de tamamladığı **Historia de las Indias (Amerika Kıtası Adaları'nın Tarihi)** adlı eseri üç ciltten oluşmaktadır. Eserin üçüncü cildinde 117. ve 119. bölümlerde Jerónimo de Aguilar'dan tercüman/dil olarak bahsettikten sonra 121. ve 122. bölümlerinde Malinçe'den bahsetmektedir. Malinçe'den ilk defa şöyle bahsedilmektedir:

Tabasko eyaletinde Cortés'e sunulan yirmi kişiden Meksika dilini bilen, yerliler tarafından Malinçe olarak adlandırılan ve daha sonra Marina adını alan bir yerli kadın bulundu, [kadının] dediğine göre topraklarından Meksika'nın batı bölgesinden Xalisco yakınlarından kaçırılmış ve elden ele Tabasko'ya satılmıştı, zaten Tabasko dilini biliyordu; ve bu dil Aguilar'ın bulunduğu Yucatan'ınkinden farklı olmasına rağmen, yine de bazı kelimeleri anlıyordu. Bu yerli kadının Meksikalıları anladığını gören Cortés, onun aracılığıyla o toprakların sırlarının anlaşılması ve yerlilere ne istediğini aktarabilmesi için kelimeler öğretmeyi ve konuşmayı deneyerek iletişim kuracak

¹⁸ Cortés los recibió muy bien [...] Les habló con Marina [...] Aquellos mensajeros se alegraron mucho de hablar con Marina, porque su lengua y la mexicana no difieren mucho, excepto en la pronunciación [...]

Aguilar'a verdi. Bu yerli kadınla o eyaletin valisiyle konuşmaya başladı; Cortés Aguilar'a konuşuyor ve Aguilar yerli kadına söylüyordu [...] (Las Casas, 1561: 441)¹⁹.

Las Casas'ın eserinde Malinçe, yerli bir tercüman olarak bahsedilmiştir. Nereden geldiği ve Aguilar aracılığıyla nasıl iletişim kurulduğu hakkında bilgi verilmiş ve Las Casas, Malinçe'nin Cortés'e o topraklar hakkında bilgi verecek ve mesajını yerlilere iletecek 'yerli kadın' olarak görüldüğünü aktarmaktadır. Bir sonraki bölümde ise Malinçe'den bahsederken Gómara'nın anlatısını²⁰ temel aldığını ifade etmiştir ve sonrasında Malinçe ile ilgili şunları aktarmaktadır:

Cortés, [...] Marina ya da Malinche ile birlikte onlara [yerlilere] o ülkede bulunan beyleri ve daha birçok şeyi sordu, çünkü **daca pan, daca de comer** ve **toma esto por ello**²¹ gibi o dilin ortak sözleriyle konuşmayı zar zor bilen, diğer her şeyi işaretlerle yapan böylesine az tecrübeli bir tercümanla yapılan büyük konuşmalar sıkıntı yaratmadı; Cortés, amacını ve düşüncelerini daha iyi gerçekleştirmek için bu topraklarda başkalarının düşmanları olan bazı beyleri bulmaktan kurtulduğunu da bizzat söylüyor (Las Casas, 1561: 446)²².

Yukarıdaki bu alıntıda, Malinçe'nin Cortés'in planlarına hizmet eden askerî ve stratejik bilgiler için yerlilerin söyledikleri aktaran bir tercüman olduğu görülmektedir. Ayrıca, Las Casas, Malinçe'nin az tecrübeli bir tercüman olduğunu ve çevirilerinde yetersiz kaldığında işaretler kullandığını ifade etmektedir. Bu durumun fethin başında gerçekleştiğini, profesyonel bir çevirmen olmayan Malinçe'nin Aguilar'a Nahuatl

¹⁹ Hallóse una india, que después se llamó Marina y los indios la llamaban Malinche, de las veinte que presentaron a Cortés en la provincia de-Tabasco, que sabía la lengua mexicana, porque había sido, según dijo ella, hurtada de su tierra de hacia Xalisco, de esa parte de México que es el Poniente, y vendida de mano en mano hasta Tabasco; ésta sabía ya la lengua de Tabasco, y aunque aquella lengua era diversa de la de Yucatán, donde Aguilar había estado, todavía entendía algunos vocablos. Visto Cortés que la india entendía los mexicanos, diola a Aguilar, que comunicase mucho con ella, tratando de hablar y aprender vocablos para que se entendiesen y pudiese por medio della entender los secretos de la tierra, y poder dar noticia a los indios de lo que deseaba. Con esta india comenzó a hablar con el gobernador de aquella provincia; Cortés hablaba a Aguilar y Aguilar decía a la india [...]

²⁰ Y dice Gómara cerca deste punto muchas vanidades y algunas falsedades, para colorar las obras que por aquellas tierras hizo su amo Cortés, como siempre hizo, como decir que con Marina o Malinche les preguntó por los señores que por aquella tierra había [...] (Las Casas, 1561: 446).

²¹ Ekmek ver, yemek ver ve bunu oradan al.

²² Cortés [...] con Marina o Malinche les preguntó por los señores que por aquella tierra había, y otras muchas cosas, porque pláticas tan grandes con tan poco experto intérprete y que apenas sabía hablar en vocablos de aquella lengua comunes, como daca pan, daca de comer, y toma esto por ello, y todo lo demás por señas, no se sufría; dice asimismo que Cortés se holgó de hallar en aquella tierra unos señores enemigos de otros, para poder efectuar mejor su propósito y pensamientos.

dilinden Maya diline çeviri yaparken bir yandan da İspanyolca öğrendiğini göz önünde bulundurca normal sayılmaktadır ve Las Casas'ın da ifade ettiği gibi İspanyollar ve yerliler arasında diyalogun sağlanmasında bir problemin yaşanmadığı görülmektedir.

Bernal Díaz del Castillo, 1519'da Ulúa sahiline indiğinde, Tenoçtitlan'ın kontrolü için mücadelelerin ilk anında, Kederli Gece yaşandığında, Moctezuma'dan sonra ikinci hükümdar olan Cuauhtémoc teslim olduğunda her daim orada bulunmuştur. Hafızası ve gözlem gücüyle Cortés'in gölgesi ve kronisti olmuştur (Duverger, 2012: 23). Yeni Dünya'ya adım atmadan Meksika fethinin tarihini anlatan Francisco López de Gómara'nın **Historia de la conquista de México (Meksika'nın Fethi'nin Tarihi)** adlı eserinden bir örneği eline geçince Bernal Díaz'ın eseri beğenmediği iki nokta vardır. Birincisi Bernal Díaz, Meksika'nın fethinde rol oynayan asker ve mütevazı kişilerin haklarını teslim etmeden anlatılan tarihten serzenişte bulunmaktadır. İkincisi, Gómara fetihle bulunmamış biri olarak anlattıklarında yanlışların bulunmasıdır. Gómara'nın anlattığı tarihe karşı bir tarih (**contra crónica**) yazmak üzere **Historia verdadera de la conquista de la Nueva España (Yeni İspanya'nın Fethi'nin Gerçek Tarihi)** adlı eserini kaleme alan Bernal Díaz, kitabını 1568'de Santiago de Guatemala'da tamamladıysa da basımı Madrid'de altmış dört yıl sonra gerçekleşmiştir (Duverger, 2012: 26).

Navarrete (2007: 292), Bernal Díaz del Castillo'nun Malinçe hakkında ayrıntılı bilgi veren tek çağdaş kronikçi olduğunu ifade etmiştir. Bernal Díaz, yüz sekiz bölümden oluşan eserinin birçok yerden bahsettiği Malinçe'ye özellikle üç bölümünde yer vermiştir ve hakkında bilgi vererek tarihî bir figür olarak fetihle yerini göstermiştir. "Grijalva Nehri'nin Tüm Lider ve Kalaçonisleri Nasıl Geldiler ve Hediye Getirdiler ve Olan Şeyler" başlıklı²³ 36. bölüm **Marina**'dan ilk defa bahsettiği kısımdır. Marina'dan şöyle bahsetmektedir: "...yirmi kadının içinde Hristiyan olduktan sonra Maria Hanımefendi diye adlandırılan harika bir kadın" (Díaz del Castillo, 1632: 141) Aynı bölümde vaftiz olması ve aslında bir lider kızı olmasından bahsettikten sonra Hernan Cortés'ten Martín Cortés adında bir oğlu olduğunu ifade etmiştir (Díaz del Castillo, 1632: 143). Bu bölümde Malinçe'den tercüman sıfatıyla değil; geçmişinde

²³ Cómo vinieron todos los caciques y calachonis del río de Grijalva, y trajeron un presente, y lo que sobre ello pasó.

aslen yönetici sınıfa mensup, vaftiz edilmiş ve konkistadordan çocuk sahibi olan yerli bir kadın olarak bahsedilmiştir.

“Vasalların ve Halkın Hanımı, Büyük Beylerin Kızı ve Lider olarak Marina Hanımefendi ve Tabasko’ya Getirilme Şekli Nasıldı” adındaki²⁴ 37. bölümde Malinçe’nin geçmişi hakkında bilgi vermektedir ve bu bölümle onun köle ve tercüman olmasının ötesinde önemli bir karakterde olduğunu göstermektedir. Babasının ve annesinin Painala adındaki bir köyün ve ona bağlı diğer köylerin yöneticisi olduğundan ve onun da küçüklüğünden beri yönetici ve vasalların ve halkın lideri olduğunu aktarmaktadır. Daha sonra bir gece nasıl Şikalango (**Xicalango**) yerlilerine ve oradan Tabasko’ya köle olarak verildiğinden bahsetmiştir.

Marina Hanımefendi; Yeni İspanya, Tlaskala ve Meksika’nın tüm savaşlarında o kadar mükemmel bir kadın ve iyi bir tercüman ki, daha sonra söyleyeceğim gibi, bu nedenle Cortés her zaman onu beraberinde götürürdü. [...] Ve Doña Marina’nın çok kudretli karakteri vardı ve Yeni İspanya’daki yerliler arasında mutlak hüküm sürüyordu (Díaz del Castillo, 1632: 146-147)²⁵.

“Cortés’e ve Hepimize Kızları Sunmaya Nasıl Getirdiler ve Onun Hakkında Yapılan Şeyler” başlıklı²⁶ bölümde Bernal Díaz; Malinçe ve Aguilar’dan tercüman olarak bahsetmektedir:

Ve onlara kutsal imanımızla ilgili birçok dokunacak şeyler söylendi ve gerçekten çok iyi ifade ettiler çünkü tercümanlarımız Marina Hanımefendi ve Aguilar, zaten bu konuda o kadar uzmandılar ki onlara çok iyi anlattılar (Díaz del Castillo, 1632: 263)²⁷.

Tercüman olarak iyi bir iş yaptığından bahsedilen Malinçe’nin aynı zamanda Hristiyanlığın yayılmasında da rol oynadığını ve tercüman olarak yerlilere İspanyol inancını aktardığını görmekteyiz. Bernal Díaz, Meksika’nın Fethi boyunca

²⁴ Cómo Doña Marina era cacica, e hija de grandes señores, y señora de pueblos y vasallos, y de la manera que fué traída a Tabasco.

²⁵ Y como doña Marina en todas las guerras de la Nueva España y Tlaxcala y México fué tan excelente mujer y buena lengua, como adelante diré, a esta causa la traía siempre Cortés consigo. [...] Y la doña Marina tenía mucho ser y mandaba absolutamente entre los indios en toda la Nueva España.

²⁶ Cómo trajeron las hijas a presentar a Cortés y a todos nosotros, y lo que sobre ello se hizo.

²⁷ Y se les dijo otras muchas cosas tocantes a nuestra santa fe, y verdaderamente fueron muy bien declaradas, porque doña Marina y Aguilar, nuestras lenguas, estaban ya tan expertos en ello que se lo daban a entender muy bien.

Malinçe'nin tüm savaşlarda bulunduğunu ifade edip onu hem tercüman hem de kadın olarak övdükten sonra yerli halk tarafından da saygı duyulan ve yerli halkın üzerlerinde hüküm sürebildiğinden bahsetmiştir. Bölüm, Malinçe'nin Meksika'nın Fethi'ndeki rolüne ve önemine atıf yaparak şu şekilde bitmektedir:

[...] [Malinçe] fethimiz için büyük bir temeldi ve bu yüzden bizim için her şeyi başarılı bir şekilde yapıyordu, Tanrı'ya şükürler olsun. Bunu ifade etmek istedim çünkü Marina Hanımefendi olmadan Yeni İspanya ve Meksika'nın dilini anlayamazdık (Díaz del Castillo, 1632: 147-148)²⁸.

Bernal Díaz'ın Malinçe için söylediği övgülerden en büyüğü belki de bu olabilir. Meksika'nın Fethi, Cortés ile özdeşleşip anılsa da bunda Malinçe'nin rolünün ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

López de Gómara'nın Malinçe'den bahsettiği bölümlere baktığımızda Bernal Díaz'dan farklı olarak değerlendirildiği göz çarpmaktadır. Bernal Díaz'ın Meksika'nın fethindeki katkısını çok net ifade ettiği ve övdüğü Malinçe'nin rolünün, López de Gómara'nın anlattığı fetih tarihi içindeki rolü değerlendirildiğinde son alıntı dışında Aguilar ile anılan tercüman ve müzakereci olduğunu görmekteyiz.

Aimi (2002: 9), **Historia verdadera de la conquista de la Nueva España**'nın yazarı Bernal Díaz'ın eserini fantazileriyle yazdığını söylerken López de Gómara'nın eseri **La Conquista de México**'nın ilk iki bölümü kapsayan **Hispania Victrix (Muzaffer İspanya)** adlı eserini hatıralarla yazdığını ifade etmiştir. Bernal Díaz fetih gerçekleşirken orada bizzat bulunmuştur ancak gördüklerini daha sonra kaleme aldığı için Antonio Aimi, eserin fantezilerle yazıldığını söylemiştir. Halbuki, López de Gómara, bizzat bulunmadığı bir yerde gerçekleşenler hakkında yazdıkları başka birinin hatıralarına dayanmaktadır. Bu nedenle, birincil kaynak olan Bernal Díaz'ın yazdıklarının daha güvenilir olacağını söylemek doğru olur. Bernal Díaz'ın kendi eserinde defalarca eleştirdiği, görmeden ve Cortés gibi birinci ağızların hatırları üzerinden kronik yazan López de Gómara'nın yanlış aktardığını söylediği ifadeler mevcuttur. Dolayısıyla, López de Gómara'nın Malinçe'nin fethindeki rolünü orada

²⁸ [...] fué gran principio para nuestra conquista, y así se nos hacían todas las cosas, loado sea Dios, muy prósperamente. He querido declarar esto porque sin ir doña Marina no podíamos entender la lengua de la Nueva España y México.

bulunan kronistler kadar detaylı ve çok yönlü aktarmasının mümkün olmadığı söylenebilir.

Keşiş Toribio de Benavente Motolinia, 1536'da yazmaya başladığı ve bir araya getirilerek ilk defa 1858'de basılan **Historia de los indios de la Nueva España (Yeni İspanya'daki Yerlilerin Tarihi)** adlı eserinde Kral Şarlken'e yazılmış mektup yer almaktadır ve Malinçe hakkında şu şekilde bahsetmiştir:

[...] Tanrı ona bu topraklarda iki tercüman verdi, Aguilar adında bir İspanyol ve Marina Hanımefendi adında bir Yerli; bunlar aracılığıyla [tercümanlarla] yerlilere vaaz veriyorlardı ve onlara Tanrı'nın kim olduğunu ve putlarının kim olduğunu anlamalarını sağlıyorlardı [...] (Benavente Motolinia, 1858: 258)²⁹.

Benavente Motolinia'nın tercüman olarak ifade ettiği Malinçe'nin aynı zamanda Hristiyanlığın yayılmasında Aguilar'la beraber rol oynadığı görülmektedir. İspanyol ve Hristiyan olan Aguilar'dan farklı olarak yerli halktan ve vaftiz olarak İspanyolların dilini öğrenmiş biri olarak Malinçe'nin yerlilere Hristiyanlığı ve Hristiyan tek tanrıyı anlatması önemli bir detaydır. Önemli bir detay olmasının nedenlerinden biri Malinçe'nin konkistadorlar tarafından vaftiz edilen ilk yirmi yerli kadından biri olmasıdır. Bir diğer neden ise Hristiyan olan yerli bir kadın olan Malinçe'nin konkistadorlar tarafında yer alarak diğer kadınları ve halkı Hristiyanlığa davet etmesidir. Böylece, Malinçe'nin konkistadorlar gelmeden önce kendisinin ve de diğer yerlilerin sahip olduğu inancın yerine başka bir inancın doğruluğunu yayma misyonunu da hem tercüman hem de yerli bir kadın olarak sahiplenmiş olduğunu görmekteyiz.

XVI. yüzyılda kaleme alınmış belgelerde Malinçe figürü, ilk olarak Cortés'in Kral Şarlken'e yazdığı mektuplarda yerli bir kadın tercüman (Cortés, 1519-1526: 51) ve her zaman yanında taşıdığı Marina (Cortés, 1519-1526: 206) olarak karşımıza çıkmaktadır ve hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Malinçe, Bernal Díaz tarafından saygı duyulmuş bir kadın tercüman olarak görülmüştür ve Doña Marina olarak bahsedilmiştir. Böylece, köle ve yerli bir tercüman

²⁹ [...] deparóle Dios en esta tierra dos intérpretes, un Español que se llamava Aguilar y una India que se llamó doña Marina; con estos predicaba a los Indios y les dava a entender quién era Dios y quién eran sus Ídolos [...]

yerine lider kızı olduğu zamanlardaki sosyal statüsündeki gibi görmesi gereken saygının Bernal Díaz'ın eserinde verildiğini görmekteyiz. Ayrıca, Bernal Díaz'ın Malinçe hakkında en detaylı bilgi veren kronist olduğunu görmekteyiz. Gómara'nın gözünden Malinçe, Aguilar ile beraber anılan, çevirmen ve danışman Marina'dır. Marina'nın ailesi ve kökeni hakkında bilgi veren Gómara, Yeni Dünya'ya ayak basmadan yazdığı eserinde Malinçe'yi Cortés'le pazarlık yapan ve özgürlüğü kazanmak isteyen bir yerli kadın olarak göstermiştir. Gómara'nın bu görüşünü İspanyol kaynaklarında Malinçe için yazılmış olumsuz bir görüş olarak kabul etmek mümkündür.

Las Casas'ın aktardığı Malinçe, Cortés'in planlarına hizmet eden ve İspanyolların varışından öncesinde yerli bir tercümanın ötesine geçememektedir. Yeni Dünya'daki İspanyol varlığı konusunda görüşlerini **Brevísima Relación de la Destrucción de las Indias (Doğu Hint Adalarının Yok Edilişinin Kısa Tarihi)** adlı eserinde oldukça olumsuz şekilde ifade eden Las Casas'ın aktardığı Malinçe'nin imajının çok iyi olması beklenemez. Fethi yardımcı olan ve İspanyolların yanında yer almış birine Bernal Díaz gibi övgü dolu sözlerle ve yüceltici tavırla yaklaşmaması bu neden anlaşıldır.

İspanyolların tarafında yer alan tercüman ve danışman olmasının yanı sıra vaftiz edilen ilk yirmi kadından biri olarak Malinçe, Gómara ve Motolinia tarafından Hristiyanlığın yayılmasındaki rolüyle Hristiyan adı Marina ile öne çıkmıştır. Bernal Díaz del Castillo, Bartolomé de Las Casas, Francisco López de Gómara'nın kroniklerinde ve Motolinia'nın eserinde bahsi geçen Malinçe'nin İspanyol kaynaklarında pozitif bir figür olarak tasvir edildiğini söyleyebiliriz ve bu yazarların metinlerinde, Hristiyan olmadan önce ona verilen Malintzin, Malinche, Malinalli olarak değil Hristiyan olduktan sonra ona verilen Marina ve Marina Hanımefendi şeklinde anılmıştır.

1.5. Meksika Kaynaklarında Bahsedilen Figür

Meksika kaynaklarından Malinçe'yi ve Malinçe'nin yaşadığı dönemde XVI. yüzyılın ilk yarısındaki olaylardan bahseden üç kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklar resimlerden oluşan kroniklerdir. Kodeks olarak adlandırılan bu kaynaklardan yerliler tarafından meydana getirilmiş olanlar **Tlaxcala Tarihçesi (El Lienzo de Tlaxcala)**,

Azkatitlan Kodeksi (Código Azcatitlan) ve **Kuauhtlantzinco Haritası (Mapa de Cuauhtlantzinco)** adlı resimli metinlerdir. Resimlerden oluşan bu kaynaklar, yazılı anlatılar yani metinler içermemektedirler. Dolayısıyla, resimlerle aktarılan olaylar ve bilgiler, yorumlanarak anlam kazanmaktadır. Bu nedenle, anlatı tekniği ve aktarılan bilgi açısından bilgiyi metinle sunan diğer kodekslerden farklıdırlar.

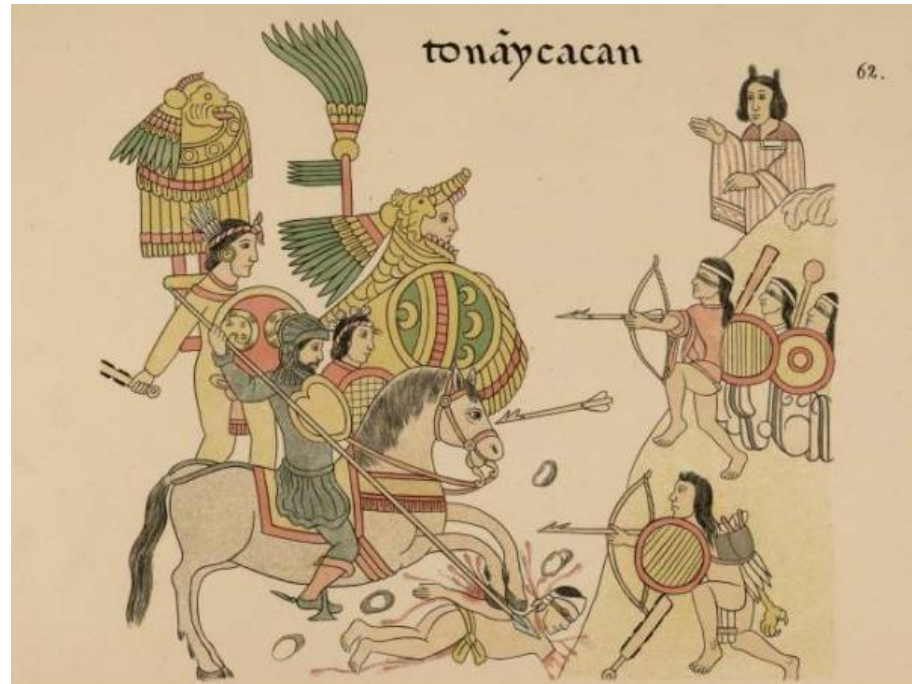
XVI. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan ve Aztek İmparatorluğu'nun Üçlü İttifakı'na karşı İspanyolların yanında yer alan Tlaxkalalıların sıklıkla görüldüğü görsellerin bir derlemesi olan **Tlaxkala Tarihçesi (El Lienzo de Tlaxcala)** adlı belgenin sahibinin kim veya kimler olduğunu bilinmemektedir. Tlaxkala **Cabildosu**'nun (Belediyesi) isteği üzerine 1552'de ortaya çıktığı bilinen belgenin orijinaline bugüne ulaşılmamaktadır ancak belgenin incelenebilen örnekleri XVI., XVII. ve XVIII. yüzyıllardaki kopyalarıdır (Sánchez Mastranzo, 2006: 64). Luis Manuel Vázquez Morales'e göre (2019: 23) belgenin biri İspanya'da, biri Meksika şehrinde ve biri de Tlaxkala belediyesinde saklanmak üzere üç nüshasının hazırlandığı bilinmektedir. Ancak 1773'te bozulmasında ötürü yeniden kopya ettirilen Tlaxkala'daki nüsha dışında diğerlerinin akıbeti bilinmemektedir. 1773'te tekrar üç kopya daha yapılan eserden biri Meksika'da Ulusal Tarih ve Antropoloji Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Tarihî bir belge olmasının yanı sıra Meksika'nın fethinden sonra İspanyol egemenliğinde olan Tlaxkala'da hazırlanan bu tarihçenin, Tlaxkalalıların İspanyol krala sunulması için yazımına başlandığı "...Her şey bir araya gelecek ve İspanya'ya gitsin diye ve imparator görsün diye yazacak..."³⁰ ifadesinden anlaşılmaktadır. Ayrıca, Isabel Bueno Bruno, bu tarihçede Tlaxkalalıların Tenoçtitlan'ın düşmesinde rol oynayan diğer yerlilerin varlığı görmezden gelerek ve gerçekleşmiş olan olayları manipüle ederek kendilerinin öncü rol oynadığını iddia ettiğini (2010: 56) düşünmektedir ve belgenin amacının Meksika'nın fethinde Tlaxkalalıların paha biçilmez iş birliğini gösterip karşılığında tercihen Tlaxkala eyaleti için vergi muafiyetleri gibi bir ayrıcalık kazanmak (2010: 60) olduğunu belirtmektedir.

³⁰ [...] todo se reunirá se escribirá para que se lleve a España, lo vera el emperador [...] Celestino Solís, Eustaquio vd. (1985) **Actas de Cabildo de Tlaxcala, 1547-1567**, México, AGN-ITC, Colección Códices y Manuscritos de Tlaxcala 3, s. 324.

Vázquez Morales'in (2019) editörlüğü yaptığı ve seksen beş figürden (**lámina**) oluşan belgede Malinçe pek çok farklı yerde resmedilmiştir. Eserin birinci kısmında 48 resim bulunmaktadır. Malinçe'nin tasvir edildiği sahneler 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28 ve 29 numaralı resimlerdir. Anlatılan olaylarda resim 30 ve 45 arasında Malinçe görülmemektedir. Vázquez Morales'e göre (2019: 190) Marina'nın Tlaxskala'da kaldığı düşünülmektedir ve bu, resim 30'da ifade edilmiştir. Tarihçede tekrar 45. resimde (Vázquez, 2019: 231) beliren Malinçe'nin silahsız sadece kalkanla tasvir edilmiş olması ilginçtir. Bu tasvir, Malinçe'nin saldırma değil savunma amacıyla olduğunu gösteren bir resim olarak yorumlanabilmektedir. 48 resimlik ilk kısmın sonuncusunda, 48. resimde de tasvir edilmiştir.

Tenoçtitlan ele geçirildikten sonra Tlaxskalalıların gittikleri yerler ve savaşlardan bahseden ikinci kısımda ise Malinçe, sadece 62. resimde tepenin ardında ve geleneksel giysisi içinde bir figür olarak resmedilmiştir (Bkz. Resim 4). "Tonantzin'in Yüzünde" anlamına gelen **Tonaycacan (Tonaykakan)** adlı yerin fethini gösteren bu resimde tasvir edilen pozisyonuna baktığımızda İspanyolların yanında yer alan yerliler ve onlara karşı olan diğer yerliler arasında bir tercüman olarak görülmektedir.

Resim 4: **Tlaxskala Tarihçesi**, Figür 62. (Vázquez, 2019: 262)

Bu tasvirde Cortés'in İspanyolların tarafına çektiği yerliler, İspanyollar ile ittifak kurmayan diğer yerlilere karşı savaşıyorken Malinçe'yi yerliliğini koruyan giysisi içinde savaşı veya muharebeyi yönlendiren bir tercüman rolünde bulmaktayız. Bir kadın olarak savaş meydanında bulunarak iletişimi sağlamaktadır ve dolayısıyla, gidişata müdahale edebilen güçlü bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Burada, genellikle yanında bulunduğu ve beraber tasvir edildiği Cortés ile ve onun tercümanı olarak tasvir edilmemektedir. İspanyol güçleri ve karşısındaki yerliler arasında geçen mücadeleyi yöneten bir figür olarak yalnız görülmektedir.

Tlaxskala Tarihçesi'nde tasvir edilen tercüman rolündeki Malinçe, daha önceki tasvirlerinde İspanyolların yanında Cortés'le birlikte ve barış görüşmelerinde İspanyol ve yerliler arasında resmedilmişti (Bkz. Resim 2). Burada aracı rolünde görülen Malinçe, yukarıda Resim 4'te İspanyollarla müttefik olan Tlaxskalılarıdır. Bu iki resmi karşılaştırdırca iki taraf arasında yer alan Malinçe'nin aracı, tercüman rolünden kazanılan ittifak ve güven çerçevesinde yanında Cortés olmadan da tercüme yapıp bir muharebede rol aldığını görmekteyiz.

Aktif olarak savaşır pozisyonda olmasa da muharebede iletişimi ve koordinasyonu sağlayan Malinçe'nin Resim 2'de tasvir edilenden daha çok yetki sahibi olduğunu söylemek mümkündür, zira yanında Cortés olmadan da bir kadın olarak muharebededir ve direktif verir pozisyonadadır. Resim 2 yani Figür 4 ile Resim 4 yani Figür 62 arasında Malinçe'nin tasvirlerine bakıldığında bile Malinçe'nin güç kazandığını ve statü olarak da güçlendiğini söyleyebiliriz.

Azkatitlan Kodeksi (Código Azcatitlan), Meşika halkının daha iyi bir gelecek adına kendi yerlerinden ayrıldıkları andan itibaren geçen 500 yılı anlatan bir tarih kitabı olarak bilinmektedir. Tenoçtitlan'ın kurulması ve İspanyolların fethinden sonraki ilk yıllardan bahseden kodeks, XVI. yüzyılın sonlarında Meksika Vadisi'nde ortaya çıkmıştır. María Castañeda de la Paz (1997: 274), bu uzun soluklu kodeksi tematik olarak üçe ayırmıştır: Asıl topraklarından ayrılıp Tenoçtitlan'ın kurulmasına kadarki süreçte geçen olaylardan bahseden ilk kısım, Tenoçka (**Tenochca**) ve Tlatelolka (**Tlatelolca**) beyliklerinin hanedanlığından bahseden ikinci kısım ve İspanyolların gelişi, fetih ve yerleşmeyi anlatan üçüncü kısım.

Ana Rita Valero de García Lascuráin'e göre (2006: 8) kaleme alındığı süre boyunca farklı kişi ve kurumların elinden geçen **Azkatitlan Kodeksi**'nin, Meksika'nın

fethinde kilit bir figür olan İxtlilxóchitl'in (**Ixtlilxóchitl**) torunu ve soylu yerlilerin en seçkinlerinden biri olan Don Fernando de Alva Ixtlilxóchitl'e ait olması mümkündür.

Önemli tarihi ve kültürel bilgiler içermesinin yanı sıra Mezoamerikan piktografik ve görsel anlatı geleneklerinin ve Avrupa resimsel tekniklerinin karmaşık bir kombinasyonu (Navarrete, 2004: 145) şeklinde tarif edilen **Azcatitlan Kodeksi**, A4 boyutlarında ve 56 sayfadan oluşmaktadır (Castañeda, 1997: 274). Valero de García Lascuráin (2006: 15), mevcut belgenin 50 sayfadan oluştuğunu ifade etmektedir. Kodeks bugün Fransa Millî Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Resim 5: Cortés'in Tenoçtitlan'a girişi, **Azcatitlan Kodeksi**, Figür 44.
Fransa Milli Kütüphanesi. Société des Américanistes.

Kodeksin Tenoçtitlan'ın ele geçirilmesini anlatan bölümde Malinçe figürünü, 22. folyo, 44. figürde (**lámína**) grubun başında ve Cortés'i takdim ederken görülmektedir. Malinçe'nin sadece burada bahsedildiği kodekste, Valero de García, Malinçe figürünün tam tasvir edilmediğini ve muhtemelen bugün orijinali eksik olan belgenin ikinci bir parçası daha olabileceğini ifade etmiştir (Valero de García, 2006: 14). Navarrete (2004: 155) de belgede bu figürün diğer kısmının eksik gözüktüğünü söylemiştir. Figürün eksik olduğunu varsaydığımızda, Cortés'in takdim edildiği

Moctezuma'nın resimde olmaması ve Castañeda'nın (1997: 274) 56 sayfadan oluştuğunu ifade ettiği belgenin Valero de García (2006: 15) tarafından 50 sayfa olarak tanımlanmasının nedeni açıklanmaktadır. Kodeksteki bu sahnenin eksik tasvir edilmiş olduğu kabul edilse de María Castañeda de la Paz ve Michel R. Oudijk (2012: 64), kodeksin temasına bakılarak ve paralellikinden yola çıkarak sahnenin 1519'da Cortés'in Tenoçtitlan'ın kapısına varışını tasvir ettiğini söylemektedir. Malinçe'nin tercüman olarak Cortés'in yanında bulunduğunu ve bu nedenle Malinçe'nin Cortés'in sözlerini aktaracak bir karşı taraf olması gerektiğinden figürün eksik olduğunu anlayabileceğimizi aktarmışlardır.

Meksika yerlileri tarafından XVI. yüzyılın ortalarında meydana getirilmiş olan **Azkatitlan Kodeksi** ve **Tlaxskala Tarihçesi** dışında yazılmış olan kodekslerden biri de **Códice Chalco**, **Códice Campos**, **Códice Tepozteco** ve **Códice Tepozteco** adlarıyla da bilinen **Kuauhtlantzinco Haritası (Mapa de Cuauhtlantzinco)** adlı kodekstir. 1969'da Meksika şehrindeki Millî Antropoloji Müzesi'nin (MNA) Millî Tarih ve Antropoloji Kütüphanesi'ne ulaşmış ve orada bulunmaktadır.

Belge, Puebla ve Çolula arasında bulunan ve dolayısıyla Tlaxskala'ya yakın olan San Juan Cuauhtlantzinco adlı yerle ilişkilendirilmektedir (Wood, 2003: 78). Meksika'da San Juan Cuauhtlantzinco bölgesinde bulunmuş olan ve tarihi XVII.-XVIII. yüzyıla uzanan bugün mevcut dokuz resimli bu belgenin aslında orijinal belgenin sadece bir kısmını oluşturduğu bilinmektedir.

Kodeksle ilgili ilk haber, fotoğrafçı Frederick Starr 1895'te Çalko (**Chalco**) adlı kasabada bulduğu belgenin fotoğraflarını çekmesine dayanmaktadır. Bir süre sonra da yağlı boyayla boyanmış dokuz küçük resimden oluşan belge olduğu ve orijinal belgenin sadece bir parçası olduğu ortaya çıkmıştır. İspanyollara karşı yürütülen çatışmaları gösteren resimler, aynı zamanda Kuauhtlantzinco (**Cuauhtlantzinco**) bölgesinin beylerinin soyunun meşruiyetini kaydetmeyi amaçlamıştır.³¹ El yazmasının ikinci ana temasının Hristiyanlığın Kuauhtlantzinco ve diğer çevre köylere girişi yani yayılması olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, bu haritada Tepoztecatzin ile üç lider arkadaşının Tenoçtitlan'a doğru ilerlerken Cortés için gösterdiği çabaları ve yardımlarının yerel bir XVI. yüzyıl anlatımı görülmektedir. Bu

³¹ Bkz. <http://mediateca.inah.gob.mx/repositorio/islandora/object/codice:646> (26.06.2022)

resimler ilk defa 1836'da José Vicente Campos tarafından bulunduktan sonra üzerinde bulunan Nahuatl dilindeki metinler yine Vicente Campos tarafından İspanyolcaya çevrilmiştir. Bir yangında zarar görmeden önce de Frederick Starr tarafından fotoğraflanmıştır.³²

Millî Tarih ve Antropoloji Enstitüsü'nün (**Instituto Nacional de Antropología e Historia**) sunduğu belge, **Kuauhtlantzinko Kodeksi** (**Código de Cuauhtlantzinco**) adında ve dokuz resimden oluşurken Howard Tilton Anıt Kütüphanesi (**Howard Tilton Memorial Library**) online sergisinde **Kuauhtlantzinko Haritası** (**Mapa de Cuauhtlantzinco**) adında sunulan belge yirmi altı resimden oluşmaktadır.

Millî Tarih ve Antropoloji Enstitüsü'nün sunduğu **Kuauhtlantzinko Kodeksi** adlı belgenin ikinci resminde Malinçe'ye yer verilmiştir. Üzerinde renkli huipil adındaki pançolarla resmedilen ve isimleri yazılmış kadınlardan biri olan Malinçe, bu metinde Malintzin³³ adındadır. Karşısında Xolaxcaxohuapili adında ve kim olduğunu bilmediğimiz bir kadın, yanlarında iki katlı bir yapı ve arkalarında müzik aletleri çalan dört karakter dışında oldukça yoğun bir yeşil çevre resmedilmiştir (Bkz Resim 6).³⁴

Resim 6: **Kuauhtlantzinko Kodeksi**, Figür 2. Kaynak:

http://mediateca.inah.gob.mx/islandora_74/islandora/object/codice:649/datastream/JPG/view (26.06.2022)

³² Bkz. <https://exhibits.tulane.edu/exhibit/colonialcounterpoint/paintedtraditions/mapa-de-cuauhtlantzinco/> (08.03.2023)

³³ Eklendiği isme saygı anlamı katan -tzin eki kullanılarak Malinalli ismi Malintzin şeklinde kullanılmıştır.

³⁴ Bkz. <http://mediateca.inah.gob.mx/repositorio/islandora/object/codice:646> (26.06.2022)

Hristiyanlığın Kuauhtlantzinko ve diğer çevre köylere yayılmasından bahseden belgede Malinçe'nin rolünün diplomatik bir görüşmedeki tercümanlığın ötesinde dinî bir konuda aracı ve danışman olduğunu düşünmek mümkündür. Vaftiz edilen ilk yerli kadınlardan olan Malinçe'nin Kuauhtlantzinko'nun hanımlarından biriyle tek başına konuşur halde tasviri, bize bölgenin Hristiyanlaşmasında rolü olduğunu düşündürmektedir. Tıpkı **Tlakskala Tarihçesi**'nde de yerli beylerin vaftizinde yine Malinçe tasvir edilmişti ve bu durum, Malinçe'nin yerlilerin Hristiyanlaşmasında rolü olduğunu göstermişti.

Resim 6'da tasvir edilen sahnenin reproduksiyonu, Howard Tilton Anıt Kütüphanesi'nin online sergisi³⁵nde **Kuauhtlantzinko Haritası** adıyla sunulan yirmi altı resimlik belgede farklıdır (Bkz. Resim 7). Önceki resimde Malinçe ve yanındaki kadının isimleri burada belirtilmemiştir. Resim 6'da tasvir edilen bina yerine bir tepe görülmektedir ve Nahuatl dilinde bir açıklama bulunmaktadır.

Resim 7: **Kuauhtlantzinko Haritası**, Howard Tilton Anıt Kütüphanesi. Figür 14.

Kaynak: <https://kisa.tk/wuH> (08.03.2023)

Açıklamada bu tepe için yerlilerin anne babalarının yani atalarının şarkı söyleyip dans etmek için bir araya geldiği tanrıça Kopiztlin (**Copiztlin**) adındaki yerin

³⁵ Bkz. <https://exhibits.tulane.edu/exhibit/colonialcounterpoint/paintedtraditions/mapa-de-cuauhtlantzinco/> (08.03.2023)

temsil edildiği ifade etmektedir (Starr, 1898: 31). Bu resimde vaftiz edilen ilk kadınlardan Malinçe'nin yerliler için kutsal olan yeri ziyaret ettiği görülmektedir.

Malinçe, Cortés'in yanında diplomatik görüşmeler yapan ve tercüman olmasının yanı sıra Hristiyanlığın yayılmasından bahseden bu belgede, bölgenin Hristiyanlaşmasından önce halkın pagan inancına gönderme yapan bir sahnede görülmektedir. Tanrıça Kopiztlin'in dans ve şarkılarla anıldığı yerde müzisyenlerle ve bir hanımla tasvir edilmiştir. Yerlilerin vaftiz edilmesinde açıklayıcı ve aracı Hristiyan Malinçe'nin bu sahnede bölgedekilerin Hristiyan olmadan önceki zamanlarda önemli gördüğü bu yerde Hristiyanlık hakkında konuştuğunu varsayabiliriz.

Malinçe'nin tasvir edildiği belgede resmedilen sahnelere bakılınca kodeks resimleme tekniğinin geleneksel yerli tekniğinden farklı olduğu görülmektedir. Tarihi bir belge niteliğindeki resimlemelerde kişi ve figürlerin yanı sıra yeşillik ve küçük bir göletteki ördekler ile bir çevre tasvir edilmiştir. Bu nedenle, önceki kodekslerle kıyaslandığında arka plan ve çevreye dair detayların da önemli olduğunu görmekteyiz, bir kodeks piktogramı değil de bir tablo olarak tasvir edildiği göze çarpmaktadır. Pablo Escalante Gonzalbo, İspanyol hakimiyetindeyken ortaya çıkan kodekslerin Kolomb öncesi kodekslerden oldukça farklılaştığını ifade etmektedir. Bu farklılaşmanın sebebi ise bu kodeksleri meydana getiren ve kullanan kişilerin onları değiştirmek istemesidir. “Belki de İspanyolların onları değiştirmek istediklerini ve yerlileri bunu yapmaya ikna ettiklerini söylemek daha doğru olur” diyor Escalante 1999: 51), İspanyolların bunu yaparken başından beri misyonerlik projesinin bir parçası olarak yayılan sanat ve zanaat okullarının bu büyük değişimde önemli bir rol oynadığını aktarmıştır (Escalante, 1999: 51). Kolomb öncesi kodekslerde görülen piktogram tekniğinin yerini zamanla Avrupa tekniği resimlemeler almıştır. XVII.-XVIII. yüzyıllarda yani fetih sonrası ortaya çıkan **Kuauhtlantzinko Kodeksi**'nin İspanyol hakimiyetinin yerleştiği bir zamanda yapılmıştır ve bu belgenin anlatım tekniğinde yerli geleneğinden uzaklaşarak İspanyollar tarafından taşınan resimleme tekniğine yaklaştıkları görülmektedir. Belki de Kuauhtlantzinko bölgesi beyleri kendini İspanyol kültürüyle daha özdeşleşmiş olarak gördüğünden bunu yadırgamamışlardır.

Meksika kaynaklarında tasvir edilen Malinçe'nin en çok yer aldığı belge **Tlaxskala Tarihçesi**'dir. Belgede pek çok kez yer alan Malinçe, geleneksel huipil içinde yerli bir kadın olarak tasvir edilmiştir. **Azkatitlan Kodeksi**'nde ise sadece bir

defa resmedilen Malinçe, burada Cortés'in yanında geleneksel giysi huipil içinde bir tercüman olarak yer almıştır. Malinçe, aynı zaman diliminde ortaya çıkan bu iki belgenin ilkinde bahsedilmeye değer görülmüş ve pek çok defa tasvir edilmişken ikinci belgede bir defa gösterilmiştir. Bunu belgenin eksik bir kısmı olmasına ve belki de tasvir edilmişse de elimize ulaşamamasına bağlamak mümkündür. Ancak, tasvir edilme sıklığına bakıldığında Tlaxkalalıların pek çok defa tasvir ettiği Malinçe'ye Tenoçtitlan'ın tarihinde önem atfettiklerini ve bu fetihte onun rolünü göstermek istediklerini ifade etmek mümkündür.

Kuauhtlantzinko Kodeksi'nde mevcut dokuz resimden birinde yer alan Malinçe, bu sefer İspanyolların yanında değil. Bir tercüman rolünde de değil, bir kadının yanında geleneksel giysisi içinde resmedilmiştir. Sahnenin tasvir amacı ve önemi konusunda pek fikir yürütemesek de bir kodekste, tarihî bir belgede Malinçe'ye yer verecek kadar değerli gördüklerini söyleyebiliriz. Ayrıca, diğer belgelerden farklı olarak Malinçe, yanında bir İspanyol olmadan tasvir edilmiştir. Kendi gibi yerli kıyafetleri içinde ve muhtemelen üst sınıftan yerli bir kadının bir soylu kızı veya eşi olması muhtemeldir. Belki de İspanyollar tarafını tek başına temsil edebilecek güçte görülen Malinçe, İspanyollarla ittifak kuran veya ittifak kurması istenen bu kadın bir görüşme gerçekleştirmektedir.

Meksika yerlisi Malinçe'nin yerliler tarafından bahsedildiği bu üç kaynakta en ilgi çekici olanın **Tlaxskala Tarihçesi** olduğunu söyleyebiliriz. Malinçe'yi en çok ve farklı pozisyonlarda resmetmiş tarihî belge olduğu görülmektedir. İspanyollarla ittifak yapan Tlaxkalalılar, Malinçe'ye adeta sahip çıkarak İspanyolların yanında bir tercüman olarak yer aldığını göstermişlerdir. Kimi zaman Cortés'in arkasında ve kimi zaman yerliler ve Cortés arasında tercüman, aracı, Hristiyan olan beylerin dinî törenlerinde açıklayıcı ve aktaran kişi olarak görmekteyiz. Malinçe'yi tasvir ettikleri sahneler baktığımızda ise sadece Cortés'in yanında bir tercüman olmadığını, bu rolünün yanı sıra danışman ve muharebelerde İspanyolların tarafında ve Cortés olmadan da tasvir edilmiş, güçlü bir figür olarak öne çıktığını görmekteyiz. Öyle ki, bir diğer tercüman olan Aguilar erkek ve İspanyol olmasına rağmen bir kadın ve yerli olan Malinçe'nin varlığı belgede oldukça baskındır. Ayrıca, Malinçe'nin yansıtılan bu imajı İspanyol kaynaklarında yansıtılan ile uyumaktadır. İspanyollarla müttefik olan Tlaxkalalıların Malinçe'yi de müttefikleri kabul ettiklerini ve yansıttıklarını

görmekteyiz. Yerli kaynaklarının ilk ikisinde yani **Tlaxskala Tarihçesi** ve **Azcatitlan Kodeksi**'ndeki tasvirleri Malinçe'yi bir tercüman olarak benzer şekilde yansıtmaktadır. Ancak, incelenen son kodekste yani **Cuauhtlantzinco Kodeksi**'nde tasvirin bağlamını ve tam anlamını bilemesek de Malinçe, İspanyollar olmadan belki de onları temsilen tek başına ve önemli statüde olduğu anlaşılan yerli bir kadınla yerli biri olarak tasvir edilmiştir.

Malinçe'yi vaftiz edilen adıyla anan, hem İspanyolların yanında yer alarak fethetmeye yardımcı olmuş hem de Hristiyanlığın yayılmasında açıklayıcı tercüman olan Marina Hanımefendi olarak yücelten İspanyol kaynağına karşılık Malinçe; Tlaxskalahılar gibi İspanyollarla ittifak kuran, tercüman danışman ve önemli bir figür olarak Meksika kaynağında yer almıştır. İspanyollar kaynaklarında anlatı formunda bahsi geçen Malinçe, Meksika kaynaklarında yerli tekniğini takip ederek resimlerle ve kısmen yoruma açık olarak anlatılmıştır. Böylece, hem İspanyollar hem de müttefik Meksikalı yerliler gözünden fethette Malinçe'nin rolünün ne kadar önemsendiği ve kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

1.6. İspanyol-Meksika Kaynaklarında Bahsedilen Figür

Florentine Kodeksi (**Códice Florentino**) adlı eser, İspanyol Bernardino Sahagún'un öncülük ettiği bir kaynak olsa da eserin meydana gelmesinde yerlilerden faydalandığı ve yerlilere özgü olan resimleme tekniği kullanıldığından dolayı özel bir grupta değerlendirilmiştir. Eser, hem İspanyol hem de Meksika kaynağı olarak incelenmiştir. Ayrıca, babası İspanyol ve annesi Tlaxskalahı olan melez Diego Muñoz Camargo'nun **La Historia de Tlaxcala** (**Tlaxskala'nın Tarihi**) adlı eseri ve Keşiş Diego Durán'ın **Duran Kodeksi** (**el Códice de Durán**) adlı el yazması eseri de hem İspanyol hem de Meksika kökenli kaynaklar olarak değerlendirilmektedir.

Asıl adı Bernardino de Rivera olan ve 1529'da Meksika'ya varan Bernardino Sahagún'un **Códice Florentino** (**Florentino Kodeksi**) olarak da bilinen **Historia general de las cosas de la Nueva España** eserin aslı, İtalya'da Floransa'da Lorenzo Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Mcquown, 1958: 235). Sahagún, **Historia general de las cosas de la Nueva España** eserini kaleme alarak Yeni İspanya hakkında çok kapsamlı bilgiler vermiştir ve eserinin tamamlanması otuz yıl sürmüştür (Sahagún, 1560?: 19).

1560'larda Bernardino de Sahagún'un derlediği kodeks, on iki kitaptan oluşmaktadır. Bir Fransisken rahibi olan Bernandino de Sahagún, yerlilerle iş birliği yaparak Aztek edebiyatı, düşüncesi ve geleneklerini Nahuatl dilinde anlatan bir eser oluşturmuştur. **Florentine Kodeksi** adındaki bu eser, yerlilere özgü bir biçimde yani resimlerle (Chasteen, 2001: 56) oluşturulan tarihi bir metindir. Azteklerden ve dolayısıyla Azteklerin sonunu getiren 1521'deki fetih anlatılan on ikinci kitapta Malinçe'den de bahsedilmektedir.

Carlos Martínez Marín (1986: 3), **Florentine Kodeksi**'ni İspanyolların fethi çerçevesinde Tlaxcala tarihini anlatan birincil kaynak ve İspanyol hakimiyetine karşı MezoAmerika halklarının bir araya gelme sürecinde Tlaxcalalıların iş birliğinin bir yansıması olarak tanımlamaktadır. Nahuatl ve İspanyol dili olarak iki dilli olarak yazılmıştır ve sayfada iki sütunda yerleştirilmiş metin solda İspanyolca sağda Nahuatl dilindedir. Ancak iki dildeki metinlerin içerikleri birebir yazılmamış olup genelde Nahuatl dilinde yazılmış bölümlerin İspanyolca yazılmış bölümden daha uzun olduğu görülmüştür (Richart, 1997: 351). Belgenin İspanyolca kısmının daha kısa olmasının sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte Enrique Florescano (2006)'ya göre Sahagún'un yaptığı Nahuatl-İspanyolca çevirisinin tam olmadığını ve eserin 1829-30'a sansüre kadar uğradığını görmekteyiz.

Florescano (2006: 79-80), 1559-1561 yıllarında bölgedeki yerli bilge yaşlılardan Nahuatl dilinde toplanan bilgilerden meydana gelmiş Nahuatl dilindeki metnin İspanyolca çevirisinin 1579-80 yıllarında tamamlandığı aktarmıştır. Ayrıca Sahagún'un eserinin çeşitli nedenlerden sansüre uğradığından XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar beklediğini ve bugün Floransa'daki Medici Laurentin Kütüphanesi'nde (**Biblioteca Medicea Laurenziana**) saklanan **Florentine Kodeksi**'nin tam baskısının 1979 yılında yapıldığını ifade etmiştir. Ancak, bugün elimizdeki Nahuatl dilindeki metnin İspanyolcaya tam çevirisinin Sahagún tarafından yapılmadığını ve şimdiye kadar başka bir uzmanın da buna girişmediğini görmekteyiz (Florescano, 2006: 84). Dolayısıyla, orijinal el yazmasında görülen Nahuatl metninin İspanyolca metinden uzun olmasının sebeplerini Nahuatl dilindeki bilgilerin İspanyolca çevirilerinin sansür veya çevirmen Sahagún'un tercihi sebebiyle tamamlanmadığı sonucuna ulaşmaktayız. Nahuatl dilindeki tanrılar ve dinle ilgili her bilginin Hristiyan inancıyla örtüşmediğini

Resim 8: **Florentine Kodeksi**'nde Malinçe, 12. kitap, 9. bölüm (Sahagún, 1560?: 421) ve bunun da çevirilerin tam yapılmaması için bir sebep olacağını da göz önünde bulundurabiliriz.

On iki kitaptan oluşan kodeksin son kitabı Meksika şehrinin fethini anlatmaktadır. Manuel Barbero Richart (1997: 353), anlatılan fethin yenilenler gözünden nasıl görüldüğünü anlamak için mükemmel bir karşıt nokta olduğunu ifade etmektedir. Eserin ikinci cildinde Yeni İspanya'nın fethini anlattığı 12. Kitap'ta "İspanyolların çok cesur olduğunu bilen tüm Meksikalıların ve Moctezuma'nın yaptığı yakarış hakkında" başlıklı 9. bölümde³⁶ Malinçe'den şu şekilde bahsetmektedir:

[...] İspanyollar, Kuzey Denizi kıyısındaki Tetícac kasabasının komşusu olan Marina adında Meksikalı bir yerli kadın getirdiler ve onu tercüman olarak getirdiler, Don Hernando Cortés'in ona buyurduğu her şeyi Meksika dilinde söylüyordu (Sahagún, 1560?: 403)³⁷.

Bu bölümde Cortés'in ona söylediği her şeyi Meksika diline aktardığından bahsedildiğine göre Malinçe'nin direkt olarak Cortés'le anlaşabildiği ve Aguilar'a gerek olmadan İspanyolca ve Meksika dili (Nahuatl) arasında tercümanlık yapabildiğini çıkarmak mümkündür.

Eserin 10. bölümde tercüman, 16. bölümde Moctezuma ve Cortés arasında tercüme yapan olarak bahsedilen Malinçe, "İspanyolların Moctezuma'nın kendi

³⁶ Del llanto que hizo Moctezuma y todos los mexicanos desde supieron que los españoles eran tan esforzados.

³⁷ [...] los españoles traían una india mexicana que se llamaba Marina, vecina del pueblo de Tetícac, que es a la orilla de la mar del norte, y que traían ésta por intérprete, que decía en la lengua mexicana todo lo que el capitán don Hernado Cortés la mandaba.

evlerine nasıl girdiği ve orada ne olduğu hakkında” başlıklı 18. bölümde³⁸ Kastilya ve Meksika dillerini bilen bir tercüman olarak karşımıza çıkmaktadır:

Ve sonra Hernando Cortés, Kastilya’nın ve Meksika’nın dilini bilen Yocatán’da aldıkları yerli tercümanı Marina aracılığıyla buyurdu [...] (Sahagún, 1560?: 413)³⁹.

Eserin 25. bölümünde Cortés’in dili/tercümanı olarak Malinçe, bir sonraki bölümde ‘Otomiler’in Cortés’e dediklerini ileten kişi⁴⁰ olarak gösterilmiştir. 40. bölümde Tlaltelulcolular ile yapılan görüşmede Cortés’in yanında yer alan Malinçe, bir sonraki bölümde aktaran kişi olarak anılmıştır.

Sahagún’un versiyonunda Malinçe, Marina adında Meksikalı bir yerli kadın ve tercüman olarak anılmaktadır ve Aguilar olmadan direkt tercüme eden biri olarak aktarılmıştır. Ne geçmişinden ve kim olduğundan bahsedilmiştir ne de diğer kronistlerin bahsettiği gibi ilk zamanlar Aguilar ile tercüme yaptığına değinilmiştir.

Cortés’in ve İspanyolların dilini konuşan Malinçe’nin nereden geldiği ve İspanyollara tercüme yapmaya nasıl başladığı konusunda da bilgi verilmemektedir. Bu anlamda tarihçede bahsedilen Malinçe’nin hakkında tam bilgi verilen tarihî bir figür olmadığını sadece bir tercüman olarak tasvir edildiğini görmekteyiz. Ancak tasvire yer vermeyen diğer kroniklerden farklı olarak eserinde yerli anlatım tekniği olan resimlemelere de yer vermiştir (Bkz. Resim 8) ve Hristiyan olduktan sonra verilen adı Marina ile anılan ve yerli kıyafeti içinde tasvir edilen bir Malinçe görülmektedir.

Sahagún’un eseri dışında Meksika’nın fethini anlatan XVI. yüzyıl tarihçileri arasında Yeni Dünya’nın melez çocukları, Novoispanyollar da bulunmaktadır ve onların eserleri İspanyol veya Meksika kaynağı olarak değil İspanyol-Meksika kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Bunlardan biri Diego Muñoz Camargo’dur. Babası İspanyol ve annesi Tlaxsklalı asil bir aileden olan melez İspanyol Diego Muñoz Camargo (yak.1529-1599), resmî olarak tanınan bir çevirmendir. Meksika’nın fethinden önce Tlaxsklalıların gelenek, din, kültür, yaşam şekli ve İspanyolların gelişile ilgili kehanetleri ve fetih sırasında gerçekleşenleri anlattığı **La Historia de**

³⁸ De cómo los españoles entraron en las propias casas de Moctezuma, y de lo que allí paso.

³⁹ Y luego mandó el capitán don Hernando Cortés, por medio de Marina, que era su intérprete, la cual era una india que sabía la lengua de Castilla y la de México que la tomaron en Yocatán [...].

⁴⁰ Como Marina hubo dicho al capitán lo que los otomíes decían, dijoles el capitán.

Tlaxcala (Tlaxskala'nın Tarihi) adlı eseri 1576 ila 1591 yılları arasında yazılmıştır (Muñoz, 2011: 7). İki kitaptan oluşan eserin ikinci kitabının ilk bölümünde Malinçe'den şöyle bahsetmektedir:

Bir kılıç, bir tatar yayı ve garip yeni bir silah [Malinçe] taşıyorlardı ve yanlarında tanrıça kadar güzel bir kadın getirdiler, çünkü Meksika dilini ve tanrılarını [İspanyolların dilini] konuşuyordu, onun [Malinçe] aracılığıyla ne istedikleri anlaşılıyordu ve ona Malitzin deniyordu, çünkü vaftiz edilirken ona Marina adını verdiler [...] [İspanyollar] Marina'nın aracılığıyla halkı görüyor ve onlarla iletişim kuruyorlardı (Muñoz, 1576-1591: 93)⁴¹.

Muñoz'un bu alıntısında Malinçe'nin ismi ve tercümanlığı sayesinde kurulan iletişimin yanı sıra diğer tarihî belgelerde olmayan bir özelliğinden yani güzelliğinden bahsedilmiştir. Malinçe'ye atfedilen "Marina'nın kim olduğu ve Jerónimo de Aguilar ile evliliği hakkında"⁴² başlıklı ikinci bölümde şu ifadeler geçmektedir:

Malintzin'in kökeni söz konusu olduğunda, doğumu ve nereli olduğu hakkında daha büyük varyasyonlar vardır, bunlardan yalnızca bazı adımlar ve olaylarla ilgileneceğiz, çünkü bu toprakların fetihleri hakkında yazarlar onunla uzun uzadıya ilgilenmiş olacaklardır; özellikle Bernal Díaz del Castillo (Muñoz, 1576-1591: 95)⁴³.

Diego Muñoz Camargo, Malinçe hakkında bilgi verirken aynı yüzyılda yaşadığı bu kişi için fetihten yakın bir zaman sonra bile hakkında sağlam, tek ve güvenilir bir kaynak olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, fetih hakkında yazarların Malinçe'yi görmezden gelemeyeceği bir karakter olduğunu belirtmiştir. Bunun için, ondan oldukça detaylı bahseden Bernal Díaz del Castillo örneğini vermektedir. Daha sonra Malinçe'nin geçmişinden şöyle bahsetmektedir:

⁴¹ Llevaron una espada, una ballesta y otra nueva mas extraña, y era que traían consigo una mujer que era hermosa como diosa, porque hablaba la lengua mexicana y la de los dioses, que por ella se entendía lo que querían y que se llamaba Malitzin, porque como fue bautizada la llamaron Marina [...] veían a las gentes y las comunicaban por intercesión de Marina.

⁴² Que trata de quién era Marina y de su matrimonio con Jerónimo de Aguilar.

⁴³ En lo que toca al origen de Malintzin, hay más grandes variedades sobre su nacimiento y de qué tierra era, de lo cual no trataremos sino de algunos pasos y acontecimientos mediante ella, porque los que han escrito de las conquistas de esta tierra habrán tratado largamente de ello; especialmente, Bernal Díaz del Castillo.

Malintzin'in nasıl değerli ve iyi anlayışlı çok sayıda varlığa sahip bir yerli ve doğal Meksikalı olduğu çok iyi bilinen ve dikkat çekici bir şeydir. Zarafet ve iyi görünümüne sahip, anne babasından çalınıp Kuzey kıyısı boyunca gezen bazı tüccarlara verilmiş, mızraktan mızrağa Tabasko, Potonçan ve Akosamilko'ya taşınmıştır (Muñoz, 1576-1591: 95)⁴⁴.

Diego Muñoz Camargo, eserinde Aguilar ve Malinçe'nin karı koca olduğundan bahsetmektedir ve birbirlerinin dilini çok iyi ve tam anladıklarını aktarmaktadır. Aguilar'ın bu durumdan istifade ederek Moctezuma'nın beyliğinin ve bütün o toprakların büyük sırları anlayıp öğrendiğini de eklemektedir (Muñoz, 1576-1591: 96). Daha sonra Malinçe'nin İspanyolcayı öğrenme sürecinden ve Aguilar'la ilişkiden şöyle bahsetmektedir:

Ve Malintzin Meksika dili, Vilotla ve Cosumel dilinden başka dil bilmediği için Aguilar ile konuşuyordu ve Aguilar ona İspanyolca bildiriyordu; böylece Meksika dilini tercüme etmek için, Vilotla ve Cosumel'in dili aracılığıyla Aguilar'ın tercüme edilmesi gerekiyordu ve Aguilar, Malintzin bizimkini konuşmayı öğrenene kadar bizimkine çevirmek zorunda kaldı (Muñoz, 1576-1591: 97)⁴⁵.

İspanyol ve Meksika kaynağı olarak değerlendirilen bir diğer belge ise Keşiş Diego Durán (yak.1537-1588)'a ait olan 1579 tarihli **Durán Kodeksi (el Códice de Durán)** adlı kodekstir ve **Historia de las Indias de Nueva España e islas de la tierra firme (Anakaranın Adalarının ve Yeni İspanya'nın Amerika Kıtası Adalarının Tarihi)** olarak da bilinmektedir. El yazması olarak ortaya çıkan eser; Meksikalıların tarihi, tanrıların anlaşması ve takvim olmak üzere üç kısımdan meydana gelmektedir. Olayların anlatımına resimler de eklenmiştir ve çoğu bölümün başında bir resim bulunmaktadır (Romero, 2003: 232). El yazması eserin bugün Madrid'de İspanya Millî Kütüphanesi'nde (**Biblioteca Nacional de España**) olduğu bilinmektedir. İlk

⁴⁴ Notoria cosa es y muy sabida, cómo Malintzin fue una india de mucho ser y valor y buen entendimiento y natural mexicana. La cual fue hurtada de entre sus padres, siendo de buena gracia y parecer, y entregada a unos mercaderes que trataban en toda la costa del Norte, la cual fue llevada de lance en lance hasta Tabasco y Potonchan y Acosamilco.

⁴⁵ Y como la Malintzin no sabía más lengua que la mexicana y la de Vilotla y Cosumel, hablaba con Aguilar y el Aguilar la declaraba en la lengua castellana; de suerte que para interpretar la mexicana, se había de interpretar por la lengua de Vilotla y Cosumel con Aguilar y Aguilar la había de convertir en la nuestra, hasta que la Malintzin vino hablar la nuestra.

baskısı ise 1867’de Meksika’da yapılmıştır. Bu metindeki resimlerden birinde Malinçe de tasvir edilmektedir (Bkz. Resim 9).

Resim 9: Veracruz Limanı’nda Marina ve Hernán Cortés (Durán, 1579: 202)

Kodeksin 71. bölümünde Cortés’in Veracruz limanına nasıl geldiği, Moctezuma’nın bunu nasıl öğrendiği ve gerekli olanları sağlanması için emir verdiği⁴⁶ yazılıdır (Durán, 1880: 14). Tasvirin olduğu bölümde Malinçe’den “Marki’nin [Cortés’in] yanında taşıdığı Marina adında tercüman”⁴⁷ olarak bahsedilmektedir. Belgenin diğer kısımlarında ise birkaç kez tercüman olarak geçmektedir ve önceki kodeksler gibi detay verilmemektedir.

Yerli Malinçe, bu resimde kökenlerinin aksine Avrupalı beyaz ve sarışın bir kadın gibi resmedilmiştir. Ayrıca geleneksel yerli giysisi içinde tasvir edilmemiş olması da ilginç bir detaydır. Burada İspanyolların yanında yer alan bir tercüman olan Malinçe’nin yerli bir kadın olarak değil sanki bir İspanyolmuş gibi görüldüğünü ve öyle gösterilmek istendiğini düşünebiliriz. Cortés’in arkasında bir yerli tasvir edilmeseydi tasvir eden kişinin yerli tasvir etmeyi bilmediği veya daha pratik olduğu için bildiği gibi bir kadın figürü çizdiğini düşünebilirdik. Yerli bir kadını İspanyolmuş gibi tasvir etmek, İspanyolların yanında yer alan tercümanın yerli kalamayacağını ve

⁴⁶ De cómo el felicísimo Don Hernando Cortés llegó al puerto de Chalchiuheyecan [Veracruz], que así se llamaba, y de cómo lo vino nueva á Montezuma de ello, y le mandó proveer de todo lo necesario.

⁴⁷ [...] el Marqués [Cortés] mandó llamar á Marina, que así se llamaba la lengua que el Marqués consigo traya [...] (Durán, 1880: 16).

bu yerli kadının gerek düşünce gerek görünüş açısından da onlara benzediğini yani asimile olduğunu ifade etmektedir.

Sahagún ve Durán'ın eserlerinde Malinçe'nin tasvirlerini görebilirken bir diğer melez yazar olan Diego Muñoz Camargo'nun eserinde herhangi bir çizim bulunmamaktadır. Bu açıdan, yerlilerin piktogramlarla tarih anlatma geleneğinin Sahagún ve Durán tarafından devam ettirildiğini söylemek mümkündür. Bu iki eserde bulunan Malinçe tasvirleri ise birbirinden çok farklıdır. Sahagún'un Malinçe figürü yerli bir kadın görünümünde ve huipil giysisi içinde, çıplak ayaklı bir kadın olarak tasvir edilmişken Durán'ın Malinçe figürü, Meksikalı yerli bir kadın figürü yerine Avrupalı tarzda bir görünüş içinde tasvir edilmiş sarışın bir kadındır. Bu iki eserde görülen karşımıza çıkan Malinçe figürlerinin ortak yanı ise Cortés ile yerliler arasında konuşur vaziyette olmasıdır.

İspanyol kaynaklarında yazılı metinlerle bugünkü okuyuculara ulaşan Malinçe, Meksika kaynaklarında en çok da **Tlaxskala Tarihçesi**'nde tasvir edilerek bahsedilmiştir. İspanyol kaynaklarında Malinçe'den en çok bahseden Bernal Díaz Castillo'nun eseri iken Meksika kaynaklarından ondan en çok bahseden eser **Tlaxskala Tarihçesi**'dir. İspanyol kaynaklarında yazılı olarak ve kronistler tarafından bahsedilen Malinçe, Meksika kaynaklarında resimli anlatılarda tasvir edilerek tarihsel bir figür olarak yerini almıştır. İspanyol kaynaklarında Marina, Marina Hanımefendi, Malintzin gibi farklı isimlerle anılırken Meksika kaynaklarında sadece geleneksel giysisi içinde tasvirle edilerek gösterilmiş, yerli isminin saygı belirten versiyonu Malintzin olarak bilinegelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MALİNÇE VE TEMSİLLERİ

Malinçe'nin biyografisi Bernal Díaz tarafından yazılan **Historia Verdadera de la Nueva España** adlı eserinde tam verilmiş (Duverger, 2012: 178) olarak ifade edilse de doğum yılı hakkında bir bilginiz bulunmamaktadır. Hatta Diego Muñoz Camargo "Malintzin'in kökeni söz konusu olduğunda, doğumu ve hangi topraklar olduğu hakkında daha büyük varyasyonlar vardır [...]"⁴⁸ (2011: 95) demiştir. Elimizdeki bilgilere göre 1496-1504⁴⁹ arasında, 1500'lere doğru⁵⁰ doğduğu iddia edilen Malinçe, XVI. yüzyılda Malinalli olarak dünyaya gelmiştir. Genel kabule göre ise 1502'de veya 1505'te Malinal veya Malinalli gününde doğmuş ve bu yüzden Malinalli olarak adlandırılmıştır (Cypess, 1991: 33).

Doğum tarihi gibi ölümü ve ölüm tarihi konusunda net bir bilgi yerine farklı referanslar verilmiştir. Bunlardan biri yirmi üç yaşındayken⁵¹ bir hastalıktan öldüğüdür. Camilla Townsend ise eserinde Malinçe'nin son nefesini verdiği Juan Jaramillo'dan olan kızı María'nın henüz üç yaşına basmadığını aktarmıştır (Townsend, 2006: 172) Bu bilgiye ve María'nın doğum tarihini sırasıyla 1526⁵² veya 1527⁵³ olarak aktaran César Gutiérrez Samperio'ya ve Luis Cecilio González González'ya göre Malinçe'nin ölüm tarihinin 1529 veya 1530 olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bir diğer varsayım, 1520'lerin sonunda ölmüş olacağıdır. Buna gerekçe olarak ölümünden sonra Beatriz adında biriyle tekrar evlenen Juan Jaramillo⁵⁴'nin 1546'da yirmi yıldır evli olduğunu ifade etmesidir. Muhtemelen 28 Aralık 1528 ve 29 Ocak 1529 tarihleri arasında öldüğü düşünülmektedir çünkü 1529 yılının Şubat ayında Marina'nın ölmüş olduğu söylenmiştir (Thomas, 2001: 111). Ancak Hugh Thomas bir başka eserinde Marina'nın 1551'de yani elli yaşlarındayken ölmüş olduğunu

⁴⁸ En lo que toca al origen de Malintzin, hay más grandes variedades sobre su nacimiento y de qué tierra era, de lo cual no trataremos sino de algunos pasos y acontecimientos mediante ella [...].

⁴⁹ (Gutiérrez Samperio, 2019: 17).

⁵⁰ (Bueno Bravo, 2019: 98).

⁵¹ there died of an illness when she was approximately twenty-three years of age (Castro, 2001: 150).

⁵² (Gutiérrez Samperio, 2019: 129).

⁵³ (González González, 2020: 140).

⁵⁴ Hernán Cortés'in askerlerinden Juan Jaramillo, Tepeaca şehrinin kurucusu ve Malinçe'nin eşidir.

aktarmaktadır⁵⁵ (2015: 794). Dipnotta verdiği bilgiye göre bu tarihe, Martín Cortés'in 1551'de yazdığı mektupta "Marina Hanımefendi'nin yaşadığı evde" kaldığını ifade etmesinden ve 1552'de Marina'nın damadı Luis de Quesada'nın 15 Şubat 1552 tarihli bir mektubunda 1552 yılında Marina'dan ölmüş biri olarak bahsetmesinden ulaşılmaktadır.

Isabel Bueno Bravo, Malinçe için çok az biyografik bilgisinin bulunduğunu ifade ettikten sonra yerli geleneğine göre kayıt altına alınan resimli tarihçe ve kroniklerde de yer alan Malinçe'nin Aztek İmparatorluğu'nun düşüşüne giden yolda önemli bir role sahip bir karakter olduğunu belirtmiştir (2019: 93).

2.1. Soylu ve Köle Olarak Malinçe

Malinçe, Amerika kıtasında bugün Meksika sınırları içindeki Tabasko ve Veracruz'a yakın olan Painalla'da doğmuş bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Bernal Díaz del Castillo'nun eserinde belirttiği üzere Malinalli Tenepal, bir kabile liderinin kızı olarak dünyaya gelmiş soylu sınıfına mensup biridir (Díaz del Castillo, 1936: 146). Babası Painallalı bir efendi⁵⁶ (**tlatoani**) ve annesi Xaltipan'a yakın küçük bir köyü yöneten Malinçe, küçükken bu ortamda rahat büyümüştür.

Malinçe, küçük yaşta babasını kaybedince annesi ikinci bir evlilik yapmıştır. Bu evlilikten bir oğlu olunca ileride ilk çocuk Malinçe yerine bu oğlan çocuğunun yöneticinin olması için annesinin Malinçe'yi Şikalango'dan olan tüccarlara verdiği ve halkına Malinçe'nin öldüğü konusunda yalan söylediği bilinmektedir (Thomas, 2015: 248). Marc Ferro da Malinçe'nin soylu bir Aztek kadın iken kendi halk tarafından Mayalara satıldığını ifade etmiştir (2017: 69). Gómara'nın aktardığına göre Malinçe'nin toprak sahibi ve varlıklı bir aileden geldiğini görmekteyiz:

Marina [...] Jalisco yakınlarından Viluta adlı bir yerden geldiğini ve o toprakların efendisinin akrabaları ve zengin ebeveynlerin kızı olduğunu söyledi. Küçükken, savaş zamanında bazı tüccarlar tarafından kaçırılmış ve Tabasko'dan çok uzak olmayan Coazacualco yakınlarında büyük bir köy olan Şikalango pazarına satılmak için

⁵⁵ ...Marina, la interprete, cuyos servicios fueron tan importantes, pero de cuya fidelidad en las traducciones nunca estaremos seguros, vivió hasta 1551, casada con Juan Jaramillo; dejó una hija con él, además un hijo con Cortés.

⁵⁶ Tlatoani, asillere mensup kişi <https://dem.colmex.mx/ver/tlatoani> (30.06.2022) ve Nahuatl dilinde şehir yöneticisi demektir <https://gdn.iib.unam.mx/diccionario/tlatoani/187827> (30.06.2022).

götürülmüştü; ve oradan Potonchan beyinin hükmettiği yere gelmişti (López de Gómara, 1552a: 70-71)⁵⁷.

Önce Painalla'da sonra Tabasko'da yaşayan Malinçe, anadili olan Nahuatl'ın yanı sıra Maya diline de hâkim olmuştur. Thomas Ward (2001: 435), Malinçe'nin bir etnik gruptan diğerine köle olarak sunulması sayesinde iki dilli olduğundan bahsetmiştir. Doğduğu topraklarda Malinalli veya sonundaki ekle saygı ifadesini taşıyan Malintzin adıyla da tanınmaktadır. Köle olarak bulunduğu Tabasko'da orada bulunan halk ile İspanyol konkistadorlarla arasında 1519'da meydana gelen muharebenin sonucunda hediye edilen yirmi kadının içindedir ve Malinçe bir kez daha ganimet olarak verilen bir obje rolündedir. Bastin (2003: 197), Cortés'in Malinçe'ye tercümanı olmayı kabul etmesi karşılığında özgür olmayı vaat ettiğini söylemektedir. İspanyollara hediye/köle olarak sunulan Malinçe, vaftiz edildikten sonra konkistadorlardan biri olan Alonso Hernández de Puertocarrero'ya hizmet etmesi için verilmiştir. Ancak birkaç ay sonra Malinçe'nin yerlilerin dilini anladığını gören Cortés onu tercümanı olmak üzere geri almıştır (Restall, 2003: 83) Daha sonra Cortés'in tercümanı olduğunda bir köleden daha iyi bir konumda saygı duyulan **Doña Marina** (Marina Hanımefendi) ve liderler arasında dilleriyle var olan bir kadın tercüman olmuştur.

Meksika'nın 1521'deki fethinden sonra 1523'te Hibueras civarında Malinçe'nin vaftiz olduktan sonraki isimleriyle annesi Marta ve üvey kardeşi Lázaro'ya rastladıklarını söyleyen Bernal Díaz de Castillo'dan Malinçe'nin soyluluğunun teyidini şöyle öğrenmekteyiz:

[...] annesi ve [annesinin] oğlu, erkek kardeşi geldi ve açıkça kızı olduğunu biliniyordu, çünkü ona çok benziyordu. Ondan korkuyorlardı, onları öldürmeye gönderdiğine inanıyorlardı ve ağlıyorlardı. Ve Marina Hanımefendi onların ağladığını gördüğünde, onları teselli etti ve korkmamaları gerektiğini, onu Şikalangolulara

⁵⁷ Marina [...] dijo que era de cerca de Jalisco, de un lugar llamado Viluta, hija de padres ricos y parientes del señor de aquella tierra; y que cuando era muchacha la habían robado algunos mercaderes en tiempo de guerra, y llevado a vender a la feria de Xicalanco, que es un gran pueblo sobre Coazacualco, no muy lejos de Tabasco; y de allí había llegado a poder del señor de Potonchan.

verdiklerinde ne yaptıklarını bilmediklerini ve onları affettiğini söyledi [...] (Díaz del Castillo, 1632: 147)⁵⁸.

Marina'nın ona benzeyen annesini ve üvey kardeşini gördüğünde **Marina**'nın ona daha önce ifade ettiği gibi soylu ve bir bey kızı olduğunu teyit etmiş olan Bernal Díaz, Malinçe'yi Şikalangolulara köle olarak veren annesini bağışladığını da eklemiştir.

2.2. Çevirmen Olarak Malinçe

Berke Vardar çeviriyi “Bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekin sel değeri, içinde oluştuğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan” bir etkinliktir olarak tanımlamıştır (1981: 172). Farklı dillerden iki uygarlık arasındaki iletişim, yazının bulunmasına kadar sözlü şekilde gerçekleştirerek tercüme işi yapan kişi tercüman adını alırken yazının ortaya çıkıp kullanıldığı durumda gerçekleştiğinde ise mütercim adını almaktadır. İspanya ve Yeni Dünya arasındaki iletişim söz konusu olduğunda Delisle ve Woodsworth, Amerika yerlileri ve İspanyollar arasında yapılan ilk çevirilerin yazılı çeviriler değil, sözlü çeviriler yani tercümeler (**interpretation**) olduğunu ifade etmiştir (2012: 142).

Victoria Ríos Castaño, Amerika Adaları'nın fethi ve İspanyol hakimiyeti döneminde, tercümanların önemli rol oynadığını ve hakim gücün güçlerinin dayattığı insanî bir araç olduğunu ifade etmiştir (Ríos Castaño, 2005: 47). Yeni Dünya'nın keşfedildiği 1492'de buraya gelen ve İspanyolca konuşan konkistadorların hangi dil veya dillerde iletişim kurdukları konusunda Georges L. Bastin, Kolomb'un ayak bastığı topraklarda yaklaşık 133 aileye ayrılmış bin civarında dille karşı karşıya kaldığını ifade etmiştir. Bu dillerden başlıcalarını Kuzey Amerika'da ve Orta Amerika'da konuşulan ve yirmiden fazla lehçeye sahip Aztek dili ile Meksika, Guatemala ve Orta Amerika'da konuşulan Maya-Kiş ve Nahuatl olduğunu belirtmektedir (2003: 195). Francisco Larrayo ise üç bölgede toplanmış dilleri şu şekilde açıklamaktadır: Meksika Vadisi'nde Tlaxskala'ya kadar konuşulan Nahuatl

⁵⁸ [...] vino la madre y su hijo, el hermano, y se conocieron, que claramente era su hija, porque se le parecía mucho. Tuvieron miedo de ella, que creyeron que los enviaba [a] hallar para matarlos, y lloraban. Y como así los vio llorar la doña Marina, les consoló y dijo que no hubiesen miedo, que cuando la traspusieron con los de Xicalango que no supieron lo que hacían, y se los perdonaba [...]

dili, Miçhoakan'daki (**Michoacán**) Tarasko (**Tarasco**) dili ve Yukatan'da (**Yucatán**) konuşulan Maya dilidir. Bu üç dilden sadece Nahuatl dili, Yeni İspanya'nın neredeyse her vilayetinde konuşulup anlaşıldığı bilinmektedir (Larrayo, 1947: 55). Nahuatl dilinin Üçlü İttifak'ın ve imparatorluğun en büyük kentinin dili olması nedeniyle bu üç dilin içinden en baskın ve yaygın olan dil haline geldiğini kabul edebiliriz.

İspanyol bir konkistador için yerlilerin dili, tıpkı kültürleri ve inançları gibi oldukça farklı ve başka bir dünyadan gibi görünmektedir. Aynı şekilde, Yeni Dünya'daki yerliler için İspanyol dili, kültürü ve inançları oldukça farklıdır. Rosenblat, Yeni Dünya'ya ayak basan konkistadorlar için yerlilerin dilini öğrenmenin zorluğu şöyle yorumlamıştır:

Garip fonetiğiyle ve karmaşık gramer yapısıyla bir yerli dilini öğrenmek; gemi kazası geçiren bir Kastilyalı ya da Güney İspanyalı için cesur bir girişimdi. Ancak, buna ek olarak, kutsal metinlerin karmaşık manevi dünyasını bu dillere çevirmek, onlara yeni inancın kavramlarını, sembollerini ve isimlerini dahil etmek, gerçekten dev bir görevdi (Rosenblat, 1964: 199)⁵⁹.

Rosenblat'ın aktardığı gibi bir İspanyolun zorlukları ve kendi dillerinden oldukça farklı olan yerli dilini öğrenmesi yerine yerlilerden birini İspanyolca öğrenmesini tercih etmişlerdir. Ancak, yerlilerin İspanyolcayı öğrenmelerinin sebebi tamamen yerli dillerinin İspanyollar tarafından öğrenilmesinin zor olmasına bağlamak doğru değildir. İki topluluk karşılaştığında kendini baskın ve üstün gören ya da yöneten, diğerinin dilini öğrenmek yerine kendi dilini korumayı tercih etmektedir.

Kolomb'un ayak bastığı Yeni Dünya'dan İspanya'ya tercüman olarak eğitilmesi için genç yerliler göndermiştir, böylece arabulucu olarak kullanabilmeyi düşünmüştür (Visson, 2005: 51) Bu yerli tercümanlar dışında gemi kazasından sağ olarak kurtulup yerlilerle yaşayarak onların dilini öğrenen İspanyollar istisnai örneklerdir. Bunlardan biri de Hernan Cortés'in tercüman olarak yanına aldığı Jerónimo de Aguilar'dır. Aguilar'ın yerli dilini öğrenmesinin sebebi yerlilerin arasında hayatta kalmak istemesiydi. Eğer İspanyolca bilen yerliler olsaydı onların dilini

⁵⁹ Aprender una lengua indígena, con su fonetismo extraño, con su compleja estructura gramatical, ya era, para un castellano o un andaluz, una empresa denodada, en que muchos naufragaron. Pero, además, traducir a esas lenguas el complejo mundo espiritual de los textos sagrados, incorporar a ellas los conceptos, símbolos y nombres de la nueva fe, era realmente una labor titánica.

öğrenme ihtiyacı duymayacaktı. Normalde yönetenlerin yönettiklerinin dilini öğrenmeyi tercih etmez ancak bu; yerli dilini öğrenmek isteyen İspanyolların olmadığı anlamına gelmemektedir, Sahagún'un yerli dilleri üzerine çalışmaları ve okulu buna örnektir. İspanyolların yerlilerin dilini öğrenmedeki amacı ise Sahagún'un gibi araştırma, merak veya daha iyi yönetebilmek için öğrenmek olabilir.

XVI. yüzyılda yazılmış pek çok metinde tercüman anlamına gelen **la lengua** (dil) kelimesi kullanılmıştır. Bu kelime, XVI. yüzyılda tercümanlar için kullanılan bir ifadedir (Flores, 2006: 120) ve Bernal Díaz tarafından da eserinde (1632) **Doña Marina** olarak bahsedilen Malinçe için sık sık kullanılmıştır. Cortés'in tercümanı (**la lengua de Cortés**) olarak bilinen Malinçe, bir diğer tercüman Aguilar ve nadiren hizmetli oğlan Orteguilla ile beraber anılmıştır. Bernal Díaz del Castillo, Orteguilla adındaki tercümandan hizmetli, oğlan (**paje**⁶⁰) için şöyle bilgi vermiştir:

[...] elçi olarak Jerónimo de Aguilar, Doña Marina ve onlarla birlikte Orteguilla adında dil hakkında bir şeyler anlayan kaptanımızın küçük uşağını gönderdi (1632: 327-328)⁶¹.

Bernal Díaz, genç yerli Orteguilla'nın dili bildiği, Moctezuma tarafından sevildiğini ve hizmetinde iyi olduğunu da ifade etmiştir (1632: 351).⁶² Ancak Orteguilla, Doña Marina olarak bahsedilen ve Meksika'nın fethinde önemli rolü olduğunu belirtilen Malinçe gibi çok önemli bir figür olarak görülmemiştir.

İspanyol fatih Cortés ile Aztek imparatoru Moctezuma arasında iletişimi sağlayan Malinçe, Nahuatl dilini konuşan imparatorun söylediklerini Maya diline çevirirken Jerónimo de Aguilar ise Maya dilinden İspanyol diline çevirmiştir (Bkz. Tablo 2). Bu iletişim ilişkisinde her iki çevirmen de ikinci dillerinden çeviri yapmaktadır. Cortés'in dili (**la lengua de Cortés**) olarak da tanınan Malinçe, ilk

⁶⁰ Paje: İşlevleri efendilerine eşlik etmek, görüşme salonu önünde beklemelerine yardımcı olmak, masa servisine ve diğer ev içi faaliyetlere katılmak olan hizmetli, uşak, oğlan. <https://dle.rae.es/paje> (17.06.2022)

⁶¹ [...] envió por mensajero a Jerónimo de Aguilar y a doña Marina, y con ellos a un pajecillo de nuestro capitán que entendía ya algo la lengua, que se decía Orteguilla.

⁶² Y luego Montezuma le demandó a Cortés un paje español que le servía, que sabía ya la lengua, que se decía Orteguilla, y fué harto provechoso, así para Montezuma como para nosotros, porque de aquel paje inquiría y sabía muchas cosas de las de Castilla, Montezuma, y nosotros de lo que le decían sus capitanes, y verdaderamente le era tan buen servicial el paje, que lo quería mucho Montezuma.

zamanlarda Nahuatl-Maya ve Maya-İspanyolca arasında gerçekleşen iletişimde ilk dili Nahuatl ile ikinci dili Maya dili arasında tercümanlık yapmıştır.

Tablo 2: Moctezuma ve Hernán Cortés arasındaki iletişim çemberi			
Moctezuma	Marina	Aguilar	Cortés
Nahuatl dili	Nahuatl dili → Maya dili	Maya dili → İspanyolca	İspanyolca
	Nahuatl dili ← Maya dili	Maya dili ← İspanyolca	

İspanyolcayı kısa zamanda öğrenen Malinçe, böylece ana dili olan Nahuatl dilinden erek dil İspanyolcaya direkt çeviri yapabirmiştir. Böylece, iletişimde ara başka bir dile ve tercümana ihtiyaç duyulmamıştır. Bu durumda İspanyol dilinden Maya diline çeviri yapan Aguilar’a da gerek kalmamıştır ve Malinçe XVI. yüzyılda iki medeniyet arasında iletişimi sağlayan çevirmen olarak oldukça önemli bir rol oynamıştır. Bernal Díaz del Castillo; Guazacualco, Meksika’nın dili ve Tabasko’nun dilini bilen Malinçe’nin fatihteki rolünü ve önemini “[...] Marina Hanımefendi olmadan Yeni İspanya ve Meksika’nın dilini anlayamıyorduk” (1632: 148)⁶³ ifadesi ile aktarmıştır.

Güven kazanan Malinçe’nin iki tercüman ile gerçekleştirilen iletişimde Nahuatl dilinde İspanyolca tercüme yapabilecek seviyeye gelmesiyle aracı sayısı azalmış ve aracı diller direkt olarak Nahuatl ve İspanyolca olmuştur. Bu durumun çevirinin kalitesini etkilediğini söylemek mümkündür. Çeviri gerçekleştiren çevirmenlerin, çeviriyi yazılı metinler üzerinden yaparken yaşadıkları süreç ve sözlü metinler üzerinden yaptıkları çeviride yaşadıkları süreç elbette farklıdır. Ayrıca, yazılı veya sözlü çeviri fark etmeksizin yapılan çevirinin her dilde her zaman yüzde yüz karşılığı olmadığı da bilinmektedir. Bu konuda Eugene Albert Nida, “her türlü çevirinin 1) bilgi kaybı, 2) bilgi eklenmesi ve / veya 3) bilginin çarpıtılmasını içerdiğini” vurgulamıştır (Nida, 1975: 27). Böylelikle, bilgi aktarımı yapılan iki dil arasında tam bir denklik sağlanması her zaman mümkün olmamakla birlikte, diller ve kültürler arasındaki aktarım sürecinde bazı kayıp veya kazançların/eklenmelerin görülmesi olağandır. Bütün çeviri süreçlerinde çevirmenin rolünün pasif olduğunu

⁶³ [...] sin doña Marina no podíamos entender la lengua de Nueva-España y México.

Korchilov “Çevirmen duyulmak içindir, görölmek için değil” (1997: 19) şeklinde ifade etmiştir ve daha sonra Torikai da çevirmenlerden beklenin pasif bir rol olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

[Çevirmenler] sahnede aktörlerle bulunurlar ve önemli işler yaparlar. Ancak, görölmemeleri ve şeffaf olmaları beklenir. Müzakerelerdeki tercümanlar, dilsel engelleri aşan iki taraf arasında otururlar, ancak yine de kendi sesleri duyulmaz ve varlıkları genellikle tarihte kabul edilmez (2009: 3)⁶⁴.

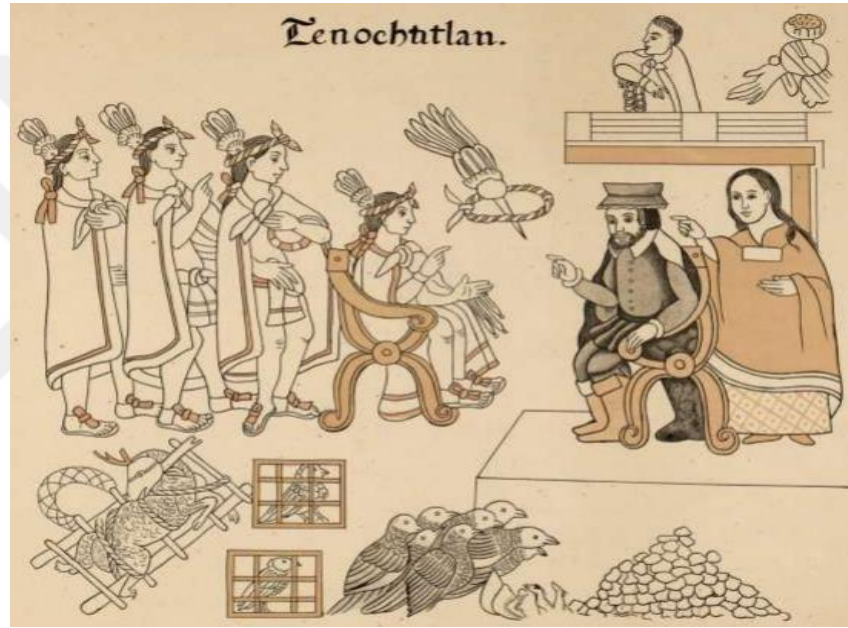
Korchilov ve Torikai’nin modern zamanlardaki tercümanlık için ifade ettiği pasif çevirmenliğin, tercümanlığın aksine XVI. yüzyılda yaşayan Malinçe’nin bir tercüman olarak aktif bir rolde olduğunu söylemek mümkündür. Zira Malinçe her ne kadar bazı tarihî belgelerde Cortés’in arkasında resmedilse de o, iki dünya ve iki farklı kültür arasında dilleriyle hem tercümanlığı hem de danışmanlığı ile kültürler arasında iletişimi sağlamıştır. Ayrıca, bu iletişimle de kültürleri şekillendirecek güçte olmuştur. Malinçe; iki dil ve birbirinden çok farklı iki dünya arasında tercümanlık yapan tek kişiye dönüşen bir kadın figürdür ve XVI. yüzyılda İspanyol ve Aztek imparatorluklarının erkek liderleri arasında güç sahibi birine dönüşmüştür.

Güç ilişkilerinin “sözlü çevirilerde etkileşim esas olduğu için doğrudan ve dinamik bir rol” (Yetkin Karakoç, 2016: 108) oynadığını ifade eden yazar, durumu ‘dil bilme’ ve ‘güç ilişkileri’ açısından değerlendirdiğimizde iki durumun ortaya çıktığını söylemiştir:

Birincisi, taraflardan biri veya her ikisinin de diğerinin dilini bildiği durumdur. Böyle bir durumda çevirmenin gücü ister istemez azalır. İkincisi, taraflardan her ikisinin de diğerinin dilini hiç bilmediği durumdur. Ortamda denetleyecek biri yoksa gücün tamamı çevirmendedir (Yetkin Karakoç, 2016: 108).

⁶⁴ They are there with principal players on stage, doing significant work. Nevertheless, they are not supposed to be seen and are expected to be transparent. Interpreters in negotiations sit between the two parties bridging the linguistic barriers, and yet their own voices are not heard, and their presence is usually not acknowledged in history.

Nahuatl dilinde konuşan İmparator Moctezuma ile İspanyol dilinde konuşan Cortés arasında iki kültürü ve dünyayı birbirine aktaran Malinçe, Yetkin Karakoç'un da bahsettiği üzere 'gücün tamamına sahip çevirmen' durumundadır zira iki lider de birbirinin dilini ve kültürünü bilmemektedir. **Tlaxskala Tarihçesi** resimlerinde de görüleceği üzere (Bkz. Resim 10) Malinçe, iki dünyanın temsilcileri iki taraf arasında XVI. yüzyılda betimlenen birçok erkek figürün arasında tek tercüman ve tek kadın olarak görülmektedir.

Resim 10: **Tlaxskala Tarihçesi**, Figür 11. (Vázquez, 2019: 123)

Resim 10'da tasvir edilen Malinçe'nin tercüman olarak pozisyonuna baktığımızda Cortés'in arkasında yer aldığını görmekteyiz. Bu pozisyonu modern tercümanlarınkine benzemektedir. Bu resimde Cortés'in arkasında yer alan Malinçe'ye bakınca sanki Moctezuma İspanyolca anlıyormuş ve bu yüzden sadece Nahuatl dilini anlamayan Cortés için tercümanlık yapıyormuş gibi görünmektedir. Ancak, Resim 2'de tasvir edilen Malinçe'ye bakarsak Moctezuma'nın elçileri ve Cortés'in arasında aracı bir pozisyonda yer aldığı görülmektedir (Bkz. **Tlaxskala Barışı**, Figür 4, s. 10). Ayrıca, resmedilen sahnelerde tercümanın olarak rolüne bakarsak bir detay göze çarpmaktadır. Moctezuma ile görüşme yapılan zamanlarda Nahuatl-Maya ve Maya-İspanyolca şeklinde yapılan tercümelerde Aguilar'a ihtiyaç

duyulduğunu bilmekteyiz. Ancak, buna rağmen diğer tercüman Aguilar'ın tasvir edilmediğini görmekteyiz.

Malinçe'nin yaptığı çevirinin doğruluğu ve kalitesini sorgulamak istersek bu mümkün görünmemektedir çünkü çeviriler yazılı metinler üzerinden değil sözlü metinler üzerinden yapılmıştır. Ana dili Nahuatl olan Malinçe'nin çeviri yapabilecek düzeyde İspanyolca bilgisine nasıl ulaştığı sorusunu düşündürebilir ancak bu konu hakkında net bir bilgi bulunmasa da Las Casas'ın eserinde (1561: 446) ifade ettiği gibi Malinçe'nin tercümanlığında İspanyollar ve yerliler arasında diyalogun sağlanmasında bir problemin yaşanmadığı görülmektedir.

Malinçe'nin tercüme yaparken hiç yanılıp yanılmadığını veya ön yargısının neler olduğunu bilemeyeceğimizi ifa eden Hugh Thomas, Malinçe'nin Cortés'e karşı sadakatinin mutlak olduğunu ve şüphesiz değerli olduğunu söylemiştir (2015: 249). Cortés'in vermek istediği mesajı Maya diline tercüme eden Aguilar'dan sonra Malinçe'nin Maya dilinden Nahuatl diline tercümesi için “[Malinçe tarafından] söylenen şeyin Cortés'in demek istediği şey olduğunu onaylayan Meşikali Orteguita⁶⁵” (Bastin, 2003: 196) adlı bir gencin olduğunu görmekteyiz. Çevirinin doğruluğunu kontrol eden bu yerliden daha sonra “Meşikali Orteguita, Malinçe'nin sözlerinin Cortés'in söyledikleriyle örtüşüp örtüşmediğini kontrol ediyordu” şeklinde yine bahsedilmektedir (Bastin, 2011: 487). Burada, ikinci dil olarak öğrendiği dilden çeviri yaptığı için değil, bir yerli olarak İspanyollar için yaptığı çeviride İspanyolların aleyhine yanlı olabileceği konusunda şüphe duymuş olmaları normaldir. İlginçtir ki Bernal Díaz del Castillo'nun bahsetmesi dışında kontrol etmesi için başvurulmuş Orteguilla/Orteguita adındaki bu yerli hakkında ve İspanyolcayı nasıl öğrendiği hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. İspanya'ya dil öğrenmesi için götürülen yerlilerden biri olması muhtemeldir. Bu yerliden daha sonra hiç bahsedilmemesi Malinçe'ye güven duyulduğunu, Cortés'e ve İspanyollara olan sadakatinin pekiştiğini göstermektedir. Ayrıca, Malinçe'nin Aguilar'a bile ihtiyaç duymadan direkt İspanyolcaya çeviri yaptığı için Orteguilla'nın bahsinin geçmemesi olağandır.

Malinçe'nin tercüman olarak rolünü değerlendirdiğimizde yapılan tercüme karşılaştırılabileceğimiz bir şekilde yazılı olarak bulunmadığından tercümenin

⁶⁵ Bazen **Orteguita** ve bazen de **Orteguilla** olarak adlandırılmaktadır.

doğruluğu konusunda Hugh Thomas (2015: 249) gibi şüpheli yaklaşmak mümkündür ancak Bastin'in (2011: 487) bahsettiği ve Cortés'in tercümenin doğruluğunu kontrol etmesi için görevlendirdiği yerli genç Ortéguita'nın bulunması ile tercümenin doğruluğu konusundaki şüpheleri gidermektedir. Her ne kadar Hugh Thomas Malinçe'nin çevirmenliği için çevirilerindeki sadakatinden asla emin olamayacağımızı ifade etmiş olsa da Manuel Aguilar Moreno, Malinçe'nin çevirmenliğiyle ilgili "Dilin kullanımında, gelecekteki tercümanlar için temel kalıp olacak metodolojik bir söylem yarattı" (2002: 149) diyerek İspanyollar ve yerliler arasındaki iletişim şeklini ve protokolleri kuran kişi olduğunu ifade etmiştir.

Malinçe; Nahuatl ve İspanyol dilleri konuşan liderler arasında sözü başka dilde kurgulayan, ifade eden çevirmenin ötesine geçerek başta diplomatik ve askerî konularda aracı ve danışman rollerinde bulunmasının da etkisiyle diller arasında mesajın iletilmesinde bir söylem oluşturmuştur. Aguilar Moreno'nun da ifade ettiği gibi Malinçe, ardından çevirmenlik yapacak kişiler için bir model olmuştur. Ayrıca Georger Bastin, kültürlerin melezliğinin sembolü olan Malinçe'yi toprakları, insanları ve fikirleriyle Yeni Dünya olarak adlandırılan yeri zenginleştirerek evrensel tarihin tartışmalı bir noktasında tartışmalı bir damgayla işaretleyen ilk Amerikalı⁶⁶ tercüman (Bastin, 2003, 194) olarak ifade etmiştir.

1521'de Meksika'nın Fethi tamamlandıktan sonra Malinçe gibi çevirmen ve araçlara olan ihtiyacı karşılamak için 1526'da *Kraliyet Emirleri*'nde (***Las Ordenanzas Reales***) 'dil' yani çevirmen temini önemlidir. Bu yasalara göre dil yani çevirmen ve seyahatlerdeki diğer ihtiyaçlar için her keşifte bir veya iki, daha fazla değil, yerlinin esir alınması uygun görülmüştür (Rosenblat, 1964: 191). Daha sonra ise 1534 ve 1538 yılları arasında Zumárraga piskoposluğu himayesinde Texcoco, México, Coyoacán, Çolula, Huejotzingo, Otumba ve Tepeapulco ve Malinçe'nin toprağı Tlaxcala'da olmak üzere toplamda sekiz okul yerli kızlar için faaliyete girmiştir. Bu okullarda kızların eğitime katkı sağlayan Fransiskan rahibelerden çok kültürlerarası köprü ve tercüman olarak isimsizce hizmet etmiş olan yerli rahibelerin katkısı öne çıkmıştır. Bu isimsiz tercüman ve köprü rahibeler "resmî tarihin arkasında bıraktığı unutulmuş Malinçeler" (Fernández 1992: 212) olarak görülmüştür. Malinçe'nin İspanyolların

⁶⁶ Amerikalı, bu bağlamda Amerika kıtasındaki anlamında kullanılmıştır.

fethine verdiği tercüme desteğinin yanı sıra tercüman olan bu yerli rahibelerle fethin dinî ayağına bir destek yapıldığını söyleyebiliriz. Yerli halka ulaşan İspanyol rahiplerin dil bariyerini aşmalarını beklemek ve yabancı olarak yerli halka ulaşmaları yerine açılan bu okullara sığınan yerli kadınların hem İspanyolların dilini hem de dinini öğrendikten sonra halka ulaşmaları daha makuldür. Böylece, fethedilen topraklardaki halkın Hristiyanlaştırılması ile İspanya'nın kendi topraklarında da amaçladığı politik ve dinî birlik yeni topraklarında da gerçekleştirilmiş olacaktır.

İspanyollara hediye edilen ve iki dilli bir kadın olarak tercüman rolünde karşımıza çıkan Malinçe, fethin ilk zamanlarında Nahuatl ve Maya dillerinde tercüme yaparak İspanyollar ve yerliler arasındaki iletişimde aktif rol almıştır. Bu süreçte gerçekleşen tercümelerde İspanyolca ve Maya dillerinde tercüme yapan İspanyol Aguilar ile iş birliği yapmıştır. Yapılan bu tercümelerin güvenilirliğini test eden Orteguilla/Orteguita adındaki bir diğer yerli tercüman da bulunmaktadır. Ancak Malinçe, Aguilar'dan aldığı düşünülen destekle kısa sürede İspanyolca öğrendiğinde ve Cortés'in güvenini kazandığında İspanyollar ve yerliler arasındaki iletişimde Nahuatl-Maya-İspanyolca dillerinde diğer tercümanlara ihtiyaç olmadan tercüme yapabilmıştır. Kısa zamanda öğrendiği bir dildeki hakimiyetinin ne derecede olduğu sorgulanması doğal olsa da yapılan tercümeler yazılı olmadığından doğruluğunu ve sağlamasını yapmamız ya da tercümelerinde yanlış bir tutum sergileyip sergilemediğini kontrol etmemiz mümkün değildir. Ancak, bu konuda Bartolomé de las Casas'ın ifadelerine⁶⁷ baktığımızda Malinçe'nin henüz az tecrübeli bir tercüman bile bu iki dünya arasındaki iletişimde bir sıkıntı yaşanmadığını bilmekteyiz. Kendisinden sonra piskoposluk himayesinde açılan Fransiskan okullarında yetişen yerli rahibeler ise onun gibi diplomatik tercümeler değil, daha çok dinî tercümeler yaparak isimsiz Malinçeler olmuştur.

2.3. Aracı ve Danışman Olarak Malinçe

Lynn Visson (2005, 51), tercümanların farklı zamanlarda misyoner, askerî arabulucu, askerî elçi, mahkeme tercümanı, ticarî kurye ve ticaret arabulucu olarak

⁶⁷ [...] pláticas tan grandes con tan poco experto intérprete y que apenas sabía hablar en vocablos de aquella lengua comunes [...] y todo lo demás por señas, no se sufría; dice asimismo que Cortés se holgó de hallar en aquella tierra unos señores enemigos de otros, para poder efectuar mejor su propósito y pensamientos (Las Casas, 1561: 446).

hizmet verdiklerini aktarmıştır. Malinçe de tercümanlığının yanı sıra Visson'un bahsettiği gibi pek çok farklı rolde bulunmuştur.

Sözlü çevirmen “iletişim durumunu değerlendirip o anda aldığı kararın bağlama ve duruma en uygun karar olması için elinden geleni yapan bir meslek uzmanıdır” (Bulut, 2015: 45). Buna göre, askerî müzakerelerde ve İspanyolların tarafında yer alarak Meksika imparatoru arasındaki diplomatik görüşmelerde Malinçe'nin iki farklı dünya ve kültürü arasındaki tercümanlığını tekrar değerlendirince durumun zorluğunu ve tercümanın görevinin söylenen mesajı birebir çevirmenin ötesinde olduğunu görmek mümkündür.

Cortés'in Tenoçtitlan'a ilerleyişi boyunca yerli beylerle yaptığı diplomatik görüşmelerdeki tercümanlığının yanı sıra ittifak sağlanmasında ve askerî desteğin alınmasında da Malinçe'nin etkisinden söz etmek mümkündür. Yani Malinçe tercümanlığın yanı sıra görüşmelerde aracı, müzakereci ve de Cortés'in danışmanı olmuştur. Gonzalo Pulido, Malinçe'yi İspanyol tarafına ve dolayısıyla onlarla ittifak yapan yerliler tarafına sağladığı katkıyı şu şekilde ifade etmiştir:

[...] Askerî açıdan Doña Marina, İspanyolların yerli müttefiklerinden aldıkları en iyi silahlardan biriydi. Buna ek olarak, Doña Marina'nın muazzam katkısına, İmparatorluğun jeopolitik durumu hakkında ilk haftalarda toplanan bilgiler de eklendi. İspanyolların çok daha az şansa sahip olacağı bir kadının zekası (Pulido, 2022: 42)⁶⁸.

Tlaskalıların İspanyollara karşı Genç Şikotenkatl liderliğinde düzenlenen 31 Ağustos ve 2 Eylül 1519 tarihlerindeki iki muharebe sonrasında İspanyollar ve Tlaskalalıları arasındaki barış görüşmelerinde Malinçe'nin rol oynadığını görmektedir. Gutiérrez Samperio, bu durumu “Marina Hanımefendi'nin müdahalesi barış anlaşmasına varmada belirleyiciydi” (2019: 63) şeklinde ifade ederken Josefina Muriel “Cortés'in yeni elçiler göndererek tekrarladığı Tlaskalalıları ile yapılan barış girişimlerinde onun müdahalesi çok önemliydi” (1992: 41) diyerek Malinçe'nin aracı rolünü ve katkısını vurgulamaktadır. Malinçe'nin Genç Şikotenkatl ile yaptığı görüşme sayesinde Cortés, Tlaskala ordusunu tanıma şansı bulmuştur ve edindiği

⁶⁸ [...] en términos militares, doña Marina fue una de las mejores armas que recibieron los españoles de sus aliados indígenas. Además, a la enorme aportación de doña Marina se unió la información recogida durante las primeras semanas sobre la situación geopolítica del Imperio. Una inteligencia de mujer sin la que los españoles habrían tenido muchas menos posibilidades.

bilgiler sonucu stratejisini değiştirip Tlaxskalıları dūřman olarak değil Moctezuma'ya karşı bir müttefik olduklarını göstermek için Tlaxskalıları ikna etmek istemiştir. Bu doğrultuda, Malinçe'nin konkistadorlarla savaşmak ve onları alt etme arzusunda olan savaşçı ruhlu şikotenkatl'ı İşpanyollarla yapılacak ittifakın faydalarından bahsetmesi ve kabul etmesi için ikna etmesi gerekmektedir (Gutiérrez Samperio, 2019: 64). Bu iknada ve yerlilerin askerî desteği sağlanması Malinçe'nin rolünü şöyle görmektedir:

İki gün içinde teslim olmaya ya da topyekûn yıkıma boyun eğmeye zorlandıkları saldırgan mesaj, şüphesiz yerli psikolojinin dilinde en büyük etkiye sahip kelimeleri kullanan yetenekli ve zeki müzakereci [Marina Hanımefendi] tarafından söylendi, o sözlerin ardından, yaşlı Kral Xicoténcatl, tüm halkıyla birlikte İşpanyollara teslim oldu ve kurulan ittifak ile Cortés'in Yeni İşpanya'yı fethedeceği orduyu vermiş oldu (Muriel, 1992: 41)⁶⁹.

Muriel'in aktardığına baktığımızda Malinçe'nin dili kullanmadaki yetkinliğini, müzakereci olarak başarısını ve ikna yeteneğini fark etmekteyiz. Malinçe, hitabet gücünü sadece askerî desteği sağlamakta değil, uğradıkları topraklarda yerlilerle iletişime geçip desteklerini almakta ve onlara Katolik öğretilerini aktarmakta da göstermiştir.

Çevirmenler iki grup, dil ve kültür arasında aracı rolüyle bulunmasının yanı sıra daha aktif bir roledir. Gülfer Tunalı (2006: 87), evirmenleri kültür ilişkilerinde değişikliklere yol açan öznelere alımlayan Even-Zohar ve Toury'nin de desteğini alarak onları belirli kararlar olarak aktif olarak kültürün biçimlenmesine katkıda bulunan öznelere olduğunu aktarmıştır. Çevirmen ve tercüman sadece ifadeleri aktaran değil, erek dilde yeniden kurguladığı mesajla kültürü etkileyebilecek ve biimlendirebilecek güçtedir. Bu biimlendirmenin nasıl olacağı aşağıda ifade edilmektedir:

⁶⁹ El agresivo mensaje en que se les conminaba a rendirse en el plazo de dos días o someterse a la destrucción total fue dicho por ella, la hábil y sagaz negociadora [Doña Marina] que sin duda empleó en ello las palabras de mayor impacto dentro del lenguaje la psicología indígena, pues tras ellas, el rey Xicoténcatl el viejo, se rindió a los españoles con todo su pueblo y tan de veras que aliándose con ellos les dio el ejército con el que Cortés conquistaría la Nueva España.

“İthalat” ve “aktarım” yoluyla bir kültüre sadece mallar değil, imgeler, eğilimler, dünya görüşleri ve yeni yaşam biçimleri de katılır. Bu kadar geniş kapsamlı bir ithalat ve aktarım sürecinde belli bir kültüre yararlanabileceği seçenekler sunmak yeterli değildir, aktarım işini üstlenmiş öznelere, bir başka deyişle kültür planlayıcıları çok çeşitli faaliyetler yürüterek erek kültürde oluşturdukları repertuarın benimsenmesini sağlarlar. Bu bağlamda erek dizgeye kaynak dizgenin belli metinlerini tanıtan çevirmenler, erek dizgenin kültür repertuarına yepyeni seçenekler katabilen öznelere olarak ele alınabileceğinden, çevirmenlerin de birer kültür planlayıcısı olduğu söylenebilir. Çevirmenler erek kültürün repertuarına alternatif seçenekler sunarak toplumsal yaşamın düzeninde kimi değişikliklere yol açabilirler (Tunalı, 2006: 85).

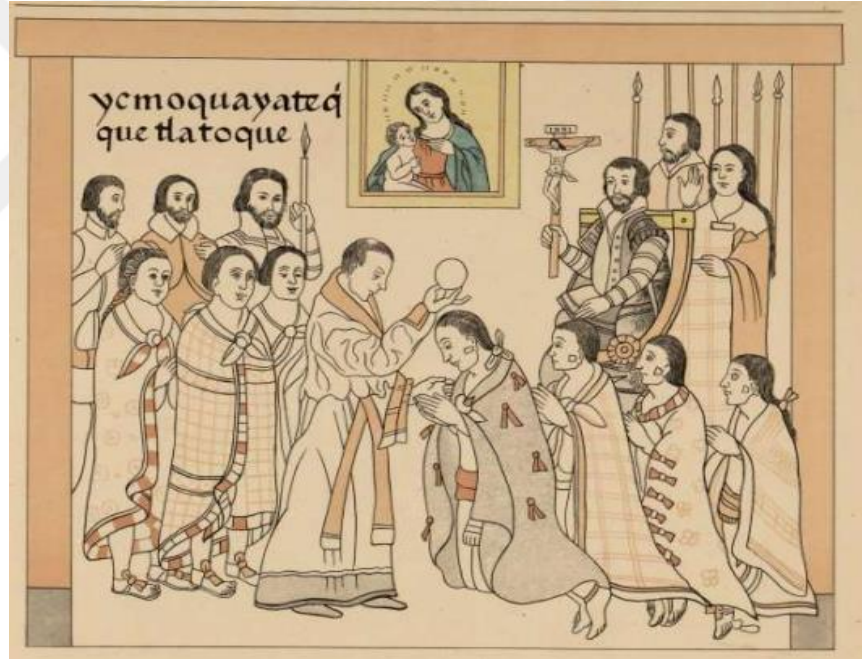
Malinçe, vaftiz edilip Marina olduktan sonra dilini sadece İspanyollara tercümanlık yapmak ve bilgi sağlamak için kullanmamıştır. Ayrıca, öğrendiği İspanyol dili ve Katolik inancının öğretilerini gittiği yerdeki yerlilere aktarmıştır. Dolayısıyla, fetih sürecinde sadece politik değişim değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve dinî bir değişimin de aracı olmuştur. Tunalı’nın aktardığı gibi toplumsal yaşam düzeninde değişikliklere yol açan tercümanlardan olmuştur.

Hernán Cortés’in Tlaxkalıların askerî gücünden müttefik olarak yararlanmak istediğini ve bunu gerçekleştirmek için tercümanı olan Malinçe’nin aynı zamanda aracı ve müzakereci olarak sağladığı katkıyı görmekteyiz. Sayesinde ittifak kurularak İspanyol tarafına destek verecek ve fethihte önemli olan ordu ve destek kazanılmıştır. Gutiérrez Samperio, ayrıca Malinçe ve Aguilar’ın Tlaxkalalı generalleri askerî taktikler için eğitime konusunda büyük yardımları dokunduğundan bahsetmektedir (2019: 65). Böylece, Malinçe ve Aguilar’ın tercüman olmalarının yanı sıra askerî konulardaki fayda ve rollerinden bahsedilmektedir. Tercümanlıkları sadece diplomatik görüşmelerde değil aynı zamanda askerî konularda da etkilidir. Moctezuma’ya karşı İspanyol ve Tlaxkalalılarından oluşturulan ordudaki düzen ve sonucunda elde edilen başarıdan aracı olarak pay almaları gerekmektedir.

Hernán Cortés, bütün konkistadorlar içinde halkı Hristiyanlaştırmayı en görev edinen olmuştur. Aztek topraklarında ilerlemeye başladıklarında onlara Juan Díez ve Keşiş Olmedo eşlik etmiştir (González Ochoa, 2015: 257). Cortés’in bu planında, vaftiz edilmiş Malinçe’nin etkisi olduğunu ifade etmek mümkündür. Marina ve Aguilar sayesinde Cortés’in Hristiyanlığın yararları hakkında konuşmalar yapıp

Hristiyanların gerçek tek bir Tanrı'ya taptıklarını ve Tanrı'nın oğlu Hz. İsa'dan bahsetmiştir (Thomas, 2015: 405). Cortés'in savunma ve saldırı ittifakını oluşturmak için senato üyeleri ve komşu liderlerle yaptığı görüşmelerde, yerli liderlerin askerî eğitimlerinde yer alan Malinçe, aynı zamanda Keşiş Bartolomé de Olmedo'nun gözetimi ve eşliğinde yerlilere verilen Katolik diniyle ilgili öğreti seanslarında da bulunmuştur (Gutiérrez Samperio, 2019: 67).

Tlaxskala Tarihçesi'nde Cortés'in kaldığı evin içini gösteren resimde Rahip Díez'in Tlaxskala'nın dört beyinden biri olan Genç Şikotenkatl'ın babası Kır Xicohténcatl ve arkasında diz çökmüş şekilde vaftiz olmayı bekleyen üç bey daha görülmektedir. Beylerin arkasında sandalyede oturur vaziyette elinde çarpmıha gerilmiş İsa'yı tutarken tasvir edilen Cortés'in arkasında askerler ve Marina bulunmaktadır.

Resim 11: **Beylerin Vaftizi**, Figür 8. (Vázquez, 2019: 110)

Bu sahnede Cortés'le müttefik olarak onu hoş karşılayan Meksikalı beylerin aynı zamanda Cortés'in tanıttığı inancı, Hristiyanlığı da hoş görüp kabul ettiği görülmektedir. Marina'nın tercümanlığını bu resimde de görüleceği üzerine diplomatik bir görüşmede değil vaftiz edilme töreninde kullandığını görmekteyiz (Bkz. Resim 11).

Muriel de Marina'nın tercümanlığının Cortés'in hem politik stratejisine hem de Hristiyanlığı yayma stratejisine yardımcı olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Cortés'in putperestliğine ve insan kurbanlarına karşı yürüttüğü mücadelede bunun anlaşılması için nasıl ifade edeceğini [Marina] çok iyi biliyordu. Ve böylece, kısa bir süre önce putperest olan tercüman Marina Hanımefendi, Hristiyan inancının gerçeklerini Nahuatl dünyasına taşımaya başlamıştı. Bunu Cempoala'da yaptı, ve bunu “Kutsal İnancımız hakkında çok iyi beyan eden birçok şey söylediği”, Bakire Meryem'e bağlılık ahlakı olan Tlaxskala'nın dört kralının önünde de tekrarladı, çünkü Keşiş Bartolomé de Olmedo tarafından talimat verilen hem o hem de Aguilar bu konuda uzmanlardı (1992: 40-41)⁷⁰.

Toribio de Benavente Motolinia yazdığı **Historia de los indios de la Nueva España** adlı eserinde Yeni İspanya'daki yerlilere gerçek ve bir olan Tanrı'yı tanıtmaya ve öğretme konusunda Aguilar ve Marina Hanımefendi olarak bahsettiği iki tercümandan faydalandığını ifade etmiştir.⁷¹ Görüldüğü üzere hem yazılı hem de görsel belgelerde Malinçe'nin, halka seslenişi ve onlarla iletişiminin, yerlilerin putlarını terk etmelerinde ve İspanyollara destek vermelerinde rolü olduğu gösterilmiştir. Böylece, Cortés'in sadece dili değil hem askerî hem de dinî konulardaki stratejilerini gerçekleştirmede aracısı olmuştur. Cortés'e hem yerlilerin yaşadığı toplum, kültür hakkında bilgi veren hem de müzakerelerde İspanyolların yanında bulunan Malinçe'nin tercümanlığının katkısının yanı sıra özellikle Hristiyanlığın yayılmasına katkı sağlayan bir figür olduğu görülmektedir.

2.4. Kadın ve Anne Olarak Malinçe

Azteklerde sosyal sınıflar arasında derin farklılıklar bulunmaktaydı. Asker, rahip, tüccarlar ve çiftçi ile köle arasındaki sıradan insanlardan oluşan dört sınıf mevcuttu. İlk üç sınıf ayrıcalıklara sahipken en çok sayıda olan sonuncusu, diğerlerinin hizmetinde yaşamıştır (Larroyo, 1947: 58).

⁷⁰ En la lucha que Cortés iba realizando contra la idolatría y los sacrificios humanos, ella lo sabía muy bien dar a entender. Y de este modo era «la lengua» doña Marina, la que poco antes había sido idólatra, la que empezaba a llevar al mundo náhuatl las verdades de la fe cristiana. Así lo hizo en Cempoala, así lo repitió ante los cuatro reyes de Tlaxcala a quien «les dijo muchas cosas muy bien declaradas tocantes a nuestra Santa fe», la moral de la devoción a la Virgen María, pues tanto ella como Aguilar instruidos por fray Bartolomé de Olmedo, eran expertos en ello.

⁷¹ [...] Tanrı ona bu topraklarda iki tercüman verdi, Aguilar adında bir İspanyol ve Doña Marina adında bir yerli; bunlarla yerlilere vaaz verdi ve onlara Tanrı'nın kim olduğunu ve putlarının kim olduğunu anlamalarını sağladı ve böylece putları ve gücünün yettiği kadar putperestliği yok etti: gerçeği söylemek ve sözünün adamı olmak için çalıştı, yerliler çok yararlandı [...] (1858: 258).

MezoAmerika toplumlarında doğan erkek çocuklarının cesur savaşçıları olması beklenirken kadınların ağırbaşlı ve çalışkan olması gerekmektedir. Eylemler erkek tarafından temsil edilirken kadın bunun zıttı ve ideal olarak hareketsizliğin veya pasifliğin temsil edildiği bir pozisyonadadır (Bueno, 2019: 95). Ayrıca, Meksika rejiminin ideolojisinde kadınların yalnızca doğum sırasında öldüklerinde bir savaşçının sembolik değerine sahip olduğunu görmekteyiz bu değeri imparatorluk için gelecekteki savaşçıları doğurduklarından elde etmektedirler. Doğumda hayatını kaybeden kadınlar, hayatlarını kaybeden bir nevi savaşçılara dönüşerek yaşam ile ölüm arasındaki mücadele metaforunu temsil ediyorlardı (Bueno, 2019: 95).

Isabel Bueno Bravo'nun aktardığı gibi kadınlar toplumda pasif bir pozisyonda bulunmaktaydı. Cortés'in Tlaxskala'da yaptığı görüşmelerde Tlaxskalalıları tarafından Cortés'e ve adamlarına hizmet etmeleri için üç yüz kadının hediye edildiğini görmekteyiz (Muñoz, 2011: 101). Ayrıca, Tlaxskala'da beylerin istedikleri kadınları alıp onları kudretli beylere verdikleri geleneklerini takip ederek pek çok beyin kızını İspanyollara verdikleri bilinmektedir (Muñoz, 2011: 102). Bu kadınların, aslında politik ilişkileri şekillendirmek için kullanıldığını görmekteyiz. Bey kızı olarak yüksek statüye sahip olan kadınlar bile başka bir beye politik güç elde etme karşılık verilmiştir. Kadınlar köleyken de önemli ailelerin kızlarıyken de yani farklı sınıflardan olsalar da politik güç kazanmak için kullanılmışlardır. Bu, köle kızların hediye edilmesi ile olurken önemli ailelerin, yöneticilerin kızlarının evlilik bağı ile sunularak gerçekleşmektedir. O dönemdeki diğer kültürlerde de halklar arasında iş birliği ve politik güç karşılığında kadınların evlilik bağında kullanılması normal olarak görülmektedir.

Muñoz Camargo, Malinçe'nin güzel bir kadın olarak kıyıdaki topraklardan bir liderin kadını olması için ve Acosamilco liderlerinin himayesi ile topraklara giriş hakkını elde etmek için bazı tüccarlar tarafından sunulduğunu aktarmıştır (2011: 96).

Margo Glantz ise Meksika tarihinde kesinlikle tartışmalı bir karakter olarak gördüğü Malinçe'yi bir kadın olarak şöyle tarif etmiştir:

“Çok önemli bir karakter çünkü o bir kadındı ve o zamanki kadın hem İspanyollar hem de yerliler için bir aksesuar varlık olarak kabul edildi, ancak Malinche her yönden öne çıkıyor (Glantz, 2021)⁷².

Malinçe’nin soylu bir lider kızıyken yönetim hakkını, annesinin ikinci evliliğinden olan erkek çocuğuna yani üvey kardeşine kaptırdığını bilmekteyiz. Bu durumun aslında Malinçe’nin cinsiyetinden dolayı olduğunu söylemek mümkündür. Josefina Muriel (1992: 21); politik, askerî, dinî ve ticarî konularda üst düzey görevlerin sadece erkekler tarafından icra edildiğini aktarmaktadır ve savaş, ticaret ve Tanrılarla ilgili mevzularda kadınların görevlerinin sınırlı ve görevlerini her zaman erkekten daha aşağı bir pozisyonda yürüttüklerini ifade etmiştir. Dolayısıyla, Malinçe’nin yönetmesine değil üvey erkek kardeşinin yönetmesinin istendiği toplumda Malinçe kadın olarak sosyal olarak statü kaybedip asil iken bir köle olsa da kendine erkeklerin dünyasında iki dünyayı kullandığı ve öğrendiği dillerle bağlama misyonunda var olmuştur. Halbuki, sosyal pozisyonunu kaybedip köle olmasına gerek kalmadan annesi tarafından başka bir liderle evlendirilseydi başka bir politik destek elde edilebilirdi ve de yönetimden uzaklaştırması sağlanabilirdi. Böylece, kızının yani Malinçe’nin sosyal statüsünü kaybetmeden de oğlunu yönetici yapabilirdi. Ancak, annesi tarafından böyle bir seçenek düşünülmemiş ve yolu çok farklı ilerlemiştir.

Diplomatik görüşmelerde ve hem İspanyol hem Meksika kaynaklarında iki dünyanın arasında tasvir edilen figür; bir diğer tercüman olan erkek ve İspanyol Aguilar değil, Meksikalı ve kadın Malinçe olmuştur. Bu nedenle, Josefina Muriel’in tasvir ettiği Aztek toplumundaki kadınların içinde Malinçe’nin bir kadına biçilen rollerden fazlasına sahip olduğunu gördüğümüzde hem zamanına hem de topluma göre istisnai bir kadın olduğunu söylemek mümkündür. Bernal Díaz del Castillo tarafından tasvir edilen Malinçe’nin kadın yönü ise şöyledir:

[...] Toprağın kadını olan ve erkekçe bir çaba sarf eden Marina Hanımefendi, her gün bizi öldüreceklerini ve etlerimizi acı biberle yiyeceklerini duyup önceki savaşlarda kuşatıldığımızı, şimdi hepimizin yaralandığını ve acı çektiğini görmüştü, onda hiçbir

⁷² “Margo Glantz: La Malinche, personaje clave en la Conquista de México”, **El Heraldo de San Luis Potosi**, s.y., 10.08.2021. Çevrimiçi: <https://elheraldoslp.com.mx/new/margo-glantz-la-malinche-personaje-clave-en-la-conquista-de-mexico/> (02.05.2022).

zaman zayıflık görmedik, aksine bir kadından çok daha kudretliydi (Díaz del Castillo, 1632: 235)⁷³.

Yukarıdaki alıntıda Bernal Díaz del Castillo bir kadın olarak Malinçe'nin güçlü olduğundan ve beklenenden kudretli olduğundan bahsetmiştir ve toplumda bir kadından beklenen feminen özelliklerden ziyade maskülen bir güç gösterdiğini ifade etmiştir. Josefina Muriel, ise Malinçe'yi tercüman rolünün ötesinde kadın olarak şu sözlerle tanımlamıştır:

Fetih ilerledikçe hayatının yeni yönleri ortaya çıkan ve kişiliğini yapılandıran Malinçe; tercümanlığının yanı sıra sevgili, sadık yoldaş, ama asla mütevazı ve yerli mahkûm değil aksine 'hanımefendi' ve çekici fiziksel görünüşünün yanı sıra 'harika bir kadın' [...] Kaliteli, kendine güvenen, müdahale etmeye alışkın, pişmanlığı olmayan bir kadın, öneminin farkında olduğunu bugün söyleyebiliriz ve Konkistador'un [Cortés] desteğinden emindi. Bu yüzden, basit bir tercümandan Cortés'in çıkarlarının tercümanına dönüşmektedir (1992: 40-41)⁷⁴.

Malinçe'nin XVI. yüzyılda Josefina Muriel'in ifade ettiği gibi kadın kimliğinin üzerinde inşa ettiği ve edindiği sıfatlarla önemli bir figür haline gelmiştir. Cortés'in tercümanı olan Malinçe, yerli kadın kimliğine anneliği de eklemiştir ve Cortés'ten gebe kalarak 1523'te Cortés'in babasının adını taşıyan bir erkek çocuğu dünyaya getirerek anne olmuştur. İlk eşi Catalina Suárez (?-1522) 1 Kasım 1522'de vefat ettikten sonra dul kalan Cortés, Malinçe'nin kendisinden olan çocuğu doğduğunda Malinçe ile evli değildi. Dolayısıyla, Malinçe'nin anneliği evlilik bağı dışında gerçekleşmiştir. Cortés'in aşığı ve metresi olarak da tanınan Malinçe'nin ilk çocuğu da meşru görülmemiştir.

⁷³ [...] doña Marina, con ser mujer de la tierra, qué esfuerzo tan varonil tenía, que con oír cada día que nos habían de matar y comer nuestras carnes con ají, y habernos visto cercados en las batallas pasadas, y que ahora todos estábamos heridos y dolientes, jamás vimos flaqueza en ella, sino muy mayor esfuerzo que de mujer.

⁷⁴ Conforme avanza la conquista, nuevas facetas de su vida van surgiendo y estructurando su personalidad. A la intérprete se suma la amante, la fiel compañera, empero nunca la humilde y apocada indígena, sino «la señora», la «excelente mujer que combinó con su atractivo aspecto físico «de buen parecer» [...]. Mujer que se sabía de calidad, segura de sí misma, acostumbrada a intervenir, sin complejos diríamos hoy, con plena conciencia de su importancia y convencida del apoyo del Conquistador. Por ello pasa de mera traductora a intérprete de los intereses cortesianos.

1523'te Koyokan'da (**Coyoacán**) doğan ve Fransiskan rahiplerinden eğitim alan Martín Cortés, babasının 16 Nisan 1527'de Papa VII. Clemente'den aldığı ferman ile meşru sayılmıştır (Gutiérrez Samperio, 2019: 108). Doğum yaptıktan sonra Malinçe, Orizaba adında bir köyde bir bey oğlu olan Juan Jaramillo ile evlenmiştir (Díaz del Castillo, 1939: 146). 12 Ekim 1524'te gerçekleşen düğünde Cortés'in askerlerinden olan Juan Jaramillo ile evlenen Malinçe'ye Cortés'in iyi bir çeyiz sunmuştur. Malinçe'nin evliliğinde Olutla ve Tetiquipaque'nin **encomienda**⁷⁵sını çeyiz olarak aldığı ve daha sonra bu hakkının elinden alınsa da Jaramillo'dan olan kızı María'nın miras olarak talep ettiğine dair bilgiler bulunmaktadır (Townsend, 2006: 156). XVI. yüzyıldan itibaren İspanya'nın hakimiyetinde olan topraklarda yürürlükte olan **encomienda** sisteminde bir konkistadorun yani Juan Jaramillo yerine bir kadına yani Malinçe'nin bir encomienda sahibi olması, şartlara göre oldukça olağanüstü ve çok kıymetli bir şeydir. Cortés tarafından verilen bu **encomiendalar** sayesinde yerli Malinçe, yerlileri yönetecek bir pozisyona yani bir konkistadorun sahip olduğu hakka sahip olmuştur. Malinçe'nin Hernán Cortés'ten olan oğlu Martín'den sonra Jaramillo ile evliliğinden María Yaretzi Jaramillo Tenepal adını alan kızı, César Gutiérrez Samperio'ya göre 1526'da (2019: 129) ve Luis Cecilio'ya göre 1527'de (González González, 2020: 140) dünyaya gelmiştir.

Birçok tarihî belgede Cortés'in tercümanı ve danışmanı olarak geçen Malinçe, evlilik bağı dışında Cortés'ten bir çocuk dünyaya getirmiştir. Öncelikle 1519-1521 yılları arasında gerçekleşen Tenoçtitlan'ın fethinde ve sonrasında da Cortés'in Yeni Dünya'daki ilerleyişinde eşlik etmiştir. Ancak, dul kalan Cortés evlilik bağı dışında doğan oğlundan sonra Malinçe'yle evlenmek yerine onu askerlerinden biriyle evlendirmiştir. Burada, Malinçe'nin Cortés için amaçlarına ulaşmada işine yarayan bir tercümandan fazlası olmadığı görülmektedir ve tıpkı ona hediye edildiği gibi tekrar bir askerine "hediye" edilmiştir. Ayrıca, bu duruma bir İspanyol'un hükmettiği halktan bir kadının bedeni ve duyguları üzerinde de güç sahibi olduktan sonra onu elden çıkarması gözüyle de bakılabilmektedir. Bu durum, her ne kadar Malinçe'nin

⁷⁵ **Encomienda**: Bazı beylere verilen gelirle donatılan makam, yer veya toprak için kullanılmaktadır. İspanyol konkistadorlar arasında paylaştırılan topraklar ve bu topraklarda çalıştırılan yerliler. Toprak sahipleri, topraklarında çalışan ve yaşayan yerlileri yönetip onların Hristiyanlaşmasına yardımcı oluyordu. **Encomienda** sistemi İspanyol hakimiyeti bulunan topraklarda XVI. yüzyıldan itibaren kullanılan bir sistemdi.

değerinin küçümsendiğine işaret etse de Malinçe, efendisi olarak gördüğü Cortés'in verdiği her kararda ona bağlıdır. Hatta onu başkasıyla evlendirse bile ona biat ettiğini Bernal Díaz del Castillo'nun aktardığı şu kısımda görmekteyiz:

[...] Marina Hanımefendi [...] dedi ki [...] Tanrı, onu şimdi putlara tapınmayı bırakmasında, Hristiyan olmasında, efendisi ve sahibi Cortés'ten bir çocuk sahibi olmasında ve kocası Juan Jaramillo gibi bir beyefendiyle evli olmasında ona çok merhamet etmişti; onu Yeni İspanya'da bulunan bütün eyaletlerin lideri yapsalar bile, dünyada olduğu sürece kocasına ve Cortés'e daha fazla hizmet etmesi gerekecektir (Díaz del Castillo, 1632: 147)⁷⁶.

Malinçe'den aktarıldığı belirtilen bu ifadelerle bakınca durumundan şikayetçi olan ve isyan eden bir kadın değil, efendisine tam bir teslimiyet ve sadakat içinde bir kadın görülmektedir. Onun bile itiraz etmeyip kabullendiği ve memnun olduğu bu durumda Malinçe'nin değersizleştiğini söylemek çok da doğru gözükmemektedir. Zira Cortés, Malinçe'yi evlendirerek hem ona atfedilen aşık ve metres sıfatlarından onu kurtarmış hem de adeta hizmetlerinin karşılığı olarak iyi bir çeyizle ve askerlerinden biriyle evlendirerek ona statü bahşetmiştir.

Fetih yolculuğuna çıktığında Catalina Suárez ile evli olan Cortés, ona teklif edilen Moctezuma'nın kızı Isabel Moctezuma'yla evliliği zaten evli olduğu için reddetmişti. Ancak İspanyol maiyetine kabul edilip statüsüne uygun muamele edilmişti. Cortés, eşi 1522'de vefat ettiğinde dul kalsa da Malinçe ya da Isabel Moctezuma ile değil, İspanyol Juana de Zúñiga ile evlenmiştir. Bu tercihini evleneceği kadının statüsü nedeniyle yaptığını düşünebiliriz. Isabel Moctezuma, sona ermiş Aztek İmparatorluğu'nun prensesiyken Malinçe soylu olsa da köle olarak bulduğu bir kadındı. Aguilar de Inestrillas kontunun kızı ve Béjar dükünün yeğeni olan Juana de Zúñiga gibi sosyal statü sahibi bir İspanyol ile evlenmenin Cortés'e daha cazip geldiğini düşünebiliriz. Daha sonra Cortés'in papadan aldığı ferman ile Malinçe'den olma oğluna meşruluk kazandığında annesi olarak Malinçe de bir meşruiyet

⁷⁶ [...] doña Marina [...] dijo que [...] Dios la había hecho mucha merced en quitarla de adorar ídolos ahora y ser cristiana, y tener un hijo de su amo y señor Cortés, y ser casada con un caballero como era su marido Juan Jaramillo; que aunque la hicieran cacica de todas cuantas provincias había en la Nueva España, no lo sería, que en más tenía servir a su marido y a Cortés que cuanto en el mundo hay.

kazanmıştır. Ayrıca, köle olmak yerine iyi bir askerle evlilik yaparak sahip olduğu çeyiz yani topraklar ile tıpkı bir konkistador gibi statü sahibi bir kadın olmuştur.

2.5. Melezliğin Annesi Olarak Malinçe

Josefina Muriel “Malinçe, Cortés’le olan birlikteliğinden bilinen ilk Novohispanyol melez çocuğun annesi olmuştur. Böylece, Meksika’nın temelleri ırkçılık olmadan doğmuştur” (1992: 40) diyerek önce Cortés’in tercümanı, sonra danışmanı olan Malinçe’ye yeni bir sıfat atfetmiştir, o da anneliktir. Bu annelik, bir bakıma aşağılayıcı bir sıfattır çünkü evlilik bağı dışında ve halkının üzerinde hakimiyet kuran İspanyol fatihten çocuk sahibi olmuştur. Meksika’nın ilk melezinin Malinçe’nin 1523’te doğan oğlundan çok daha önce doğmuş olduğu düşünülmektedir çünkü 1521’de tamamlanan Tenoçtitlan’ın fethinden çok önce Yukatan’a ulaşan kazazede iki İspanyolun (Jerónimo de Aguilar ve Gonzalo Guerrero) yerli kadınlar aile kurduğu ve çocukları olduğunu bilmekteyiz. Ancak, Meksika’nın fatihi olarak bilinen Cortés ile yine soylu ve Hristiyan bir kadın olan yerli Malinçe’nin birlikteliğinden doğan Martín Cortés, sembolik olarak Meksika’nın ilk melezi görülürken annesi de bu çocukla beraber başlayan melezliğin annesi olarak görülebilmektedir.

1523’te tarihinde Koyokan’da dünyaya gelen Martín Cortés; yerli bir kadının ve İspanyol bir konkistador babanın üstelik bir liderin çocuğu olmanın yanı sıra iki dünyanın bir vücutta birleştiği ‘melez’ (**mestizo**) çocuk sıfatını taşıırken onu dünyaya getiren kadın olarak Malinçe de ‘melezliğin annesi’ sıfatını almıştır.

Meksikalı ünlü ressam Diego Rivera’nın (1886-1957) Meksika’da Milli Saray’ın duvarlarını süsleyen ve 1952’de tamamladığı resmi Cortés’in Veracruz’a girişini göstermektedir. Bu resim, tarihçi Jorge Gurría Lacroix (1917-1979) tarafından hazırlanan **Hernán Cortés y Diego Rivera** (1971) (**Hernán Cortés ve Diego Rivera**) adlı kitapta da yer almaktadır. “Hernán Cortés’in Veracruz’a Varışı veya Kolonizasyon” (**Colonización o llegada de Hernán Cortés a Veracruz**) olarak bilinen tabloda Malinçe; Cortés’in arkasında yüzü saklı ve sırtındaki Cortés’in çocuğu bebek Martín ile tasvir edilmiştir (Bkz. Resim 12).

Resim 12: Hernán Cortés'in Veracruz'a Varışı veya Kolonizasyon, Figür 36.
Kaynak: <https://kisa.tk/wjV>

Diego Rivera tarafından resmedilen bir başka Hernán Cortés ve Malinçe resmi bir duvar resmi olarak **Hernán Cortés y Diego Rivera** adlı kitapta “31. figür” ismiyle olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Resim 13). Jorge Gurría Lacroix, ressam Diego Rivera'nın bu eserini “Çocuğu kucaklayan Malinçe figürü ile ressamın belki de melezliği temsil etmek istediğini”⁷⁷ ifade etmiştir (Gurría, 1971: 59). Ayrıca, resimde yerli kodekslerini yakan Keşiş Juan de Zumárraga da görülmektedir.

Resim 13: Hernán Cortés, Figür 31. Diego Rivera'nın Duvar resmi. Meksika Millî Sarayı

⁷⁷ [...] la Malinche abraza a un niño, con lo que el pintor quizá trató de representar el mestizaje.

Ünlü Meksikalı yazar Octavio Paz'ın (1914-1998) **El Laberinto de la soledad** (1950) (**Yalnızlık Dolambacı**) adlı eserinde tasvir edilen Malinçe, Hernán Cortés'ten olan çocuğuyla meydana gelen modern Meksika ulusunun da sembolik annesidir. Bu eserde, Malinçe'ye atfedilen bir diğer sıfat da çingada'dır (**la chingada**). Octavio Paz'ın tanımladığı çingada (**la chingada**⁷⁸) ise ırzına geçilmiş kadın ya da kirletilmiş kadın anlamındadır. Bu kelime ile Çingada Malinçe (**Malinche la chingada**), Amy Robinson'un tabiriyle "Avrupa kökenli ve dominant konkistadorlara kendini teslim eden ırzına geçilmiş bir kadın" olarak karakterize edilmiştir (Robinson, 2012: 769).

Malinçe, sadece Hernán Cortés'ten olan Martín Cortés ve Juan Jaramillo'dan olan María Jaramillo'nun annesi değil, çocuklarından meydana gelen **mestizaje** yani melezlikle modern Meksika toplumunun da annesi olarak kabul edilmiştir. Melezliğin annesi olarak görülen Malinçe'yi Yevgeniya Slautina (2006: 469) "Suçlamak için tekrar gündeme gelen bir figür, toplumun kendisini cezalandırmayı değil, cezalandırmayı seçtiği bir fetiş" olarak ifade etmiştir. Bir ulusun annesi olan Malinçe'ye karşı hissedilenin duygunun ise bir paradigma şeklinde ortaya çıktığını görmekteyiz:

[...] Yaratıcı ve/veya hain kadın, Batı zihniyetinin oluşumu, kökenlerinin açıklanması, tarihin yeniden inşası ve herhangi bir ulusun belirleyici anlarının Hristiyanlığa dayalı kültürle yeniden inşası için vazgeçilmez bir paradigma haline gelmiştir. Bu kadın paradigması tarih boyunca radikal olarak zıt noktaların bir korelasyonu olarak inşa edilmiştir: azize ve günahkâr, itaatkâr ve yıkıcı, Meryem Ana ve Magdalalı Meryem, Guadalupeli Meryem Ana ve Malinçe (Slautina, 2006: 469-470)⁷⁹.

⁷⁸ **Chingada/o**: Bir zarardan ötürü acı çekmiş, hayat kadını.

Çevrimiçi: <https://dle.rae.es/chingado#8pliAXM> (07.02.2023).

Sebastián de Covarrubias Orozco (1539-1613) tarafından 1611'de yazılmış İspanyolca sözlükte (**Covarrubias**) bulunmayan **chingado/a** kelimesi, 1780 yılında ortaya çıkan İspanyol Kraliyet Akademisi (**Real Academia Española**) sözlüğünde yer almaktadır. Bu nedenle, Malinçe için kullanılan olumsuz çağrışımlı bu kelimenin ortaya çıktığı zamana bakarak Malinçe'nin imajının ne zaman olumsuz bir ifadeyle özdeşleştiğini söylemek mümkündür. Bir diğer ifadeyle, **chingado/a** kelimesi kodekslerden yer alan Malinçe'nin tercüman, danışman ve aracı olarak görüldüğü dönemde kullanılmamıştır. Meksika'nın bağımsızlığını kazandığı süreçte sorgulanan İspanyol hakimiyetinin bir figürü olarak karalanmıştır ve bu kelime ile anılmıştır.

Çingada, zorla açılmış, saldırıya uğramış, ifşal edilmiş [...] Gerçekte kendi istemiyle kendini veren, bir erkek tarafından zorlanarak açılan her kadın çingada'dır (Paz, 1950: 103).

⁷⁹ [...] la creadora y / o la traidora se ha convertido en un paradigma indispensable para la formación de la mentalidad occidental, para la explicación de sus orígenes y la re-construcción de la historia y sus

Hristiyanlıktaki önemli kadınlardan Meryem Ana'ya azize ve Magdalalı Meryem'e günahkâr sıfatı atfedilirken Meksika tarihindeki iki kadına yani Guadalupeli Meryem Ana⁸⁰'ya itaatkâr ve Malinçe'ye de yıkıcı sıfatının atfedildiği görülmektedir. Meksikalı bu iki kadın figürü de bir anne kavramına karşılık gelmektedir. Aztek inancındaki tanrıça Tonantzin'in İspanyol inancında Meryem Ana olarak karşılık bularak Guadalupeli Meryem Ana olması, onu Yeni Dünya'nın Meksikalı annesi yapmıştır. Malinçe ise Meksikalı bir kadın olarak İspanyol ve yerli kanının sentezinden meydana getirdiği oğlu ile melezliğin annesi olmuştur. Meksika'ya ait bu iki figürden biri için negatif bir atıf söz konusu değilken diğeri yani Malinçe için negatif çağrışımlar mevcuttur.

Her ne kadar Bernal Díaz del Castillo eserinde Meksika'daki melezliğin annesi Malinçe için Hristiyan bir kadın ve Moctezuma'nın yönetimi altında memnuniyetsiz olan halkların kurtulması için fethi yardımcı olan bir tercüman gibi yücelten çağrışımlar bulunsa da Meksika'nın bağımsızlığından (1821) itibaren Malinçe, yeni bir oluşumun yani melezliğin annesi olarak değil, İspanyollara karşı halkına yani Meksikalılara ihanet eden ve kendini İspanyollara teslim eden kişi olarak da görülmüştür. Malinçe'nin fetihle sahiplenilen imajı, fetihle beraber gelen İspanyol hakimiyeti ortadan kalkınca yani politik olarak bağımsızlığını kazandığında yeni bir tarih yazımında kötülen ve itibarsızlaştırılan bir imaja sahip olmuştur. Bu durumda, Meksikalı bu iki kadın figürünün bu kültürde zıt kutupları temsil ettiğini görülmektedir. Melezliğin annesi Malinçe, negatif bir çağrışıma sahip olduğunda Guadalupeli Meryem Ana, daha çok yüceltilerek daha çok sahip çıkmıştır. Ancak, düşündüğümüzde Guadalupeli Meryem Ana da yerlilere göre bir hain olarak

momentos decisivos de cualquier nación con la cultura basada en el cristianismo. Este paradigma de la mujer se ha construido a lo largo de la historia como una correlación de puntos radicalmente opuestos: la santa y la pecadora, la sumisa y la subversiva, la Virgen María y María Magdalena, la Virgen de Guadalupe y la Malinche.

⁸⁰ Guadalupeli Meryem Ana (**Virgen de Guadalupe**): Kolomb öncesi dönemin tanrıçası ve Nahuatl dilinde Anamız (**Nuestra Madre**) anlamındaki Tonantzin'e adanmış Tepeyak (**Tepeyac**) adlı tepedeki tapınakta, Tenoçtitlan'ın fethinden on yıl sonra yerli Juan Diego'ya dört defa 1531'de görünmüştür. Aztekler için dinî olarak anlamlı bu yerde fetihden sonra Hristiyan inancına ait kutsal bir imge ve tapınak yerine bir manastır inşa edilmiştir (Leatham, 1989: 27). Aztek inançları ve imgelerinden biri olan Tonantzin, İspanyolların inanç ve imgelerinden Meryem Ana ile karşılaştığında bir sentez olarak Meksika kökenli Guadalupeli Meryem Ana olarak ortaya çıkmıştır. Ekstremadura bölgesindeki koruyucu Guadalupeli Meryem Ana'nın aksine sarışın değil esmer bir Meryem Ana olarak tasvir edilmiştir.

görülebilirdi çünkü aslında Kolomb öncesi dönemde yerliler için tanrıça Tonantzin iken topraklar İspanyol hakimiyetine girdiğinde Guadalupe'li Meryem Ana olmuştur ve hatta Tepeyak'taki tapınağının yerine bir kilise inşa edilmiştir. Ancak, İspanyol hakimiyetiyle beraber değişen bu önemli figür hâlâ olumlu bir çağırışım ile anılmaktadır çünkü bakiredir yani Meryem Ana olmuştur.

Roger Bartra; Malinçe'nin Cortes'ten olan ve melezliğin temsili çocuğu Martín Cortés'ten sonra İspanyollar ve yerli halk arasında bedensel, sembolik ve maddi bir değişimin gerçekleştiğini ifade ettikten sonra Meksika'nın iki kutbunu temsil eden Guadalupe'li Meryem Ana için şunları söylemiştir:

Her ikisi de koruyucu ve anne sembolleriydi; hepsi baştan çıkarıldı ve tecavüze uğradı. Meryem Ana gibi Malinçe, kendi halkına ihanet etti, ikisi de kendilerini teslim etti ve özgünlükleri lekелendi: birincisi melezlerin soyuna başlattı, ikincisi yerli ve esmer Meryem Ana olarak yeniden doğdu (Bartra, 1987: 173)⁸¹.

Barta'nın da ifade ettiği gibi melezliğin annesi Malinçe; hem melez soyunun annesi olarak yüce bir değere sahip hem de halkına ihanet eden bir anne olarak kabul görmüştür. Malinçe'nin anneliğine karşı bakire ve olumlu çağırışimleri olan bir anne yani Guadalupe'li Meryem Ana karakteri iyi bir alternatif olmuştur.

2.6. Hain Olarak Görülen Malinçe

İspanyolların Aztek İmparatorluğu'na son vermesinde tercümanlık yaparak İspanyollara yardım eden Malinçe'ye hain sıfatı atfedilmiştir. Bu atıf veya yorumlama Meksika'daki bağımsızlık savaşları sırasında yani XIX. yüzyıl başlarında egemen sınıf ulusal bir kimlik arayışında İspanyol öncesi kaynaklara yöneldiğinde ortaya çıkmıştır. Victoria Ríos Castaño (2005: 52) Malinçe'nin ölümünden sonra yani XVI. yüzyıldan sonraki iki yüzyıl boyunca bu karakterin sessiz kaldığını ifade etmiştir çünkü Meksika'daki egemen sınıfın yani Kreoller, İspanyol öncesi geçmişe ilgi göstermemiştir. Ancak XIX. yüzyılın başlarında yani bağımsızlık savaşları sırasında egemen sınıf millî bir kimlik ararken İspanyol öncesi kaynaklara yönelim görülmüştür.

⁸¹ De esta manera ocurrió el primer intercambio carnal, simbólico y material de vírgenes por madres entre españoles e indígenas. Tanto unas como otras fueron símbolos protectores y maternales; todas fueron seducidas y violadas. Tanto traicionó la Malinche a su pueblo como la Virgen al suyo, pues las dos se entregaron y su originalidad quedó mancillada: la primera dio inicio a la estirpe de mestizos, la segunda renació como Virgen india y morena.

Meksikalılar bu süreçte İspanyol miraslarından vazgeçerek eski Aztek İmparatorluğu'na bağlı hissetmişlerdir, ancak Meksika'nın pek çok yerli halktan oluştuğunu göz ardı etmişlerdir. Meksika'yı oluşturan yerli halklar içinde birini seçip sadece Azteklere bağlı hissedenler ve bağımsızlık savaşında yer alanlar ise yerliler değil, Kreollerdir. Yani İspanyollara karşı bağımsızlık isteyenler yerliler değil, İspanyol kökenli olan Kreollerdir.

Bağımsızlığın kazanılması ile eskiye ait yeniden ortaya çıkarılan bu figürlerden Malinçe figürü ise her ne kadar Meksika'nın mevcut melez kimliğini temsil eden anne olsa da geçmişe ihanet eden, hain bir yerli olarak yeni tarihte kendine yer bulmuştur. Özellikle, 1826'da anonim olarak yayınlanan **Şikotenkatl (Xicoténcatl)** adlı romanda Malinçe, negatif bir imaja sahiptir. Yevgeniya Slautina'ya göre Malinçe; Meksikalı kadın arketipinin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası, hain ve suçlu kadının arketipidir ve Guadalupeli Meryem Ana'nın antitezi şeklinde yorumlanmaktadır (Slautina, 2006: 472).

Adelaida R. Del Castillo'ya göre Malinçe'nin üç farklı algısı bulunmaktadır. Bunlar: (1) çoğu zaman Cortés'in muzaffer fethi için gerekli zeminin sadece bir başka parçası olan kadın, (2) anavatanın düşüşünün tek nedeni olarak görülen ve yıkımla özdeşleşerek tüm Meksika yıkımının günah keçisi ve (3) romantiklere göre Hernán Cortés'le arasında gerçekleştiği söylenen trajik aşk ilişkisi nedeniyle yanlış yönlendirilmiş kurban olarak görülen Marina Hanımefendi'dir (Del Castillo, 1999: 2). Görüldüğü gibi Malinçe'nin üç farklı imaj arasında yansıtılan bir karakter

Bueno, Cortés'in aşığı ve isminin hainlikle eş anlamlı olmasıyla Meksika tarihine geçen Malinçe'nin Tenoçtitlan'ın düşüşünde ve Meksika'nın doğuşundaki önemli rolünün pek az kişi tarafından bilindiğini söylemiştir (2019: 93). Malinçe'nin XVI. yüzyılda bir kadın olarak diplomasi ve dil öğrenmede başarılı ve aynı zamanda iki dünyayı kan yoluyla melezlikle birleştiren bir aracı olarak değil de çoğunluk tarafından aşık bir kadın ve hain olarak bilindiğini görmekteyiz. Ancak, Malinçe'nin ait olduğu ve Aztek imparatoru Moctezuma'nın yönetiminden memnun olmayan Tlaskalalar, İspanyollarla ittifak kurduğundan ve Malinçe de kurulan bu ittifakın içinde yer aldığından düşman olarak görülen Aztek İmparatorluğu'nun yıkılmasında hain olarak atfedilmesi doğru değildir.

“Meksika tarihinde kötü bir kadın varsa, o Malintzin’dir” (1979: 131) diyen Theodore Reed Fehrenbach, bu sözüyle genel kaniya göre Malinçe’nin hain olarak görüldüğünü ifade ettikten sonra bu fikre karşıt olduğunu şöyle açıklamıştır:

Malintzin sembolik bir hain değil, hayatın ona verdiği durumlardan en iyi şekilde yararlanan talihsiz ve zeki bir yerli kızıydı. Kendi ırkı tarafından köle haline getirildi ve İspanyollara cariye olarak sunuldu ve Cortés’in metresi Marina Hanımefendi olarak herhangi bir Meksika kadınının sahip olduğundan daha fazla prestij ve hakkında değerlendirmeye sahipti. Cortés’in yanında gönüllü olarak kaldı. Meşikalı değildi; Tenoçtitlan’daki beylere sadakat göstermesi için hiçbir neden yoktu. Cortés’e hizmet ederken Fetih’in tüm sonuçlarını da anlayamazdı (Fehrenbach, 1979: 131)⁸².

Theodore Reed Fehrenbach’ın aktardığı üzere Aztek İmparatorluğu’nun çöküşünü bir kişinin omzuna yıkmak istense bile Malinçe’nin gücünün tek başına bir kadın olarak buna yetmeyeceği açıktır. Bir Tlaxkalalı olarak Moctezuma’nın yanında olmaması onu hain yapmamaktadır. Bu durumda, bütün Tlaxkalalıları ve İspanyollarla müttefik olan diğer yerlileri de hain ilan etmek gerekir ve yerli olup Moctezuma’ya karşı İspanyolların yanında yer alarak ittifak sağlayanlara yönelik bütün eleştiri oklarını sadece bir kişiye doğrultarak onu hain ilan etmek ve tüm suçu ona atfetmek doğru değildir. O dönemde ve şartlarda basit bir köle olmak yerine tercüman olarak diğer Meksikalı kadınlardan daha iyi bir konum elde etmiştir.

Gloria Anzaldúa (1987: 79), “Tlaxkalalılar, Azteklerin amansız düşmanlarıydı ve İspanyolların Aztek yöneticilerini yenmesine yardım ettiler [...] Aztek ulusu, Malinali Cortés’in tercümanlığını yaptığı ve onunla yattığı için değil; yönetici elitler, erkekler ile kadınlar arasındaki ve soylular ile halktan gelenler arasındaki dayanışmayı bozduğu için düştü”⁸³ diyerek Malinçe’ye yöneltile suçlama

⁸² Malintzin was not a symbolic traitress, but an unfortunate and intelligent Amerindian girl, who made the best of the situations life handed her. She was made a slave by her own race and presented to the Spaniards as a concubine, and as Doña Marina, Cortés mistress, she enjoyed more prestige and consideration than almost any woman of Mexico had ever had. She remained with Cortés voluntarily. She was not Mexica; there was no reason at all why she should have felt loyalty to the overlords at Tenochtitlan. Nor could she have understood the total ramifications of the Conquest when she served Cortés.

⁸³ Los tlaxcaltecas eran los enemigos acérrimos de los aztecas y fueron ellos quienes ayudaron a los españoles a derrotar a los gobernantes aztecas [...] De este modo cayó la nación azteca, no porque Malinali (la Chingada) actuara como traductora de Cortés y se acostara con él, sino porque la élite gobernante había subvertido la solidaridad entre hombres y mujeres y entre la nobleza y el pueblo llano.

ve hain sıfatının yersizliğini göstermiştir. Dönemin şartlarına göre diğer kadınlardan farklı olarak erkek dünyasında yer edinen tercüman bir kadın rolündeki Malinçe'yi hain ilan etmek, bir imparatorluğun yıkılmasında rol oynayan birçok faktör ve kişiyi suçlamak yerine daha kolay bir yolu tercih etmektir. Bu yol tercih edilse bile Malinçe, hain olarak görülemez çünkü Malinçe, Tlaskalalılar ve diğer yerlilerle birlikteydi ve kendi insanlarına karşı İspanyolların yanında yer almamıştı. Kendi halkına düşman olan Azteklerle karşı İspanyollara tercümanlık yapıp bilgi vermiştir ve halkının Azteklerden kurtulmasına yardımcı olmuştur. Marc Ferro, Cortés için şans olarak gördüğü Malinçe hakkında “Cortés’in metresi olunca [onu köle olarak satıp] onurunu çiğnemiş olan halkından öç almak istedi” (2014: 69) dediğinde aslında kendi halkından öç almış olmamaktadır. Marc Ferro'nun Aztek İmparatorluğu'nun yıkılmasında Malinçe'nin kendi halkından öç aldığını söylemesi yanlıştır, Malinçe'ye öç almış demek istersek halkı adına Moctezuma'dan öç aldığını söylemek doğru olur.

Malinçe'yi Aztek İmparatorluğu'na karşı İspanyollara tercümanlık yaptığı için hain ilan edersek bu modern Meksika toplumu sadece Azteklerle temsil edildiğini varsaymak demektir. Ancak, o topraklarda ve bölgede farklı halklar da bulunmaktadır sadece Aztekler değildir, hepsi yerlidir. Dolayısıyla, Aztek İmparatorluğu'na karşı olmak diğer yerlilere de karşı olmak değildir.

Aztek İmparatorluğu'nun düşmesi; Azteklerin tanrılarına kurban etmek için istenilen sayıda insan ve vergi vermek zorunda olan Tlaskalalılar ve Moctezuma'nın yönetimine karşı olan diğer yerliler için istenilen bir sonuçtur ve İspanyollarla müttefik olup onlara askerî destek vermişlerdir. Ayrıca, Azteklerin düşüşündeki tek sebep Tlaskalalıların İspanyollara verdiği destek değildir, Anzaldúa'nın da ifade ettiği gibi Aztek yöneticilerinin yönetimdeki hatalarıdır. Bu nedenle, Malinçe'nin İspanyollara tercümanlık ve danışmanlık yapması kendi halkının aleyhine değil, düşmanlarının yani Aztek İmparatorluğu'nun aleyhinedir. Kendi halkının aleyhine davranmamış biri için 'hain' sıfatının, içinde bulunduğu durumla bağdaşmadığı açıktır. Ayrıca, Meksika'nın bağımsızlığından itibaren girilen tarih yazımında Meksika halkının tüm yerlilerden oluştuğunu değil de sadece Azteklerden ileri geldiğini iddia edildiğinde ve İspanyolların yanında yer alan Malinçe ve tüm yerliler de dahil herkes hain ilan edilmiştir. Bu durumda yönetimde olan melezler, Kreoller bu algıyı ve mevcut yerli ve melez halkın hayatını iyileştirecek bir adım atmamışlardır. Dolayısıyla, hain olarak

suçlanacak biri arandığında Meksikalılara ihanet edenin aslında onlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Malinçe'nin tartışmalı bir karakter olduğunu belirten Glantz, 1810'da bağımsızlık zamanı Malinçe'nin bir hain olarak kabul edildiğini ve bu imajının yaklaşık 1950'lere kadar malinçizm kavramının bir tür ihanet olarak ortaya çıktığını yani Malinçe'nin ihanetin sembolü olduğunu ifade etmiştir (2021). Malinçe, XIX. yüzyılın başlarında Meksika'nın bağımsızlığını kazanma ve ulus-devlet olma sürecinde bir hain olarak görülmeye başlamıştır çünkü Aztek İmparatorluğu'na karşı müttefik olan yerlilerin ve yabancıların yani İspanyolların tarafından yer almıştır. 1826'da yayınlanan **Şikotenkatl (Xicoténcatl)** adlı tarihî romanda negatif bir imaja sahip Malinçe'nin imajının kötüye dönüşmesi; kadın arketiplerini ve kültürü şekillendiren eril kültür nedeniyle 1950'lere kadar devam etmiştir, 1950'de yayınlanan **Yalnızlık Dolambacı (El laberinto de la soledad)** ile Malinçe'nin çingada imajı öne çıkmıştır. Bu süreçte, Malinçe bütün sıfatlarından adeta sıyrılarak Hain Malinçe'ye dönüşüp hainliğin sembolü olmuştur. Guadalupe gibi bakire değil, aksine bir konkistador tarafından kirletilmiş olduğu için bu hainliğin getirdiği olumsuz çağırışımın yanı sıra karşı koyamayan pasif bir kadın olarak anılmaktadır.

1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan Çikano (**chicano**) edebiyatında Malinçe, yeniden yorumlanan ve hakkında en çok yazılan karakterlerden olmuştur. Başta Gloria Anzaldúa olmak üzere pek çok yazar, olumsuz Malinçe'nin imajını yeniden ele almıştır ve Malinçe'yi hain olarak alımlayarak lanse edenlere karşı Malinçe'yi dışlanmış, hor görülmüş, mağdur edilmiş, karşı koyamayan pasif ve terk edilmiş bir kadın olarak yansıtmışlardır.

Hainlikle özdeşleşen ve isminden (Malinche) türeyen yabancısever anlamındaki Malinçizm (**malinchismo**)⁸⁴ ve Yerlililik (**indigenismo**) kavramları bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

⁸⁴ Kendinden olayı küçümseyerek yabancıya bağlılık gösteren birinin tavrı, <https://dle.rae.es/malinchismo> (11.06.2022)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEKSİKA KİMLİĞİNİN OLUŞUMU VE MALİNÇE

Cristina González, Veytia'nın **Baluartes de México (Meksika Siperleri)** (1820) eserindeki yazılarında Yeni İspanya tarih yazımının temel birleşenlerinin “Aydınlanmacı fikirlerin vatansever Kreol (**Criollo**) duygu ile kaynaşması olgusunun ana temsilcileri Francisco Javier Alegre ve Francisco Javier Clavijero tarafından geliştirilen İspanyol öncesi geçmişin yüceltilmesi ve Guadalupizm” olduğunu aktarmıştır (González, 2002: 70). Buna göre, İspanyolların gelişinden önce Hristiyanlıkla tanışmamış olan bu topluluk, Hristiyan inancındaki Meryem Ana figürünü sahiplenip oluşturdukları Meksika kimliğine temel olarak seçmiştir. Meksika’da Tepeyak’ta görünen Meryem Ana, Guadalupeli Meryem Ana (**Virgen de Guadalupe**) olarak olarak sahiplenilip değer görmüştür.

Fetheden ve yöneten topluluklar; yönettikleri topluma kendi inanç ve kültürünü aktarırken yönettikleri topluluğun önceki inanç ve kültür öğelerini olduğu gibi kesip atmak yerine dönüştürmeyi veya hedef kültürde karşılık bulabilecekleri şekilde sunmayı tercih etmişlerdir. Buna göre eski topluluğun sahip olduğu inanç öğelerinden tanrılar, tanrıçalar, ritüeller, imgeler ve semboller ile dinî buluşmalar ve kutlamaların yapıldığı sunak, tapınak gibi dinî mekanlar artık yöneten topluluğun kültüründen etkilenmeye açıktır ve bu iki topluluğun kültür ve inançlarında bir etkileşim söz konusudur. Bu nedenle, Amerika kıtasında yaşanan pek çok yerde yaşanandan farklı değildir. Fethedenlerin kültürü, fethedilenlerin kültürüne baskın gelerek ve önceki kültürün sahip olduklarını değiştirerek yeni bir yayılma alanı bulmaktadır. Kolomb öncesi döneme ait yerli inancında tanrıça Tonantzin ile Hristiyan inancındaki Meryem Ana arasında da böyle bir etkileşim olduğunu görmekteyiz. Yeni Dünya’ya taşınan Meryem Ana, yerlilerin tanrıçası Tonantzin’e karşılık gelerek Guadalupeli Meryem Ana olmuştur.

Meryem Ana’ya, görünüş ve niteliklerinin yanı sıra tarihî veya coğrafi koşullara atıfta bulunarak adlandırmalar⁸⁵ yapılmaktadır. Meryem Ana için kullanılan

⁸⁵ Meryem Ana için kullanılan adlandırmalar yani Meryem Ana çağrışımı (**advocación mariana**); Meryem Ana’nın görünüşleri, armağanları veya nitelikleriyle ilgili imadır. Türkçede Meryem Ana

adlandırmalar yani Meryem Ana çağrışımının rivayetlere göre İspanya'daki ilk defa I. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir. Zaragoza'da vaaz veren havari Yakup ve beraberindeki gruba görünen Meryem Ana'nın bulunduğu sütunun yanında bir kilisenin kurulmasını istediğine ve bu sütun kaldığı sürece İspanya'yı koruyacağına inanılmaktadır (García Olivera, 1991: 9) Zaragoza'da ortaya çıkan Meryem Ana, Köşe taşı Meryem Ana (**Virgen del Pilar**) olarak anılmaktadır. Hz. Meryem'in erdemlerine, niteliklerine ve tutumlarına dayanan Meryem Ana'ya atfedilen isimlerin XIV. yüzyıldan itibaren gelişmiştir (García Olivera, 1991: 36).

Meryem Ana, **Virgen del Pilar** gibi özelliklerine yapılan **Virgen de la Anunciación** (Müjdelenen Meryem Ana), **Virgen de los Remedios** (Yaraları Saran Meryem Ana) adlandırmaların yanı sıra görüldüğü yerlerle ilişkili olarak da anılmaktadır. Örneğin **Virgen de Lourdes** (Lourdesli Meryem Ana) ve Guadalupe'nin Bakiresi olarak da adlandırabileceğimiz **Virgen de Guadalupe** (Guadalupeli Meryem Ana) de bunlardan biridir. Meryem Ana, hem Meksika'da Tepeyak'ta görünmüştür hem de İspanya'nın Ekstremadura (**Extremadura**) bölgesinde bulunan Guadalupe adlı yerleşim yerinde ortaya çıkmıştır. Her iki yerde de **Virgen de Guadalupe** yani Guadalupeli Meryem Ana olarak anılmaktadır.

Halktan birine veya önemli bir dinî karaktere görünen Meryem Ana, ortaya çıktığı yerlerin koruyucusu olarak kabul edilmiştir ve bu yerlerde ona hürmet gösterilip adına kutlamalar yapılmaktadır. Meryem Ana'ya hürmet gösterenlerden biri de Kristof Kolomb'dur. Kolomb'un Amerika kıtasına yaptığı ilk yolculuğunda üç gemisinden biri **Nuestra Señora, Santa María** (Hanımımız, Azize Meryem) adındaydı (González García, 2009: 33) ve yolculukların sağ salim tamamlanmasında Meryem Ana'nın koruyuculuğunun payı olduğuna inanılıyordu.

Resim 14'te gösterilen Meryem Ana imgeleri resimdeki sırasıyla Guadalupeli Meryem (**Virgen de Guadalupe**), Kobrelî⁸⁶ Hayırsever Meryem Ana (**Virgen de la Caridad del Cobre**) Denizcilerin Meryem Anası (**Virgen de los Mareantes**) ve Köşe taşı Meryem Ana (**Virgen del Pilar**) şeklindedir. Guadalupeli Meryem Ana'nın

olarak bilinen Hz. İsa'nın annesi Hz. Meryem; İspanyolcada ona atfedilen sıfatlarından biri olan 'Bakire' (**Virgen**) şeklinde anılmaktadır.

⁸⁶ Kobre (**Cobre**) Küba'da bir yerleşim yerinin adıdır. Burada ortaya çıkan Meryem Ana için Kobrelî Hayırsever Meryem Ana veya tasvirde taşıdığı objeden dolayı Bakırlı Hayırserver Meryem Ana denmektedir.

dışındaki imgeler konkistadorlar tarafından Amerika kıtasına taşınmıştır. Görüldüğü üzere Amerika kıtasına inançlar ve kültürel imgeler sadece misyonerler veya din adamları tarafından taşınmamıştır, Kolomb gibi konkistadorlar da önemli rol oynamıştır.

Resim 14: Amerika kıtasında Meryem Ana imgeleri (González García, 2009: 36)

Kristof Kolomb'un Amerika kıtasına varışından itibaren kıta, Meryem Ana'nın figürü ve Hristiyanlıkla tanışmış oldu. Ismael Arturo Montero García, kıtada yayılan Hristiyanlık ve Meryem Ana figürü arasındaki ilişki için şu yorumu yapmıştır:

Her şeyden önce Meryem Ana görsel bir imge aracılığıyla mevcuttu. Aslında, Hristiyanlığın Amerika kıtası topraklarına nüfuz etmesi, Yaraları Saran Meryem Ana (**Nuestra Señora de Los Remedios**) gibi kutsal imgelerin tanıtılmasıyla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıydı (Montero García, 2020: 1-2)⁸⁷.

Meryem Ana'nın Amerika kıtasına varan sıfatları, ikonları ve resimlerinin ilki Yaraları Saran Meryem Ana'dır. Meksika'nın fethi sırasında Hernán Cortés tarafından getirilen Yaraları Saran Meryem Ana'nın figürünün tarihi XVI. yüzyıla İspanya'ya uzanmaktadır. **Gachupina**⁸⁸ (Gaçupina) olarak da adlandırılan Yaraları Saran Meryem

⁸⁷ La Virgen se hizo presente, sobre todo, a través de la imagen visual. De hecho, la penetración del cristianismo en el espacio americano estuvo indisolublemente ligada a la introducción de imágenes sagradas como Nuestra Señora de Los Remedios.

⁸⁸ İspanya'dan gelip Amerika kıtasında yaşayan İspanyollara verilen bu isim, İspanyol Kraliyet Akademisi sözlüğünde Meksika'da ve Orta Amerika'da yaşayan İspanyollar için onur kırıcı bir lakap olarak tanımlanmaktadır. <https://dle.rae.es/gachupin#88hDsgB> (31.05.2023) İspanya'dan Amerika kıtasına varan Meryem Ana için de kullanılan bu isim, Meryem Ana'nın da Kreol olarak kabul gördüğünü göstermektedir.

Ana'nın figürü, İspanyol Krallığı'nın yeni denizaşırı bölgelerinde Hristiyanlaştırmayı başlatmak için maddi dinî bir sembol ve konkistadorların koruyucusu olarak tarihe geçmiştir (González García, 2009: 34). XVI. yüzyılda Tlaxcala'da, Çolula ve Yukatan'da Yaraları Saran Meryem Ana ile birlikte ortaya çıkan ve saygı duyulan diğer isimlerin varlığını konkistadorlarla özdeşleştirmek anlamlıdır. Yaraları Saran Meryem Ana kültürünün, fetih mücadelelerinden sağ kurtulan konkistador ve amacı için yerli toplulukları ittifak kurmaya ikna etmeyi başarması üzerine kurulu olduğunu görmekteyiz (García Olivera, 1991: 106).

Coğrafi fetihten sonra konkistadorlar ve beraberlerinde gelen keşiş ve rahipler aracılığıyla dinî bir fetih gerçekleşmiştir yani Hristiyanlaştırma misyonu ile Meryem Ana, İspanya'ya bağlı bu yeni topraklarda Yeni İspanya'da yerlilerle tanıştırılmıştır. Böylece, konkistadorların kendilerine yer bulduğu topraklarda Meryem Ana da kendine yer bulmuştur. Bu kabullenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda Richard Nebel şöyle bir açıklama getirmiştir:

[...] konkistadorlar, yerleşimciler ve misyonerler Meryem kültürünü ağırlıklı olarak mucizevi bir yardıma teşekkür etmek için tanıtırken fethedilen halklar, Meryem Ana'nın saygısında her şeyden önce bir mükafat bulmuşlardır. Yeni Dünya'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi, Meksika'da da saygı duyulan birkaç imge, kökenlerini yerlilerin [Kolomb öncesi] dinî geleneklerine dayanmaktadır. Aynı zamanda, fethedilenlerin yüzünün özellikleri veya ten rengi nedeniyle Meryem Ana'nın bazı imgeleriyle özdeşleştirebilmesi ve kutsal yerlerin veya imgelerin nereden geldiğinin eski Meksika inancıyla yakından bağlantılı olması da önemliydi (Guadalupe Meryem Ana, Meksika'da; Ocotlanlı Meryem Ana, Tlaxcala'da; Izamal Meryem Ana, Yukatan'da ve diğerleri) (Nebel, 1995: 116)⁸⁹.

Yeni Dünya'ya taşınan Meryem Ana, yeni toplum tarafından kabul görmüştür. Öyle ki İspanyol hakimiyeti boyunca Meksika'da dört ana yön, Meryem Ana'ya

⁸⁹ [...] mientras los conquistadores, colonizadores y misioneros introdujeron el culto a María prevalentemente para agradecer un auxilio milagroso, los conquistados encontraron en la veneración a María ante todo una compensación. No pocas imágenes veneradas en México, como en otros países del Nuevo Mundo tienen su origen en experiencias piadosas de los indios. A la vez también era significativo que los conquistados se pudieran identificar con algunas imágenes de María por razón de los rasgos de su cara o del color de su piel, y que los lugares donde eran veneradas o de donde eran oriundas las imágenes, estaban estrechamente vinculados con la piedad mexicana antigua (Virgen de Guadalupe, México, D.E; Virgen de Ocotlán, Tlax.; Virgen de Izamal, Yuc., y otras).

atfedilen isimlerle özdeşleşmiştir. Doğu için Kurşunlu Meryem Ana (**Nuestra Señora de la Bala**), batı için Yaraları Saran Meryem Ana (**Nuestra Señora de Los Remedios**), kuzey için Guadalupeli Meryem Ana (**Virgen de Guadalupe**), güney için Merhametli Meryem Ana (**Virgen de la Piedad**) (González García, 2009: 50) koruyucu olarak kabul edilmiştir.

Jaime González García (2009: 34-35), aslen İspanya'nın Ekstremadura bölgesindeki Guadalupe'den gelen Hernán Cortés'in beraberinde İspanya kökenli olan Guadalupeli Meryem Ana'nın bir flamasını yani görselini taşıdığını aktarmıştır. Bu flama konkistadorların bayrağı ve koruyucusu işlevini görmekteydi. Richard Nebel, İspanya'da saygı duyulan Meryem Ana'nın ortaya çıktığı İspanyol topraklarındaki temsil gücünü ve oradan da taşındığı Meksika'daki topluluk üzerindeki etkisini şöyle ifade etmektedir:

Ekstremadura'daki Guadalupe millî tapınağı [...] XIII. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar [...] İspanyol milliyetçiliği ve vatanseverlik merkezine dönüşmüştür. Guadalupe'de, İspanyolların dinini ve kültürünü belirgin şekilde karakterize eden Meryem Ana coşkusu yoğunlaştırılmış biçimde ortaya çıkmıştır ve buradan denizaşırı yayılma döneminde mistik, dini ve kültürel eylemin belirli biçimlerini ve süreçlerini ve “Meryem Ana coşkusu”nu da teşvik edecek temel dürtüler gelmiştir (Nebel, 1995: 53)⁹⁰.

Yaraları Saran Meryem Ana'nın yanı sıra Meksika topraklarında Tenoçtitlan'ın ele geçirilmesinden sonra bir yerliye görünen Meryem Ana, Guadalupeli Meryem Ana olarak bilinmektedir. Gisela Von Wobeser (2023: 53) Tepeyak'taki Meryem Ana için kullanılan Guadalupeli sıfatının, bu imgeye bağlılığı teşvik etmek için İspanya'nın Cáceres şehrinin koruyucusu olan Meryem Ana'nın yani Guadalupeli Meryem Ana'nın ismi olarak Başpiskopos Alonso de Montúfar tarafından verildiğini ifade etmiştir. Ancak **Guadalupe** isminin İspanya'da Ekstremadura'daki Guadalupe adlı yerden dolayı değil, Nahuatl dilindeki adı olan Koatlaşopeuh

⁹⁰ El santuario nacional de Guadalupe en Extremadura [...] se convirtió, del siglo XIII al XV, en el centro de [...] nacionalismo y patriotismo español. En Guadalupe aparece en forma condensada el fervor mariano que caracterizó de manera definitiva la religión y la cultura de los españoles, y de aquí salieron, todavía en la época de la expansión en ultramar, impulsos esenciales que habrían de fomentar determinadas formas y procesos de actuación mística, religiosa y cultural, que también ejercerían su influencia en el “fervor mariano mexicano”.

(**Coatlaxopeuh**) kelimesinden geldiği iddia edilmiştir. Guadalupe adının yerli dilinden gelen kökeni hakkında ortaya atılan pek çok görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerin arasında en yaygın olarak kabul edilen Nahuatl kökenli ad Koatlaşopeuh olmuştur (Leatham, 1989: 30). Gloria Anzaldúa ise Guadalupeli Meryem Ana'nın yerli adının **Coatlalopeuh** olduğunu söylemiştir (Anzaldúa, 1987: 69). Dolayısıyla, Guadalupeli Meryem Ana adındaki yer belirten Guadalupe ismi için hem İspanyol kökenli hem de Nahuatl kökenli iki etimolojik dayanak bulunmaktadır, tıpkı yerlilerin tanrıçası iken koruyucu Meryem Ana'ya dönüşen Tonantzin-Guadalupeli Meryem Ana gibi. Etimolojik olarak benzeşen bu iki isim, iki rivayetin tanımlanmasında yardımcı olmaktadır.

Tepeyak'ta bulunan tanrıça Tonantzin için yapılmış tapınakta yerli Juan Diego'ya 1531'de dört defa görüldüğü rivayet edilen Meryem Ana, bu yerliden kendisi adına bir kilise dikilmesini istemiştir. Meryem Ana'nın yerli Juan Diego'ya 1531 yılının Aralık ayında dört defa görünmesi sözlü olarak bilinegelmektedir. Ancak, Guadalupeli Meryem Ana'nın dört defa görüldüğü rivayeti tam ve kayıtlı bir anlatı olarak Miguel Sanchez tarafından yılında **Imagen de la Virgen María, madre de Dios de Guadalupe, milagrosamente aparecida en la Ciudad de México (Mucizevî Şekilde Meksika Şehrinde Görünen Tanrının Annesi Guadalupeli Meryem Ana'nın İmgesi)** adlı eserde yapılmıştır (Von Wobeser, 2023: 57).

Kolomb öncesi Aztek inanç imgelerinden biri olan bolluk ve bereket tanrıçası Tonantzin, İspanyolların hakimiyetiyle yani Tenoçtitlan'ın ele geçirilmesinden on yıl sonra yerini Hristiyan öğretisinin en önemli figürlerinden Meryem Ana'ya bırakmıştır. Bu değişim; Tonantzin'in tapınağının yerine inşa edilen kilise ile hem fiziksel olarak hem de bereket ve doğurganlık tanrıçası yerine gelen bakire bir anne figürü ile kavramsal olarak gerçekleşmiştir ve Meksika kökenli Guadalupeli Meryem Ana olarak ortaya çıkmıştır. Guadalupeli Meryem Ana, yerlilerin yeni annesi olarak görülmüştür.

Bernardino de Sahagún, Meryem Ana'nın adına yapılan kiliselerin içinde Guadalupeli Meryem Ana'nın adına yapılan kiliseye daha çok rağbet olduğunu ve bu rağbetin sebebini ise Guadalupeli Meryem'in yerini aldığı tanrıça Tonantzin'den kaynaklandığını şöyle aktarmaktadır:

Ve şimdi bu Tonantzin'e çok uzaklardan, eskisi kadar uzaklardan ziyarete geliyorlar, [...] her yerde Meryem Ana'nın birçok kilisesi var ve onlara gitmiyorlar ve eskiden olduğu gibi uzak diyarlardan bu Tonantzin'e geliyorlar (Sahagún, 1560?: 383)⁹¹.

Yerlilerin eski inançlarına ait Tanrıça Tonantzin için yapılmış tapınağın üzerine Guadalupeli Meryem Ana için yapılan kiliseye gelmesi önemli bir detaydır çünkü yerlilerin önceki değerlerine ait tanrıçanın dönüştüğü Meryem Ana, Guadalupeli Meryem Ana olarak sahiplenilmiştir.

Meryem Ana, görüldüğü yerlerin ruhanî koruyucusu ve azizesi olarak bilinmektedir. Halk sıkıntıya düştüğünde, saldırı ve savaş durumunda Meryem Ana'ya sığınmaktadır. Örneğin, Fransızların İspanya'yı işgali sonrasında 1808-1813 arasında İspanya kralı olan Joseph Bonaparte'ye karşı (**José I Bonaparte**) İspanyol Bağımsızlık Savaşı adıyla bilinen mücadele sürmüştü. İspanya, Fransız ordusu tarafından işgal edildiğinde Zaragoza'daki din adamlarının şehrin savunmasında motivasyonu arttırmak için önemli rol oynadığını görmekteyiz. Halk, şehrin koruyucu azizesi Köşe taşı Meryem Ana'ya sığınıp azizenin Fransız tarafında değil, Aragon halkının koruyucusu olarak kalmak istediğini söyleyen sloganlar atmıştır. Bu durumun bir benzeri Miguel Hidalgo, Tepeyac Azizesi yani Guadalupeli Meryem Ana'nın flamasını protestoculara verdiğinde kalabalık "Çok yaşa Guadalupeli Hanımımız" diyerek ilerlemiştir. Böylece, Yeni İspanya'nın koruyucusu Guadalupeli Meryem Ana, bağımsızlık için isyan edenlerin simgesi ve bayrağı olmuştur (Brading, 2001: 8).

Dinî bir figür iken bağımsızlık savaşı sürecinde politik bir karakter de kazanarak yeni Meksika ulusunun da annesi olan Guadalupeli Meryem, XVI. ve XIX. yüzyılları arasında yerlileri ve melezleri birleştiren ve yönlendiren kimlik olgusu haline gelmiştir Félix Báez-Jorge (2018: 49). Ismael Arturo Montero García da Meryem Ana'nın konkistadorlarla ilişkili çağrışımı bırakıldığını ve Guadalupeli Meryem Ana'nın yerli Juan tarafından Yeni İspanya'nın Kreolü olarak sembolize edilen imajına büründüğünü ifade etmiştir (Montero García, 2020: 128). Böylece, yerli Juan'a görünen Meryem Ana, sadece dinî bir figür olarak değil aynı zamanda Yeni Dünya'nın insanların sahipleneceği yeni bir kimliğin annesi olmuştur ve aynı

⁹¹ Y vienen ahora a visitar a esta Tonantzin de muy lejos, tan lejos como de antes [...] en todas partes hay muchas iglesias de Nuestra Señora, y no van a ellas, y vienen de lejanas tierras a esta Tonantzin como antiguamente.

zamanda politik bir anlam kazanmıştır. Guadalupeli Meryem Ana'nın etrafında oluşan Meksika kimliği Guadalupanizm (**Guadalupanismo**) olarak literatürde yerini almıştır.

Meksika'nın Bağımsızlık Savaşı'nı başlatan kişi olarak tarihe geçen Miguel Hidalgo y Costilla (1753-1811) 16 Eylül 1810 tarihinde üzerinde Kreollerin sahip çıktığı Guadalupeli Meryem Ana olan bir flama ile bağımsızlık mücadelesini başlatmıştır. Meksika'da Dolores adlı yerleşim yerinde yaptığı bu bağımsızlık çağrısı, Dolores'in Çığlığı (**El Grito de Dolores**) olarak bilinmektedir. Hidalgo Guadalupeli Meryem Ana flamasını alıp onu takip eden grubun simgesi haline getirmiştir, karşılarındaki ordu ise Yaraları Saran Meryem Ana'yı seçmiştir ve bu Meryem Ana'ların savaşı (**la guerra de las vírgenes**) olarak da bilinmiştir (Jacobo-Marín, 2009: 29). Bu kutuplaşmanın nedenini açıklamak istersek Jesús Antonio García Olivera'ya göre Yaraları Saran Meryem Ana, fetihi çağrıştıran bir isimdir. Her ne kadar fetihle ilgili olan başka isimler olsa da Orta Meksika'da Yaraları Saran Meryem Ana, bir fetih imgesi olarak Cortés ile ilişkilidir (García Olivera, 1991: 91). Dolayısıyla, İspanyol hakimiyetini temsil eden tarafın sahiplendiği Meryem Ana imgesi, Yaraları Saran Meryem Ana'dır. İspanyol hakimiyetini reddedip Meksika kimliği etrafında bir hakimiyet kurmak isteyenlerin sahiplendiği Meryem Ana imgesi ise İspanya'dan gelmiş olan Yaraları Saran Meryem Ana gibi bir imge değil, Yeni İspanya topraklarında meydana gelmiş olan Guadalupeli Meryem Ana'dır.

Meryem Ana'ların savaşı olarak bilinen durumda iki kutup tarafından sahiplenilen Yaraları Saran Meryem Ana ve Guadalupeli Meryem Ana, aslında daha önce de karşı karşıya gelmiştir. 1556'da San Francisco'da Peder Bustamante tarafından verilen vaazda Guadalupe'nin yerli Juan'a görüldüğünü inkar ettiği bilinmektedir (García Olivera, 1991: 96). Yani Yaraları Saran Meryem Ana imgesinin savunucularından bir peder daha sonra ortaya çıkan Guadalupeli Meryem Ana imgesini reddetmiştir ve Meryem Ana imgeleri arasında bir tercih söz konusu olmuştur. Görüldüğü üzere Meryem Ana imajları onu sahiplenilen gruplar tarafından fanatikçe sahiplenilmiştir, kutuplaşma ve hatta inkar bile söz konusu olmuştur. Bir tek Meryem Ana olsa da temsil ettiği değerlere göre tasvirleri ve sıfatları karşı karşıya gelmiş iki grup tarafından sahiplenebilmektedir ve inananları bir gruba dahil edip harekete geçirme gücüne sahiptir.

Turner’a göre (1974: 106) Hidalgo; tıpkı annelik, ana vatan, toprak ana ve yerli geçmişi fikirlerini harekete geçiren Esmer Bakire’nin [Guadalupeli Meryem Ana] kompleks imgesinin yaptığı gibi sembollerin harekete geçirici gücünü anlamıştır. Görüldüğü gibi otoriteyi yani İspanyol hakimiyetini temsil eden taraf Yaraları Saran Meryem Ana iken Kreollerin tercih ettiği simge, İspanyol hakimiyetinden önce tanrıça Tonantzin’in dönüşerek kutsallaştığı Guadalupeli Meryem Ana’dır yani kendilerine daha yakın hissettikleri varlıktır.

Guadalupeli Meryem Ana, bağımsızlık (1810-1821) davasının bayrağına imajı yapan Miguel Hidalgo’nun yanı sıra José María Morelos tarafından da bağımsızlık yolunda kullanılan bir imaj olmuştur. Neredeyse bir yüzyıl sonra, yine bir devrimin yani Meksika Devrimi’nin (1910-1917) en sembolik figürü Emiliano Zapata’ya eşlik eden figür olmuştur (León-Portilla, 2000: 14-15).

Félix Báez-Jorge’nin (2018: 49-50) aktardığına göre yerlilerin annesi olarak bilinen Guadalupeli Meryem Ana, Kreoller tarafından yerli ulusuna verilen bir lütuf olarak görülmüştür. 1821’de kendini Meksika Vadisi’nin eski adı Anahuak’ın (**Anahuac**) imparatoru olarak tanıtan Agustín de Iturbide tarafından ulusun koruyucusu / hamisi ilan edildiğinde bu dinî figürden, aynı zamanda politikanın da yararlandığı görülmektedir.

1859’da hükümet tarafından iptal edilen Katolik bayramlarına rağmen Guadalupeli Meryem Ana bayramının kutlamasının onaylanması, Guadalupeli Meryem Ana’nın Meksika ulusunun ayrılmaz bir parça olduğunu ve Meksika ulusuyla özdeşleştiğini göstermektedir. Fernández Poncela (2006: 348) Guadalupeli Meryem Ana’nın ilk kez XIX. yüzyılda Meksika’nın Kraliçesi ve Amerika Kıtası’nın İmparatoriçesi olarak kutsandığını ifade etmiştir.

Meksika ulusunda saygı gören Guadalupeli Meryem Ana, olumlu çağrışımlara sahip bir figür iken buna zıt olarak bir Çingada figürü de ortaya çıkmıştır. Octavio Paz, Meksika’daki Guadalupeli Meryem Ana ve Çingada figürlerinin nasıl alımlandığını şöyle açıklamaktadır:

Kreoller, Tonantzin/Guadalupe’de gerçek annelerini aradılar. Amerika kıtasının toprağından ve Avrupa teolojisinden yapılmış doğal ve doğaüstü bir anne. Kreoller için Esmer Meryem Ana (**Virgen morena**), Anahuak topraklarında kök salma

olasılığını temsil ediyordu. Bu bir rahimdi ve aynı zamanda bir mezardı: kök salmak kendini gömmektir. [...] Menşe sorunu, melez için merkezî, ölüm kalım meselesidir. Melezlerin hayal gücünde, Tonantzin/Guadalupe'nin cehennemi bir kopyası vardır: Çingada. Tecavüze uğramış, dış dünyaya açık, fetihle paramparça edilmiş; Bakire Anne, kapalı, yenilmez ve rahminde bir oğlu taşıyan kişi. Melezin gizli hayatı Çingada ve Tonantzin/Guadalupe arasında salınmaktadır (Paz, 1974: 23)⁹².

İspanyolların varışıyla yerlilerin baskın olduğu topraklarda oluşan yeni halk yani melezler ve Kreoller için yeni toplumun değerlerinden Guadalupeli Meryem Ana'nın olumlu figürü karşısında olumsuz çağrışımlara sahip Çingada olarak da bilinen Malinçe'yi görmekteyiz. Bu olumsuz çağrışımın nedeni Guadalupeli Meryem Ana'nın sahip olduğu bakire, anne ve kapalı gibi özellikleridir. Bu özelliklerin aksi olan dış dünyaya yani gelen İspanyollara açık, fetihle beraber ele geçirilmiş ve İspanyollara vücudunu sunmuş bir kadın olan Malinçe; Meksikalıların saygıyla sahip çıktığı Guadalupeli Meryem Ana'ya karşıt bir figür olarak alımlanmıştır.

XIX. yüzyılın başlarında yerli, Kreol ve melezlerin ideolojik inşasının sonucunda oluşan bu Guadalupeli Meryem Ana kimliği, bir mit olarak Meksikalılık kavramının ve Meksika tarihinin önemli bir parçası olmuştur.

3.1. Melezlik (Mestizaje)

İspanyol Kraliyet Akademisi'ne göre farklı ırkların birleşmesi⁹³ anlamına gelen melezlikte (**mestizaje**) kastedilen ırklar; konkistadorlar yani İspanyollar ve yerli kadınlar yani Aztek, Maya, İnka vb. kadınlardır. İspanyol erkekleri ile başta Aztek, Maya ve İnka kadınları olmak üzere yerli kadınlar arasında başlayan melezlik daha sonra çeşitlenerek devam etmiştir.

⁹² Los criollos buscaron en las entrañas de Tonantzin/Guadalupe a su verdadera madre. Una madre natural y sobrenatural, hecha de tierra americana y teología europea. Para los criollos la Virgen morena representó la posibilidad de enraizar en la tierra de Anáhuac. Fue matriz y también tumba: enraizar es enterrarse. [...] La cuestión del origen es para el mestizo la central, la cuestión de vida y muerte. En la imaginación de los mestizos, Tonantzin/Guadalupe tiene una réplica infernal: la Chingada. La madre violada, abierta al mundo exterior, desgarrada por la conquista; la Madre Virgen, cerrada, invulnerable y que encierra en sus entrañas a un hijo. Entre la Chingada y Tonantzin/Guadalupe oscila la vida secreta del mestizo.

⁹³ İsp. **Cruce de razas diferentes**

Ángel Rosenblat (1954: 168), **El mestizaje y las castas coloniales (Melezlik ve Koloni Kastları)** (1954) adlı eserinde farklı ırktan insanların birleşiminden türeyen yeni ırkları tanımlayan 16 grupluk bir çalışma sunmuştur. Bu çalışmasındaki tanımları Raphaël Blanchard⁹⁴ tarafından çalışılan “Meksika’daki Melezliğin Tablosu” (“**Les tableaux de métissage au Mexique**”) başlıklı makalesine dayanarak yazmıştır. Ángel Rosenblat, kitabında bu tanımlara uygun olarak her biri için baba, anne ve birleşimlerinden meydana gelen çocukları gösteren resimlere yer vermiştir (Bkz. Resim 15).

Resim 15: Irkların birleşimlerinden üç örnek kesit, Amerika Müzesi Madrid.

Kişiler; ten renkleri, giysileri ve karakteristik işleriyle ve hakkında bilinen genellemeler ile tasvir edilmişlerdir. Resim 15’te tasvir edilen sol baştaki figür, İspanyol bir erkek ile Amerikan yerlisi kadının birlikteliğinde çocuğun melez (**mestizo**) olduğunu gösterirken ortadaki figürde İspanyol bir erkek ile siyahî bir kadının birlikteliğinde çocuğun **mulato** olduğunu göstermektedir. Sağ baştaki figürde ise İspanyol bir kadın ile melez (**mestizo**) bir erkeğin birlikteliğinde çocuğun kastizo olduğu görülmektedir. Diğer tüm ırkların birleşimlerinin nasıl tanımlandığını şöyle bir tabloda kısaca göstermek mümkündür:

⁹⁴ Blanchard, Raphaël (1908) “Les tableaux de métissage au Mexique”, **Journal de la Société des Américanistes**, Paris, Cilt 5, s. 59-66.

	Erkek	Kadın	Çocuk
1	İspanyol	Amerikan yerlisi	Melez (Mestizo)
2	Melez (Mestizo)	İspanyol	Kastizo (Castizo)
3	Kastizo (Castizo)	İspanyol	İspanyol
4	İspanyol	Siyahî (Negro)	Mulato
5	Mulato	İspanyol	Morisko (Morisco)
6	Morisko ⁹⁵ (Morisco)	İspanyol	Çino (Chino)
7	Çino (Chino)	Amerikan yerlisi	Salta atrás
8	Salta atrás	Mulato	Lobo
9	Lobo	Çino (Chino)	Hibaro (Jíbaro)
10	Hibaro (Jíbaro)	Mulato	Albarazado
11	Albarazado	Siyahî (Negro)	Kambuho (Cambujo)
12	Kambuho (Cambujo)	Amerikan yerlisi	Zambaigo
13	Zambaigo	Lobo	Calpamulato
14	Calpamulato	Kambuho (Cambujo)	Tente en el Aire
15	Tente en el Aire	Mulato	No te entiendo
16	No te entiendo	Amerikan yerlisi	Torna atrás

Tablo 3: Melezliğin Çeşitleri ve Tablosu (Rosenblat, 1954: 168)

Tabloda ifade edilmeyen Kreol (**criollo**) ise İspanyol Kraliyet Akademisi'ne göre farklı "İspanyol kolonilerinde doğmuş Avrupa kökenli kişi" ve "Afrika'dan köle olarak alınan siyahîlerin aksine Amerika kıtasında eski İspanyol topraklarında siyah ırktan doğan kişi"⁹⁶ olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere gelen İspanyollarla beraber, tanınan Yeni Dünya'ya gelen diğer ırklardan kişiler de Yeni Dünya'da ırksal bir çeşitliliğe neden olmuştur. Bu çeşitliliğin nasıl karşılandığı ve ırkla ilgili bir önyargı veya ayrımcılığın görülüp görülmediği konusunda Alberto Oriz Bes XVI. yüzyıldaki gerçek önyargının yerleşimciler ve yerli kadınlar arasındaki sürekli birlikten de anlaşılacağı gibi ırksal değil, kafir ve putperest karşı olarak dinsel (Oriz, 2015: 193) olduğunu ifade etmektedir. Görüldüğü üzere XVI. yüzyılda konquistadorlar

⁹⁵ Bu tabloda ifade edilen Morisko (**Morisco**) İspanya'da Müslümanlıktan Hristiyanlığa dönenler için kullanılan morisco değildir, sadece eş sesli bir kelimedir. Burada kastedilen Morisko kelimesi Yeni Dünya'daki karışık ırk kastlarını belirtmek için kullanılmıştır ve İspanyol erkekler ile karışık Afrikalı-Avrupalı soylardan gelen kadınların birlikteliğinden doğan çocukları ifade etmektedir.

⁹⁶ İsp.1. adj. Dicho de una persona: Hija o descendiente de europeos, nacida en los antiguos territorios españoles de América o en algunas colonias europeas de dicho continente. <https://dle.rae.es/criollo> (01.05.2022)

İsp. 2. adj. Dicho de una persona: De raza negra, nacida en los antiguos territorios españoles de América, por oposición a la que había sido llevada allí de África como esclava. <https://dle.rae.es/criollo> (01.05.2022)

için önemli olan ten rengi yani melezlik değil, kişinin Katolik inancına sahip olup olmamasıdır.

Yeni Dünya’da farklı ırklardan oluşan yeni toplumdaki kast (**casta**) kavramı, Hindistan’daki kast kavramından farklıdır. Hindistan’daki kast sisteminde gruplar arasında geçiş veya yükselme mümkün değildir. Yeni Dünya’daki yerliler için kast, değişmesi mümkün olan bir şeydir ve Hindistan’daki gibi büyük farklar veya anlamlar ifade etmemektedir. Önemli olanın nitelik olduğunu görmekteyiz zira Katolik kilisesinin uygulamalarına bakıldığında farklı kastlar arasında herhangi bir sorun yaşanmaması için yardım edildiği görülmektedir. Irklar Rosenblat’ın çalışmasındaki gibi sınıflandırılmış olması, bu kastların arasındaki ilişkinin sosyal olarak önem taşıdığını göstermemektedir.

Melezlik ve Koloni Kastları’nın (1954) yazarı Ángel Rosenblat, melezliğin keşfin ilk gününde önce Batı Hint Adaları’nda ve sonra Amerika kıtasında başladığını ifade etmektedir (Rosenblat, 1954: 13). Ayrıca, melezliğin kaçınılmaz olduğunu çünkü İspanyol kadının Batı Hint Adaları’na geç geldiğini ve gelen kadınların oranının da azaldığını (Rosenblat, 1954: 15) belirtmektedir. Kimlerin yerli kadınlarla ilişkisinden melez çocukları olduğu sorusuna ise Rosenblat şöyle cevap vermiştir:

Hernán Cortés, Francisco, Gonzalo ve Juan Pizarro, Pedro ve Alonso de Alvarado, Diego de Almagro, Benalcázar ve kaptanından askerine neredeyse bütün konkistadorların melez çocuğu olmuştur (1954: 24)⁹⁷.

İspanyol konkistadorlar ve yerli kadınların birlikteliklerinin resmiyete dökülmesi yani melez evliliğin yasal sayılması ise Rosenblat’ın aktardığına göre 14 Ocak 1514 tarihli *Kraliyet Fermanı*’nın yetkisiyle (Rosenblat, 1954: 49) mümkün olmuştur. Meksika’nın ilk melezleri ise İspanyol konkistadorlarından değil, Jamaika yakınlarında batan ve akıntıyla Yukatan’a ulaşan kazazede İspanyollardan doğmuştur. Teknede bulunan on iki kişiden beşi kurban edildikten sonra kaçmayı başaran ve daha insancıl olan yerlilere denk gelip kurtulduğu bilinen iki İspanyol Jerónimo de Aguilar

⁹⁷ Hijos mestizos tuvieron Hernán Cortés, Francisco, Gonzalo y Juan Pizarro, Pedro y Alonso de Alvarado, Diego de Almagro, Benalcázar y casi todos los conquistadores, desde los capitanes hasta los soldados.

ve Gonzalo Guerrero'dur. Gonzalo Guerrero, bir lider kızıyla evlenip ilk Meksikalı melez çocukların babası olmuştur (Rosenblat, 1954: 54).

Meksika'daki melezliğin ilk babası olan Guerrero'nun birlikte olduğu yerli kadının bir lider kızı olduğunu bilmemize rağmen ilk Meksika melezliğinin annesi hakkında César Gutiérrez Samperio'nun bahsettiği isim dışında net bir bilgi bulunmamaktadır. Gutiérrez Samperio (2019: 40), Aguilar ile birlikte kurtulan diğer kazazede Gonzalo Guerrero'nun Chetumal'a ulaşp orada yerli Zazil-Ha ile sahip olduğu çocuklardan bahsetmektedir. İspanyol Guerrero ve yerli Zazil-Ha'dan doğan çocukları ilk Meksika melezleri ve melezliğin annesini ise Zazil-Ha olarak kabul etmek için yeterli dayanak bulunmamaktadır.

Malinçe'den önce birçok lider kızı İspanyol konkistadorlara verilmiş ve bu birlikteliklerden melez çocuklar olmuştur. Ancak ilginçtir ki bugün ne Guerrero'nun kadını ne de konkistadorlara verilen diğer liderlerin kızları yerine Malinçe yani **Doña Marina** kabul edilmiştir ve öyle bilinegelmiştir. Böyle bilinmesinin nedenleri hakkında düşünürsek bir kazazede olan ve Aguilar'ın aksine konkistadorlar arasına katılmayı reddeden Guerrero yerine Meksika'nın fatihi olarak bilinen Cortés, melezliğin babası için uygun bir isimdir. Üstelik, Guerrero yaşadığı yere uyum sağlayarak İspanyol gibi değil bir yerli gibi yaşamaktadır ve çocukları fetih öncesinde doğup yerliler içinde asimile olmuştur.

Tenoçtitlan'ın fethinde ve sonrasında katkılarından dolayı saygıyla bahsedilen Marina Hanımefendi ise bu melezliğin annesi için uygun bir adaydır. Aztek İmparatorluğu'ndan sonra yerli ve İspanyollardan oluşan yeni toplumda yani Yeni İspanya'da hem yerli hem de soylu olan bu çok yönlü kadın ve bu yeni toplumun mimarı sayılan İspanyol Cortés'in çocuğu, Meksika'daki melezliğin ideal çiftleri olarak görülebilir. Malinçe dışında Cortés'e önerilen soylu kadınlar da olmuştur. Bunlardan biri Aztek İmparatoru Moctezuma'nın kızıdır. Moctezuma'nın soylu olan kızları Cortés'e sunulduğunda Cortés o sırada evli olduğu için reddetmiştir. Kederli Gece sırasında Tenoçtitlan'ı terk ederken Moctezuma'nın kızlarından Isabel Hanımefendi'yi (**Doña Isabel**) yanında götüren Cortés, ondan bir kız çocuğu sahibi olmuştur. Ancak, hem Catalina Suárez ile evli olduğu için hem de henüz gerçekleşmeyen bir fethin ortasında olmasından dolayı bu birliktelik ve çocuk Cortés için problem yaratmıştır. Isabel Hanımefendi'yi konkistadorlardan Alonso de Grado

ile evlendirip çeyiz vererek bu durumdan kurtulmuştur (Castañeda, 2016: 66). Böylece, Cortés evli olduğu sürede Moctezuma'nın kızı gibi soylu birinden çocuk sahibi olsa da Isabel Hanımefendi'den evlilik dışı dünyaya gelen bu kız çocuğunun babası olarak bilinmemektedir.

Malinçe, Cortés'e sunulan kölelerden biri olsa da köle olarak satılıp sunulmadan öncesinde yerli bir lider ve soylu bir yerli aileden gelmektedir. Cortés'in Malinçe'den olan erkek çocuğu, Cortés dul kaldıktan sonra dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla, Malinçe'nin çocuğu, Moctezuma'nın kızı Isabel Hanımefendi'den olan kız çocuğu gibi başkasıyla evliyken doğmuş ve babası Cortés'in konkistadorlarından biri olan bir çocuk değildir. Ayrıca, Isabel Hanımefendi'den olan kız çocuğu Cortés'in evli olduğu ve fetihten önce İspanyolların geri çekildiği uygunsuz bir zamanda meydana gelmiştir. Ancak, Malinçe ve Cortés'in oğlu fetihten sonra, Cortés dulken ve Tenoçtitlan ele geçirilmişken dünyaya gelmiştir ve iki dünyanın melez çocuğu olarak görülebilmektedir. Evlilik bağı dışında doğan bu melez çocuk Martín Cortés, daha sonra papadan alınan ferman ile resmiyet kazanarak Hernán Cortés'in Malinçe'den doğan meşru çocuğu olmuştur. Böylece, Malinçe melezliğin yani İspanyol ve yerli bir kadının birleşiminden meydana gelen melezlerin annesi olarak bilinmektedir.

Oluşan melezlik konusunda 15 Ekim 1524 tarihli İspanya kralı Şarlken'e yazdığı dördüncü mektubunda Cortés, Yeni İspanya'da bir arada yaşayan İspanyollar ve yerliler için yaptıklarından şöyle bahsetmektedir:

Bu toprakların nüfuslu olması, İspanyol yerleşimcilerin ve yerlilerinin korunması ve sürdürülmesi için mümkün olan iyi düzeni aramak bana uygun geldiği için [...] Majestelerinin imparatorluk boyunduruğu altında bazı düzenlemeler yaptım ve ilan edilmelerini emrettim (Cortés, 1519-1526: 186)⁹⁸.

Cortés'in mektubundaki bu ifadede farklı kültür ve inançtan oluşan bu yeni toplumun refahı, oluşan melezliğin korunabilmesi ve nüfusun devamı için yasal düzenlemeler yaptığını ifade etmektedir. İstendiği gibi topraklar nüfuslu hale gelmiştir. Melez nüfusun sürekli büyümüş hatta beyaz nüfustan daha fazla hale

⁹⁸ Como a mi me convenga buscar la buena orden posible para que estas tierras se pueblen, y los españoles pobladores y los naturales de ellas se conserven y perpetúen [...] debajo del imperial yugo de vuestra alteza hice ciertas ordenanzas y las mandé pregonar.

gelmiştir. Öyle ki, bazen yerlilerin yerli egemenliğini yeniden kurmak için ittifak kurabileceklerine inanılıyordu (Rosenblat, 1954: 26). Rafael Bernal, Cortés'in ırksal olarak İspanyol ve yerlilerden meydana gelen bu yeni, melez toplum için düşüncesini şöyle yorumlamıştır:

Cortés'in fikri, iki ırkın kaynaşmasını başlatmak için İspanyolları Yeni İspanya'da köklendirmek ve onlarla yerliler arasında uyumlu bir yaşam elde etmektir, kendisi [yerli kadın] Malinçe'den doğma oğlu Don Martín'de [bu füzyonu] fiziksel olarak başlatmıştı. Bu hem kanında hem de kültüründe bir melez ulusu yaratmaktı, çünkü yerli halkları korumak gerekirse, geleneklerinin ve yaşam tarzlarının temellerini korumak da gerekliydi. İspanyolların çoğunun muhalefetine rağmen bu düşüncede ısrar ediyordu (2015: 240)⁹⁹.

Yeni İspanya'da, İber Yarımadası'ndaki İspanya'dan farklı olarak filizlenmiş İspanyol ve yerli toplumunun oluşturduğu melezlikte, Meksika'yı fetheden Cortés'in de Malinçe'den doğan Martín Cortés ile yer aldığını görmekteyiz. Sanıldığı gibi Cortés'in ve İspanyolların yerlilerle ilgili düşünceleri hepsini öldürmek üzerine değil, İspanyollar ile karışarak yeni ve melez bir toplum oluşmasıdır. Böylece, oluşan bu melez toplum da İspanyol olacaktır çünkü Portekiz, Fransa ve İngiltere'deki uygulama ve görüşlerin aksine İspanyollardan doğan çocuklar İspanyol olarak kabul ediliyordu. Önemli olan anne ve babanın kilise huzurunda evlenmiş olmalarıydı. Dolayısıyla, Cortés'in hem kendi kanından da oluşan hem de diğer İspanyolların yerli kadınlardan sahip olduğu çocuklarla devam eden bu melezliğin korunması için düzenlemeler yapması, bunu yaparken de melezliğin bir kaynağı olan yerlilerin gelenek ve yaşam tarzlarının korunması için İspanyolların çoğuna rağmen düşüncesinde ısrarcı olması oluşan melezliğin refahı için önemlidir. Ayrıca, Cortés'ten bağımsız olarak da yerlilerin ırklar arası yani melez evliliklere fetihten sonra da devam ettiğini ve bunun yeni sosyal düzende statülerini korumak veya iyileştirmek için yapıldığını görmekteyiz (Ward, 2001: 448).

⁹⁹ La idea de Cortés era arraigar a los españoles en la Nueva España y lograr una vida armoniosa entre ellos y los indios para iniciar así la fusión de las dos razas, que ya él mismo había inaugurado en lo físico en su hijo don Martín, habido en la Malinche. Esto es, crear una nación mestiza tanto en su sangre como en su cultura, ya que, si era necesario conservar a las poblaciones indígenas, también se hacía necesario conservar lo fundamental de sus costumbres y manera de vida. Insiste en ese pensamiento, a pesar de la oposición de muchos de los españoles.

Cortés'in oluŖan Yeni İspanya melezliği için amaçladığı refah maalesef kendi oğlu için bile gerekleŖememiŖtir. Malinçe ve Cortés'in oğlu Martín Cortés'in akıbeti ise çok i açıcı değildir. Sevilya'da vefat eden Cortés'in tabutu Temmuz 1566'da Veracruz'a vardığında ise Martín Cortés'in diğer iki kardeŖi gibi hapiste olduğunu bilmekteyiz. 1567'de Luis Carrillo ile birlikte Veracruz'a varan Alonso Muoz'un yönetimi altında Hernán Cortés'in diğer kadınlardan olan iki oğlu bir gemiye bindirilerek İspanya'ya gönderilirken 8 Ocak 1568 tarihinde Martín Cortés'e ölümüne iŖkence edilmiŖtir ancak hayatta kalmıŖtır. Martín Cortés'in maruz kaldığı bu iŖkencenin sebebi "sadece Cortés'in oğlu olmanın bedelini dedi" Ŗeklinde yorumlanmıŖtır (Duverger, 2012: 210). Ayrıca, Duverger Cortés'in oğullarının ve idealinin baŖına gelenleri Ŗyle açıklamaktadır:

Muoz, konkistadorların bütün çocuklarını topraklarına el koymak için sürgün etti. Ölüm cezasına arptırılanların tüm mallarına da el koydu. Yeni İspanya, İber Yarımadası kökenli kurucularından ve melezlerinden boŖalıyordu. Cortés'in rüyası paramparça oldu (2012: 210)¹⁰⁰.

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere Cortés'in çocuklarının baŖına gelen kötü olaylar onların melez olmasından değil, tamamen politik nedenlerinden kaynaklanıyordu. Konkistador çocuklarının sahip oldukları topraklara ve mallara el koymak için yapılanlar onların melez olup olmamalarıyla ilgili değildir zira Cortés'in melez olmayan çocuğu da bu kötü muameleden nasibini almıŖtır. Cortés'ten sonra Yeni İspanya'daki düzenin ve melez toplumun çalkantıda olduğunu ve II. Felipe'nin krallığa karŖı herhangi bir tehditte kati g kullanılması için verdiği yetkiyi Muoz'un öncelikle konkistadorların melez varislerine karŖı kullandığını görmekteyiz. Muoz'un onları tehdit olarak görmesinin nedeni ise Cortés'in varisleri olarak yerlilerle kurdukları iyi iliŖkilerin politik olarak glenmelerinde yardımcı olacağını dŖnmeleridir ve mevcut yönetime karŖı bir herhangi bir kalkıŖmada Cortés'in varisleri olarak bir varlık göstermeleri istenmemiŖtir.

¹⁰⁰ Muoz expulsa a todos los hijos de los conquistadores para robar sus tierras. Confisca tambin todas las propiedades de los que condena a muerte. La Nueva Espaa se vacía de sus fundadores ibricos y de sus mestizos. El sueo de Cortés se desbarata.

Oluşan Yeni İspanya’da halkın yeni topluma ve konkistadorlara karşı tutumlarını incelersek Ricardo Herren, Yeni İspanya'daki baskın kast, İspanyol öncesi geçmişi diriltmekle ilgilenmediklerini aksine, onu gömmek için her türlü çaba gösterdiklerini ve fethin büyük figürlerinin onur ve şükran borçlu olunan geçmişin parçaları olarak görüldüğünü ifade etmiştir (Herren, 1992: 158). Kültürlü ve egemen sınıfın Kreolleri, ancak XVII. yüzyılın ilk çeyreğini geçtikten sonra, eski Meksika imparatorluğunun büyük yöneticilerinin ihtişamlarını ortaya çıkarmaya ilgi göstermeye başladıklarını görmekteyiz (Herren, 1992: 158-159). Sonrasında ise Cortés’in oluşturduğu melez topluma karşı yerli köklerinin daha derin olduğunu gösterme girişimleri ortaya çıkmıştır.

Meksika'da ilk bağımsızlık hareketlerinin 1810 civarında ortaya çıktığını ancak iktidarı ele geçiremediğini bilmekteyiz. Bu ilk adımdan sonra 1821'de İspanyol muhafazakarların bağımsızlık konusunda vali yardımcısıyla anlaşma yaptığını ve ertesi yıl bir imparatorun taçlandırıldığını görmekteyiz. 1826'da ise kaosu ortasında, Meksika ulusal kimliğinin Novohispanyol kimliğine karşıt olarak bozulma noktasına gelerek yeniden bir biçimlenme içindedir (Herren, 1992: 159).

1521’de yani XVI. yüzyılda tamamlanan fetihten sonra XIX. yüzyıldaki bağımsızlık sürecine kadar İspanya’ya bağlı ve melez bir toplum olarak devam eden Yeni Dünya’da, İspanya’nın topraklarını kaybettiği bağımsızlık savaşları sürecini Emma Marriott şöyle özetlemektedir:

Kuzey Amerika ve Fransız Devrimleri, Aydınlanma’nın liberal idealleri ile birlikte İspanya Amerikası’ndaki kolonilere bağımsızlık uğruna savaşmaları için ilham verdiler. 1808-1825 yılları arasında Orta ve Güney Amerika’da bağımsızlık hareketleri yaygınlaşmıştı. Öyle ki, İspanya bölgede Küba, Karayip Adaları ve Porto Riko dışında hiçbir yeri kontrol edemez hale gelmişti (Porto Riko 1898 yılına kadar İspanya kontrolünde kaldı) (Marriott, 2016: 138)¹⁰¹.

¹⁰¹ The revolutions of North America and France, along with the liberal ideas of the Enlightenment, also inspired the Spanish colonies in the Americas to fight for independence. From around 1808 to 1825 independence was established throughout South and Central America with Spain no longer controlling any part of the continent other than the Caribbean islands of Cuba and Puerto Rico (which remained under Spanish rule until 1898).

Meksika, bu bağımsızlık savaşları dalgasında 1821’de bağımsızlığını kazanmıştır ve ulus-devlet olma yolunda ideolojik bir yapılanma süreci başlamıştır. Ricardo Herren (1992: 160), XIX. yüzyılda hem kültürel hem de etnik olarak derinden karışmış bir halk olan Meksika’nın, İspanyol atalarını inkâr ettiğini ve XVI., XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Octavio Paz’ın bahsettiği o fetrete izin veren ihanet hariç neredeyse hiçbir şey olmamış gibi eski Meksika İmparatorluğu’nun doğrudan mirasçısı olduğunu hissettiklerini ifade etmektedir. Burada bahsi geçen ihanet ise Malinçe’nin İspanyolların tarafında yer almasıdır. Ayrıca, eski Meksika İmparatorluğu ifadesi ile kastedilen Aztek İmparatorluğu’dur ancak bu Meksika topraklarındaki yerlilerin hepsi Aztek değildir ve dolayısıyla geçmişi direkt Azteklere dayandırmak diğer yerlileri dışlamak veya görmezden gelmek olacaktır.

Bağımsızlık dalgasıyla oluşan yeni Meksikalı kimliğinde İspanyollardan kurtulmuş olmak fikri bulunsa da yerleşmiş olan Katolik inancına ve değerlerinde bağlılık devam etmektedir çünkü bağımsızlık hareketine kalkışan ve modern Meksika’yı oluşturan Kreoller aslında İspanyolların soyundan gelenlerdir, Azteklerin değil. Dolayısıyla, İspanyolların hakimiyetinden koparak anavatan İspanya’dan da kopmuş olan Kreoller, buna rağmen bağımsızlığa kadarki süreçte kabul edilen inanç ve değerlerinden bir figürü yüceltmişlerdir. İspanyolların yanında bulunduğu için oluşan yeni kimlikte bulunması istenmeyen melezliğin annesi Malinçe’ye karşı yine yerli ve Hristiyan bir kadın figürü yani Guadalupeli Meryem Ana seçilmektedir. Bu seçim azize ve iyi Guadalupe’ye karşı hain ve ırzına geçilmiş, kötü Malinçe şeklinde bir kutuplaşmaya neden olmuştur. Natalie Irene Schuman (2017: 24), bu konuda Malinçe’nin bir mite dönüştüğünde kadınlığın ‘kötü’ olanını temsil ederken ‘iyi’ kadının temsilcisi olarak Guadalupeli Meryem Ana’nın yerleştiğini ifade etmektedir.

3.2. Malinçizm (Malinchismo) ve Yerlililik (Indigenismo)

Hernán Cortés için **El Malinche** ve ona tercümanlık yapan Malinalli için **La Malinche** olarak kullanılan **malinche**¹⁰² (malinçe) ismi, İspanyol Kraliyet Akademisi’ne göre Honduras’ta “ihanet eden kişi, kurum, düşünce vb.” anlamında İspanyol dilinde bir tabir olarak tanımlanmaktadır. Bu isimle ilişkili olan ve Türkçede

¹⁰² İsp. Persona, movimiento, institución, etc., que comete traición. <https://dle.rae.es/malinche> (01.05.2022)

Malinçizm olarak ifade edilen ‘**malinchismo**’ terimi, yine İspanyol Kraliyet Akademisi’ne göre Meksika’da “kendini küçümseyerek yabancıya bağlılık gösteren birinin tutumu, davranışı” anlamında bir isim olarak tanımlanmıştır.¹⁰³ Bu kavramın yanı sıra bu düşünce ve davranışları sergileyen kişilere ise malinçista (**malinchista**)¹⁰⁴ denilmektedir.

Bugün sözlükte yer alan **malinche** ile **malinchismo** kelimelerinin ve olumsuz çağırışımlarının XIX. yüzyıldan itibaren ortaya çıktığını belirtmek gerekmektedir. Sebastián de Covarrubias Orozco (1539-1613) tarafından 1611’de yazılmış İspanyolca sözlükte (Covarrubias) bulunmamaktadır. 1780 yılında ortaya çıkan İspanyol Kraliyet Akademisi (**Real Academia Española**) sözlüğünde yer almaktadır. Meksika’nın bağımsızlığını kazandığı süreçte sorgulanan İspanyol hakimiyetinin bir figürü olarak Malinçe’yle eşleşen ve onun isminden türetilen bu kelimeler, XIX. yüzyılda bağımsızlıkla beraber ortaya çıkarak Malinçe’nin imajını karalamıştır. Natalie Irene Schuman (2017: 1) da bugün malinçista isminin bir hakarete dönüştüğünü ve hain anlamında kullanıldığını ifade etmiştir.

Malinçe, Moctezuma’nın kurduğu Üçlü İttifak’taki yerlilerin yanında değil de karşısında olan yerlilerle ve İspanyollarla olmuştur. Kendi toprağında olan iktidarı değil dışarıdan gelen ve içerideki muhalefetin desteğini alan yabancı iktidarın yanında olan kadın şeklinde algılanmıştır. Bu nedenle, Malinçe, ‘kendinden olanı terk eden’ ve ‘yabancıların yanında yer alan’ kadın olarak görülmüştür. İsmi, yabancisever anlamına gelen malinçista kavramının doğmasına neden olmuştur ve bugün aşağılamak için kullanılmaktadır.

XVI. yüzyılda ortaya çıkan Guadalupeli Meryem Ana ve Malinçe figürleri, bugünkü kavram dünyamıza sırasıyla Marianizm (**Marianismo**) ve Malinçizm (**Malinchismo**) kavramlarını kazandırmışlardır. Malinçe’nin tarih boyunca farklı alımlandığını görmekteyiz. Marianizm (**Marianismo**) ismini Hz. Meryem’den alan ve bugün hala Latin Amerika’daki kadınların toplumsal rollerini yönlendiren bir kavramdır. Hz. Meryem’e bağlı yani Hristiyan olanların toplumdaki ideal kadın iyi bir

¹⁰³ İsp. Actitud de quien muestra apego a lo extranjero con menosprecio de lo propio.
<https://dle.rae.es/malinchismo> (01.05.2022)

¹⁰⁴ İsp. Que muestra apego a lo extranjero con menosprecio de lo propio.
<https://dle.rae.es/malinchista> (01.05.2022)

anne, fedakâr olup gerektiğinde geri planda durarak kendinden verecek ve kendini eşine saklayarak cinselliğini buna göre yönlendirecek bir kadın olmalıdır.

Marianizm kavramını literatüre kazandıran Evelyn P. Stevens'a göre (1973: 61) Meryem Ana'ya olan inançtan kaynaklanan Marianizm, onu takip eden kadınları yarı ilahî, ahlakî olarak üstün ve ruhsal olarak erkeklerden daha güçlü olarak resmetmektedir. Ayrıca, bir kadın, hoşgörüsü bir erkek tarafından acılarla test edilene kadar tam olarak bir manevî boyuta ulaşamayacaktır. Bu nedenle erkeklerin kötülüğü, kadınların üstün bir statüsü kazanmasının zorunlu önkoşuludur. Gil ve Vazquez (1996: 7) ise Marianizmi kadının ideal rolünü tanımlamaktadır. Mükemmellik modeli olarak Meryem Ana'nın kendisini almaktadır. Marianizm kutsal görev, fedakârlık ve iffet ile ilgilidir. Kadın, ailesi için bakım ve memnuniyet sunan ancak bunları almayan kişidir. Malinçe'yi Marianizme göre incelersek Cortés oğlunu ondan ayırarak İspanya'ya götürdüğünde acı çekmiş olduğunu varsayabiliriz. Bu durumda, Malinçe bir kadın olarak bir acıyla test edilmiştir. Ancak, öte yandan evlilik dışı bir ilişki yaşadığı Cortés'ten çocuk sahibi olduğundan Meryem Ana'nın ve Marianizmin temsil ettiği evliliğe kadar bekaretini koruma ilkesiyle ters düştüğü görülmektedir.

Hız. Meryem'in annelik, fedakârlık ve bekaretini korumak gibi iyi niteliklerini temel alan Marianizme göre tasvir edilen kadın, Malinçe'nin aksidir. Malinçe anne olsa da çocuğundan ayrı bırakılmış ve annelik yapamamış bir kadındır, fedakârlık yapması beklenen pasif bir kadın da değildir. Aksine, liderler ve müzakereciler gibi pek çok erkeğin arasında yer alan ve onlar gibi tarihe geçen aktif bir kadındır. Üstelik, Malinçe evlilik dışında Cortés'ten çocuk sahibi olduğu için kendini eşine saklayan ve bekaretini koruyan ideal bir kadın da değildir. Hatta, Octavio Paz'a göre kendini dışarıdan gelenlere yani yabancılara sunmuş bir yerli kadın olarak haindir. Görüldüğü üzere Marianizm, temsil ettikleri ile Malinçizme zıt bir kutupta yer almaktadır. Bu iki kutupta olumlu algılanan Meryem Ana, Meksika'da Guadalupeli Meryem Ana olarak bilinmektedir. İspanyolların yerlilere tanıttığı Guadalupeli Meryem Ana, temsil ettikleriyle toplum tarafından saygı duyulan bir figür olagelmiştir.

Resim 16'da yan yana verilen Meryem Ana tasvirlerine baktığımızda İspanya'da tasvir edilen (solda) Meryem Ana, İspanya'nın Ekstremadura bölgesindeki Guadalupe'de ortaya çıkmıştır. Oldukça hacimli bir giysi içinde ve elindeki Bebek İsa ile görülmektedir. Sağda resmedilen figür ise XVI. yüzyılda Yeni İspanya'ya bugünkü Meksika'ya taşınan ve orada yeniden yorumlanan Meryem Ana, Guadalupeli Meryem Ana olarak bilinmektedir. Guadalupeli Meryem Ana, daha sade bir giysi içinde, başını ve tüm vücudunu örten bir örtü ile resmedilmiştir. İki Meryem Ana tasvirindeki en büyük fark, İspanya'daki Meryem Ana, Hz. İsa ile görülürken Meksika'daki Meryem Ana yalnız tasvir edilmiştir. Bu şekilde yerlilerin Kolomb öncesi inancındaki tanrıça Tonantzin gibi yalnız ve yerli giysisine benzeyen huipil içinde vakur bir şekilde betimlenmiştir.

Resim 16: İspanya'daki Meryem Ana ve Meksika'daki Guadalupeli Meryem Ana
<https://www.extremaduramisteriosa.com/las-leyendas-de-la-virgen-de-guadalupe-extremadura-y-mexico> (26.02.2023)

İki tasvirde açıkça görüldüğü üzere İspanya'dan keşişler, rahipler ve konkistadorlar ile taşınan dinî öğretiler ve figürler şekilsel olarak bir değişikliğe uğramış ve hitap ettiği yeni topluma göre uyarlanmıştır. Meryem Ana, İspanya'dan geldiği gibi kalmamış olup görsel olarak da değişikliğe uğramıştır. Meksika'da Kolomb öncesi yerli inancında görünen tanrıça Tonantzin, yerini Meksika'nın fethi

sonrası yerleşen İspanyol kültürü ve dini ile yerini melezlerin annesi olarak kabul edilen Guadalupeli Meryem Ana'ya bırakmıştır.

Yerlilik (Indigenismo) yerli temasının sanatta ve edebiyatta öne çıkarıldığı bir akımdır. Yerliliği tanımlayan Víctor Gabriel Garcés, geniş bir yerlilik kavramını; yabancı olan ve yerli olan arasında, dışarıdan gelen etki ile Amerikalı yerlilerin ruhsal otarşi çabasıyla kendine özgün olanın yarattığı etki arasında bir yakınlaşma ihtiyacı ile eşitlenebilen (Gabriel Garcés, 1957: 222) bir şey olarak ifade etmiştir. Görüldüğü üzere Malinçizm ile taban tabana zıt olan Yerlilik akımında yabancı ve dışarıdan gelen şey yerine kendinden olana yaklaşmak amaçlanmaktadır.

Yabancıyı seven Malinçizm akımının aksine Yerlilik; köklerini ve yerli halkını seven, onu edebiyatta bir tema haline getiren bir akımdır. Ancak, edebî eserlerde yansıtılan yerli imgelerine baktığımızda cahil ve fakir gibi özellikleriyle yerlilerin küçümsendiği görülmektedir. Rosario Castellanos'un **Balún Canán** (1957) adlı eserinde küçümsenen yerli dadı figürü bunun bir örneğidir. Malinçizm akımından çok sonra ortaya çıkan Yerlilik akımı, sadece Meksika'da değil, diğer Latin Amerika ülkelerinde de ortaya çıkıp örnekler vermiştir. Toplumsal gerçekçi edebiyat ve radikal milliyetçilik (veya daha radikal politik akımlar) ile ilişkilendirilen Yerlilik akımında amaç, çoğunlukla yerlilerin toplumda baskın olan kültüre asimilasyonudur, yerli kültürünü ve geleneklerini savunmak değildir. Yerlilik akımında ortaya çıkan eserlerde yerlilerin olumlu bir imajı yansıtılmamaktadır. Genellikle ilkel, cahil, az eğitilmiş, korunmaya ve yardıma muhtaç kişiler olarak yansıtılan karakterler oldukça ataerkildir.

José Rojas Garcidueñas (1976: 6), Meksika'daki Yerlilik akımına kişi, çevre ve hikaye olarak ait sayılan iki eserden bahsetmektedir. Bunlar İspanyolca yazılmış ve Romantizm akımından etkilenmiş olan eserlerdir. İlki 1826'da anonim olarak yayınlanan **Şikotenkatl (Xicoténcatl)** ve 1832'de Lafragua tarafından yayınlanan **Netzula** adlı romanlar olduğunu ifade etmektedir. Rojas, Yerlilik hakkında görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Bağımsızlıktan önceki ve sonraki yıllarda, bir tema ve toplumsal bir gerçeklik olarak yerlilik, bundan sonra neredeyse hiç var olmamış gibi görünüyor ve aynı zamanda

tarihimizin o anında, hiçbir şekilde kültür ve kamunun dikkatini çekmediği de doğrudur (1976: 7)¹⁰⁵.

José Rojas Garcidueñas'ın yukarıda aktarılan görüşlerine göre Yerlililik, Meksika'nın bağımsızlığı öncesinde ve bağımsızlık sırasında İspanyol hakimiyetine karşı oluşumda etkin bir varlık gösterememiştir. 1821'deki Bağımsızlık sonrası Yerlililik teması, ortaya çıkan **Xicotencatl** ve **Netzula** adlı iki romanla parlayıp sönmüş şekilde tasvir edilmiştir. İlk eserde yerlililik teması Meksika'nın fethi hakkındaki düşünceler, İspanyolların despotluğu ve özgürlük düşünceleri iken ikinci eserin daha çok Romantizmin etkisinde, François-René de Chateaubriand'a ait olan ve 1801'de Meksika'da basılmış **Atala** adlı bir Fransız romanından esinlenerek ortaya çıkmış bir eser olduğu ifade edilmektedir (Rojas, 1976: 5-7).

Rojas'ın bahsettiği Yerlililik temasının temsilcisi eserlerin yazarları sırasıyla anonim ve José María Lafragua (1813-1875)'dır. Dolayısıyla, José María Lafragua'yı Yerlililik akımının ilk eser vereni olarak kabul etmek gerekmektedir. Ancak, Octavio Paz'ın 1977'de bir televizyonda programında ifade ettiği üzere¹⁰⁶ Ireneo Paz, Yerlililik akımının muhtemel öncüsüdür. Buna göre Yerlililik temasındaki eserleri ve temsilcileri şu şekilde sıralamak mümkündür: Rojas'ın ifade ettiği 1826'daki anonim yazarlı **Xicotencatl** ve 1832'de José María Lafragua'nın kaleme aldığı **Netzula** ilk Yerlililik temasındaki eserlerden sonra Ireneo Paz'ı ve eserleri Yerlililik akımında ortaya çıkan eserlerdir. Bu durumda Ireneo Paz, romanları **La piedra del sacrificio** (**Adak Taşı**) (1871), **Amor y Suplicio** (**Aşk ve İzdırıp**) (1873) ve **Doña Marina** (**Marina Hanımefendi**) (1883) Yerlililik akımının örneklerinden sayılmaktadır.

Yerlililik akımında Ireneo Paz'dan sonra öne çıkan bir diğer isim Rosario Castellanos'tur. Rosario Castellanos'un Yerlililik akımının izleri, ilk baskısını 1957 yılında yapan **Balún Canán** adlı romanında görülmektedir. Üç bölümden oluşan romanda ilk ve son bölümlerde küçük bir kızın ağzından okuyucuya aktarılan cümlelerde akımın izlerinin günlük hayatta küçük yaştan itibaren işitilen ve kabul

¹⁰⁵ Lo cierto es que el indigenismo, como tema y como realidad social, en aquellos años previos y posteriores a la independencia, visto desde ahora parece haber sido casi inexistente, y cierto es, también, que de ningún modo alcanzó a interesar la cultura y la cosa pública, en aquel momento de nuestra historia.

¹⁰⁶ Octavio Paz'ın Ireneo Paz üzerine görüşleri 00:08:40-08:47 (26/06/1977) <https://www.rtve.es/play/videos/a-fondo/octavio-paz-fondo-1977/1349841/>, (15.02.2022)

gören bir gerçeklik olduğunu görmekteyiz. Bu romanda Meksika’da Chiapas bölgesinde toplumun üst tabakasından toprak sahibi yedi yaşında bir kız çocuğunun ağzından şöyle aktarılmaktadır:

Dadım saçlarımı tararken ondan nefret ettiğimi biliyor mu? Bilmiyor. Hiçbir şey bilmiyor. Bir yerli, yalınayak ve tzeec’in mavi kumaşının altında herhangi bir kıyafet giymiyor. Utanması yok, toprağın gözlerinin olmadığını söylüyor (Castellanos, 2004: 10)¹⁰⁷.

Yerli olan dadının geleneksel yaşam biçiminin yani yerliliğe uygun şekilde yaşayışının küçük bir kız gözünde bile küçümsendiği görülmektedir. Küçümsenen yerlilik ve mevcut yaşantıya uyum sağlayarak kimliklerine ve yaşayışlarına ait şeylerin değiştirilmesinin de beklendiği anlaşılmaktadır. Ancak olumsuz görüşlerin yanı sıra yerlilerin olumlu yönlerinin olduğu da şu şekilde görülebilmektedir:

Yerli kadınlar daha sonra çok imrenildi. İsteklerine göre evlenebiliyorlardı. Yerli adamlar kadınlarda her zaman patronlarının hoşuna giden erdemleri görürlerdi. Çocuklar ise büyük eve bağlı olanlardı ve sadakatle hizmet edenlerdi (Castellanos, 2004: 80)¹⁰⁸.

Sadakat, erdem ve kadınların isteklerine göre yani zor kullanılmadan seçim yapabilmesi gibi yerlilerin sahip olduğu olumlu şeylerden bahsedilmiştir. Böylelikle yerlilik akımının öne çıktığı eserde toplumda genel kabul görmüş görüşlerden hem olumlu hem de olumsuz olanına yer verilmektedir.

José Rojas Garcidueñas’ın makalesinde ifade ettiği gibi (1976:7) Meksika’nın bağımsızlığı öncesinde ve bağımsızlık sırasında etkin bir varlık gösteremeyen Yerlilik teması, yukarıda bahsedilen ve XIX. yüzyılda kaleme alınan birkaç eser dışında XX. yüzyılda Rosario Castellanos’un **Balún Canán** (1957) eserinde görülmektedir.

¹⁰⁷ ¿Sabe mi nana que la odio cuando me peina? No lo sabe. No sabe nada. Es india, está descalza y no usa ninguna ropa debajo de la tela azul del tzeec. No le da vergüenza, Dice que la tierra no tiene ojos.

¹⁰⁸ Las indias eran más codiciadas después. Podían casarse a su gusto. El indio siempre veía en la mujer la virtud que le había gustado al patron. Y los hijos eran de los que se apegaban a la casa grande y de los que servían con fidelidad.

Guadalupeli Meryem Ana imgesinin Yerlililik açısından yorumlanmasının ne zaman başladığı sorusunu sorduğumuzda Leatham (1989: 29) halkın Meksika kimliğinin sembollerine karşı ilgisinin 1950'ler civarında artmaya başladığını ifade etmiştir. Artan bu ilgi kaynağını XIX. yüzyılın başlarında yerli, Kreol ve melezlerin ideolojik inşasının sonucundan almıştır. Sonucunda oluşan bu Guadalupeli Meryem Ana kimliği, tıpkı fetihde tercümanlık, danışmanlık ve hatta iki dünyanın filizlendiği bir beden sunan Malinçe gibi Meksikalılık kavramının ve Meksika tarihinin önemli bir parçası olmuştur. Yerlililik ve Malinçizmin taban tabana zıt olduğunu söylemek yanlış olacaktır, en azından XX. yüzyıla kadar. Zira yerli halkın yerine yabancıyı tercih eden Malinçizm karşısında Yerlililik ise yerlileri ne savunmakta ne de yüceltip sevmektedir. Yalnızca tema ve karakter olarak yerlilere yer vermiştir. Ayrıca, bu iki ideolojinin de yerliler tarafından değil, Kreoller tarafından meydana getirildiğini de hatırlamak gerekmektedir.

3.2.1. Ireneo Paz ve Malinçe Algısı

Ireneo Paz'ın (1836-1934) 1883'te yayımladığı **Doña Marina (Marina Hanımefendi)** adlı romanında Malinçe'ye yaklaşımının diğer yazarlara göre olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Kazanılan bağımsızlığın ardından İspanyollarla ilgili olanlardan kurtulma girişiminde fetih ve sömürge dönemi dahil 1519-1810 arasındaki süreçte İspanyolların yanında ancak Aztek İmparatorluğu'nun karşısında olan yerli kadın ve tercüman olan Malinçe de nasibini almıştır. Ireneo Paz'dan önce anonim olarak yayımlanmış olan **Xicoténcatl (Şikotenkatl)** (1826) adlı romanda şehvetli, suç ortaklığı yapan hain bir yerli olarak sunulan Malinçe, kadınlığı ve sinsiliğiyle halkını hayal kırıklığına uğratan bir karakterdir. Fetih ve İspanyol hakimiyeti döneminden sonra hatırlanan Malinçe'nin ilk edebî imgesinin kötü olduğunu görmekteyiz.

Malinçe'nin ilk defa edebî olarak alımlandığı eser olarak değerlendirebileceğimiz **Xicoténcatl** (1826) metninden sonra Ireneo Paz da Malinçe'nin baş karakter olduğu **Amor y Suplicio (Aşk ve İzdırıp)** (1873) ve **Doña Marina (Marina Hanımefendi)** adlı iki eser kaleme almıştır. Tenoçtitlan'ın ele geçirilişi kronolojik olarak anlatan ilk eserinde, Cortés'in danışmanı, ona haber taşıyan Malinçe, Cortés'in aşığıdır. Onun için her şeyi yapabilecek ve karşılığında sevimliyi bekleyen bir kadın figüründedir. Yerlilerin İspanyollara karşı planlarını öğrenmek

üzere yaptıklarıyla Cortés'in takdirini kazanmaktadır. Ireneo Paz'ın 1883'te yayımladığı **Doña Marina** adlı eserde sunulan Malinçe, romantik bir üslupla imkânsız aşkın içinde yerli olmayan fatihine sadık ve talihsizliklerin kurbanı bir kadın gibi tasvir edilmiştir.

Doña Marina adlı romanının ilk cildinde imparatorluğun son yöneticisi ölürken de Malinçe'nin tercüman olarak orada bulunması ancak bir şey yapmaması veya yapamaması da Malinçe'nin pasif olduğunu düşündürmektedir. Ancak Amy Robinson, Ireneo Paz'ın versiyonunda İspanyol egemenliğinin ezici gerçekliğine karşı boyun eğdirilmiş yerli kadın olarak Malinçe'nin nihayetinde zihni ve bedeni üzerinde kontrol edebilmeye devam ettiğini ifade etmektedir (Robinson, 2012: 772). Dolayısıyla, gelen İspanyollar yerli halkın üzerinde bir hakimiyet kurabilmiş olsa da Malinçe, sahip olduğu pozisyon gereği otoritenin kendi üzerindeki egemenliğini kontrol edebilmiştir. Romanda yansıtılan aşık kadının bedeni ve zihni üzerinde bir taciz veya hor görme gerçekleşmemiştir.

Ireneo Paz'a göre Malinçe, halkına ihanet etmeyi amaçlayan bir tercüman olarak değil, sevdiğine sadık ve onun için her şeyi yapabilen bir kadın olarak görülmektedir ve aşkını politika ve iktidarın üzerine koymuştur. Onun için önemli olan ne fetihtir ne de imparatorluğun yıkılmasıdır. O, sevdiği adamı memnun etmek isteyen aşık bir tercümandır ve onun isteği üzerine sorgulamadan bir başkasıyla evlenebilen kadındır. Malinçe'nin yansıtılan imajı romantik dönemin etkisindedir ve sevdiği adam için her şeyi yapabilecek kadınlardan biri olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla, onu suçlamak yerine iktidarda olana itaat etmiş ve sonunda intihar eden zavallı bir kadın olarak da görmekteyiz.

3.2.2. Octavio Paz ve Malinçe Algısı

Octavio Paz, Malinçe'nin içinde bulunduğu bağlamı yani XVI. yüzyılda Meksika'nın yaşadığı Aztek İmparatorluğu'nun çöküşü ve XIX. yüzyılda İspanyollardan kazandıkları bağımsızlık olgularını bir dalgaya benzetmektedir ve şöyle açıklamaktadır:

Fetih ve Bağımsızlık olayları, büyük tarih dalgasının kabarıp sahile vurduktan sonra sessizce geri çekilmesi gibidir. Bu dalga XV. yüzyılda oluşup Amerika'ya varmış, XVI. ve XVII. yüzyıllarında görkemli dengeye ulaşmıştır. Sonunda gücü tükenip

binlerce küçük parçalara bölünmüş ve tarih sahnesinden çekilip gitmiştir (Paz, 1997: 147).¹⁰⁹

Meksika'nın Fethi'nde tercüman, danışman ve müzakereci olan Malinçe, kendi gibi yerli olan Tlaxskala gibi bir halkla imparatorluğa ve Üçlü İttifak'a karşı olmuştur ve İspanyolların yanında yer almıştır. Bu nedenle, Octavio Paz'ın benzettiği dalganın yani fethin bir karakteridir. Ayrıca, İspanyol komutan Cortés'ten olan çocuğu ile İspanyol ve Amerikan yerlilerinin meydana getirdiği birleşimin, yeni Meksikalıların sembolü olmuştur. Fetih dönemindeki kronikçiler tarafından anılırken hain olarak görülmemiştir ve kötü bir imaja sahip değildir. Ancak bir diğer dalga olan bağımsızlıkta Malinçe'nin imgesi yeniden yorumlanmıştır. İspanyollardan kazanılan bağımsızlıkta onlarla birlikte anılan Malinçe dışlanan ve yerine başkasının koyulduğu bir anne, kadın figürü olmuştur.

Octavio Paz'a göre, İspanyollar ile yerliler ve yerli kadınlar iktidar çatışması ve Meksikalıların domine edilmesi sembolik bir tecavüzdür. Malinçe de konkistador tarafından hem bedenine hem de topraklarına hükmedilen bir nesne olmuştur. Octavio Paz tarafından çingada yani ırzına geçilmiş olarak görülmüştür ve şöyle aktarılmıştır:

Eğer Chingada tecavüze uğrayan Anne'nin bir temsiliyse, onu sadece tarihsel anlamda değil, Doğu Hint Adaları'nın özünde de bir ihlal olan Fetih ile ilişkilendirmek bana zorunlu görünmüyor. Teslimiyetin sembolü Cortés'in metresi Malinçe'dir. Gönüllü olarak kendini fatihe verdiği doğrudur, ancak işgalci, onun için yararlı olmaktan çıkar çıkmaz, onu unuttur. Doña Marina yerlileri temsil eden, İspanyollar tarafından büyülenen, tecavüze uğrayan veya baştan çıkarılan bir figür haline geldi. Nasıl ki çocuk, babasını aramaya giden annesinin onu terk etmesini affetmezse Meksika halkı da Malinçe'nin ihanetini affetmez (Paz, 1950: 110)¹¹⁰.

¹⁰⁹ Conquista e Independencia parecen ser momentos de flujo y reflujo de una gran ola histórica, que se forma en el siglo XV, se extiende hasta América, alcanza un momento de hermoso equilibrio en los siglos XVI y XVII y finalmente se retira, no sin antes dispersarse en mil fragmentos.

¹¹⁰ Si la Chingada es una representación de la Madre violada, no me parece forzado asociarla a la Conquista, que fue también una violación, no solamente en el sentido histórico, sino en la carne misma de las indias. El símbolo de la entrega es la Malinche, la amante de Cortés. Es verdad que ella se da voluntariamente al conquistador, pero éste, apenas deja de serle útil, la olvida. Doña Marina se ha convertido en una figura que representa a las indias, fascinadas, violadas o seducidas por los españoles. Y del mismo modo que el niño no perdona a su madre que lo abandone para ir en busca de su padre, el pueblo mexicano no perdona su traición a la Malinche.

Malinçe, İspanyol hakimiyetini kabul eden pasif bir özne olarak görülmüştür ve ayrıca bedeninin üzerindeki hakimiyeti, kaybedilen Meksika topraklarıyla özdeşleştirilmiştir. Octavio Paz, tecavüz ve baştan çıkarılan bir figür olarak yansıttığı Malinçe'nin İspanyollar tarafından zorlandığını ifade etse de belki de Malinçe, şartlara göre kendi tercihi ile Cortés'e ve İspanyollara yardım edebileceğini göz ardı etmektedir. Yani Malinçe karar veren aktif bir figür değil, ele geçirilen ve üzerinde hüküm kurulan pasif bir figür olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda Malinçe hem topraklara hükmetmelerini de hem bedenine hükmedilmesine izin vermiş bir kadındır. Cortés tarafından terk edilmiş olsa da iyi bir çeyizle evlendiği İspanyol kocası ile evliliği sorunsuz devam etmiştir ve Cortés tarafından verilen encomienda ile Yeni İspanya'da sosyal statü olarak da saygı görmüştür. Zira Yeni İspanya'nın oluşumunda tercüman ve danışman olarak rolü kabul görmüştür. Ancak, Octavio Paz'ın aktardığı Malinçe imajı, Cortés tarafından terk edildiği anda yerliler tarafından da dışlandığı ve aşağılandığı yönündedir. Dolayısıyla, Malinçe'nin temsil ettiği figür aslında mevcut iktidara da bağlı olduğunu söyleyebiliriz. İspanyollar iktidardayken hakimiyet altındaki Meksikalılar için görülen Malinçe ile bağımsızlık kazanılıp iktidar el değiştirdiğinde Meksikalıların gördüğü Malinçe farklıdır. Bağımsızlık öncesi İspanyol hakimiyetindeki Malinçe imajı, bağımsızlık sonrası yazında Octavio Paz'ın yansıttıkları ile karalanabilen bir imaj haline gelmiştir.

Octavio Paz, bu pasajda Malinçe'nin anneliği konusunda olumsuz bir eleştiride bulunmuştur. Şöyle ki, Malinçe ve Hernán Cortés'in oğlu Martín Cortés, doğumundan sonra beş yaşına kadar Koyokan'da Fransisken rahipleri tarafından eğitim görürken Malinçe, Cortés'in isteği üzerine Juan Jaramillo ile evlenmiştir ve oğlundan uzaklaşmış ve onu terk eden bir anne olmuştur. Octavio Paz, babasının aramaya giden annenin çocuğunu terk etmesi durumunu affedilemez olarak gösterdikten sonra Meksika halkının annesi sayılan Malinçe'nin sırt dönmesini affetmeyeceğini söylemiştir. Paz, böylelikle Malinçe'nin hem oğluna hem de Meksika halkına annelik yapamadığını ifade etmiştir. Malinçe'nin terk etme eylemi, Moctezuma'nın kurduğu Üçlü İttifak'taki yerlilerin yanında değil de karşısında olan Malinçe'nin Meksika halkına ihanet etmesi ve onu terk etmesi ile benzeştirilmiştir.

Ireneo Paz'ın aksine torunu Octavio Paz, Malinçe'yi suçlayıcı tavırla ve kirletilmiş, pasif ve halkına ihanet eden bir kadın olarak olumsuz çağrışımlarla

tanımlamaktadır. Guadalupeli Meryem Ana'nın aksine kötü bir anne, hain ve kendini konkistadorlara teslim etmiş bir Malinçe görülmektedir. Yerlilerlik akımının öncüsü sayılan Ireneo Paz, Malinçe'yi pasif ve korunmaya muhtaç bir kadın profiliyle yansıttığından onu bilinçli bir ihanetle suçlamamıştır. Ancak, eserini 1950'de kaleme alan Octavio Paz için Meksika'nın bağımsızlığı ile birlikte yüceltilen Guadalupeli Meryem Ana'nın zıt kutbu haline gelen Malinçe, Malinçizm'den etkilenen bir figürdür. Kusursuz ve yerli annesi Guadalupeli Meryem Ana karşısında Malinçe'ye atfedilen olumsuz çağrışımlar nedeniyle Octavio Paz'ın yansıttığı Malinçe elbette Ireneo Paz'ın alımladığı ve yansıttığı Malinçe'den farklıdır.

Annesi tarafından terk edilen Martín Cortés'in hikayesi, Carlos Fuentes'e (1928-2012) **El naranjo (Portakal Ağacı)** (1993) kitabındaki öyküsüne kaynak olmuştur. Cortés ve Malinçe'nin oğlu Martín Cortés, Fuentes'in **Los hijos del conquistador (Konkistadorun oğulları)** adlı hikayesinde terkedilmiş bir çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, Malinçe; anlatıcı olarak karşımıza çıkan Martín tarafından çocuğunu terk eden kötü bir anne olarak aktarılmamış ve Octavio Paz'ın aksine suçlayıcı bir tavırla yaklaşılmamıştır. Malinçe; oğluna ten rengini veren, babasının terk ettiği ve sadık bir tercüman olarak bahsedilmiştir.

Ireneo Paz'ın romanları aracılığıyla yansıtılan Malinçe, Romantizm etkisindeki yazın ürünü olarak pasif, aşık ve sevdiği adam için eylemde bulunan bir kadın olmasının yanı sıra eylemlerinin sonucu kötü olsa da suçlu bulunmayan ve başkası tarafından yönlendirilmiş bir kadındır. Malinçe, Octavio Paz'a göre de pasif bir kadındır çünkü İspanyollara direnmek yerine bedenini sunmuştur. Ancak, Ireneo Paz'ın suçlamadığı Malinçe, Octavio Paz tarafından Meksika'nın İspanyollar tarafından ele geçirilmesinde İspanyolların yanında olduğu için hainlikle suçlanmıştır. Ayrıca, Hernán Cortés'ten olan çocuğu İspanyol ve Meksikalıların sembolik birleşimi olarak da görülebilecekken öyle görülmemiştir ve anneliği konusunda da kötü bir anne olduğu iddia edilmiştir. Carlos Fuentes ise bu konuda Octavio Paz gibi sert ve suçlayıcı değildir. Octavio Paz'a göre Malinçe tarafından terk edilen çocuk, Fuentes'e göre Cortés'in yanında götürdüğü çocuktur ve Malinçe ise terk edilmiş bir kadın ancak sadık bir tercüman olarak yansıtılmaktadır. Bu açıdan Carlos Fuentes'in Malinçe'ye yaklaşımının Ireneo Paz'inkine benzediğini söylemek mümkündür.

3.3. Çikano (Chicano) Kavramı ve Malinçe Yorumu

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Hispaniklerin sosyal ve ırksal sorunlarını ve diğer konulara ilgi duyan Meksikalı Amerikalıları kapsayan yazarlar bu kategoride ele alınmaktadır. Kadınlar için çikana (**chicana**) ve erkekler için çikano (**chicano**) şeklinde görülen ifadesi, ABD'de yaşayan ve Meksika kökenli vatandaşlar için kullanılmaktadır. Çikano terimi 1950'li yılların ortalarında ortaya çıkmış ve başlangıçta, Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden Meksika kökenli alt sınıf insanları tanımlamak için aşağılayıcı bir şekilde kullanılmıştır. Önce olumsuz bir çağrışımı olan bu ifade, 1960'lı yıllardan itibaren olumlu bir çağrışım kazanmıştır.

Edebiyatta ürün veren çikana veya çikanoların eserleri Çikano edebiyatını oluşturmaktadır ve Çikano edebiyatı tüm türleri içerir: Kısa hikâye, roman, şiir ve tiyatro oyunu. Çikano edebiyatında ürün vermiş yazarlar çikano yazarı olarak tanınmaktadır. Buna ek olarak, Hispanik ABD vatandaşlarının sosyal ve ırksal konularını ve diğer konulara ilgi duyan Meksikalı-Amerikalıları kapsayan yazarlar, bu kategori içinde kabul edilmektedir. Çikano edebiyatı ve temaları içinde önemli bir yere sahip olan Malinçe, Rafaela Castro (1943-) tarafından **Chicano Folklore (Çikano Folklorü)** (2001) adlı kitabında şöyle tanımlanmaktadır:

Meksika ve Çikano folkloruna göre, [Malinçe] mecazi olarak melez (İspanyol ve yerli ırkının karışımı) ırkı, Meksikalıyı meydana getiren tecavüze uğramış yerli kadını temsil ediyor, ancak aynı zamanda hain olarak kabul ediliyor. Cortés'in hayatını kurtaran ve binlerce yerlinin katledilmesine neden olan Çolula'da planlanan bir pusu hakkında bilgi verdi. Cortés'e tercüman olarak yaptığı işlerden dolayı "dil" anlamına gelen **la lengua** (tercüman) olarak tanındı. Castillo, Doña Marina'nın dini inancını ve tanrısal bir güce olan inancını, Ketzalkoatl'ın kehanetlerini takip ettiğine ve halkına ihanet ettiğini düşünmediğine inanıyor. Cortés'in "Tanrı'dan sonra Yeni İspanya'nın bu fethini Doña Marina'ya borçluyuz" dediği varsayılmaktadır. İlk melezi, ilk Meksikalıyı doğurduğu için, kozmik ırkın annesi olarak kabul edilir (Castro, 2001: 149-150)¹¹¹.

¹¹¹ According to Mexican and Chicano folklore she metaphorically represents the raped Indian woman that produced the mestizo (mixed Spanish and Indian) race, the Mexican, but she is also considered a double-crosser. She informed Cortés about a planned ambush at Cholula which saved his life and caused the massacre of thousands of Indians. She became known as La lengua, meaning "the tongue," because

Çikano folklorüne göre Malinçe'nin nasıl alımlandığını tanımlayan Rafaela Castro, daha sonra pek çok Çikano kadını açısından Malinçe'nin çağdaş yaşamın sosyoekonomik ve eğitimsel sınırlamaları için bir sembol haline geldiğini ifade etmektedir. Malinçe karakterinin karalanmasının Çikanoların aşağılanmasına eşit olduğunu düşünmektedir. İki taraftan yani hem İspanyollar hem de halkından baskı gören Malinçe'nin mağduriyetinin ve suçluluğunun genç Çikano ve Meksikalıların deneyimleriyle paralel olduğunu söylemektedir (Castro, 2001: 150).

Tey Diana Rebolledo, Malinçe'yi Çikano edebiyatının en fazla yorumlanan ve hakkında yazılan karakterlerinden biri olarak (Corpi, 2001: xiii) tanımlamıştır. Rafaela Castro ise Malinçe'nin Çikano edebiyatında deneme ile kısa öykü türlerinde ve özellikle şiirde muazzam bir rol oynadığını ifade etmiştir (Castro, 2001: 150). Çikano edebiyatının en önemli figürlerinden Gloria Anzaldúa'nın yazmış olduğu ve Malinçe'ye de yer verdiği yarı otobiyografik romanı **Borderlands = la frontera (Sınırlar)**, Ann E. Reuman'a göre (2000: 3) Çikano edebiyatının öne çıkan eserlerindendir. 1987 yılında basılmış eserde Malinçe figüründen şu şekilde bahsedilmiştir:

Çikanaların üç annesi vardır. Üçü de arabulucudur: Bizi terk etmeyen bakire anne Guadalupe, terk ettiğimiz tecavüze uğramış anne Çingada Malinçe ve kayıp çocuklarını arayan, diğer ikisinin bir kombinasyonu olan anne la Llorona (Anzaldúa, 1987: 74)¹¹².

Anzaldúa'nın ifade ettiği Malinçe mağdur edilmiş ve terk edilmiş bir kadın olarak görülmektedir. Azize-kirlenmiş/tecavüze uğramış ile eşleştirilen Guadalupe'li Meryem Ana ve Malinçe figürlerinden; Guadalupe figürü yerli kimliğinin “uysal ve cefakâr” tarafıyla Malinçe'nin “utanılan” (Anzaldúa, 1987: 74) figür olarak kabul edildiği bilinmektedir. Bu kabulün aksine yukarıdaki metinde Malinçe, yerli

of her work as a translator for Cortés. Del Castillo believes that Doña Marina was following her religious faith and belief in a godly force, the prophecies of Quetzalcoatl, and did not think she was betraying her people. Cortés is supposed to have stated, “After God we owe this conquest of New Spain to Doña Marina.” Because she gave birth to the first mestizo, the first Mexicano, she is considered the mother of the raza cósmica (the cosmic race).

¹¹² La gente Chicana tiene tres madres. Las tres son mediadoras: la Guadalupe, la Virgen madre que no nos ha abandonado; la Chingada (Malinche), la madre violada a la que hemos abandonado; y la Llorona, la madre que busca a sus hijos perdidos y que es una combinación de las otras dos.

kimliğinin kötü veya orospu figürü değil dışlanmış, hor görülmüş bir kadın olarak tanımlanmıştır. Anzaldúa, kitabının “La herida de la india-Mestiza” (“Yerli-melezin Yarası”) bölümünde Malinçe hakkında kabul görülen görüşü şu şekilde eleştirmektedir:

Biz Meksikalılar yerli insanları küçümsediğimiz gibi aynı şekilde annemiz Malinali’yi küçümsüyoruz ve kınıyoruz. Kendi kendimizi kınıyoruz. Bu yenilmiş ırk, düşman bedeni.

İnsanlarımızı satan ben değilim ama onlar beni sattı. Malinali Tenepatl veya Malintzin çingada- ırzına geçilmiş olarak bilinegeldi. Çikanoların dudaklarından günde onlarca kez geçen kötü bir kelime oldu. Fahişe, orospu, insanlarını İspanyollara satan kadın, bunlar Çikanoların hor görerek savurduğu sıfatlar.

İhanetin en kötüsü; içimizdeki yerli kadının hain olduğuna inandırmakta yatıyor. Yerli ve melez olan bizler; içimizdeki yerliyi denetliyoruz, merhametsizce davranıp onu ayıplıyoruz. Eril kültür iyi iş çıkarmış. İhanet edenler gelenekler. İçimdeki yerli kadın, bir gölge: Çingada, Tlazolteotl, Coatlicue [...]

300 yıl boyunca İspanyollar, Anglosaksonlar ve kendi halkı tarafından sömürgeleştirilen bir köle, ucuz emek gücü olmuştur [...] 300 yıl boyunca görülmezdi, duyulmuyordu (Anzaldúa, 1987: 64)¹¹³.

Malinçe; doğurganlık, bereket tanrıçası olan Tlazolteotl ile bütün tanrıların annesi olan tanrıça Coatlicue gibi Kolomb öncesi yerli inancına ait önemli figürlerle anılmaktadır ve sahiplenilmektedir. Anzaldúa; bağımsızlık sonrası Malinçe’yi olumsuz şekilde yeniden yapılandırılan imajı bir haksızlık olarak değerlendirmektedir ve bunda kadın arketiplerini ve kültürü şekillendiren eril kültürü suçlamaktadır. Malinçe’yi küçümsemenin, annesi sayıldığı mestizoları da küçümseyen bir tavır olduğunu da ifade etmektedir.

¹¹³ Estas carnes indias que despreciamos nosotros los mexicanos así como despreciamos y condenamos a nuestra madre, Malinali. Nos condenamos a nosotros mismos. Esta raza vencida, enemigo cuerpo. No yo traicioné a mi gente, sino ellos a mí. Malinali Tenepatl o Malintzín, conocida como la Chingada-the fucked one-. Se ha convertido en la mala palabra que sale mil veces al día de boca de los Chicanos. Puta, prostituta, la mujer que vendió a su pueblo a los españoles son epítetos que los Chicanos sueltan con desprecio.

La peor traición reside en hacernos creer que es la mujer indígena en nosotras quien traiciona. Nosotras, indias y mestizas, actuamos como policías hacia nuestra india interior, la maltratamos y la condenamos. La cultura masculina ha hecho un buen trabajo con nosotras. Son las costumbres que traicionan. La india en mí es la sombra: La Chingada, Tlazolteotl, Coatlicue [...]

Durante trescientos años ha sido una esclava, mano de obra barata, colonizada por el español, por el Anglo, por su propio pueblo [...] Durante trescientos años fue invisible, no se la oía.

Sandra Cisneros'un 1984 yılında kaleme aldığı **The House on Mango Street** (**Mango Sokağı'ndaki Ev**) romanında incelenen iki kadın arketipten biri Malinçe olmuştur. Öykünün kahramanı on iki yaşındaki Esperanza, çocukluktan ergenliğe geçmek üzeredir ve ona sunulan rol modeller iyi ve kötü kadın temsiline kutuplaşan Meryem Ana ve Malinçe'dir. Ayrıca, romandaki diğer kadın karakterler de Malinçe veya Guadalupeli Meryem Ana modellerinden etkilenmiş karakterlerdir. Örneğin, Malinçe'yi yani Marina'yı çağrıştıran ismiyle Marin karakteri evden kaçıp yeni bir hayat kurma hayaliyle ailesine ihanet eden hain Malinçe'ye yakınken ismi Guadalupeli Meryem Ana'yı çağrıştıran Lupe gibi yetişkinler karakterler Kutsal Bakire'yle bağdaştırılmaktadır. Malinçe bir karakter olarak yer almasa da romanda sunulanlar Malinçe'nin toplumsal rol model olarak toplum belleğinde yer ettiğini göstermektedir. Kutsal Guadalupeli Meryem Ana'ya karşılık Malinçe 'kirletilmiş hain' olarak ele alınmıştır.

1521'de Tenoçtitlan'ın ele geçirilmesiyle başlayan ve 1821'de sona eren İspanyol hakimiyeti arasında Meksika tarihinde ve kimliğinde önemli yere sahip iki kadın figürü bulunmaktadır: Malinçe ve Guadalupeli Meryem Ana. İspanyol hakimiyeti süresince fetih için tarihî değere sahip, kroniklerde bahsi geçen ve yeni melezlerin annesi sayılan Malinçe ve yerlilerin annesi Guadalupeli Meryem Ana'nın saygı gören figürünün inşası söz konusudur. Guadalupeli Meryem, Malinçe gibi fetih sürecinde yer alan politik bir karakter değildir. Aksine, İspanyollarla birlikte Meksika toplumsal belleğine yerleşen Guadalupeli Meryem Ana, İspanyol hakimiyetinin sona ermesiyle meydana gelen yeni toplumda İspanyolların yanında yer almayan, bakire ve politik olmayan ruhanî bir figür olarak değer ve saygı görmüştür. Malinçe ise yerli olmasına rağmen İspanyolların yanında yer alan hain bir tercüman olmanın yanı sıra bir İspanyoldan çocuk sahibi olmuş bir kadın olarak görülmüştür ve bakire olan Guadalupeli Meryem Ana'nın aksine kirletilmiş bir kadın figürü olarak da tasvir edilmiştir. Bunda Octavio Paz'ın ve "çingada" gibi söylemlerinin etkisi büyüktür.

XX. yüzyılda 1950'li yılların ortalarında ortaya çıkan Çikanolar ve Çikano edebiyatında ise Malinçe, yeniden yorumlanan bir figür olarak görülmektedir. Çikano edebiyatında Malinçe karakterini kötülemek Çikanoların aşağılanmasına eşit olduğu düşünülmüştür. Roman ve öykülerde kadınlara sunulan rol modellerden biri olmuştur. Anna María Fernández Poncela, Çikano edebiyatının en çok yorumlanan figürü haline

gelen Malinçe'nin XXI. yüzyılda algılanan imajına dair bir çalışma gerçekleştirmiştir. "Malinçe senin için ne ifade ediyor?" açık uçlu sorusuna aldığı cevapları sınıflandırdığı çalışması; okul çevresindekiler, çocuk ve gençlerden oluşan 538 kişiye uygulanmıştır. Fernández Poncela'nın çalışmasında hain, ikili oynayan ve sunulan gibi ilk akla gelen olumsuz sıfatların yanı sıra yalancı, hilekâr ve sahtekâr gibi sıfatlar anılan Malinçe; akıllı, bilge, zeki gibi olumlu çağrışımların yanı sıra tercüman ve güzel gibi sıfatlarla tanımlanmıştır (Fernández Poncela, 2006: 362-363). Çalışmanın sonucuna göre bugün Malinçe'ye olumlu sıfatlar atfeden katılımcıların %57.95'i (277 kişi), Malinçe'yi olumsuz sıfatlarla ananlardan %42.05'i (201 kişi) fazla olduğunu görmekteyiz (Fernández Poncela, 2006: 362). Dolayısıyla, bağımsızlık sonrası iki kutuplu bir kadın rol modelinin olumsuz kutbunda yer alan Malinçe, Octavio Paz ile hain, Meksika ulusunun istemediği anne gibi olumsuz söylemlerine maruz kalsa da Octavio Paz sonrası ortaya çıkan Çikano edebiyatı ve eserleri sayesinde olumlu çağrışımlara da sahiptir. Malinçe imajına yönelik olumsuz tutumun o kadar da güçlü olmadığını ve bugün Malinçe imajına daha olumlu yaklaşıldığını söyleyebiliriz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ FİĞÜR OLARAK MALİNÇE

4.1. XX. Yüzyıla Kadar Malinçe Figürünün Edebî Eserlerde Alınlanması

XVI. ve XVII. yüzyılda yazılan fetih kroniklerinde tarihî bir figür olarak karşımıza çıkan Malinçe, hep kronik yazarları tarafından üçüncü bir kişi olarak bizlere tanıtılmış ve aktarılmıştır (Bkz. Bölüm 1.4., 1.5. ve 1.6.). Camilla Townsend, İspanyol egemenliğinden çıkan Meksika'nın bağımsızlığını kazandığında İspanyol imajının düşmansılaştığını ifade etmiştir.

Malinçe'nin kodeskler dışında edebî metinlerde bahsedildiği ilk örnek XVI. yüzyılda şair Gabriel Lobo Lasso de la Vega'ya ait bir şiirdir ve eserin tarihi ise girişinde görüleceği üzere 6 Aralık 1591 olarak bilinmektedir. Fernando Cortés Ramírez de Arellano¹¹⁴,ya ithafen yazılan ve yirmi beş kantodan (**canto**) oluşan **La Mexicana (Meksikalı Kız)** eserinde on üçüncü kantoda¹¹⁵ Malinçe'ye yer verilmiştir. Tercüman olarak bahsedilen Aguilar'dan sonra bir karışıklık içinde Potonçanolu bir beyin (**cacique**) verdiği konuştuğu yerli dilinde açıklama yapan güzel esir olarak bahsedilen kişi daha sonra **Marina** olarak anılacak Malinçe'dir¹¹⁶. On üçüncü kantoda bir sonetoda bahsi geçen Malinçe şu şekilde tasvir edilmektedir (Lasso de la Vega, 1970: d. 145-152):

Becerikli, ağırbaşlı, güzel bir kızdı,
Jalisco'nun Biluta köyünde doğdu,
ve skandal bir değişiklik
bazı kişilerden çalındı.
Saf kanlıydı, cömertti,
Cortes'e yüksek ve büyük mücevher olarak verilen,
(kutsal sudan yıkanmış) kişi

¹¹⁴ Fernando Cortés Ramírez de Arellano, III Marqués del Valle (1555-1614).

¹¹⁵ (Lasso de la Vega, 1970) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/mexicana--0/html/feec22b4-82b1-11df-acc7-002185ce6064_15.html#I_46_

¹¹⁶ Lasso de la Vega, Canto XIII) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/mexicana--0/html/feec22b4-82b1-11df-acc7-002185ce6064_15.html

Marina de Biluta adını aldı¹¹⁷.

Potonçanolu bir bey tarafından Cortés'e verilen ve yerli dilinde açıklama yapan esir kadın Malinçe, bir sonraki sonetonun dizelerine konu olmuştur ve Hernán Cortés'e sunulan "hediye" ve "mücevher" kelimeleriyle övülmüştür. Atfedilen cömert, güzel, becerikli ve ağırbaşlı gibi olumlu sıfatlardan sonra soyu sopu belli, saf kanlı (asil) olarak belirtilen Malinçe'nin bu statüsünden çalınarak düştüğü belirtilmiştir ve sonrasında Cortés'e hediye edildiğini görmekteyiz. Geçmişine dair küçük de olsa bahsedilen bu yerli tercüman kadının vaftiz edildiğinden ve **Marina de Biluta** adını aldığından bahsedilmiştir.

Yaklaşık iki yüzyıl boyunca bahsi çok geçmeyen Malinçe'yi Agustín Cordero'ya ait **Cortés triunfante en Tlaxcala (Tlaxskala'da Muzaffer Cortés)** (1780) adlı üç perdelik tiyatro oyununda görmekteyiz. Oyun, Meksika'nın bağımsızlık mücadelesi öncesinde ortaya çıkmış bir eser olduğundan yansıtılan Malinçe karakteri, bağımsızlık sonrası karalamanın en uç noktası olan çingada gibi alımlamalardan öncesinde yansıtılmıştır. İkinci perdede oyuna dahil olan Malinçe, vaftiz edildikten sonra aldığı Marina adıyla anılmaktadır ve Malinçe'nin ilk sözleri¹¹⁸ yakarış şeklindedir.

Hakkında konuşanların önünde diz çökmüş Marina, mutsuz bir kızıdır. Cortés ondan "diz çökmüş yerli kurban" olarak söz etmektedir (Cordero, 1780: 30) ve ayağa kalkmasını emrettiği Marina'yı görünce ona "güzel, asil ve Tabaskolu, kaderi sunulmak olan güzel yerli" şeklinde hitap etmektedir (Cordero, 1780: 30). Sonrasında ise Marina'nın ağzından mutsuz toprağım dediği Tabasko ve geçmişi aktarıldıktan

¹¹⁷ Era doncella apuesta, grave, hermosa,
nació en Biluta, de Jalisco aldea,
y en una alteración escandalosa
fue hurtada de cierta gente rea.
Era de sangre clara, generosa,
dada a Cortés por alta y gran presea,
la cual (del agua santa ya lavada)
Marina de Biluta fue llamada.

¹¹⁸ Injustos Dioses después de la Patria me destierra por el extranjero joven que pasmo y terror fue de ella; me tratis con tal rigor! ¡Quien dixera! ¡Quien dixera que fuese de un Dios lisonja de infelicidad agena! (Cordero, 1780: 25).
(Adaletsiz Tanrılar, beni genç bir yabancı tarafından toprağımdan söküp attıktan sonra bana ne büyük bir öfkeyi layık görüyorsunuz! Kim derdi! Kim bir tanrının diğerlerinin mutsuzluğuyla övündüğünü söylerdi!) (Cordero, 1780: 25).

sonra Marina'nın rolünün aracı, müzakereci olduğundan bahsedilmektedir (Cordero, 1780: 30). Malinçe'nin hikayesini dinledikten sonra güvende olduğunu ve diğer yerli kadınlarla birlikte orduya ekmek yapmak üzere himayesinde olduğunu söyleyen Cortés, ondan Hristiyan öğretisini öğrenmesini istemiş ve ona Marina adını vermiştir (Cordero, 1780: 32). Son perdede Cortés, Marina'nın ordusu için önemli olduğunu ve saygı göreceğini ifade etmiştir (Cordero, 1780: 47). Malinçe'nin sahnelendiği bu oyunda tercüman, danışman ve melezliğin annesi olarak değil; statüsünü kaybetmiş, zayıf, kurban, yerli bir kadın müzakereci olarak tanımlanmaktadır. Oyunun sonunda ise Cortés'in Meksika'nın başkentine giden yolunda ordusuna ışık saçan figür olan kişinin Malinçe olduğunu görmekteyiz.

Tiyatro eserinden sonra Malinçe'nin XIX. yüzyılın ilk yarısında yazarı anonim olarak yayımlanan **Xicoténcatl** (1826) adlı romanda ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu romanda Malinçe; şehvetli, suç ortaklığı yapan bir hain olarak sunulmaktadır. Romanın hikayesi henüz yeni olan milliyetçilik bağlamında ilgi çekiciydi. Seksi ve sinsi Marina, halkını hikâye üstüne hikayelerle hayal kırıklığına uğratan bir karakterdir (Townsend, 2006: 2-3).

XIX. yüzyılda yayımlanan Gertrudis Gómez de Avellaneda'nın **Guatimozín, último emperador de Méjico** (Guatimozín, Meksika'nın Son İmparatoru) (1853) adlı tarihî romanı ve Ireneo Paz'ın **Amor y Suplicio** (Aşk ve Izdırap) (1873) ve **Doña Marina** (Marina Hanımefendi) (1883) adlı romanlarında Malinçe, edebî karakter olarak ve kendi sesine sahip kurgu bir karakter olarak okuyuculara sunulmuştur. Daha sonra Meksika tarihine yönelen edebiyatçılar tarafından ele alınan ve ses verilen bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kübalı ve İspanyol kadın yazar Gertrudis Gómez de Avellaneda'nın **Guatimozín, último emperador de Méjico** eseri 1853'te basılmıştır. Dört kısımdan oluşan eserin son söz bölümünde Marina Hanımefendi olarak bahsedilen Malinçe, otuzlarına henüz basmamış, güzel ve İspanyol usulü giyimli görünse de ten rengi, fiziği, el ve ayaklarının küçüklüğü ve de konuştuğu İspanyolcanın kırık telaffuzu ile yerli olduğu anlaşılan biri olarak tasvir edilmiştir (Gómez de Avellaneda, 1853: 407-408). Konuştuğu Güney İspanya asıllı kadın İspanyol askerlerini övdükten sonra Malinçe, övgünün sebebini lider Cortés olarak göstermiş ve Cortés'in yaptığı işlerden sonra cennette dinlenmeyi hak ettiğini ve geniş Meksika İmparatorluğu'nun

topraklarına hükmettiğini söylemiştir (Gómez de Avellaneda, 1853: 408). Diyalogun ilerleyen bölümlerinde yazarın aktardığı Malinçe, Cortés'in yaptığı her şeyin doğru olduğunu dile getirdikten sonra kendini Cortés'in lütfettikleriyle donatılmış bir zavallı hizmetli olarak tanıtır Cortés'in bilgelikle yapılmış işlerini yargılamamanın ona düşmediğini ifade etmiştir (Gómez de Avellaneda, 1853: 411).

İki kadın arasında geçen diyalogdan sonra Malinçe; Moctezuma'nın kızı ve son Meksika imparatoru Guatimozín'in dul eşi Gualcazinla ile konuşmaktadır. Gualcazinla, eşinin ölümünden sorumlu tuttuğu Cortés hakkında kötü konuştuğunda Malinçe, cevabında bir kadın olarak pasifliğinden ve söz hakkı olmadığından şu sözlerle bahsetmektedir:

Bize kaderin şart koştuğu şanlı efendinin tespitlerini sorgulamak bizlere, biz cahil kadınlara düşmez (Gómez de Avellaneda, 1853: 414)¹¹⁹.

Cortés arasında geçen diyalogda Malinçe, Cortés'e saldıran Gualcazinla'yı bertaraf edecek kadar güçlü, tehlikenin kokusunu alan burna sahip kıskanç bir kadındır (Gómez de Avellaneda, 1853: 416). Ayrıca, Cortés'in ona sunduğu adamla evlenen, hem eşine sadık hem de Cortés'le evlenip onun adını alan Cortés'in eşine saygısızlık yapmak istemeyen bir kadın olmasının yanı sıra Cortés'e hizmet eden sadık bir aşık görmekteyiz (Gómez de Avellaneda, 1853: 417). Ardından sevdiği adama aşk sözcükleri ve övgüler fısıldan bir kadın olarak Malinçe'nin diyalogu sona ermektedir.

Konusunu tarihten alan **Guatimozín, último emperador de Méjico**, XIX. yüzyılda yani Meksika'nın bağımsızlığından sonra yazılmış ve geçmişi yeniden yorumlayan bir eserdir. Luis Barjau, XIX. yüzyıl edebiyatının Marina'ya Meksika tarihinde feci bir rol verme eğiliminde olduğunu belirttikten sonra yerli temalı ilk roman olan **Xicótenatl** adlı eserde İspanyolların suçlu, özgürlükçü, yozlaşmış, kavgacı ve açgözlü olarak sunulduğunu ancak üstün insanın saflığının ve sadakatin Tlaxkalalılarına atfedildiğini ifade etmiştir (Barjau, 2011: 192). Aslında Aztek İmparatorluğu'na karşı İspanyollarla ittifak yapan Tlaxkalalıların da yerlilere karşı ihanet ettiğini düşünmek mümkündür. Ancak, María Jesús Horta Sanz, romanın İspanyollar tarafından gerçekleştirilen Meksika'nın fethini, bağımsızlığını yeni

¹¹⁹ No nos toca a nosotras, mujeres ignorantes, poner en tela de juicio las determinaciones del ilustre dueño que nos impuso el destino.

kazanan Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıkmış eserlerle uyumlu olarak yorumlandığını ifade etmektedir ve bu yorumda ne yerlilerin ne de İspanyolların iyi ya da kötü bireyler olmadığını açıklamaktadır. Ayrıca, Gómez de Avellaneda'nın yansıttığı Malinçe karakterinin fetih hakkında konuşacak uygun bir karakterde olmadığını dile getirmiştir (Horta, 2015: 99) çünkü Malinçe romanın son sözünde görüldüğü üzere Cortés'in yaptıklarını onaylayan pasif bir figürdür ve Cortés'i yaptıklarından dolayı cennette dinlenmeyi hak eden ve Meksika İmparatorluğu'nun topraklarına hükmeden biri olarak görmektedir.

Ireneo Paz, Malinçe hakkında kaleme aldığı ilk eser **Amor y Suplicio** (1853) adlı iki ciltlik romandır. Tenoçtitlan'ın ele geçirilişi kronolojik olarak anlatan romanda, Malinçe Cortés'e haber getiren ve bilgi toplayan tercümandır. Onun için her şeyi yapabilecek ve karşılığında sevmeyi bekleyen bir kadın figüründedir. Prenses Niztla ile görüşüp Cortés'e karşı istihbarat aldığı komplo hakkında bilgi alan Malinçe'nin amacının ve güdüsünün aşk olduğu şu diyalogda görülmektedir:

-Demek ki bunların hepsini sen yaptın, Marinam?

-Evet.

-Benim için mi, sadece benim için?

-Sadece senin için.

-Ah! Sana nasıl bunları ve kahramanca fedakarlıklarını nasıl ödeyebilirim?

-Seni sevdiğim gibi beni severek.

-Evet, Marinam, minnettarlığımı ve saygımı giderek daha çok hak ediyorsun (Paz, 1873: 8-9)¹²⁰.

Gerektiğinde prenses Niztla'ya yalandan ağlayan ve İspanyollara karşı planlarını öğrenmek üzere rol yapan Malinçe, yaptıklarıyla Cortés'in takdirini kazanmaktadır. Fedakarlıkları ve yaptıklarının gerekçesi ise Cortés'e de ifade ettiği

¹²⁰ -¿Con que has hecho todo eso, Marina mía?

-Sí.

-¿Y por mí, solo por mí?

-¡Solo por tí!

-¡Ah! ¿con qué podré pagarte tantos y tan heroicos sacrificios?

-Amándome como yo te amo.

-¡Oh! sí, Marina mía, cada vez te haces más merecedora de mi estimación y de mi gratitud.

aşıktır. Bu romandaki Malinçe figürü; danışman, tercüman ve anne olarak değil aşık ve fedakâr bir kadın olarak yansıtılmıştır.

İki ciltlik **Doña Marina** (1883) adlı romanda Malinçe baş karakterdir. **Doña Marina** adlı tarihî romanı, 1522 yılının Haziran ayından itibaren yani fetihden sonrasını anlatarak başlamaktadır. Romanın otuz üç bölümden oluşan ilk cildinde fetihden sonra gücünü korumak isteyen ve aynı zamanda kendini düşmanlarına karşı da koruması gereken Cortés'in yanında tercümanlıktan ziyade danışmanlık yaparak yanında olan aşık bir Malinçe görmekteyiz. Malinçe; aşık olduğu adam tarafından sürekli sevilmek derdinde olan ve onu korumak için etrafında bulunan bir kadın figür olarak sunulmuştur. İlk ciltte 1522 yılı Haziran ayı ile son Meksika imparatoru Cuauhtlizin'in ölümüne yani resmî tarihe göre 1525 yılı arasındaki olaylardan bahsedilmektedir.

İlk cildin sonu ise Malinçe'yi ihanetle suçlayan 'hain kadın' mesajı oldukça çarpıcı bir şekilde verilmektedir. Ölen imparatorun haykırdığı son ismin 'Marina' olması, imparatorun yaşadığı sonun müsebbibi olarak Malinçe'yi işaret etmektedir. Roman boyunca tek derdi Cortés tarafından sevilmek ve duyduğu aşkın karşılığını devam etmesi olan Marina, Cuauhtlizin ile Cortés'in arasında tercüman olarak bulunmaktadır ve aslında Aztek imparatorluğunun soyunun son temsilcisi olan kişinin ölümüne engel olamayan yerli bir kadın olarak gösterilmektedir. Nihayetinde biat ettiği kişi Hernán Cortés'tir ve ondan istenen tercüme yapma görevlidir.

Otuz dokuz bölümden oluşan ikinci cildin sonu oldukça trajik bir şekilde bitmektedir. Cortés'in ona gösterdiği aşkı yitiren bir kadın olarak görülen Malinçe, ilk cildin sonunda Cuauhtlizin'in haykırışıyla adeta lanetlenmiş gibidir (Paz, 1883: 390) ve çöküşe giden bir kahramandır. Jaramillo ile evli olan Malinçe, Cortés'in İspanya'da iyi bir hanımla evlendiğini duyunca dünya başına yıkılmaktadır. Oğlu Martín'i eğitmeleri için Fransisken manastırına bırakan Malinçe, Cortés'e hâlâ duyduğu aşkı diler getirerek intihar etmektedir. Romantik dönemin etkilerini taşıyan romanda Malinçe'nin tasvir edildiği resimlere bakıldığında Malinçe, yaşadığı dönemin değil XIX. yüzyıl kadınına uygun şekilde tasvir edilmiştir. Küçükken ayrıldığı topraklara karşı özlem duyan, Cortés'i hala çok seven ancak gururundan onunla olmamaya yemin etmiş melankolik bir karakterdir. Ayrıca, Irene Paz'ın yansıttığı Malinçe; onu seven Jaramillo ile sevdiği Cortés arasında kalmış çaresiz bir kadındır.

Romanda bir bölüm Malinçe'nin hayat hikayesine ayrılmıştır. “Marina'nın hayatı” başlıklı otuz beşinci bölümde Malinçe, kendisini çok seven aşık ve Cortés'i kıskanan nişanlısı olarak yansıtılan Juan de Jaramillo'ya hayat hikayesini anlatmaktadır. Kronikçilerin verdiği detaylardan farklı olarak babasının daha önceki kaynaklarda bahsedilmeyen ismini Mectlalzin olarak paylaşmaktadır. Ireneo Paz'ın Malinçe'sinin kararlarında ve hayatında önemli olanın aşk olduğunu gösterilmektedir, sevdiği için yaptıklarını sorgulamayan bir aşıktır. Bu nedenle, **Xicótenatl** romanındaki Malinçe karakterinin aksine hainlikle, sinsilikle suçlanamayan biridir Malinçe.

Antihispanist görüşte ve yerli haklarının savunan gazeteci ve politikacı Ignacio Ramírez'in 1876'da sahnelenen **La Noche Triste (Kederli Gece)** adlı oyununda, Kuitlahuak (**Cuitláhuac**) karakterinin bir kahraman olarak gösterilirken Malinçe karakteri; bir süre aşık olduğu bu kahramana daha sonra ihanet eden ve tanrı Tezcatlipoca'nın lanet ettiği bir vatan haini olarak yansıtılmıştır (Aracil Varón, 2007: 15).

Alfredo Chavero'nun üç perdelik **Xóchitl (Şoçitl)** (1879) adlı oyunu, Tenoçtitlan'ın fethinden sonra 1528'de gerçekleşen olayları ele almaktadır ve Malinçe, oyunda Marina Hanımefendi olarak yer almaktadır. Malinçe, tarihî kişiliğinin ötesinde kıskanç, ateş içinde ve deliliğin eşiğinde bir kadın olarak oyuna dahil olmaktadır ve acı çeken, kıskançlıktan ölen, ruhunun hasta olduğunu yakaran etten kemikten bir kadındır (Chavero, 1879: 24). Gördüğü kabusta Cortés'i kıskanmasına sebep olan kadının ona bedduasında Malinçe'nin ihanetinin hatırlanmasını, yersiz yurtsuz ve mezarsız kalmasını istediğini görülmektedir (Chavero, 1879: 27-28). Cortés, Xochitl'le arasında geçen konuşmada bu kıskançlığa sebep olan kişinin Tabasko'dan gelen ve onunla yaşamak isteyen Marina'nın kız kardeşi olduğunu ifade etmektedir (Chavero, 1879: 32).

Oyunun ikinci perdesinde Malinçe'yi ve pişmanlıklarını ve Cortés'in yaptıklarını yüzüne vuran bir karakter olarak görmekteyiz. Cortés'in aşığı ve vatani satan bir hain olarak anılacağını haykıran Malinçe, ayrıca Moctezuma ve ailesinin ölümünde de suçu olduğunu ifade etmektedir ve Kederli Gece'de Cortés'in askerlere kralı öldürmeleri için emir verdiğini hatırlatmaktadır (Chavero, 1879: 67-68). Üçüncü perde de kız kardeşi olduğunu öğrendiği Xóchitl ile konuşan Malinçe, kıskançlığına

sebeup olan kadının da o olduğunu fark etmiştir (Chavero, 1879: 86). Bu kıskançlık daha sonra Malinçe'nin onu öldürmesine neden olmaktadır ve ölen Xóchtli'in son Aztek imparatoru Cuauhtemoc'un kız kardeşi olduğu ortaya çıkmaktadır. Xóchtli'in ölmek üzereyken Malinçe'ye dönerek söylediği “Ancak asla af olmayacaktır, hele hainler için asla”¹²¹ (Chavero, 1879:102) sözü ile Malinçe'nin hem katil hem de hain olduğu için affedilemeyeceği ifade edilmiştir.

Alfredo Chavero'nun yansıttığı Malinçe karakteri ne Marina Hanımefendidir ne de Malintzin'dir, Marina karakteriyle aşık, kıskanç ve katil olabilecek bir kadın tragedya figürüdür. Halkına hainlikle suçlanan Malinçe'nin Moctezuma ve ailesinin ölümündeki suçlu olmasının yanı sıra son Aztek imparatoru Cuauhtemoc'un kız kardeşini de öldürmesi Malinçe'yi kötü kadın olarak göstermektedir.

Ludovica Paladini, 1970'lerden itibaren kültürel muhalefetin ortaya çıktığından ve özellikle edebiyatta kadın yazarların, Malinçe'nin rolünü erkek merkezci perspektife ve eski ataerkil paradigmalara karşı çıkarak maskelerin ve önyargıların arkasındaki kadınlığın gerçek yüzünü göstermeyi amaçlayan eserler ortaya çıkardığından bahsetmektedir (2012: 133). Bu yazarlardan öne çıkanlar ise Margo Glantz, Elena Garro ve Rosario Castellanos'tur.

Margo Glantz, Malinçe hakkında yazdığı “La lengua en la mano” (“Eldeki Tercüman”) (1984) başlıklı makalesinde Yeni İspanya topraklarının keşfinde tercümanın önemini dile getirdikten sonra Malinçe'nin tercüman olarak önemini dile getirmiştir. Ayrıca, neredeyse bütün kronistler Malinçe'den bahsederken Cortés'in sadece bir defa bahsetmesini üstü kapalı eleştirmiştir. **La Malinche, sus padres y sus hijos (Malinçe, Annebabalar ve Çocukları)** adlı kitabında Malinçe hakkında yazılmış ve yazmış olduğu denemeler bulunmaktadır. Elena Garro, “La culpa es de los Tlaxcaltecas” (“Suç, Tlaxkaltekalıların”) adlı öyküsünde Malinçe'ye atfedilen hainlik, yaşadığı varsayılan suçluluk ve pişmanlık temaları üzerinde durmaktadır. Şiir, tiyatro ve romanında Malinçe'ye yer veren Rosario Castellanos'un eserleri ise ilgili bölümlerde detaylıca incelenmektedir.

¹²¹ Pero nunca habrá perdón, jamás para los traidores.

4.2. XX. Yüzyılda Tiyatro Eserlerinde Malinçe Figürü

Rosario Pérez-Lagunes (2001: 47) Meksika'nın fethinin modern Meksika'da bir tema olarak görüldüğünü ve milli kimlik arayışının tiyatroya yansıdığını ifade etmiştir. Kültürel kimlik Meksika devriminden sonra yükselen yeni ulusun üzerine inşa edilmiştir ve tiyatro resmî tarihi sahnede sorgulamaktadır. Bu nedenle, Malinçe'nin Meksika tiyatrosunda temsilleri oldukça çoktur.

Ludovica Paladini'ye göre (2012: 132), Malinçe figürünün zaman içinde kültürel ve sosyopolitik bir ikilem içinde dönüşüm geçirmiştir. Guadalupeli Meryem Ana'nın temsil ettiği olumlu çağırışına sahip arketipe karşılık olumsuz çağırışlı melez toplumun hain annesi olarak Meksika kadın arketipine evrildiğini ifade etmiştir. Malinçe, kutbun olumsuz tarafında yer almaktadır.

Sandra Messinger Cypess, Malinçe'nin parçası olduğu Meksika Fethi'nin 1950'li ve 1960'lı yıllarda fethin tekrar yorumlandığını ifade etmekte ve Meksika kimliğini tanıtan tiyatro oyunlarından bahsetmektedir. Modern Meksika dramasının ilk oyunları olarak bilinen bu oyunlar Celestino Gorostiza'nın **La Malinche (Malinçe)** (1958) adlı oyunu ve Salvador Novo'nun **Cuauhtémoc (Kuahtemok)** (1956) adlı oyunudur (1991: 99).

Salvador Novo'nun Meksika'nın son imparatorunun adını verdiği 1956'da basılan **Cuauhtémoc** oyunu, tek perde ve on iki sahneden oluşmaktadır. Bu oyunda Malinçe'yi Cortés'in emrine amade ve çağırdığında hemen yakınında olan bir tercüman olarak görmekteyiz. Cuauhtémoc ile konuşan Malinçe'nin diyalogunda Cortés'in onunla konuşması için görevlendirdiğini, artık vaftiz olduğunu, her gün ayine gittiğini ve inandığı tanrının iyi olduğunu aktarmaktadır. Malinçe'ye sırt dönen Cuauhtémoc ise onu anlamadığını ve anlayamayacağı bir dilde konuştuğunu söylemektedir (Novo, 1956: 278). Oldukça kısa bir oyunda Malinçe, İspanyolların tarafında yer alan ve onların dinini benimsemiş bir tercüman olarak tasvir edilmiştir.

Salvador Novo'nun ilk defa 1956'da basılan **Malinche y Carlota (Malinçe ve Carlota)** adlı eseri, fetih temasına alışlagelmiş yaklaşımı dışında Malinçe'nin tarihî kadın figürlerden bir diğer istenmeyen kadın olan Carlota¹²² ile sohbet ettiği bir tiyatro

¹²² 1864 ve 1867 yılları arasında Meksika imparatoriçesidir. Meksika'da seilmeyen bir diğer kadın figürdür. Malinçe gibi yerli değil, yabancı bir kadındır.

diyalogudur ve **Diálogos teatro breve (Diyaloglar Kısa Tiyatro)** (1985) adlı kitabında yer almaktadır. Anna Albaladejo López, Salvador Novo'nun izleyiciyi/okuyucuyu, yabancı olanı (Malinçizm) reddeden bir Meksika ulusal kimliğini şekillendirmede siyasetin ve tarihin çıkarları hakkında kendilerine soru sormaya çağırdığını ifade etmektedir (Albaladejo, 2015: 74).

Kendisinden nefret edildiğini ve ihaneti simgelediğini ifade eden Malinçe, onun için önemli olan tek şeyin Cortés'e sevmek olduğunu söyledikten sonra kusursuz ve güzel ırkının ise bu aşk karşısında soğukluk verdiğini söylemektedir. Ayrıca sevdiği kişni zaferlerinin paylaşmak ve onunla iktidarda olmak gibi hırslarının olmadığını ve hiç düşlemediğini ifade etmektedir (Novo, 1985: 51). Böylece, Malinçe, İspanyollara karşı değil de onların yanında olmasının sebebini aşık olmasına bağlamaktadır. Bu tutum, Ireneo Paz'ın yansıttığı Malinçe aynıdır. Aşk, Malinçe'yi harekete geçiren ve eylemlerinin kaynağıdır. Hatta Meksikalıların ihanet olarak adlandırdığı şeyden dolayı pişman olup olmadığını sorulduğunda bir an bile pişman olmadığını ve mümkün olsa yaptığı her şeyi tekrar yapacağını söyleyecek kadar gözü aşkla kör olmuş bir kadındır (Novo, 1985: 52).

Meksika ulusunun sembolik annesi Malinçe ondan devam eden Meksika ulusu için “Ve benimkiler tutkudan doğdu. Beni inkâr edip idam edene kadar da benimler”¹²³ (Novo, 1985: 57) demektedir. Bu ifade, Meksikalıların Octavio Paz'ın iddia ettiği gibi baştan çıkarılmış, pasif ve ırzına geçilmiş bir kadının çocukları olmadığını göstermektedir, aksine Malinçe'nin duyduğu aşkın çocuklarıdır. Octavio Paz'ın da güçlendirdiği Malinçe'nin kötü imgesi, Salvador Novo'nun bu eserindeki Malinçe ile çözümlenmekte ve yeniden yoruma açılmaktadır. Karakterlerinin etten kemikten insanlara dönüştürerek okuyucu gözünde hata yapabilecek insanlar haline getiren Novo, aslında Meksikalıların sembolik anneliğinin de katkısıyla Malinçe'nin aşk nedeniyle ortaya çıkan hainliğini tekrar düşünme fırsatı yaratmıştır.

Celestino Gorostiza'nın 1958 tarihli **La leña está verde (Yosun Tutmuş Odun)** adıyla da bilinen **Malinche** adlı üç perdelik oyununda Malinçe figürü, ilk perdede Meksika topraklarında İspanyolların tarafında tercüman, Cortés'e bilgi veren danışman, ikna edici ve bir iş birlikçi olarak sunulmuştur. Ancak ikinci perdede

¹²³ Y los míos nacieron de la pasión. Son míos hasta cuando me niegan y me execran.

Malinçe'nin yönelttiği "Meksikalılar, imparatorluklarını oluşturan tüm krallıkları ele geçirmediler mi?" ve "Yabancılardan ziyade kardeşlerini köleleştirmek ve yerinden etmek daha mı meşrudur?"¹²⁴ soruları ile Moctezuma'nın iktidarının sorgulandığını bir durum görülmektedir. Aynı zamanda Moctezuma'nın despotluğundan da bahsetmiş olan Malinçe karakterini mevcut durum hakkında fikrini ifade eden aktif ve güçlü bir karakter olarak görmekteyiz. Burada Malinçe'ye atfedilen 'sesi olan, güçlü karakter' önemlidir ve ilginç bir değişimdir çünkü öncesinde yansıtılan Malinçe figüründen farklıdır.

Oyunun son perdesinde amacına ulaşmış ve zafer sahibi Cortés, eşi geldiği gece ölünce bir cinayet şüphesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Konumu gereği edindiği düşmanlarının yaydığı fısıltılarla baş etmesi gerekmektedir. Bir yandan da Cortés'e aşık Malinçe karakteri şüphe altındadır ve suçlanmıştır. Cortés'in eşinin ölümünden haksız bir şekilde suçlanan aşık Marina karakteri, ona karşı masumiyetini savunduktan ve kaybettiği onurunu tekrar kazandığında ikisinin ve iki dünyanın melez çocuğundan şöyle bahsetmektedir:

Tüm hayallerimizden, tüm rüyalarımızdan, geriye sadece bir gerçeklik kaldı. İçinde kaynaştığımız, yeni bir insan olan ve yeni bir dünyada yeni bir ırkın başlatan bu oğlumuz (Gorostiza, 2004: 511)¹²⁵.

Oyun boyunca İspanyolların yanında iş birlikçi, yerlerini ikna eden aşık kadın ve yanında olduğu İspanyollar tarafından haksız bir şekilde cinayetle suçlanan kadın Malinçe karakteri Moctezuma'nın iktidarını seyirci ve okuyucuya da sorgulatan bir karakterdir. Ayrıca, kendisinin de oyunda dile getirdiği gibi bütün bakış açıları ve yorumlara rağmen geride kalan tek gerçek, iki dünyanın somut bir şekilde hayat bulduğu çocukları Martín Cortés'tir. Malinçe'nin yeni dünyanın çocuklarından beklentisi de "Bir gün onlar (çocuklarımız) bizi yüceltecektir"¹²⁶ sözüyle ifade edilmiştir. Giuseppe Bellini (2006: 53), bu oyunu tiyatronun romantik atmosferinde ilk melezliğin ortaya çıktığı mutlu bir ambiyans olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu

¹²⁴ "¿Acaso no se han adueñado los mexicanos de todos los reinos que forman su imperio?" "¿Es más legítimo despojar y esclavizar a los hermanos que a los extraños?" (Gorostiza, 2004: 487).

¹²⁵ De todas nuestras quimeras, de todas nuestras ilusiones, sólo queda una realidad. Este hijo nuestro en el que estamos fundidos, que es un hombre nuevo y con el que empieza una raza nueva en un mundo nuevo.

¹²⁶ [...] Algún día ellos (nuestros hijos) nos harán grandes a nosotros (Gorostiza, 2004: 511).

durum, Octavio Paz'ın **El laberinto de la soledad** adlı eserinde ortaya koyduğunun tam tersi bir durumdur.

Rodolfo Usigli'nin yayımlanan **Corona de Sombra** (1943), **Corona de Fuego** (1960) y **Corona de Luz** (1963) (**Gölge Hükümdarlığı, Ateş Hükümdarlığı ve Işık Hükümdarlığı**) adlı üçleme tiyaro oyununun ikincisi olan **Corona de Fuego**, üç perdelik bir oyundur. Oyundaki Malinçe adı **El Malinche** olarak da bilinen Hernán Cortés'i temsil ederken Malinçe karakteri Marina Hanımefendi adıyla yansıtılmıştır.

Corona de Fuego oyunu, girişinde Kral Pax Bolón Acha'nın yönetimindeki Tuxakhá¹²⁷ adlı yerde 27-28 Şubat 1525 yılında gerçekleşen olaydan bahsettiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, tarihî gerçeklikler üzerinde kurulmuş bir oyun olduğunu söylemek mümkündür. İlk perdede Cortés'e yerli halkları olan Mactunes ve Chontales hakkında bilgi veren Malinçe danışman rolündedir. Bölgede bir zamanlar köle olduğunu ve dillerinin doğuştan konuştuğu dil olduğunu söyledikten sonra kralları hakkında bilgi vermektedir. Mayaların sadece küçük bir kolu yöneten kralın haraç ödeyip yasalarına uyarak yardım edeceğini bildirmektedir (Usigli, 1989: 93-94). İlerleyen sahnede Malinçe, Cortés'in yaptıklarını eleştirecek ve ona karşı duruş sergilemektedir ve Cortés'in el kesme cezasına karşı şöyle tepki vermektedir:

[...] Kestiğin eller gece gündüz beni kovalıyor ve uykumu karartıyor, boğuyor ve senden olan oğluma ulaşıyor, yumuşak boynunu büküyorlar ve kaçmama rağmen mırıldanmama son veriyorlar ve hayatım iptal oluyor ve havada çılgılık atan öfkeli sesler gibi süzülüyor ve dalgalanıyorlar. Hayır, artık el kesmeyin (Usigli, 1989: 93-94)¹²⁸.

Oyunun ikinci perdesinde Malinçe, “**truchimán**”¹²⁹ yani **la lengua** olarak da bilinen tercüman sıfatıyla ve Malintzin olarak yer almaktadır. Meksikalı koro şöyle seslenmektedir:

¹²⁷ Maya dilinde Taxahá, Nahuatl dilinde Teotilac olan Meksika'da yerleşim yeri.

¹²⁸ [...] Las manos que has cortado me persiguen de día y de noche también ennegrecen mi sueño y me estrangulan y alcanzan a mi hijo, que es el tuyo, tuereen su tierno cuello, y aunque huyo mi soplo apagan y mi vida anulan, y en el aire flotan y se agitan como voces coléricas que gritan. No, ya no cortes manos a cercén.

¹²⁹ Drogaman anlamındaki kelime tercümanlar için kullanılmıştır.

İspanyollar ve tercümanları olan Çolula katliamının sesi, suçlayıcı ses, ırkına sırtını dönmüş prenses Malintzin, şimdi burada ne arıyorlar? Düşüncelerini değiştirmek için kendi dilinin sesini değiştiren aldatıcı ve hırıltılı deniz sesi [...] (Usigli, 1989: 112)¹³⁰.

Üçüncü perdede Cortés Malinçe'den bilgi almak isterken Coanacoch adlı yerlinin araya girerek Malinçe'nin hain olduğunu ve İspanyollar ile yerliler arasındaki tercümelerinde anlam değiştirmekle suçlamıştır ve ırkının yüz karası, utancı olduğunu ifade etmiştir (Usigli, 1989: 124-125). Coanacoch karakteri tarafından hain olarak ilan edilen Malinçe'nin kendini savunduğunu ve tercümesinde güvenilir, sadık olduğunu ifade etmiştir (Usigli, 1989: 125).

Rodolfo Usigli'nin **Corona de Luz** eserinde ise karakter olarak bulunmasa da imparator Şarlken ile konuşan bakan, onun hakkında Marina Hanımefendi, tercüman ve Tabasko'nun Havvası olarak bahsetmiştir (Usigli, 1989: 171). Yazarın tiyatro eserlerinde yansıttığı Malinçe, tarihsel olarak bilinen tercüman ve danışman karakterlerindedir. Ancak bu oyunda hainlik suçlamalarına cevap verip kendini savunabilen bir karakter olduğunu görmekteyiz. Oyundaki Malinçe karakterine baktığımızda Rodolfo Usigli'nin maskülen kaleminin Malinçe'yi karalayan kalemlerden değil, ona kendini savunması için fırsat verenlerden olduğunu görmekteyiz.

Carlos Fuentes'in **Todos los gatos son pardos**¹³¹ (1970) tiyatro oyunu; Celestino Gorostiza, Rodolfo Usigli ve Salvador Novo'nun tiyatro oyunlarını takiben Octavio Paz'ın kökenlerini reddeden Meksikalılarda gözlemlediği zorluklara bir cevap olarak yazılmış eserlerinin bir devamı olarak görülmektedir (Cypess, 1991: 98). Gorostiza ve Usigli'ye benzer şekilde Carlos Fuentes'in aktardığı Malinçe, iki dünyanın birleşmesinin sembolü olarak görülmektedir.

1970'te **Todos los gatos son pardos** adıyla tiyatro oyunu daha sonra 1991'de **Ceremonias del alba (Şafak Törenleri)** adıyla revize ederek yayımlamıştır. Önceki adı **Todos los gatos son pardos**¹³² ismi, tarihî bir olay üzerine yazılmış tiyatro için

¹³⁰ ¿Qué buscan aquí ahora el español y su truchimán la Malintzin, la princesa de espaldas a su raza cuya voz fue la voz de la denuncia, la voz de la matanza de Cholula? Voz marina engañosa y sibilante que cambiaste el sonido del idioma de los tuyos para alterar su pensamiento [...].

¹³¹ Bir sonraki sayfada **Todos los gatos son pardos** ifadesinin anlamı açıklanmaktadır.

¹³² Orona, Karla (2022) "Frase Mexicana: "De noche, todos los gatos son pardos", descubre su origen y qué significa", **El Heraldo de México**, s.y., 20/4/2022. Çevrimiçi: <https://kisa.tk/wgX>, (22.05.2022).

manidardır. Zira tarihî bir oyun için seçilen isim, kusur ve ayrıntıları gizleyen karanlıkta bazı insanları diğerlerinden ayırmanın çok zor olduğundan hareketle bazen kimin iyi niyetli olduğunu bilmenin zor olduğu anlamına gelen “De noche, todos los gatos son pardos” (“Gece bütün kediler aynı renktedir”) ifadesiyle daha anlamlıdır. Geçmişte yaşanmış ve dahil olmadığımız her olayda kimin gerçekten iyi ve kimin kötü olduğunu bilmek mümkün değildir. Herkes bizim için aynı derecede iyi veya kötü olabilmektedir. Dolayısıyla, Malinçe veya bir diğer tarihî figürü bugün ele aldığımızda ne kadar iyi ne kadar kötü olduğunu bilemeyiz. Aynı şekilde bu, Malinçe’ye atfedilen hain, kirlenmiş gibi yakıştırmaların yersiz olduğuna işaret etmektedir.

Oyunda 1519-1521 arasında Meksika Veracruz ve Tenoçtitlan arasında geçen olay İspanya’da bir son söz ile sona ermektedir. Ana karakterlerin Malinçe, Moctezuma ve Hernán Cortés olduğu ve Bernal Díaz del Castillo ile Fray Bartolomé de Olmedo’nun da yer aldığı tek perdelik oyunu Malinçe başlatmakta ve bitirmektedir. Malinçe; anne babasının verdiği (Malintzin), aşığının verdiği (**Marina**) ve halkının verdiği (Malinçe) üç isme sahip olduğundan bahsettikten anlatıcı rolde olduğunu şöyle göstermektedir:

Tanrıça, aşık ya da anne, bu hikâyeyi ben yaşadım ve anlatabilirim. İki adamın hikayesinden başka bir şey değil: Biri her şeye sahipti ve adı Moctezuma Xocoyotzin’di, Meksika’nın Büyük Tlatoani’siydi. Diğerinin ise ismiyle hiçbir ilgisi yoktu, İspanya’nın küçük kaptanı ve küçük soylusu Fernando Cortés’ti. Bu hikâyeyi ben yaşadım ve anlatabilirim. Bu sadece iki tarihin hikayesidir: çok fazla tereddüt eden bir ulusun hikayesi ve çok az şüphe duyan başka bir ulusunki (Fuentes, 2005: 20)¹³³.

Oyun boyunca Moctezuma ile konuşan ve Cortés’e danışmanlık yapan Malinçe’ye Cortés, “Seni kendim için aldım. Benim kadınımla olacak mısın?” diye sorduğunda Malinçe’nin cevabı “Hayır, efendim ben yalnızca tercümanınızım”¹³⁴ (Fuentes, 2005: 81) olmuştur. Ancak, tercüman Malinçe oyunun sonunda anne Malinçe olacaktır. Malinçe daha sonra Cortés’e “Ben seni takip ediyorum tıpkı

¹³³ Diosa, amante o madre, yo viví esta historia y puedo contarla. No es sino la historia de dos hombres: Uno lo tenía todo y su nombre era Moctezuma Xocoyotzin, Gran Tlatoani de México. El otro nada tenía su nombre era Fernando Cortés, pequeño capitán y pequeño hidalgo de España. Yo viví esta historia y puedo contarla. No es sino la historia de dos historias: la de una nación que dudó demasiado y la de otra nación que dudó demasiado poco.

¹³⁴ “Te he tomado para mí. ¿Serás mi mujer?” “No, señor, yo sólo soy tu lengua”.

Moctezuma'dan intikam almak isteyen halkların seni takip edeceği gibi"¹³⁵ derken Carlos Fuentes'in oyunda tarihî bilgileri ve taraflar arasındaki ilişkiyi yansıttığını görmekteyiz.

Cortés'e geldiği topraklar ve Beşinci Güneş (**Quinto sol**) zamanı kehanetinden bahsederek ön görülen kehanetten kaçamayacağını ifade etmektedir (Fuentes, 2005: 91) ve ayrıca Cortés'i geleceği beklenen tanrı Ketzalkoatl olarak görüldüğünü ve bunu kullanması gerektiğinden şöyle bahsetmektedir:

Ve sen, efendim, eğer ülkemi fethedersen, hatırla... Buraya büyük beyaz tanrı Ketzalkoatl'ın beklendiği gün geldiğini hatırla. Önceki yüzün sayılmaz: Meksika sana tüylü yılanın, umutsuzca beklenen tanrının maskesini taktı; kana susamış tanrı değil, eğitici tanrı. Ah, efendim, bu kadere sadık kal (Fuentes, 2005: 106)¹³⁶.

Cortés'e danışmanlık yapıp öğüt veren Malinçe'nin karşı çıktığı bir sahnede Malinçe'nin "Bizi kanla yıkadın. Terör ve kölelik getirdin [...] Montezuma'nın ki yerine kendi tiranlığınızı yerleştirdin... Senin Tanrın bunların kendi adına yapılmasına izin veriyor mu?" (Fuentes, 2005:158)¹³⁷ sözlerine karşılık Cortés'in cevabı şöyledir:

Yanıyorsun. Bu krallığı terörden, kandan ve kölelikten arındırdım. [...] Sözlerine dikkat et, cadı; seni getirdiğim esarete geri döndürmesin; seni askerlerimin en aşağısına teslim etmeyeyim (Fuentes, 2005: 158)¹³⁸.

Fuentes'in oyunundaki bu sahnede Malinçe'nin takip ettiği efendisi Cortés'e yaptıklarından dolayı çıkışması görülmektedir. Malinçe, Cortés'in tıpkı Moctezuma'nın tiranlığındaki gibi korku ve kan getirdiğinden yakınmaktadır. Cortés'in cevabı ise savunmadan çok Malinçe'ye gözdağıdır. Köle olarak hediye edilen ancak sonradan tercüman olarak hizmet veren Malinçe'nin esaretle tehdit

¹³⁵ Yo te sigo como te seguirán los pueblos que desean vengarse de Moctezuma.

¹³⁶ Y tú, señor, si conquistas mi tierra, recuerda... Recuerda que llegaste aquí en el día en que era esperado el gran dios blanco Quetzalcóatl. Tu rostro anterior no cuenta: México te ha impuesto la máscara de la serpiente emplumada, el dios desesperadamente esperado; el dios educador, no el dios sanguinario. Oh, señor, sé fiel a este destino.

¹³⁷ Nos has bañado en sangre. Has traído el terror y la esclavitud [...] Has impuesto tu tiranía en vez de la de Moctezuma...¿Tu Dios permite que en su nombre se cometan estos...?

¹³⁸ Te equivocas. He limpiado de terror, sangre y el esclavitud este reino. [...] Cuida tus palabras, bruja; no sea que te devuelva a la esclavitud de la que te saqué; no sea que te entregue al más bajo de mis soldados.

edildiği görülmektedir. Oyunun bitmesinden önce Malinçe'nin oğlu Martín'i doğurduğu sahnede oğluna seslenmiş ve şunları ifade etmiştir:

Çık dışarı, ihanetin oğlu... çık, orospu çocuğu... çık, çingadanın oğlu... hayran kalınası oğlum, şimdi dışarı çık... artık benim ya da babanın değil, senin toprağına düş... İki düşman kanının oğlu çık... [...] Büyükanne ve büyükbabanızın evlerini yaktığı gibi babanızın evlerini yak, tanrısını çarmıha çivilediği gibi babanı Meksika duvarlarına çivile, babanı kendi silahlarıyla öldür [...] Beyaz adamlar dalga dalga topraklarımızı ele geçirmeye gelecekler: hepsine karşı savaşmak zorunda olacaklar ve mücadelen üzücü olacak çünkü kendi kanının bir parçasına karşı savaşacaksın. Baban seni asla tanımayacak, küçük esmer oğlan: sende asla oğlunu göremeyecek, kölesini görecektir, yetimliğinde ırzına geçilmiş annenin dikenli ellerinden daha fazla destek almadan kendini tanımak zorunda kalacaksın (Fuentes, 2005: 176-177)¹³⁹.

Anne Malinçe'nin iki dünyayı temsil eden oğlu Martín'e öğütleri, intikam üzerine kuruludur. Halkın gördüğü şiddeti Cortés'e yönelterek oğlunu gelecekte bir parçasının ait olduğu beyaz adamlara karşı mücadele içine atmakta ve onu hazırladığını göstermektedir. Ayrıca, oğluna hitap ederken kullandığı "ihanetin çocuğu", "çingadanın çocuğu" ve "iki düşman kanın çocuğu" gibi ifadeler Malinçe'ye kullanılacak olumsuz çağrışımları kendi ağzından iletmesi ve ön görmesi de ilginçtir. Malinçe'nin hikayesini kendi ağzından anlatması ve Cortés'in yaptıklarını eleştirmesi oldukça orijinal bir Malinçe temsilidir. Malinçe, önceki temsillerindeki pasif ve aşkı için her şeyi sorgusuz yapabilecek kadın yerine kendi düşüncelerini hem Cortés'e hem de bizlere iletebilen güçlü bir karakterdedir.

Şair Rosario Castellanos'un yazdığı **El eterno femenino (Ölümsüz Kadın)** (1975) adlı tiyatrosunda Malinçe'nin yer aldığı görülmektedir. Mercedes Serna (2014: 40), bu eseri "Tarih boyunca kadınların sosyal veya biyolojik bir gerçeklikten ziyade

¹³⁹ Sal, hijo de la traición... sal, hijo de puta... sal, hijo de la chingada... adorado hijo mio, sal ya... cae sobre la tierra que ya no es mía ni de tu padre, sino tuya... sal hijo de las dos sangres enemigas... [...] quema las casas de tu padre como él quemó las de tus abuelos, clava a tu padre contra los muros de México como él clavó a su dios contra la cruz, mata a tu padre con sus propias armas [...] vendrá oleada tras oleada de hombres blancos a adueñarse de nuestra tierra: contra todos deberán luchar y tu lucha será triste porque pelearás contra una parte de tu propia sangre. Tu padre nunca te reconocerá, hijito prieto: nunca vera en ti a su hijo, sino a su esclavo, tú tendrás que hacerte reconocer en la orfandad sin más apoyo que las manos de espina de tu chingada madre.

nasıl bir efsane olduğunu gösteren derin ve berrak bir yansıma. Meksikalı bir dizi kadın karakter aracılığıyla, ironik ve esprili bir yolculuk” olarak tanımlamaktadır.

Rosario Castellanos’un 1975’te yayınladığı üç perdelik **El eterno femenino**’nun ikinci perdesinde Malinçe’yi görmekteyiz. Cortés ve Malinçe arasında geçen bir diyalogda Cortés, Malinçe’den zırhını çıkarması için yardım istediğinde Malinçe yardım etmeyi reddediyor. Cortés ona “Hayır demeye nasıl cürret edersin? Sen benim kölem, benim malım ve benim eşyamsın” (Castellanos, 2003: 89) demektedir. Bu diyalogda Malinçe’nin Cortés için değeri gösterilmektedir.

Oyun bitip perde kapandıktan sonra başlayan şarkı bölümünde de oyunun sonunda veda ettiği kadınlardan biri olarak Malinçe’den şekilde bahsetmektedir:

Uç, uç küçük güvercinim / geçerken selam ver bana / Havva’ya ve Malinçe’ye / Sor Juana’ya Xtabay’a / ve Guadalapanita’ya / geçersen Tepeyak’tan (Castellanos, 2003: 204)¹⁴⁰.

Veda sahnesinde anılan Malinçe, ilk kadın Havva’dan sonra selamlanan ve Rosario’nun selamlamayı unutmak istemediği bir kadın olarak ifade edilmektedir. Ayrıca, Castellanos’un, Rodolfo Usigli’nin **Corona de Luz** eserinde Tabasko’nun Havvası olarak bahsedilen Malinçe’ye bir gönderme yaparak oyununda Malinçe’ye Havva’dan sonra selamlanan kadın olarak yer vermesi ilginç bir detaydır.

Vicente Leñero’nun **La noche de Hernán Cortés** (1994) adlı tek perdelik oyununda Malinçe, Malintzin olarak oyunda hayalet olarak can bulmuştur ve Cortés’in geçmişteki olayları hatırlayıp hesaplaştığı karakterdir. Daha sonra Fray Bartolomé de Olmedo ile karşılaştığında Cortés’e düzenlenecek suikastte öldüreceğini söyleyip onu korumasını istediğinde aldığı cevap “Orospu” ve itilip kakılmak olacaktır (Leñero, 1994: 42).

Oyunun zamanını Martín Cortés’in 25 yaşına bastığı yıl gerçekleştiği ifade eden Cortés, Malinçe’nin hayaletiyle yüzleşerek onun hiçbir şeyle memnun olmadığını ve Cortés’i hayal kırıklığına uğrattığını söylemektedir. Bahsettiği malları, hediye ettiği Coatzacoalcos’ta iki köyü, Medinas’ta yaptırdığı evi ve tarihi yerli bir prenses olarak geçmesine neden olduğunu hatırlatmaktadır. Cortés’e göre Malinçe her şeye sahiptir,

¹⁴⁰ Vuela, vuela palomita / y saludame al pasar / a Eva y a la Malinche, / a Sor Juana, a la Xtabay, / y a la Guadalapanita / si vas por el Tepeyac.

çocuk ve ona ayarladığı eşler vardır ama o mutlu olmamıştır (Leñero, 1994: 58-59). Cortés, Malinçe için yaptıklarını sayarak yaptığı hesaplaşmada Malinçe'nin doyumsuz bir kadın olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Şişman lider (**El cacique gordo**) Malinçe'yi Cortés'e verdiğinde Malinçe'nin bedenine dokunarak onun üzerindeki gücünü göstermektedir ve burada Malinçe'nin pasif bir karakter olduğunu göstermektedir.

Oyunun sonunda Malinçe, yerli kimliği Malintzin ile Cortés'i oklayan bir birliğin başına emir veren ve daha sonra Cortés'i kendi elleriyle mızraklayan kişidir. Böylece, oyunun başındaki pasif ve İspanyolların tarafında olan kadın, bu defa efendisi Cortés'e karşı örgütlenen taraf yerlilerin tarafında ve ona saldıran aktif ve güçlü bir kadındır. Oyun geçmiş ve bugünün arasında zamanı ve uzamı büken yapısı içinde Cortés'in ölümünden önceki gecede hatırladığı ve yüzleştiği anılarını ve Malinçe'yi anlatan tekniğiyle öne çıkmıştır.

Vicente Leñero'nun eserinde Octavio Paz'ın metnine gönderme yapılan bir sahne bulunmaktadır. Cortés'in danışmanlarından biri metninden okuduğu bir bölümde Malinçe'ye **Doña Marina**'nın çingada olduğunu ve İspanyollar tarafından baştan çıkarılmış ırzlarına geçilmiş kadınların temsili bir figürü olduğunu söylemektedir ve Malinçe tepkisiz kalmaktadır (Leñero, 1994: 83). Ayrıca, "Malinçistalar Meksika'nın dışarı açılmasının taraftarlarıdır: Bizzat Çingada olan Malinçe'nin gerçek çocuklarıdır" (Leñero, 1994: 83)¹⁴¹ ifadesi ile Malinçe, bağımsızlık sonrası modern Meksikalıların istenmeyen annesi Çingada Malinçe olarak yansıtılmıştır ve Malinçe'nin çocukları sayılmaktadır. Böylece, Malinçe sadece Martín'in annesi değil, Malinçistaların da annesidir. Malinçe'nin pasifliğinin gösterildiği bir diğer sahne de Cortés'in ona efendisi olduğunu ve yanından ayrılırken izin istemesi gerektiğini hatırlattığı sahnedir (Leñero, 1994: 85).

Víctor Hugo Rascón Banda'nın **La Malinche** (2000) adlı tiyatro eserinde Malinçe karakteri; Genç Malinçe, Yetişkin Malinçe ve Yaşlı Malinçe olarak üç farklı şekilde canlandırılmıştır. Cep telefonla konuşan Bernal Díaz, altın çekirdek madeni ve İngilizce konuşan Cortés gibi absürtlüklerin olduğu otuz yedi sahneden oluşan oyunda

¹⁴¹ Los malinchistas son los partidarios de que México se abra al exterior: los verdaderos hijos de la Malinche, que es la Chingada en persona.

Malinçe, öncelikle bir kongrede Meksikalıların annesi Malintzin Tenepal'ın onurlandırılması gerektiğini söyleyen Genç Malinçe olarak karşımıza çıkmaktadır (Rascón, 2000: 16-17). Oyunda üç Malinçe'nin de aynı anda görüldüğü sahneler de bulunmaktadır. Bunlardan birinde Malinçe'nin bir aynadaki görüntüyle konuşurcasına oynadığı sahnede tarih boyunca Malinçe'ye atfedilen **Marina**, Malintzin, tercüman, aracı, hain, Tlaxskala'da bir volkan, Koyokan'da bir cadde gibi isim ve sıfatlardan bahsettiği görülmektedir (Rascón, 2000: 89-90).

Gabino Palomares'in sözlerini yazdığı **La Maldición de la Malinche (Malinçe'nin Bedduası)** (1975) adlı şarkısından sonra psikanaliste giden Yetişkin Malinçe karakteri kendisinden nefret edildiğini ve anlaşılmadığını ifade ettikten sonra çocukken köle olarak verildiğinden bahsetmektedir (Rascón, 2000: 28-29). İspanyolca konuşan askerlerin ve Meksika dilinde konuşan elçilerin anlaşılamadığından bahsettikten sonra Aguilar ve Cortés'in görüşmesinde Maya dili ve Nahuatl dili tercüme yapan Malinçe'yi görmekteyiz.

Psikanalistle konuşan Yaşlı Malinçe ise ilk hayal kırıklığının Çolula'daki katliamda olduğunu ve bilmeden ona söylendiği şekilde Çolulalı beyleri tapınağa getirdiğini anlatmaktadır (Rascón, 2000: 45). Daha sonra Malinçe, Cortés'in sanıldığı gibi tanrı olmadığını, zalim olduğunu fark ederek dile getirdiğinde ise Cortés, Malinçe'nin efendisi olduğunu ve yaptıklarını yargılayacak biri değil, tercümanı olduğunu söylemektedir (Rascón Banda, 2000: 48). Yetişkin Malinçe'nin bir sonraki psikanalist sahnesinde Cortés'in işkence ettiği Cuauhtémoc'un başına gelenlerden sorumlu olmadığını ima ederek sadece tercüme yaptığını söylemektedir (Rascón, 2000: 83) Tercüman Malinçe'nin itirafta bulunduğu sahne ise ilginçtir:

Herkese yalan söyledim. Kelimeleri değiştirdim. Büyük anlayış yalanını gerçeğe dönüştürmek için yola çıktım. İki taraflı bir yalan. Bu sayede, Tenoçtitlan'da bir yıl boyunca savaş yapmadan birlikte yaşayabildiler. Dünyalar arasında her çeviri yaptığımda yalanlardan oluşan bir gerçek icat ettim. Sadece başka bir dünya için,

henüz gelmemiş olan başka bir varlık için doğru olabilecek bir gerçek. Denedim. Pişman değilim (Rascón, 2000: 95)¹⁴².

Bu sahnede Malinçe, hem İspanyollar hem de yerliler arasında huzurlu bir birliktelik için yalanlar uydurarak bir gerçek inşa ettiğini itiraf etmektedir. Niyeti iyi olsa da yansıtılan Malinçe karakterinin tercümanlıkta sadık olmadığı gerçeğine ulaşmaktayız. Dilinden başka bir gücü olmadığını ve her iki tarafa için de değersiz ve kullanılmış olduğunu ifade etmektedir (Rascón, 2000: 96).

Oyunda metinlerarasılığın kullanıldığı bir sahnede, Octavio Paz'ın Malinçe hakkındaki çingada, ırzına geçerlerken gösterdiği pasifliği gibi görüşleri psikanalist aracılığıyla aktarılmaktadır. Psikanaliste cevap veren Malinçe kendini savunmakta ve Octavio Paz'ı eleştiren şu soruları sormaktadır:

İspanyol askeri beni zorla yakaladığında, benimle savaştığında her şeyi gördü mü? Kendimi sırt üstü bir kedi olarak savunduğumda ve nasıl bastırıldığımı görmedi mi? Ağlamamı duymadı mı? Tırnağımın sırtına yapıştığını ve dişlerimin kollarını ısırıldığını görmedi mi? Bacaklarımı nasıl zorla açtıklarını ve çığlık atmamak için ağzımı nasıl kapattıklarını görmedi mi? (Rascón, 2000: 112)¹⁴³.

Malinçe'nin oyundaki bu sahnesi, farklı bir yüzyılda onun hakkında konuşan ve orada bulunmuşçasına hüküm veren bir erkeğe cevap vermesi Malinçe'nin sesi olmuştur. Geçmişte yaşanmış olayların günümüz perspektifiyle ve araçlarıyla yorumlanmasının doğru olmadığı hatırlatılmıştır. Víctor Hugo Rascón Banda'nın Malinçe'si; ırzına geçilen bir kadın olarak değersizleştirilmenin yanı sıra tepki vermeyen veya veremeyen pasif bir kadın imgesinin ona yakıştırılmasına tepki gösteren Malinçe'dir. Malinçe'nin bu çıkışı, tarihî olayların günümüz şartlarıyla yorumlanamayacağı hatırlatmaktadır.

¹⁴² Mentí a unos y a otros. Cambié las palabras. Me propuse convertir en verdad la gran mentira del entendimiento. Una mentira de dos caras. Por eso pudieron convivir sin hacerse la guerra durante todo un año en Tenochtitlan. Yo inventaba una verdad hecha de mentiras cada vez que traducía de ida y de vuelta entre los dos mundos. Una verdad que sólo podía ser verdad para otro mundo, para otro ser que estaba todavía por llegar. Lo intenté no me arrepiento.

¹⁴³ ¿Él lo vio todo cuando me agarró a la fuerza el soldado español, cuando me luchó? ¿Él no vio cuando me defendí como gato boca arriba y cómo fui sometida? ¿Él no escuchó mi llanto? ¿Él no vio mi uña clavándose en su espalda y mis dientes mordiéndole los brazos? ¿Él no vio cómo me abrieron las piernas por la fuerza y cómo me taparon la boca para que no gritara?

Malinçe'nin psikanalistle yaptığı son görüşmede öldürüldüğü gün ölmediğini ve aşağılanmış şekilde ondan nefret edildikçe yaşamaya devam edeceğini söyledikten sonra unutulmuş olmayı ve huzura kavuşmayı dilemektedir. Tercüme etmenin ihanet etmek olduğunu ve başka bir gerçeklik uydurmak olduğunu ifade eden Malinçe, çocuklarını yani Meksikalıları ise tanımadığını söylemektedir. Onunla barışmak isteyen olursa da her zaman olduğu gibi orada olacağını (Rascón, 2000: 143-144) söyleyerek oyunu noktalamaktadır.

Víctor Hugo Rascón Banda'nın **La Malinche** adlı oyunu Malinçe karakterine sunduğunu ses bakımından öne çıkan bir oyundur, kendisine yöneltilen hain ve çingada gibi tanımlamalara cevap verebilen kurgu karakter, tercümanlığı ve dili dışında bir gücü bulunmayan bir Malinçe yansıtmıştır. Bu açıdan Víctor Hugo Rascón Banda'nın aktardığı Malinçe, Fuentes'in **Todos los gatos son pardos** adlı oyununda yansıttığı kendi düşüncelerini ve sesini kendi ağzıyla duyuran Malinçe'ye benzemektedir.

XX. yüzyılda tiyatro oyunlarında temsil edilen Malinçe, Novo'nun 1956'daki oyunlarında Ireneo Paz'ın yansıttığı romantik, aşkı için her şeyi yapabilen ve Cortés'in emrine amade aşık kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, eserlerinde yansıttığı Malinçe'nin Ireneo Paz etkisinde olduğunu söylemek mümkündür. Novo'nun eserlerindeki Malinçe, XX. yüzyılda yayınlanan tiyatro oyunlarındaki Malinçe'den farklıdır çünkü temsil edilen diğer Malinçeler Cortés'i eleştirebilen, fikirleriyle Cortés'e karşı durabilen ve aktif bir Malinçeyken Novo'nun Malinçeleri pasif ve eylemleri aşktan kaynaklanan bir kadındır. Novo'nun **Cuauhtémoc** adlı oyununda ilginç olan detay Octavio Paz'a cevap vererek Malinçe'nin çocuğunun 'aşk çocuğu' olduğunu söylemesidir. Böylelikle, Malinçe bedeni İspanyol'a teslim edilmiş ve domine edilmiş bir kadın değildir.

Novo'nun oyunlarından sonra Gorostiza'nın 1958'de yayınlanan eseri yenilikçidir çünkü Malinçe, oyunda Moctezuma'nın iktidarını sorgulayan ve kendi fikirlerini ifade edebilen aktif bir kadın olarak yansıtılmıştır. Usigli'nin eserlerinde de aynı şekilde sorgulayan ve Cortés'i eleştiren bir Malinçe görmekteyiz. Gorostiza ve Usigli'nin Malinçelerini takip eden Fuentes'in eserinde de Malinçe'yi Cortés'i yaptıklarıyla eleştirirken görmekteyiz. Fuentes'in Malinçe'si öncekilerden farklı olarak oğluna da seslenerek halkının gördüğü şiddet nedeniyle suçladığı Cortés'e ve

İspanyollara karşı intikama yönlendirmektedir. Castellanos'un Malinçe'si de Gorostiza, Usigli ve Fuentes'i takip ederek Cortés'e karşı durabilen ve zırhını çıkarmayı reddeden bir Malinçe'dir. Ancak, bu Malinçe Cortés'in tepkisiyle karşılaşmış ve sindirilmektedir ve Cortés için değersiz bir Malinçe olarak tasvir edilmiştir.

XX. yüzyılın sonlarında yazılıp sahnelenen Vicente Leñero'nun **La noche de Hernán Cortés (Hernán Cortés'in Gecesi)** (1994) ve Víctor Hugo Rascón Banda'nın **La Malinche** (2000) adlı oyunları, 1958-1975 yılları arasında yayınlanan ve bu bölümde incelenen oyunlardaki Cortés'e karşı durabilen ve sesi olan Malinçe temsillerini takip etmektedir. Onlardan farklı olan ise Malinçe'nin modern yorumlamalarının ve metinlerarasılığın görüldüğü öne çıkan örnekler olmalarıdır. Octavio Paz'a cevap niteliğinde göndermelerin olduğu bu iki oyunların ilkinde Malinçe, Cortés'e karşı durması daha da ileri bir noktaya varmıştır. Malinçe, ayaklanarak yerlilerin tarafına geçmiştir ve Cortés'e karşı saldıran güçlü bir kadındır. Banda'nın Malinçe'si ise diğer Malinçelerden farklı olarak barış için kasten yanlış tercüme yaptığını söylemektedir.

4.3. XX. Yüzyılda Şiirlerde Malinçe Figürü

XVI. yüzyılda sonetoya konu olan Malinçe'nin, tekrar şiirlerde yer aldığını XX. yüzyılda görmekteyiz. Meksika'nın fethiyle ilişkili bir karakter olduğu için Malinçe; şiirden ziyade tarihî roman, konusunu tarihten alan tiyatro eserlerinde ve tarihî romanlarda yer almıştır. Malinçe'nin XX. yüzyılda şiirlerde yer alması öncelikle bir tiyatro oyununda yer alan bir şiirle olmuştur. Marcelino Dávalos, Virginia Fabregas Tiyatrosu'nda 8 Temmuz 1916'da sahnelenen tiyatro oyununun prolog kısmında "Águilas y estrellas" ("Kartallar ve Yıldızlar") başlıklı şiirinde 20. satırda Malinçe'den bahsetmekte ve "Malinali soyuma ne yaptın?"¹⁴⁴ (Dávalos, 1916: 10) diye serzenişte bulunmaktadır. Şiirin 53. ve 60. dizeler arasında ise Malinçe'den şöyle bahsedilmiştir:

Mictlán'ın sonsuz gölgesindeki Malinçe, bükülüyorsun, toprağımı yabancı diye adlandıranlar sonsuza dek sana gitsinler: Çocukların kökenlerini, hınçlı öz annesini

¹⁴⁴ ¡Malinali! ¿Qué hiciste de mi raza?

inkâr etsin, canavarın ortaya çıktığı gövdesini kendi eliyle yırtсын! (Dávalos, 1916: 11)¹⁴⁵.

Tarihî bir karakter olmasının ötesinde bir kadın olarak öne çıkan Malinçe, Çikano edebiyatında şiire konu olmuştur. Çikano edebiyatının en önemli figürlerinden biri olarak görülen Lucha Corpi'nin Malinçe'ye atfettiği ve 1980 yılında ilk baskısı yapılan **The Marina Poems (Marina Şiirleri)** adlı eserinde Malinçe'yi tanımlayan dört şiir bulunmaktadır. Bu dört şiir¹⁴⁶ sırasıyla; “Marina madre / Marina Mother”, “Marina virgen / Marina Virjin”, “La hija del Diablo / The Devil's Daughter” ve “Ella (Marina ausente) / She (Marina Distant)” şeklinde başlıklandırılmıştır. Eserin önsözünde Tey Diana Rebolledo, Malinçe'den “Çikano edebiyatının belki de tekrar tekrar yorumlanan karakterlerinden biri” olarak bahsetmektedir (Corpi, 2001: xiii). Ayrıca, Rebolledo Malinçe'nin “trajik ve baş figür olarak hem Corpi'nin (**Black Widow's Wardrobe**) (**Kara Dul'un Gardırobu**) kurgusunda hem de bu kitapta yer alan Marina Şiirleri'nde merkezi bir sembol” olarak görüldüğünü ifade etmektedir (Corpi, 2001: xiii).

“Marina Madre” (Corpi, 2001: 118) başlıklı ilk şiirde elden ele gezen, geceden geceye reddedilen /istenmeyen bir kadın olarak görülmektedir. Ayrıca, artık seilmeyen ve reddedilen, ‘anne’ diyen çocuğun büyüdüğünde ‘çingada’ dediği biri olarak tasvir edilmiştir. Corpi, bu ilk şiirinde Anne Marina'nın kendi kanından çocuğun bile küçükken sevdiği ve büyüğünde aşağıladığı bir figür olduğunu yansıtmıştır ve ‘reddedilen’ olduğunu yinelemiştir.

“Marina Virgen” (Corpi, 2001: 120) başlıklı ikinci şiirinde Bakire Marina, günahlarından kutsal su ile arınmak isteyen biri olarak betimlenmektedir. Bedenini kalın ve uzun giysilerle örten ve böylece ‘lanetli’ esmer ten rengini kimsenin görüp bilemeyeceği bir **Marina** karakteri anlatılmaktadır. İlk şiirinden reddedilen ve çingada şeklinde aşağılanan **Marina** bu şiirde günahkâr biri olarak ifade edilmekte ve günahlarından arınmayı istemektedir. Ayrıca, ten rengi üzerinden ırkının da aşağılandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Esmer ten renginin görülmemesi için örtüldüğü

¹⁴⁵ ¡A ti, Malinche, que en la eterna sombra / de Mictlán, te retuerces, a ti vayan / para siempre jamás, los que a mi suelo / al extranjero llaman: /que tus hijos renieguen de su origen, /su madre misma, airada, /con mano propia se desgarre el vientre / que el monstruo engendra!

¹⁴⁶ İngilizce ve İspanyolca başlıklarıyla verilen şiirlerin Türkçe karşılıkları sırasıyla şu şekildedir: Anne Marina / Bakire Marina / Şeytanın kızı ve Uzaktaki Marina

ifade edilmiştir. Irk ve ten rengi konusu Çikano edebiyatında görülmektedir çünkü Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Çikanolar için sahip oldukları ten renkleri ayırıcı ve göz çarpan bir özelliktir. Bu durum, Meksika'da İspanyol hakimiyeti döneminde o kadar önemli değildi.

“La hija del Diablo” (Corpi, 2001: 122) başlıklı üçüncü şiirinde Şeytan'ın kızı **Marina**'nın ölümü sonrasında neler olduğundan bahsedilmektedir. Önce anne ve sonra bakire **Marina** bu şiirde negatif bir imge olan Şeytan'ın kızı yani kötü kadın olarak anılmaktadır. Öldüğünde kuzeyde gök gürültüsü patladığını ve bütün gece taş sunağın yanında kopalin yandığı tasvir edilmiştir. Sonrasında ise çamurdan yapılmış eski idol yani pagan inancına göre dikilmiş olan heykelin düştüğü görülmektedir. Burada İspanyollar tarafından vaftiz edilmeden önceki Marina yani pagan inancına sahip olan Malinalli'ye bir referans yapılmaktadır. Ölümünden sonra adının tek bir boğuk mırıldanmayla rüzgar tarafından taşındığı ve adı ‘yarı çimlenmiş tohum’ şeklinde kaldığı ifade edilmektedir. Bu dizeleri ölüm tarihi bile net bilinmeyen Malinçe'nin ölümü anlatırken kullanılmış ince dizeler olarak yorumlayabiliriz.

Ardından çok hatırlanmayan ismi yarı çimlenmiş bir tohum olarak nitelendirilmiştir ve bu tohum yüzyıllar sonra hakkında daha da konuşuldukça boy atıp filizlenen bir bitkiye dönüşmektedir. Ayrıca, ilk adı olan Nahuatl dilinde ‘Bitkilerin tanrıçası’ını onurlandırmak için verilen ve ot çiçeği anlamına gelen Malinalşoçitl (**Malinalxóchitl**) isminden gelen ‘bitki, ot’ anlamındaki Malinalli olduğunu bilmekteyiz.¹⁴⁷ Bu bağlantıyı düşündüğümüzde şiirde yarı çimlenmiş olarak kalan isminin yani Malinalli'nin isminin tıpkı bir bitki gibi büyüyebileceğine işaret ettiğini söyleyebiliriz.

Corpi'nin Malinçe'ye yer verdiği “Ella (Marina ausente)” (Corpi, 2001: 124) başlıklı dördüncü ve son şiirinde Malinçe, Uzağa gitmiş bir kadın ve cinsiyetine referans veren O ile tasvir edilmiştir. Bir önceki şiirinde yarı çimlenmiş tohum olarak tasvir edilen Malinçe son şiirde bir çiçek olarak ifade edilmiştir. Akan ve coşkun bir su yerine durgun bir su, yumuşak ve nemli topraktan yapılmış bir hapishaneye kapatılan üzgün bir canlı olarak tasvir edilen Malinçe; sabah elleri güneş ve toprak

¹⁴⁷ **Gran Diccionario Náhuatl** (2012) Universidad Nacional Autónoma de México, México D.F. <http://www.gdn.unam.mx> (21.07.2022).

dolu olarak köprüyü geçecek atalarına ait bir hatıranın yasta olan gölgesi olarak tanımlanmaktadır. Yani Malinçe atalarına ait güzel bir anı için yas tutan bir gölge olarak betimlenmiştir.

Anne, bakire, şeytanın kızı ve uzağa gitmiş sıfatlarını atfederek yazdığı dört şiirde Corpi, Malinçe imajının uğradığı değişimlerden bahsetmekte ve bu dört imaj için isimler kullanmaktadır. Corpi'nin Malinçe'si olumsuz çağrışımlara sahiptir ve özellikle Meksika'nın bağımsızlığı sonrası Octavio Paz 'çingada' söylemine ilk şiirde rastlanmaktadır. Öncelikle, babasının ölümünden sonra köle olarak satılan istenmeye ve elden ele gezen Malinçe, kurban ve pasif bir kadın olmaktan anne olduğunda da kurtulamamıştır. İlginç olan nokta ise Cortés'ten sahip olduğu çocukla beraber 'çingada' olarak nitelendirilen Malinçe'nin, İspanyolların yani Cortés'in yanında yer almadan önce de değersiz olmasıdır çünkü satılan ve 'elden ele' gezen bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Marta E. Sanchez (1992: 183) Malinçe'nin sevdiği adam ve oğlu tarafından ihanete uğradığını ifade etmiştir. Ayrıca Malinçe ailesi, kültürü ve ülke tarafından da ihanete uğramıştır. Kendi çocuğu tarafından bile 'çingada' olarak seslenilen Malinçe, için hiçbir olumlu çağrışım bulunmamaktadır. İkinci şiirde de ten renginden dolayı lanetlenen ve günahından arınmak isteyen bir Malinçe görülmektedir. Ancak, burada bahsedilen günah bir yerli olarak İspanyolların yanında yer alması değil, Cortés'e kendini cinsel olarak açmasıdır. Üçüncü şiirde de Şeytan'ın kızı olarak görülen Malinçe'nin hayattayken bulamadığı huzuru ölünce de bulamayacaktır ve ilk iki şiirde ona atfedilen olumsuz çağrışımlar son bulmayacaktır. Son şiirde ise ölümünden çok sonra bugün bile anılan Malinçe imgesi ise yoruma açıktır. Kimi onu bir çiçek, bir durgun bir su ve ılık bir gece gibi olumlu çağrışımlarla anarken kimine göre özgür değil, bir zindanda hapsedilmiş üzgün biridir. Corpi'nin şiirlerindeki Malinçe'si Guadalupeli Meryem Ana ve Malinçe'den meydana gelen iki kutuplu iyi-kötü kadın temsilindeki kötü kadın Malinçe'yi takip eden olumsuz çağrışımlarla dolu bir imgedir.

Şair Rosario Castellanos'un **Poesía no eres tú (Sen şiir değilsin)** (1972) adlı şiir kitabında "La Malinche" adında bir şiiri yer almaktadır. Şiirde Malinçe'nin üzücü hayat yolcuğundan bahsedilmektedir. Küçük bir kızken köle olarak satılan, toprağından uzağa gönderilip değersiz görülen Malinçe'nin bugüne kadar da değersizleştirilen imajını yansıtmaktadır. Malinçe'nin anlatıcı şair olduğu şiir,

Malinçe'nin hayatının babasının ölümünden itibaren değişmesiyle başlamaktadır. Malinçe'nin annesi, şiiri Malinçe'nin babasının ölümünü bildirerek başlatıp Malinçe'nin ölümünü haber vererek sona erdirmektedir. Annesinin Malinçe'nin kaderinde önemli bir figür olduğunun ilk işareti budur (Castellanos, 1972: 295). Annesinin yeniden evlenmesiyle hayatına dahil olan üvey babanın aslında anneyle zaten yakın bir ilişkide olduğu ve Malinçe'nin babasının ölümünden ikisinin sorumlu olduğu havası bulunmaktadır.

Malinçe, kaderini tayin edemeyecek kadar küçük bir kızken annesi onun hayatını tayin edecek önemli bir karar alıp onu topraklarından ayırmıştır. Dolayısıyla, Malinçe kaderinden ve başına gelenlerden sorumlu tutulamayacak bir figürdür ve annesinin iyi bir yerli olmadığını söylemek mümkündür çünkü hem babasının ölümünden hem de zincirler içinde Malinçe'nin köle olarak satılmasından sorumluyken bile gözyaşı dökabilen bir kadındır. Malinçe gibi diğer yerlilerin yaşadığı kötü kaderin sorumlusu bir yerli olabilmektedir. Malinçe'nin köle olarak verilmesi hayatının dönüm noktası olarak görülmektedir çünkü Malinçe, köle olmasaydı aslında İspanyollar tarafından bulunamayacaktır ve belki de bugün halkının bir kısmı tarafından hain olarak suçlanmayacak bir hayat sürebilecekti.

Rosario Castellanos'un Malinçe'si üzücü bir hayat hikayesine sahip bir kız şeklinde aktarılmıştır. Yaptıklarından sorumlu tutulamayacak, kaderine başkasının yön verdiği pasif bir figürdür. Dolayısıyla, eylemleri ve içinde bulunduğu durumdan dolayı yargılanamayacak bir Malinçe tasvir edilmiştir. Şiir, Malinçe'ye ses vererek onu savunan bir metin değildir, Karalanan ve hain olarak tanımlanan Malinçe'nin yaşadığı talihsizliğe dikkat çeken ilginç bir metindir.

Gabino Palomares'in sözlerini yazdığı **La Maldición de la Malinche (Malinçe'nin Bedduası)** (1975) adlı halk şarkısı Amparo Ochoa'nın tarafından seslendirilip 1974'te **El cancionero popular (Halk şarkıları)** adındaki plakta yerini almıştır ve 1979'da İspanya'da **El cancionero popular de México (Meksika Halk Şarkıları)** adıyla piyasaya sürülmüştür.¹⁴⁸ Şarkı formundaki şiirin son dizelerinde

¹⁴⁸ Amparo Ochoa (1974) "El cancionero popular" PERRERAC, **Enciclopedia del Cantar Popular** <https://perrerac.org/album/amparo-ochoa-el-cancionero-popular-1974/542/> (30.08.2022).

Malinçe'ye atfedilen ve Malinçe'nin laneti olarak da bilinen soyundan nefret etme alışkanlığından bir hastalık olarak şöyle bahsedilmektedir:

[...] Oh, Malinçe'nin laneti,
günümüzün hastalığı
Ülkemi ne zaman terk edeceksin?
Halkımı ne zaman özgür bırakacaksın?¹⁴⁹

Meksika tarihinde ve kültürel belleğinde yer alan Malinçe, halk şarkısında da kendine yer bulmuştur. Ancak, anılan Malinçe figürü olumlu bir çağrışıma sahip değildir. Ülkenin memnun olunmayan durumundan sorumlu tutulabilecek bir kara keçi gibi karşımızdadır. Malinçe, ülkeye ve halka musallat olmuş bir hastalık gibi görülmektedir. Guadalupeli Meryem Ana'yı kendine anne ve koruyucu olarak seçen Meksikalıların Malinçe imgesiyle barışmadığını ve onu kutbun diğer ucunda tutmaya devam ettiğini söyleyebiliriz.

4.4. XX. Yüzyılda Öykü ve Romanlarda Malinçe Figürü

Malinçe, tarihî ve edebî figür olarak pek çok romanda yer almıştır, baş kahraman olmasa da özellikle tarihî romanlarda sıkça bahsi geçen bir karakterdir. Örneğin, László Passuth'un **El dios de la lluvia llora sobre México (Meksika'ya Ağlayan Yağmur Tanrısı)** (1939) adlı romanı ve Salvador de Madariaga'nın **El corazón de piedra verde (Yeşil Taşın Kalbi)** (1995) adlı romanlarında karşımıza çıkan Malinçe, baş kahraman değil, yan karakterdir. Bu nedenle, bu çalışmada bu eserler yerine Malinçe'nin ön planda olduğu tespit edilen XX. yüzyılda basılmış metinler incelenmektedir.

Elena Garro'nun **La semana de colores (Renkli hafta)** (1964) adlı öykü kitabında yer alan "La culpa es de los Tlaxcaltecas" ("Suç, Tlaxkaltekalıların") başlıklı öyküsü Malinçe karakterinden direkt olarak bahsetmeyen, büyüülü gerçekçiliğin politik ve tarihî eleştiri olarak kullanıldığı anlatıdır. Yazar, Malinçe'yi

¹⁴⁹ [...] Oh, maldición de Malinche,
enfermedad del presente
¿Cuándo dejarás mi tierra?
¿Cuándo harás libre a mi gente?

hain olarak değil, güzelliği ve zekasının kurbanı olarak yansıtmaktadır. Malinçe'nin öyküsü Laura adlı ana karakter üzerinden aktarılmaktadır. Hain olarak alımlanan Malinçe karakterini yansıtan Laura, yardımcısı Nacha'dan kahve istedikten sonra "Biliyor musun Nacha? Suç, Tlaxskaltekalıların"¹⁵⁰ diyerek bağlamdan bağımsız olarak Meksika fethinde Tlaxskaltekalılardan bahsetmektedir. Cevapsız kalan yardımcısına tekrar yönelen Laura, "Ben onlar gibiyim, hain biriyim" diyerek monoloğuna "Ya sen Nachacığım, hain misin?" diyerek devam etmektedir. Ancak bu defa sorduğu soruya "Evet, ben de hainim, Laura Hanımcığım"¹⁵¹ cevabını almıştır.

Garro'nun satırlarında Meksikalı kadınların kendilerini modern Meksika ulusunun annesi Malinçe'yle özdeşleştirdiklerini ve Malinçe'nin çocukları olarak hain olduklarını kabul ettiklerini görmekteyiz. Yani Malinçe'yi hain olarak varsaydığımızda onun çocuklarını da buna ortak ederek onların da hain olduğunu kabul etmiş olmaktadır. Ayrıca, öyküde metinlerarasılıktan faydalanan yazar, Bernal Díaz'dan **Meksika Fethi**'nden bahsetmiştir. Laura karakterinin okuduğu bu eser üzerinden ve tazılardan şikayet ederken "Tlaxskaltekalılardan daha kurnaz"¹⁵² olduğunu söyleyen Nacha üzerinden İspanyollar ile ittifak yapan Tlaxskahalılara tarihsel göndermeler yapılmaktadır. Diğer yerliler İspanyollarla ittifak yapmazken İspanyolları güçlü görüp yanlarında durdukları için Tlaxskahalılar kurnaz bir tazi olarak görülmüştür. Öyküde Laura üzerinden Malinçe'ye atfedilen hainlik ve onun yaşadığı varsayılan suçluluk ve pişmanlık temalarında yapılan tekrarlar görülmektedir.

Carlos Fuentes'in **El naranjo, o los círculos del tiempo** (1993) adlı kitabında yer alan öykülerde biri olan "Las dos orillas" adlı öyküde Hernán Cortés'in tercümanlarından olan Jerónimo Aguilar ve **Doña Marina** yani Malinçe'den bahsedilmektedir. Öykünün anlatıcısı Aguilar; Büyük Tenoçtitlan'ın yıkılışını gördüğünü, frambezi (Verem dutu) rahatsızlığından öldüğünü ve olanları huzur içinde mezarından anlatmayı denediğini ifade etmektedir. Son Aztek imparatoru genç Cuauhtémoc'un ölümünün uydurduğu yalanlardan dolayı meydana geldiğinden bahseden Aguilar şöyle devam etmektedir:

¹⁵⁰ ¿Sabes, Nacha? La culpa es de los Tlaxcaltecas (Garro, 1964: 9).

¹⁵¹ Yo soy como ellos: traidora [...] ¿Y tú, Nachita, eres traidora? [...] Sí, yo también soy traicionera, señora Laurita (Garro, 1964: 10).

¹⁵² Son más canijos que los tlaxcaltecas – le dijo en voz baja (Garro, 1964: 33).

Bütün bu nedenlerden dolayı huzur içinde uyuyamıyorum. Yerine getirilmemiş olasılıklar, özgürlüğün alternatifleri uykumu kaçırıyor. Suçlu olan ise bir kadındı (Fuentes, 1993: 19)¹⁵³.

Huzur içinde uyuyamayan Aguilar'ın suçladığı kadının kim olduğunu açıkça belirtmese de Cortés'in diğer tercümanı olan Malinçe'yi kastettiği anlaşılmaktadır. Daha sonra Malinçe'den Tabasko'nun köle olmuş prensesi, fatihin ikinci tercümanı, vaftiz edilerek **Doña Marina** olan ve **La Malinche** lakaplı biri şeklinde bahsetmektedir (Fuentes, 1993: 23) Malinçe'yi suçladığı ikinci olayı ise Cortés'in isteği dışında hareket ederek sarayından çıkmayı reddeden imparator Moctezuma'ya kendi inisiyatifi ile müdahale etmesidir. Olayı şu şekilde aktarmaktadır:

Bir kez daha, duruma karar veren tercüman Doña Marina'ydı ve Kral'a şiddetle tavsiyede bulundu: -Montezuma Hazretleri, size tavsiye ettiğim şey onlarla birlikte gürültü yapmadan odalarına gitmenizdir. Biliyorum ki, olduğunuz yüce bir beye yakışır olarak sizi onurlandıracaklardır. Aksi takdirde, burada ölmüş olacaksınız. Bunun kadın tarafından imparatora kendi inisiyatifiyle söylendiğini, Cortes'i tercüme etmek yerine Montezuma'nın Meksika dilini akıcı bir şekilde konuştuğunu anlıyorsunuz (Fuentes, 1993: 25)¹⁵⁴.

Aguilar'ın aktardığı Malinçe karakteri kendi inisiyatifiyle Moctezuma'yı İspanyollara boyun eğmeye ikna eden müdahalesiyle öne çıkmaktadır. Böylece, Moctezuma'nın ölümünü istemediğini ve bunun için aldığı inisiyatifle zaman kazandığını söyleyebiliriz. Bu yönüyle Malinçe, sadece bir tercüman değil müzakereci özelliğini kullanan güç sahibi bir kadın olduğunu görmekteyiz, bu durumun aslında onunla aynı konumda olan tercüman Aguilar'ın hoşuna gitmemesi anlaşılabilmektedir. Malinçe gibi tercüman olan Aguilar, Malinçe onun dilini öğrenirken o Malinçe'nin dilini öğrenmediğinde Malinçe Aguilar'ın önüne geçmiş olmaktadır. Belki de bu

¹⁵³ Por todo ello no duermo en paz. Las posibilidades incumplidas, las alternativas de la libertad, me quitan el sueño. La culpable fue una mujer.

¹⁵⁴ Una vez más, fue la intérprete doña Marina la que decidió la contienda, aconsejándole con fuerza al Rey: -Señor Moctezuma, lo que yo os recomiendo es que vayáis luego con ellos a su aposento sin ruido alguno. Sé que os harán honra, como gran señor que sois. De otra manera, aquí quedarás muerto. Ustedes entienden que esto se lo dijo la mujer al emperador por su propia iniciativa, no traduciendo a Cortés, sino hablando con fluidez la lengua mexicana de Moctezuma.

durum, Aguilar'ın Malinçe'yi kıskanmasına neden olmuştur. Malinçe'nin aldığı inisiyatifin bir benzerini alan Aguilar, o gece gizlice imparator Moctezuma ile konuşarak İspanyollara yaklaşan tehlikeden bahsetmiş ve Küba valisi tarafından Cortés'i tutuklamak için gönderilenlerden haber vermiştir. Ayrıca, Moctezuma'nın zayıflıklarını Cortés'e söyleyen Malinçe gibi Cortés'in zayıflıklarını Moctezuma'ya söylediğini itiraf etmiştir.

Fuentes'in kurgusu olan öyküde fethin iki tercümanı olan Jerónimo de Aguilar ve Malinçe arasında dil üzerinden kazanılan güç savaşı ve rekabetin en somut örneğinin Çolula'da yaşandığını görmekteyiz. Önceleri Aguilar görüşmelerde Malinçe ile yaptığı tercüme zincirinden sonra son sözünü İspanyolca olarak söyleyen kişi olduğu için kendini daha etkili hissetmekteydi ve Malinçe, İspanyolcayı öğrenip Cortés'in aşığı olduğunda bu dengenin değiştiğini gösterilmektedir. Aguilar artık ona ihtiyaç kalmadığında yaşadığı öfkeyle Malinçe ve Cortés için ağzını açıp gözünü yummaktadır. Her şeyi çeviren “şeytani kadın” İspanyolcayı kendi başına öğrenip Aguilar'ın yeri doldurulmaz işlevini ve İspanyol dilindeki tekeli yerle bir etmişti (Fuentes, 1993: 34). Çolula'da Aguilar'ın yerliler ve İspanyollar arasında bir çatışma yaratmaya ve Cortés'in ilerleyişine engel olmak istediğinde Hernán Cortés'in Malinçe'yi dinlemesi, Aguilar'a şunu öğretmiştir: “Cortés şüpheye düştüğünde kendi toprağından olan kendisine değil, kadını Malinçe'ye güveniyordu” (Fuentes, 1993: 39)¹⁵⁵.

Aguilar'ın anlatısı boyunca Malinçe'yi övdüğü bölümler de bulunmaktadır. Malinçe'nin kendini Yeni Dünya'ya adanması ise övgülerden biri olarak şöyle ifade edilmiştir:

Marina, Malinçe, devletin derin acısını ve kızgınlığını, aynı zamanda umudunu taşıyordu; kendi hayatını kurtarmak ve bir soya sahip olmak için her şeyi riske atmak zorunda kaldı. Onun silahı benimkiyle aynıydı: Dil. Ancak ben, İspanya ve Yeni Dünya arasında bölündüm. Her iki kıyıyı da tanıyordum. Marina; kendini tamamen

¹⁵⁵ [...] en la duda, Cortés le creería a La Malinche, su mujer, y no a mí, su coterraneo.

Yeni Dünya'ya teslim edebildi, boyun eğmiş geçmişine değil [...] (Fuentes, 1993: 31)¹⁵⁶.

İlk tanıştıkları zamanı hatırlayan Aguilar, Malinçe'yle konuştuğunu ancak onun cevap vermediğini söyledikten sonra yine de kendine hayran bıraktığını ifade etmiştir (Fuentes, 1993: 41). Hayranlığın yerini daha sonra acıma almıştır. Aguilar, Malinçe'ye acıdığını şöyle aktarmıştır:

Sonunda fatihi tarafından terk edilmiş, babası olmayan bir oğulla yüklü, halkı tarafından hain lakabıyla damgalanmış zavallı Marina ve yine de tüm bunlara rağmen, belki de sadece terk edilmenin, gayrimeşruluğun ve ihanet yüklerine karşı doğup büyüyecek yeni bir ulusun annesi ve kökeni [...] Zavallı Malinçe, ama aynı zamanda da yerliler yerine frambezi tarafından öldürülen fakir bir asker olan benimle değil, adamıyla tarihi belirleyen zengin Malinçe (Fuentes, 1993: 43)¹⁵⁷.

İspanyol tercümanın aktardığı Malinçe, melezliğin ve onu terk eden efendisi Cortés'in gayrimeşru çocuğunun annesi olmuş ve üstelik halkı tarafından da hain olarak kötülenmiş bir karakter olarak gösterilmektedir. Ancak bu zavallı gördüğü Malinçe'nin ondan üstün olduğu bir yer olduğunu da ifade etmiştir. Kendisiyle Bernal Díaz tarafından elli sekiz kere bahsedilen adam olarak övünen Aguilar'ın Malinçe'yle ilgili söylediği, öyküye nokta koyan bir itiraftır:

Ben, Jerónimo de Aguilar adıyla elli sekiz kez bahsi geçen, kelimelerin geçici efendisi olan ve onları eşit olmayan bir savaşta bir kadına kaybeden adam... (Fuentes, 1993: 53)¹⁵⁸.

Malinçe'yle aynı dönemde yaşamış ve onunla iş birliği yaparak tercüme yapmış Aguilar'ın Malinçe'nin öyküsünü anlatması ilginç bir kurgudur. Kronistler ve

¹⁵⁶ Marina, La Malinche, acarrea el dolor y el rencor profundos, pero también la esperanza, de su estado; tuvo que jugarse toda entera para salvar la vida y tener descendencia. Su arma fue la misma que la mía: la lengua. Pero yo me encontraba dividido entre España y el Nuevo Mundo. Yo conocía las dos orillas. Marina no; pudo entregarse entera al Nuevo Mundo, no a su pasado sometido [...]

¹⁵⁷ -Pobre Marina, abandonada al cabo por su conquistador, cargada con un hijo sin padre, estigmatizada por su pueblo con el mote de la traición y, sin embargo, por todo ello, madre y origen de una nación nueva, que acaso sólo podía nacer y crecer en contra de las cargas del abandono, la bastardía y la traición [...] Pobre Malinche, pero rica Malinche también, que con su hombre determinó la historia pero que conmigo, el pobre soldado muerto de bubeas que no de indios

¹⁵⁸ yo, el cincuenta y ocho veces nombrado Jerónimo de Aguilar, el hombre que fue amo transitorio de las palabras y las perdió en desigual combate con una mujer...

tabi oldukları konskistadorların takdirine göre tarihte kendilerine yer bulan Malinçe ve Aguilar'ın kurgu da olsa kendi ağızlarından hikayelerini anlatmış olması orijinal bir çalışmadır.

Carlos Fuentes'in yine aynı kitabında yer alan "Los hijos del conquistador" ("Konkistadorun oğulları") başlıklı hikayesi; Cortés'in biri Malinçe'den diğeri Juana de Zúñiga'dan olan ve ikisine de Martín Cortés adını verdiği iki oğlunun hikayesidir. Malinçe'nin oğlu Martín Cortés, annesinden şöyle bahsetmiştir:

Ben ilk Martín, Cortes'in onsuz hiçbir şey kazanamayacağı, Malinçe olarak adlandırılan, tercüman, yerli annem Doña Marina ve babamın gayrimeşru oğluyum. Babam bizi hüküm sürmesi engellenmeden önce Meksika düştüğünde ve annem artık fethetmesi için işine yaramadığında terk etti. Babamdan uzakta büyüdüm, annem asker Juan Xaramillo'ya verilmişti. 1527'de çiçek hastalığından öldüğünü gördüm (Fuentes, 1993: 64)¹⁵⁹.

Malinçe; Cortés'in planlarında gerekli, işe yarayan tercüman ve evlilik bağı dışında oğlu olan bir kadın olarak tasvir edildikten terk edilen ve çiçek hastalığından öldüğü aktarılmıştır. Daha sonra ise Malinçe'nin okuması yazması olmayan ancak sadık bir tercüman olduğunu şöyle görmekteyiz:

[...] Ben, Martín Cortes, okuma yazması olmayan ama dilin iblisi tarafından ele geçirilmiş sadık tercüman Doña Marina'nın oğlu (Fuentes, 1993: 69)¹⁶⁰.

Annesinden kendine kalan ten rengi ve gözleri için müteşekkire olan Martín, babası Cortés'in kazandığı güç, şöhret, şefkat ve zenginlikte annesinin payı olduğunu ifade etmiş ve "Babamız yalnızca seninle kazandı" demiştir (Fuentes, 1993: 110)¹⁶¹. Malinçe'den bahsettiği son sözleri ise onu kucakladığı ve terörden, şiddetten koruduğudur.

¹⁵⁹ Yo soy el primer Martín, hijo bastardo de mi padre y de doña Marina mi madre india, la llamada Malinche, la intérprete sin la cual nada habría ganado Cortés. Mi padre nos abandonó cuando cayó México y mi madre ya no le sirvió para conquistar, antes le estorbó para reinar. Crecí lejos de mi padre, entregada mi madre al soldado Juan Xaramillo. La vi morir de viruela en 1527.

¹⁶⁰ [...] yo, Martín Cortés el bastardo, hijo de la intérprete leal doña Marina, iletrada también, pero poseída por el demonio de la lengua.

¹⁶¹ Madre: Sólo contigo venció nuestro padre.

Fuentes'in tiyatro eserinde sunduğu Malinçe, hikayesini kendi ağzından anlatan ve Cortés'in yaptıklarını eleştiren bir kadındır. Düşüncelerini konkistadora ve de bizlere iletebilen Malinçe, aynı zamanda iki dünyanın birleşmesinin sembolü olarak görülmüştür. Tiyatro eserinde Malinçe'ye ses veren Fuentes, öykülerinde ise ona yakın olan tercüman Aguilar ve oğlunun gözünde Malinçe'yi göstermiştir. İlk öyküde Malinçe, dillere hâkim ve güç sahibi bir tercüman olarak Aguilar'ı egale edip öne çıkarken ikinci öyküde ise Cortés'in başarısını borçlu olduğu tercüman, Martín'in ve melezliğin annesi olarak öne çıkmaktadır. İlk öyküsünde Aguilar'ın gördüğü Malinçe tercümanlığı ile öne çıkarılmışken ikinci öyküsünde Malinçe'nin oğlu Martín tarafından anneliği öne çıkarılmıştır. Tarihte bir konkistador ve kronistlerce bahsi geçen Malinçe'nin ona yakın olan diğer kişiler tarafından da anlatılması, Malinçe'ye farklı bir perspektiften bakmamızı sağlamaktadır.

4.5. XXI. Yüzyıldaki Eserlerde Malinçe Figürü

Edward Rosset'in **Malinche (Malinçe)** (2004) ve Fanny del Río'nun **La verdadera historia de Malinche (Malinçe'nin Gerçek Hikayesi)** (2009) romanlarında Malinçe ana karakterdir. Edward Rosset'in 2004 yılında basılmış **Malinche** adlı kitabı, tarihî roman olarak bilinmektedir. Moctezuma bölümüyle ve Ketzalkoatl kehaneti ile başlayıp Hernán Cortés'in ölümüyle biten romanda bilinen tarihî gerçeklerden bazıları yazar tarafından kurgulanmıştır. Bu kurgu, Jerónimo Aguilar ile Malinçe arasında geçen ve Cortés'in de tanık olduğu bir diyalogda okuyucuya sunulmaktadır. Örneğin, Malinçe'nin gerçek annesinin doğumda ölmesi, Malinçe'nin hayatını kurtarmak için babasının onu köle olarak vermesi ancak onu geri alamadan ölmesi (Rosset, 2006: 74), Martín Cortés'in doğum tarihinin 1523 yerine daha erken yani 1520'nin ilk günü olarak verilmesi (Rosset, 2006: 206) gibi bilgilerin yanı sıra, Cortés İspanya'ya doğru yola çıkmadan önceden Malinçe'ye veda etmek için geldiğinde yaptıkları konuşmadan Malinçe'nin kırklarında olduğu (Rosset, 2006: 383) gibi bilgiler görmekteyiz.

Rosset'in romanında yansıttığı Malinçe karakteri sırasıyla; genç kız ve kadın (Rosset, 2006: 47-48), soylu ve lider kızı (Rosset, 2006: 48), köle (Rosset, 2006: 53), çevirmen (Rosset, 2006: 71), aracı ve danışman olarak ilk rolünde (Rosset, 2006: 72), tanrılara kurban edilmekten kurtarılmış ve bunu İspanyollara borçlu hisseden kız

(Rosset, 2006: 75, 130 ve 137), Cortés'in kadını ve aşığı (Rosset, 2006: 82-83), İspanyolcayı gayet iyi öğrenmiş ve Aguilar'ı devre dışı bırakıp resmî ve tek çevirmen olan figür (Rosset, 2006: 101-102), askerî konular da dahil sadık danışman (Rosset, 2006: 102), İspanyolların safında yer alan bilgi toplayıcı, casus (Rosset, 2006: 103), Bilgeler Meclisi¹⁶²'nde yer alan kadın (Rosset, 2006: 136-137), Cortés'in çocuğunun annesi (Rosset, 2006: 138, 150) ve Jaramillo'nun eşi (Rosset, 2006: 333) rollerinde görülmektedir.

Romanda Malinçe ve Cortés'in birliktelerinden doğacak yeni soy, melezlikle kazanılacak güç ve böylece güçlü bir halk olacaklarına dair inançları, Moctezuma'ya müttefik olunması (Rosset, 2006: 137-138) görülmektedir. Ayrıca, "[Onun] Yardımı olmadan burada olmazdık. Mektubumda kraldan ona mükafat vermesini istedim" (Rosset, 2006: 299) ifadesi ile Malinçe'nin ne kadar önemli görüldüğü ifade edilmiştir.

Cortés'in **Malinche** olarak anıldığı romanda Malinçe, **Malinalli** ve **Marina** adlarıyla anılmıştır. Rosset'in Malinçe'si, ona verilen isimleri gibi çok yönlü bir karakter olarak sunulmuştur. Tarih kitaplarında veya kodekslerde sunulan tercüman Malinçe'nin ötesinde bey kızı, tercüman, aracı ve danışman, bilge meclisinde söz alan bir kadın, İspanyol ve yerli çocuğu Martín'in annesi ve başka bir konkistadorun eşi şeklinde kronolojik olarak sunulmuştur. Bu temsillerin içinde olumsuz bir çağrışım bulunmamaktadır ve Malinçe, önceki bölümlerde (Bkz. Bölüm 4.1 ve 4.2) bahsi geçen eserlerde bahsedilen sevdiği adamın emrine amade, fedakâr ve itaatkâr bir hizmetkar yerine sesi ve düşünceleri olan, danışman olarak Cortés'e yol gösteren güçlü bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Bu anlamda romanın Malinçe'den çok yönlü bir karakter olarak bahseden modern bir eser olduğunu söyleyebiliriz.

Fanny del Río tarafından yazılan **La verdadera historia de Malinche (Malinçe'nin Gerçek Hikayesi)** (2009) adlı eser Malinçe'nin oğlu Martín Cortés'e yazılmış 30 kurgu mektuptan oluşan bir eserdir. Mektup roman olan bu eser, Malinçe'nin ağzından ben diliyle yazılmış bir anlatı olduğu için başka bir anlatıcıdan aktarılan anlatılardan ayrılmaktadır.

¹⁶² **Consejo de Ancianos** (Bilgeler Meclisi): Yaşlılar Meclisi olarak da bilinen bu mecliste önemli kararlar alınıyordu ve romanda da belirtildiği gibi sadece önemli yerli erkekler katılırdı. Dört büyük yerli bey ve Cortés'in bir araya gelip görüştüğü mecliste bir kadın olarak Malinçe'nin katılması istisnai bir durumdur. Bunu **Quetzalcoatl** olarak gördükleri Cortés için yapıldığını görmekteyiz.

Malinçe, eşi Juan Jaramillo'dan oğlu Martín büyüdüğünde ona vermesini isteyeceğini ifade ettiği mektuplardan ilkinin 1530 yılında kaleme almıştır. Geçmişinden bahsederek kendini ihanete uğramış taht varisi, yerli köle, **Marina**, Nahuatl ve Maya dillerini bilen bir kadın olarak tanımlayan Malinçe, Cortés'e eşlik ettiği ilk yıllarda fetih ve halkın Hristiyanlaştırılmasında Kastilya dilini hayatını korumak için öğrendiğini ifade etmiştir (Río, 2009: 15-16). Meksika'nın Tenoçtitlan'ın yıkılmasını engellemenin Malinçe'nin elinde olduğunu sananlardan bahsedip yardımı olmadan da Cortés'in sayısız asker toplandığını ifade etmektedir (Río, 2009: 17). Böylece, Malinçe Tenoçtitlan'ın düşmesinde parmağının olması ve hainlikle suçlanmasına karşı oğluna da bir cevap vermiştir.

Çocukluğu, elinden alınan yönetim hakkı, köle olarak verilmesi, öğrendiği Maya dili ve kırılmalı bir köleden metanetli bir kadına dönüşmesinden bahsettiği ikinci ve üçüncü mektuptan sonra çocukluk anıları, Cortés'in geliş, tercüman oluşu ve sonrasında gelişleri kronolojik bir şekilde ve bir kronist titizliğiyle oğluna anlatan bir anne anlatıcı görülmektedir. Yazdığı otuz mektuptan sonra Malinçe'nin vasiyetnamesine yer verilmiştir. Bu vasiyetnamede kızına ve oğluna bıraktıklarından ve son zamanlarındaki halinden bahsettikten sonra oğlunun unutmamasını istediği şu son dizeleri aktarmaktadır:

Babanın ve annenin Meşikalıların kibirli cesareti ve Hristiyanların Tanrısı'na bağlılığı ve korkusu ile eşsiz bir vatan yaratmak gibi tek bir hırsı birleştirdiğini asla unutmayasın [...] Sen, Malinçe oğlu Martín Cortés, Tanrının yeni halkını kanında taşıyorsun. Olduğun kişiden gurur duy; başını dik tut; özgürlük uğruna canını vermeyi bilen kimseyi lekeleyebilecek bir utancın olmadığını herkese anlat (Río, 2009: 175-176)¹⁶³.

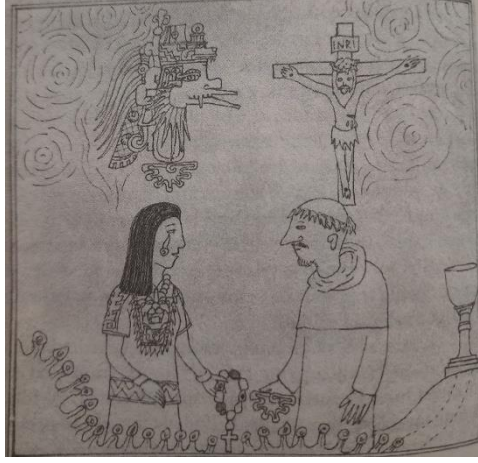
Hakkında tarihî metin ve belgeler yazılan ancak onun kaleminden bugüne ulaşan bir eser bulunmayan Malinçe, tiyatro oyunlarında kurgu bir sese sahip olmuştur. Böylece, düşüncelerini ve karakterini yansıtan yazarlar aracılığıyla Hernán Cortés gibi ete kemiğe bürünebilmiştir. Ancak, bu eser Hernán Cortés'in İspanyol krala yazdığı

¹⁶³ Que no olvides nunca que tu padre y tu madre unidos fueron por la misma, única ambición, que fue la de crear una patria sin igual, con la altiva gallardía de los mexica y la devoción y el espanto de Dios de los cristianos [...] Tú, Martín Cortés, hijo de Malinche, tienes en la sangre al pueblo nuevo de Dios: sostén el orgullo de ser quien eres; lleva siempre en alto la frente; haz comprender a todos que no hay vergüenza alguna que pueda manchar a quien sabe dar su vida por la libertad.

mektuplardan ilham alınmışcasına Malinçe'nin oğluna yazmış olduğu kurgusal mektuplardan oluşmaktadır. Bu anlamda bahsi geçen ve incelenen önceki eserlerden farklı ve orijinal bir eserdir. Eserin isminin fethin tarihini anlatmak için Bernal Díaz del Castillo tarafından kaleme alınan **Yeni İspanya'nın Fethi'nin Gerçek Tarihi (Historia verdadera de la conquista de la Nueva España)** başlıklı esere olan benzerliği de oldukça ilginçtir. Malinçe hakkında anlatılan, yazılan ve çizilen her şeye tekrar elden geçirip Malinçe'nin kendi hikayesini kendi kaleminden anlatır gibi sunması ve bunu **Malinçe'nin Gerçek Hikayesi (La verdadera historia de Malinche)** şeklinde aktarması anlamlı bir göndermedir. Ayrıca, tıpkı Díaz del Castillo'nun kendi eserinde aktardıklarının doğruluk iddiası gibi bu eserin başlığı da Malinçe'nin hakkında öncesinde yazılan her şeyin doğru olmadığını ancak bu hikayenin doğru olduğuna ima yapılmaktadır.

Edward Rosset'in **Malinche** (2004) adlı tarihî roman ve Fanny del Río'nun **La verdadera historia de Malinche** (2009) adlı mektup formatındaki romanı dışında Malinçe hakkında yazılmış ve baş karakteri kendisi olan iki roman bulunmaktadır. Bu romanlar, tarihî roman tadı veren biyografik bilgi ve kronolojik ilerleyen anlatıdan farklı olarak otobiyografik özelliktedirler. Her iki roman da baş karakter Malinçe tarafından aktarılmış anlatılardır. Bu romanlardan ilki Meksikalı yazar Laura Esquivel'in **Malinche (Malinche)** (2005) adlı romanıdır ve ikincisi ise İspanyol yazar Carlos Laredo'nun **La intérprete de Hernán Cortés: el regalo de Centla** (2012) adlı eseridir.

Laura Esquivel'in **Malinche** romanı sekiz bölüme ayrılmış ve her bölümde anlatının içeriğine uygun çizimlerle zenginleştirilmiştir. Bu çizimler Bernardino de Sahagún'un eserindeki çizimlere benzemektedir (Bkz. Resim 17). Resim 17'de üçüncü bölümde Malinçe'nin vaftiz edilmesi tasvir edilmiştir. Malinçe'nin pagan inancındaki tanrısına karşı Hristiyanlıktaki Hz. İsa figürü bulunurken bunların altında yerli giysisi huipil içinde, elinde rosario (Hristiyan tespihi) ile Malinçe, onu vaftiz eden pederin karşısındadır.

Resim 17: **Malinche**'de Vaftiz Edilen Malinçe (Esquivel, 2007: 50)

Esquivel, romanın iki baş karakteri olan Malinçe ve Hernán Cortés'in hikayelerini kronolojik olarak ve peş peşe anlatmaktadır. Roman Malinçe'nin doğumunun hemen öncesinden bahsederek başlamaktadır ve Malinçe'nin babası Malinçe'nin kaderiyle ilgili şu temennide bulunmaktadır:

Sözün her şeyi değiştiren ateş olacak. Sözün suda olacak ve dilin aynası olacak. Sözünün gözleri olacak ve bakacak, kulakları olacak ve dinleyecek, doğru gibi söyleyecek ve yalan gibi görünecek doğruları söyleyecek. [...] Ve dilin ışık kelimesi olacak ve sözün sesinle yeni kodeksler boyayacak renkli sözcükler çiçek fırçası olacak (Esquivel, 2007: 16-17)¹⁶⁴.

Bu temenni tercüman olacak Malinçe için bir öngörü gibidir. Zira Malinçe, sözüyle iki dünyayı birbirine aktaran kişidir. Ayrıca, söz söyleyebilme gücüne sahip bir kadın olarak tarihî belgelerde yani kodekslerde ondan bahsedileceğini de görmekteyiz.

Her istediğini alan ve tek çocuk olarak büyüyen Hernán Cortés'in bir akrep tarafından zehirlendiğini ve ölümle yaşam arasında geçirdiği üç günden sonra mucizevî şekilde hayata dönmüştür. Ketzalkoatl'dan ve onunla bağlantılı olarak Malinçe'nin kaderinden bahseden ikinci bölümde Moctezuma'da Ketzalkoatl'ın

¹⁶⁴ Tu palabra será el fuego que transforma todas las cosas. Tu palabra estará en el agua y será espejo de la lengua. Tu palabra tendrá ojos y mirará, tendrá oídos y escuchará, tendrá tacto para mentir con la verdad y dirá verdades que parecerán mentiras. [...] Y tu lengua será palabra de luz y tu palabra, pincel de flores, palabra de colores que con tu voz pintará nuevos códigos.

döneceğiyle ilgili kehanetler duymaktadır ve Aguilar ile Cortés'ten bahsedilmektedir. Malinçe'nin kaçırılıp köle olarak verilmesi burada bahsedilmemektedir. Aksine Malinçe, kendi rızasıyla on beş yaşında yaşadığı yerden ayrılmaktadır. Bu önemli bir detaydır çünkü Malinçe'nin kaderine kendinin yön verdiğini göstermektedir ve bu zamana kadar yazılmış eserlerde başkalarının yön verdiğini takipçisi olmadığını görmekteyiz. Malinçe'nin vaftiziyle ve Marina ismini almasıyla başlayan üçüncü bölümde Malinçe, Cortés'la karşılaşmaktadır. Cortés, onu Portocarrerro'nun hizmetine verdiğinde Cortés'in baş efendi olarak görüp ona hizmet etmekten memnundur.

Tercüman olarak Cortés'e hizmet ettiği dördüncü bölümde Malinçe, Nahuatl dilinden İspanyolcaya tercüme yapmaktadır ve doğru çeviri için Aguilar'a danıştığını görmekteyiz (Esquivel, 2007: 60). Bu bölümde Malinçe'nin tercüme ederken yaşadığı ve hissettikleri arasında kaldığı ve bazen de tercüme de inisiyatif aldığını şu şekilde görülmektedir:

Çeviri yaparken, Malinalli anlamları değiştirebiliyor ve gerçekler hakkında kendi görüşünü empoze edebiliyor ve bunu yaparken, onu dehşete düşüren tanrılarla açık bir rekabete girebilirdi. Cesaretinin bir sonucu olarak, tanrılar ona kızabilir ve onu cezalandırabilirdi ve bu kesinlikle onu korkutuyordu. Sözcüklerin anlamlarına mümkün olduğunca yakın çeviri yaparak bu duygudan kaçınabilirdi [...] (Esquivel, 2007: 82)¹⁶⁵.

Bu alıntıda Malinçe'nin ona söyleneni birebir çeviren ve sözün sahibine sadık biri olarak görülmemektedir. Aksine, sözün gücünü kullanmak isteyen ve karar veren güç sahibi bir karakter olarak görülmektedir. İki dil arasında sadece tercüme eden değil aynı zamanda da karar veren ve sonuçları etkileyen kişidir. Çolula katliamı hakkında da bir duyum alan Malinçe bunu Cortés'e söyleme kararı almıştır. Bir sonraki bölümde bu kararın sonucunda yaşanan ölümlerden kendini sorumlu hissederek bir iç

¹⁶⁵ Al traducir, Malinalli podía cambiar los significados e imponer su propia visión de los hechos y, al hacerlo, entraba en franca competencia con los dioses, lo cual la aterrorizaba. Como consecuencia de su atrevimiento, los dioses podían molestarle con ella y castigarla, y eso definitivamente le daba miedo. Podía evitar este sentimiento traduciendo lo más apegada posible al significado de las palabras [...]

hesaplaşma yaşamıştır. Ancak, sonunda sorumlu olmadığına şu şekilde kanaat getirmiştir:

Onu hizmet etmek için yetiştirmişlerdi. Köle olarak, efendilerine hizmet etmekten başka bir şey yapmadı. Ve bunu verimli bir şekilde yapabiliyordu. Çeviri ve tercüme yaparken, hediye edildiği ve ivedilikle hizmet etmesi gereken efendileri İspanyolların buyruklarına uymaktan başka bir şey yapmadı (Esquivel, 2007: 117)¹⁶⁶.

Tercüman olmanın onda hissettirdiği ve düşündürdükleri ise arzuladığı ve istediği özgürlük üzerinde şekillenmiştir. Ancak, Çolula'daki manzarayı gördükten sonra bunu da şu şekilde sorgulamaktadır:

Başlangıçta tercüman olarak çalışması karşılığında özgürlüğünün verileceğine dair söz verildiği için 'dil' olarak seçildiğinde mutlu olduysa da artık hiçbir şey arzuladığı özgürlüğünü garanti edemezdi. Ne tür bir özgürlükten bahsediyordu? (Esquivel, 2007: 116-117)¹⁶⁷.

Altıncı bölümde Moctezuma ile yapılan görüşmede bulunduğu için heyecanlanan Malinçe, insan kurbanının yasaklandığı kutlamalara katıldığı için de sevinçlidir ve Moctezuma'ya rağmen insan kurbanını durdurabilen Cortés'ten etkilenmiştir. Ancak bu kutlama, Cortés'e karşı baskın yapan Narváez'e müdahale etmek için gittiğinde şehirde bıraktığı Pedro de Alvarado'nun gerçekleştirdiği Tenoçtitlan katliamının haberi Cortés ve Malinçe'ye ulaştığında gölgelenmiştir.

Bir sonraki bölümde Tenoçtitlan'a gelen İspanyolların yaşadığı Kederli Gece'den sonra hamile olduğunu öğrenen Malinçe'nin çocuğu ile ilgili hissettikleri melezlik konusunda önemlidir. Malinçe iki dünyayı birleştirecek bir kalp atışını hissedip hamile olduğunu öğrendiğinde sevinçle dolmuştur. Bu Mağribi ve Hristiyanların kanı ile saf ırktan karışmamış bir yerli kanının birleşimi olacaktır (Esquivel, 2007: 173). Bu haber her ne kadar Malinçe'yi mutlu etse de Cortés,

¹⁶⁶ A ella la habían educado para servir. En su calidad de esclava, ella no había hecho otra cosa que servir a sus amos. Y lo sabía hacer con eficiencia. Al traducir e interpretar, no había hecho otra cosa que seguir las órdenes de sus amos los españoles, a los que había sido regalada y a los que debía servir con prontitud.

¹⁶⁷ Si en un principio se había sentido feliz de haber sido elegida como «la lengua» y de haber recibido la promesa de que se le daría la libertad a cambio de su trabajo como intérprete, ahora ya nada le garantizaba su anhelada libertad. ¿De qué tipo de libertad se hablaba?

çocuğunun evlilik dışı ve de bir köleden doğmuş olmasından memnun değildi. Düşündüğü şey oğlunun İspanya’da hoş karşılanmayacağıydı. Cortés’le Hibueras’a doğru yola çıkan Malinçe, doğduğu yerden geçtiğinde kardeşi ve annesini görmüştür. Burada annesinin onu küçükken neden başkasına verdiğini öğrenmekteyiz. Kocasının ölümünden sonra gençliğini yaşamak isteyen bir kadın olarak annesi, Malinçe’yi babaannesine bıraktığında Malinçe’nin incinmeyeceğini düşünmüştür ve Malinçe’den af dilemiştir. Malinçe’nin annesine cevabı ise oldukça güçlüdür ve kaderinin nasıl değiştiğini şöyle anlatmaktadır:

Seni affedecek bir şeyim yok. Kaderimi seninkinden daha iyi yapan şeyi affedemem. Sen beni verdin ama talih bana güç ve zenginlik verdi. Ben en büyük adamın kadınıyım. Yeni Dünya’nın en büyük adamının kadınıyım. Sen eski şeylerin, tozun, artık olmayan şeylerin içinde kaldın. Oysa ki ben yeni şehir, yeni inanç, yeni kültürüm; şu anda üzerinde durduğunuz dünyayı ben yarattım (Esquivel, 2007: 116-117)¹⁶⁸.

Malinçe, Yeni İspanya’da en güçlü kişinin yani konkistador Cortés’in kadını olmasının üzerine kendini güç sahibi biri olarak tanıtmaktadır. Ayrıca, konkistadordan olan çocuğuyla da Yeni Dünya’daki melezliğin yaratıcısı, başlatıcısı olarak da gördüğünü ima etmektedir. Malinçe, annesinin onu terk etmesinin sonucunda kazandıklarından oldukça memnun bir kadındır. Annesiyle hesaplaştıktan sonra Cortés’le geri dönen Malinçe’nin Cortés’e de karşı durarak onu vaad ettiği özgürlüğünü vermemekle suçlamıştır ve Honduras’ı fethetme fikrini unutmasını istemektedir (Esquivel, 2007: 182). Buradan Malinçe’nin tercüman olmanın ötesinde geçerek kazandığı güçle, hizmet ettiği Cortés’e karşı hesap soran, onun fikirlerine müdahale etmeye cesaret eden ve de fikirlerini değiştirmeye çalışan bir figür olduğu görülmektedir. Bu çıkışın sonucunda onu özgür bırakarak başkasının hanımı yapmak isteyen Cortés’in “Ben senin efendin olmaya devam edeceğim ama sen hiçbir zaman benim hanımım olmayacaksın”¹⁶⁹ cevabı oldukça keskindir ve Malinçe’yi güvendiği ve sadık adamı Jaramillo ile evlendirmiştir.

¹⁶⁸ No tengo nada que perdonarte. No puedo perdonar lo que hizo que mi destino fuera mejor que el tuyo. Tú me regalaste pero la fortuna me regaló el poder y la riqueza. Soy mujer del hombre más principal, soy mujer del hombre del nuevo mundo. Tú te quedaste en lo viejo, en el polvo, en lo que ya no existe. Yo, en cambio, soy la nueva ciudad, la nueva creencia, la nueva cultura; yo inventé el mundo en el que ahora estás parada.

¹⁶⁹ Yo seguiré siendo tu señor, pero nunca serás mi señora (Esquivel, 2007: 185).

Son bölümde Cortés'in istediği gibi Jaramillo'yla evlenip çıktığı son yolculuğun dönüşünde bir kızı olan Malinçe, evinde mutlu bir hayat sürmektedir. Cortés hakkındaki iddialara cevap vermek için İspanya'ya doğru yola çıkmadan önce veda için geldiğinde onun lehinde tanıklık yapmasını istediğinde Malinçe, onu reddetmektedir. Böylece, yine boyun eğmeyen asi karakterde bir kadın olan Malinçe, daha sonra yaşadıklarından dolayı içini rahatlatmak için Tepeyak tepesinde tanrıça Tonantzin'e doğru yola çıkmaktadır. Burada, vaftiz olup Marina ismini almasına rağmen hâlâ İspanyollardan önceki inancına ait tanrıçaya sığınmayı tercih etmesi ve ardından Tonantzin'in dönüştüğü Guadalupe'li Meryem Ana'yı anması ilginçtir. Malinçe'nin yaşadıklarına rağmen geçmişinden ve karakterinden hâlâ izler taşıdığını söyleyebiliriz. Malinçe'nin doğumuyla başlayan hikaye, yolculuğunun sonunda evine dönüp huzurla ölmesiyle sona ermektedir.

Esquivel'in Malinçe'si fethetmeye katkıda bulunan saygıdeğer Marina Hanımefendi değildir. Yerli kızı Malinalli; tercüman, karar verebilen güçte danışman, anne ve konkistador eşi olarak tasvir edilmiştir. Cortés'in sadık hizmetkârı olurken aynı zamanda onun fikirlerini eleştirebilen, karşı çıkarak ifade edebilen ve de sonuçlarına katlanabilen bir kadın çizen Esquivel'in Malinçe'sinin söz dinlemeyen ve güçlü bir kadın olduğu görülmektedir.

Carlos Laredo Verdejo'nun **La intérprete de Hernán Cortés: el regalo de Centla (Hernán Cortés'in Tercümanı: Centla'nın Hediyesi)** (2012) adlı biyografik romanı Laura Esquivel'in romanından farklı olarak üçüncü tekil kişinin ağzından değil, birinci tekil kişinin ağzından anlatılmaktadır. On altı bölümden oluşan eser direkt olarak Malinçe'nin ismiyle anılmak yerine Cortés'in üzerinden tanımlanmıştır. Esquivel'in romanı sadece Malinçe ve Cortés üzerine odaklanmışken Laredo'nun romanında her şey anlatıcı Malinçe'nin perspektifinden sunulmuştur.

Romanın başından itibaren bulunduğu toplumda kadın olmanın zorluklarından, kadının değersizliğinden bahseden bir anlatıcı Malinçe görülmektedir. Her zaman yenilgilerin bedeli olan kadınların ganimet olarak sunulması (Laredo, 2012: 9), üvey kardeşinin doğumundan sonra ilk çocuk olan Malinçe'nin yönetim hakkından mahrum bırakılarak terk edilmesi (Laredo, 2012: 12), değer verilmeyen kadının bir eğlence ve lüks objesi olmasının (Laredo, 2012: 13) yanı sıra “Ancak bir kadındım ve karar veren

onlardı”¹⁷⁰ ifadesiyle Malinçe’nin kendi üzerine ve bulunduğu koşullardaki kadın algısı üzerine düşünceleri açıktır ve karar mekanizmasındaki etkisizliğinden bahsetmektedir. “Yansıtmak için boşuna uğraşsam da duygularım ve hatta sesim bile bensiz var olacaktır”¹⁷¹ diyen anlatıcı Malinçe, bu romanda kendi sesini yansıtacak bir fırsat bulmuştur ve hakkındaki düşüncelere de cevap verebilmektedir. Onu kendi halkına hainlikle suçlayanlara şöyle cevap vermektedir:

Birçok kişinin benim halkıma ihanet ettiğimi düşündüğünü biliyorum. Bir keresinde yabancı askerler tarafından yakalanmasını kolaylaştırmak için bahçede Mesih’i öpen Yahuda’nın yerine kondum. [...] Kime ihanet ettim? Tabasco halkı kendilerini nasıl savunacaklarını bilmediklerinde beni konkistadora bir sepet meyve ikram eder gibi sundular. [...] Neden kazananların arabasına katılmayayım? Eğer kendi adamlarım beni nasıl savunacaklarını bilmiyorsa, onlara hangi sadakati borçluydum? (Laredo, 2012: 14-15)¹⁷².

Malinçe, onu halkına ihanetle suçlayanların çok eski zamanlardan beri savaştıkları düşmanları olduğunu ve konkistadorlardan da fazla zalimlik gösterdiklerini ifade etmektedir (Laredo, 2012: 15). Ayrıca, ondan bir kadın olarak beklendiği gibi sadece İspanyolların çamaşırlarını yıkayıp yemek hazırlayıp onlarla yatsaydı kimsenin onu suçlamayacağını ileri sürmektedir (Laredo, 2012: 15). Onu suçladıkları nokta bir kadından beklenenin ötesinde geçtiği zamandır. Bu çıkarım oldukça ilginçtir. Onun gibi sayısız kadın İspanyolların hizmetine sunulduğunda ve hediye edildiğinde çingada olarak veya hain olarak suçlanmazken ondan beklenenlerin ötesine geçip hatta güç kazandığında onu ihanetle suçlamaları ironiktir. Malinçe, onu eleştirmelerinin sebebini ise bu şekilde açıklamaktadır:

Çünkü zeki ve asiydim, bir kadına göre küstahça bir haddini bilmezliğim vardı, çünkü beni kabul eden ve bana bir insan gibi davranan kişiye hizmet ettim ve sadıktım ve

¹⁷⁰ Pero era una mujer y ellos decidían (Laredo, 2012: 13).

¹⁷¹ [...] aunque tratara en vano de transmitirles mis sentimientos, o siquiera mi voz, todo ocurriría sin mí (Laredo, 2012: 13).

¹⁷² Sé que muchos piensan que fui traidora a mi pueblo. En alguna ocasión me pintaron en el lugar de Judas, besando a Cristo en el huerto para facilitar su captura a los soldados extranjeros. [...] ¿A quién traicioné? Cuando los de Tabasco no supieron defenderse a sí mismos, me ofrecieron al conquistador como se ofrece una cesta de fruta. [...] ¿por qué no habría yo de uncirme al carro de los vencedores? Si mis hombres no supieron defenderme, ¿qué fidelidad les debía?

çünkü kendi halkımın beni aşağılanması üstesinden geldim, bu yüzden beni eleştiriyorlar (Laredo, 2012: 15)¹⁷³.

İspanyollara sunulduğu ilk günden itibaren Aguilar'a yakın durup ona Nahuatl dilinde açıkladığı şeylerin İspanyolcasını sorarak ve cevabını dikkatle dinleyerek öğrenmeye açık olan Malinçe'nin on beş gün gibi bir sürede pek çok şeyi anlayıp anlaşılacak seviyede ifade edebildiğini görmekteyiz. Ayrıca, şartları iyi analiz edebilen Malinçe, Aguilar'ın bilmediği dili bilerek kazandığı avantajın üzerine Aguilar'dan öğrendiği İspanyolcası ile Cortés'in dikkatini çekeceğini ve işine yarayacağını bilmektedir (Laredo, 2012: 23). Resmen Cortés'in tercümanı olarak tanınmak ise hem beklenmedik hem de olağanüstü bir gelişmedir (Laredo, 2012: 27). Malinçe, ondan beklenenden fazlasını yaparak kendine Aguilar'ın ve Cortés'in yanında yer elde edebilmiştir.

İçinde bulunduğu durumu analiz eden, İspanyollar ve yerliler hakkında gözlemleri bulunan Malinçe'nin aynı zamanda kendini Cortés'e bağlayan bir kadın olduğunu görmekteyiz. Tercümanlığının yanı sıra kadını ve çocuğunun annesi olan Malinçe, "Başarımla ve başarısızlığımın, her şeyimin ona bağlı olduğunu biliyordum"¹⁷⁴ diyerek varlığını Cortés'e bağlayan bir kadın olarak da tasvir edilmektedir.

Moctezuma'yla görüşmelerinde hep yanında bulunan Malinçe'den ötürü Cortés'e de Malinalli'ninki ya da Malinalli'nin efendisi anlamına gelen **Malinche** şeklinde hitap ettiklerinde artık Cortés'in de Malinçe'ye bağlı olduğunu görmekteyiz. Malinçe, efendisini kendisine bağlayan bu durumdan gurur duyduğunu ifade etmiştir (Laredo, 2012: 68). Ayrıca, vaftiz edildikten sonra ona kendi ismiyle yani Malinalli ile değil, Marina adlandırılan Malinçe, daha sonra saygı gösteren Marina Hanımefendi şeklinde adlandırılmıştır. Ancak, daha sonra kendisini Cortés ile bire bir aynı şekilde Malinçe (**El Malinche** ve **La Malinche**) adlandırmalarından oldukça etkilenmiştir çünkü bu durum Malinçe'ye göre fiziksel olarak birleşen iki insanın başka insanların gözünde de bir olarak görülmesidir. Bu durumun onları aynı statüye getirmesi de

¹⁷³ Porque fui inteligente y rebelde, presunción impertinente en una mujer, porque fui fiel y serví a quién me recibió y me trató como un ser de humano, porque me sobrepuse al desprecio de mi propio pueblo, por eso me critican.

¹⁷⁴ Yo sabía que todo lo mío dependía de él, mi éxito y mi fracaso (Laredo, 2012: 33).

ayrıca önemlidir çünkü Cortés bir konkistador ve hükmeden iken Malinçe ona tabi bir tercümandır.

Tercümanlıktan sonra Cortés'in güvenini kazanan Malinçe'nin artık Cortés olmadan da görüşmeler yapmaktadır ve müzakereci olmaktan oldukça memnundur (Laredo, 2012: 76) çünkü bu Cortés'in ona olan güvenini de göstermektedir. Bu durumu daha da ileriye taşıyan Malinçe, Cortés'in söylediklerinden fazlasını söylediğini ve bunu karşı tarafı ikna etmek için yaptığını itiraf etmekte ve şöyle devam etmektedir:

Bu, en azından ilk günlerde kimsenin beni düzeltmeyeceğini bilerek tercüme yaptığımda argümanlara katkıda bulunduğum veya onları bastırdığım ne ilk ne de son defaydı (Laredo, 2012: 85)¹⁷⁵.

Görüldüğü üzere Malinçe, günün sonunda Cortés'in amacına ulaşip başarılı olmasını için ondan istenenden fazlasını yapmıştır. Tercümenin de ötesinde geçerek ona duyulan güven ve verilen yetkiyle ileriye gitmiştir. Malinçe, Cortés'in başardıklarında kendisinin katkısının bulunduğu her şeyi Cortés için yaptığını ve karşılığının ona duyulan güven ve Cortés'in ona sunduğu aşk olduğunu söylemektedir (Laredo, 2012: 89).

Roman boyunca Cortés'e dair tüm gözlem ve çıkarımlarını okuyucuyla paylaşan Malinçe, Tenoçtitlan'ın ele geçirilmesinin öncesi ve sonrasında da yaptıklarını ve olanları anlatmaktadır. Bunun yanı sıra kendisine yöneltilen 'hain' sıfatı için anlatının başında bir savunma yapmaktadır. Dolayısıyla, eser sadece salt bir fetih romanı veya tarihî roman değil, aynı zamanda anlatıcı Malinçe'nin kendi ağzından biyografisidir.

Laredo'nun Malinçe'si Cortés'in emrine amade ve ağzından çıkan her şeyi yapan sadık bir aşığın ötesindedir. Zekasını ve elindekilerini onu değerli hissettiren ve hediye edildiği efendisine adayan ve varlığının bağlı olduğu kişiyi yücelterek kendini de yücelteceğini düşünen bir kadındır. Bunu, Cortés'e de verilen Malinçe isminde görmek mümkündür. Malinçe, hizmet için sunulan bir kölenin ötesine geçmiştir. Bir kadın olarak o koşullara göre herhangi birinin sahip olacağından fazlasına sahip

¹⁷⁵ No era la primera vez, ni fue la última, en la que aportaba de mi cosecha argumentos o los suprimía al traducir sabiendo que nadie podía corregirme, al menos durante los primeros tiempos.

olmuştur. Cortés'ten sahip olduğu çocuğunu Cortés'in kabul edip ona soy ismini vermesi (Laredo, 2012: 52) oldukça büyük bir göstergedir ve Malinçe için önemli bir değer kriteridir, zira sahip olduğu ancak meşru sayılmayan çocukları da olmuştur. Bunlardan biri Moctezuma'nın kızı Isabel'den sahip olduğu kız çocuğudur.

2007'de ve 2012'de yayımlanan biyografik romanlardan sonra Malinçe, 2019'da ve 2022'de yayınlanan iki çizgi romana konu olmuştur. 2019'da yayınlanan Gonzalo Suárez'in yazdığı ve Pablo Auladell'in çizdiği **El sueño de Malinche (Malinçe'nin Rüyası)** adlı çizgi romanda Malinçe, Hernán Cortés ve Moctezuma gibi Meksika'nın fethi ile özdeşleşen tarihî bir karakter olarak görülmüştür. Gonzalo Suárez (2019: 8), bu çizgi romanın bize Malinçe'yi Meksika'nın fethine katkısı bulunan ve gizli bir silaha yani söz'e sahip olan bir kadın olarak hatırlattığını ifade etmektedir.

Tarihsel yönünü Bernal Díaz del Castillo üzerinden anlatmaktadır. Kendi ağzlarından hikayelerini anlatan Moctezuma, Bernal Díaz del Castillo ve Hernán Cortés'in ardından Malinçe, üçüncü bölümde Moctezuma'nın başından aşağı altın döktüğü bir kadın olarak çizilmiştir ve kaderi Moctezuma tarafından şöyle anlatılmaktadır:

İnsanların yaratıcısı Efendimiz, seni gönderiyor. Adın MALİNÇE olacak ve sana Marina diyecekler. Ölmüş olan bir liderin kızı olduğunu ve annenin seni esir olarak satılmak üzere verdiğini söyleyeceksin. Böylece, uğursuz talihin tanrısına varacaksın ve Karanlıklar bölgesinin eski tanrılarından gelip toprakların merkezinde bulunan kişinin solunda yer alacaksın [...] Ve o seni yanına alacak (Suárez ve Auladell, 2019: 63-65)¹⁷⁶.

Moctezuma, Malinçe'nin kaderini tayin eden ve onu nehirde su ve başından aşağı döktüğü altınla adeta vaftiz ederken tasvir edilmiştir. Moctezuma'nın onun için söylediklerini kabul eden Malinçe, "Öyle olması gerekiyorsa öyle olacak"¹⁷⁷ (Suárez ve Auladell, 2019: 66) diyerek itaatkâr ve pasif bir kadın olarak yansıtılmaktadır.

¹⁷⁶ Nuestro Señor, creador de los hombres, te envía. Te llamarás MALINCHE. Te llamarán Marina. Dirás que eres hija de un cacique que murió. Y que tu madre te entregó para ser vendida como esclava. Así llegarás hasta los dioses de la funesta fortuna y te pondrás a la izquierda del que está en el centro de la tierra, del que viene del dios antiguo de la región de las tinieblas [...] Y él te acogerá.

¹⁷⁷ Si así ha de ser, así será.

Kaderini ve Moctezuma'nın direktiflerini kabul eden Malinçe, Cortés'in solunda ona kendini sunmayı da kabul etmiştir. Daha sonra Cortés'le bire bir diyalog kuran Malinçe, Cortés'e faydalı olabileceğini çünkü aynı düşünceleri farklı kelimelerle ifade edebileceğini söylemekte (Suárez ve Auladell, 2019: 82) ve tercümanlığını önermektedir.

Cortés'in danışmanı ve tercümanı olan Malinçe, bu çizgi romanda önce Moctezuma'nın tayin ettiği kaderi kabul eden yerli bir kadın iken daha sonra Moctezuma'ya tavsiye veren ve onun yanında yer alan bir karakterdir. “Sizden ses çıkarmadan onlarla gitmenizi öneriyorum ve rica ediyorum. Biliyorum ki sizin gibi büyük bir beye bu onurlu olur”¹⁷⁸ (Suárez, 2019: 119) dediği Moctezuma'ya halkı tarafından taşlanacağı balkonda ona eşlik etmektedir ve bu onun çizgi romandaki son sahnesidir. Moctezuma ve Malinçe'yi geleceğini bildikleri tanrı Ketzalkoatl ve kehanete teslim ettiklerini ve olacaklara razı geldiklerini görmekteyiz. Önce Moctezuma, sonra da Malinçe buna göre davranmaktadır.

Resim 18: Moctezuma ve Hernán Cortés arasında tercüman Malinçe (Suárez ve Auladell, 2019: 105)

Cortés ve Moctezuma arasındaki iletişimi sağlayan kişi rolündedir. Cortés'in aşığı veya çocuğunun annesi olduğundan bahsedilmeyen Malinçe, sadece tercüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Malinçe iki lider arasında iletişimi sağlayan tek kişi ve

¹⁷⁸ Señor Moctezuma, yo os pido y aconsejo que vayáis con ellos sin ruido ninguno, que yo sé que os harán mucha honra, como gran señor que sois.

kadın olarak yer almaktadır. İspanyol tercüman Aguilar'dan bahsedilmemiştir. Ne tasvirde ne de çizgi romanda başka bir tercümana yer verilmemiştir. Böylece iki dünyayı temsil eden iki erkek lider arasında tek güç sahibi bir kadın olarak görülmektedir

Malinçe, Alicia Jaraba Abellán'ın 2022'de yayımlanan **Soy la Malinche (Ben Malinçe)** adlı tarihî çizgi romana konu olmuştur. Yedi bölüm ve bir son sözden oluşan eserde ilk dört bölüm, Malinçe'nin konuştuğu ve bulunduğu yerlerde konuşan dillerden kelimelerle başlamaktadır. Bu kelimeler bize o dilin Malinçe için temsil ettiklerini göstermektedir ve bölüm başlangıcında sunulan bu kelimelerle bölüm hakkında bilgi vermek hem orijinal bir fikirdir hem de Malinçe'nin tercüman yönüne vurgu yapmaktadır.

İlk bölümde Malinçe'nin ilk dili olan Popoluka (**Popoluka**) dilindeki kelimeler anne, baba, babaanne ve su olurken Meşikahıların dili olan Nahuatl dilindeki kelimeler ise vergi, ölüm, egemenlik ve konuşmak kelimeleridir. İkinci bölüm Maya dilindeki köle, yabancı, susmak ve itaat etmek kelimeleriyle başlayıp Malinçe'nin köle olduğu zamanlara gönderme yaparken 1519'da İspanyolların gelişine atfedilen üçüncü bölümde İspanyolca teşekkürler, hayır, ben ve şarap kelimeleriyle başlamaktadır ve Marina'nın vaftiz edilerek Marina adını aldığı bölümdür. "Fethin dili" (**Lengua de la conquista**) başlıklı dördüncü bölümde ittifak (**alianza**) ve hakimiyet (**dominio**) gibi İspanyolca kelimelere yer vermiştir.

1511 yılında küçük bir kız olan Malinçe, Oluta'ya gelen Meşikahlılardan saklanırken tasvir edilmiştir. Tanrılarına kurban olarak sunulmak üzere genç kızları almaya gelen Meşikahlılara ve Moctezuma'ya karşı olumsuz fikirlerinin İspanyollardan kaynaklanmadığı ve onların gelişinden önce var olduğu görülmektedir. Ardından kendi dili olan Popoluka dışında Meşikahlıların konuştuğu Nahuatl dilini öğrenmenin önemli olduğunu gören Malinçe'ye babasının yeni kelimeler öğretmektedir. Çizgi romanda sık sık Malinçe'nin lider kızı olduğundan ve önemli biri olduğunu unutmaması gerektiği söz edilmektedir.

Malinçe, bir gece kaçırılıp başka bir yerde kendini bulduğunda köle olarak satılmıştır ve orada Maya dilini öğrenmiştir. Sekiz yıl sonra 1519'da İspanyollar Potonçan'a vardıklarında yapılan muharebe sonucu yenilen Potonçan beyinin hediye ettiği kadınlar içinde Malinçe de yer almaktadır. Malinçe, Portocarrero'nun hizmetine

verildikten Jerónimo Aguilar ile karşılaşır ve Aguilar Maya dilini bildiğini öğrenir. Moctezuma'nın habercileri geldiğinde Aguilar Malinçe'ye Cortés'in yardımına ihtiyacı olduğunu söylediğinde Malinçe artık tercüman olarak İspanyolların yanındadır.

Jerónimo Aguilar'ın karşılaştıkları yerlilerin dilini anlamadığı noktada Malinçe yerlilere "Dediklerinizi anlamıyoruz. Nahuatl dilini biliyor musunuz? Barış için geldik" (Jaraba, 2022: 112)¹⁷⁹ dediğinde öne çıkmıştır (Bkz. Resim 19). Daha sonra Malinçe, Zempoala'nın lideri ve Cortés arasındaki iletişimi sağlayan kişidir.

Resim 19: **Soy la Malinche** çizgi romanında Tercüman Malinçe (Jaraba, 2022: 112)

¹⁷⁹ No comprendemos sus palabras. ¿Hablan ustedes Náhuatl? Venimos en son de paz.

Tercüman olarak Cortés'in tarafında olduğunda hem Cortés hem de askerleri tarafından değer görmektedir. Askerlerden biri görüşme sırasında Malinçe'nin tercümesinin önemini kadeh kaldırarak şöyle anlatmaktadır: "Her şey Marina Hanımefendi sayesinde! Ona kadeh kaldırıyorum! Yaşasın Marina Hanımefendi!" (Jaraba, 2022: 129)¹⁸⁰.

Cortés ise Malinçe'ye danışmanlığının onun için önemini ve tavsiyelerinin kıymetli olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Marina, sız siz asla bu kadar uzağa varamazdım. Çok iyi biliyorum. Tavsiyelerinizi her daim dinleyeceğim, emin olun. Söz veriyorum (Jaraba, 2022: 203).¹⁸¹

Tenoçtitlan'ın ele geçirilişinden çok detaylı bahsetmeyen çizgi roman, Hernán Cortés ve Malinçe arasında bir birlikteliğin olduğundan bahseder ancak Malinçe'nin bir çocuk sahibi olduğundan bahsetmemektedir. Tenoçtitlan'ın ele geçirilişinden beş yıl sonra Malinçe Olutla'ya varmaktadır ve Malinçe konuştuğu yabancı dillerden sonra kendi toprağında ana dilini konuşacağını ifade etmektedir. Çizgi romanda, Malinçe tıpkı kroniklerde bahsedildiği şekilde tercüman ve danışman rollerinin üzerinden tasvir edilmiştir ve övülmüştür.

Çizgi romanda Cortés, pagan tanrılardan vazgeçmelerini istediğinde Malinçe vaftiz olmasına rağmen tanrıların heykellerinin yıkılmasına karşı çıkmaktadır. Meşikalıları alt etmek için onlara yardım ettiğini söyleyen Malinçe, Cortés'e oradaki halka kötü davranmasını istemediğini ve tanrıların sevdiğini ifade etmektedir (Jaraba, 2022: 140) ve Cortés'e karşı fikrini beyan etmektedir. Ayrıca, böylece Malinçe'nin Cortés'in her emrine amade bir tercüman olmadığı ve fikrini beyan edebilen biri olduğu görülmektedir. Bu anlamda farklı bir Malinçe temsilidir. Anneliğinden ve Cortés'ten sahip olduğu çocuktan bahsedilmeyen Malinçe, sadece tercüman ve danışman olarak temsil edildiğinden bu temsili, kroniklerdeki Malinçe'nin modern bir resimlemesi şeklinde kabul edilebilmektedir.

Edebi bir karakter olmanın dışında farklı sanatsal platformlarda Malinçe'nin bahsi geçmektedir. Malinçe, Meksika televizyon kanalı Canal 11 tarafından 2018 yılı

¹⁸⁰ ¡Y todo gracias a Doña Marina! ¡Brindo por ella! ¡Viva Doña Marina!

¹⁸¹ Marina. Sin vos nunca habría llegado tan lejos. Lo sé muy bien. Tened por seguro que escucharé vuestros consejos siempre. Os doy mi palabra.

yapımı **Malinche** (**Malinçe**) adlı beş bölümlük bir dizide başrol olarak karşımıza çıkmaktadır. Malinçe'nin hayatını ele alan biyografik dizi, Malinçe'nin tarihî yönünü Tenoçtitlan'ın fethinden bahsederek göstermektedir.

Resim 20: 2018 yapımı **Malinche** (**Malinçe**) dizisi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt8640370/mediaviewer/rm241988352/> (31.03.2022)

Adını taşıyan dizinin ilk bölümünde köle olarak satılan ve ardından Cortés'e sunulan Malinçe, özgürlüğü karşılığında Cortés'in tercümanı olmayı kabul etmektedir. İkinci bölümde Cortés Çolula'ya doğru giderken Totonaklarla ve Tlaxkalalılarla ittifak yapmaya giderken Malinçe hizmetinde olduğu Puertocarrero'dan hamile kalmıştır ve bebeğini kaybetmiştir. Bu bilgi, tarihsel olarak doğrulanamamaktadır.

Moctezuma ve Cortés'in karşılaştığı üçüncü bölümde Tenoçtitlan'daki Kederli Gece'den bahsedilmektedir. Sonraki bölümde İspanyollar Tenoçtitlan'dan kaçarken Malinçe de Oluta'ya giderek çocukken kaçırılması ve ardındaki gerçeklerin peşindedir. Fetihten iki yıl sonrasında bahseden son bölümde ise Oluta'da geçmişiyile yüzleşen Malinçe'nin on yıl önce yaşadıklarını göstermektedir. Meşikallılar tanrılara kurban olarak sunulmak için tarafından kaçırılan iki kız kardeşini ve ardından kızını Meşikallılardan korumak için tüccarlardan Malinçe'yi götürmelerini isteyen anneyi görmekteyiz. Malinçe'nin öldüğünü söyleyip onun yerine başka bir ölü kızı gömen annesi, her şeyi Malinçe'nin yaşaması için söylemektedir. Annesiyle görüşen Malinçe'ye doğduğu topraklara dönüp kalmasını teklif edildiğinde oğlunun yanında

kalmayı tercih ettiğini söyleyip dönmektedir. Böylece, Malinçe, oğlu Martín için geri dönmüştür. Döndüğünde Cortés, Hibueras’a yapacağı keşif yolculuğunda Malinçe’yi yanında istemektedir. Ancak Malinçe, onu redderek artık tercümanı olmak istemediğini söylediğinde Martín’i kullanarak oğlu üzerinden kararını gözden geçirmesini istemektedir. Cortés’le ters düşen ve onunla gitmek istemeyen Malinçe, oğluyla kaçmaktadır ve dizi böyle sona ermektedir.

Malinçe’den köle, tercüman, danışman, aşık ve anne olarak bahseden kısa dizi, son bölümde onu terk edilmiş bir kadın ve oğlundan uzak düşmüş bir kadın olarak değil, Cortés’le İspanya’ya gitmeyi reddeden, oğlundan ayrılmak istemeyen ve onu alıp kaçmayı deneyen bir anne olarak göstermiştir. Böylece, Malinçe imajının boyun eğen pasif bir kadın değil, aksine güçlü ve direnen bir anne olduğunu görmekteyiz. Ayrıca, kronolojik olarak Malinçe’nin hayatı boyunca yaşadığı zorluklar da göz önüne serilmiştir. Bu sayede, köle olarak oradan oraya savrulan ve yerlilerden zarar gören Malinçe’nin İspanyolların yanına geçmesi anlaşılabilir.

Resim 21: 2023 yapımı **Malinche** (Malinçe) müzikali
<https://malinchethemusical.com/> (31.03.2022)

Malinçe’nin en güncel temsilini ise 2023 başında sahnelenen bir müzikal olarak Madrid’de görmek mümkündür. Müzikal sahnelenmeden önce yapım aşamasından bahseden **La creación de Malinche: un documental de Nacho Cano** (Malinçe’nin Ortaya Çıkışı: Bir Nacho Cano Belgeseli) adındaki belgesel ise

müzikalden önce 2021’de Netflix’te “Malinçe: Bir Müzikalin Perde Arkası” adıyla Türkçe de yayınlanmıştır.

Belgeselde Malinçe ve Cortés iki dünyayı bir araya getiren bir aşkın kahramanları ve Meksika’nın oluşumuna katkı sağlayan figürler olarak görülmektedir. Belgeselde Malinçe’yi canlandıran oyuncu Melissa Barrera, hain olarak kabul gören Malinçe’nin hain olmadığını ve asıl hainin onu köle olarak veren kendi halkı olduğunu ifade etmektedir.¹⁸² Besteci Armando Manzanero’nun, belgeselde Cortés ve Malinçe’yi tarihteki en önemli aşk hikayelerinin kahramanları olarak görmektedir ve Malinçe hakkında ifade ettikleri ise şöyledir:

Bir Meksikalı sizi bir Malinçista gibi görüyorsa çünkü tercihiniz yabancıysa ben şöyle diyorum: Aşık olan her şeyini verir. Ve şüphem yok ki Malinçe de Cortés’e aşık oldu. Böylece, yeni bir kültür ve değişen, yeni bir ülke doğdu. O da Meksika¹⁸³.

Burada sunulan Malinçe imajı oldukça olumludur. Ona negatif çağrışıma sahip ‘malinçista’ ile yaklaşımlar da aşk sayesinde ortaya çıkan şeyin olumlu olduğu ve yeni bir ülkeye vesile olduğu ifade edilmektedir. Malinçe, iki dünyanın birleşmesine vesile olan ve Meksika’nın bir kadındır. Meksika’nın fethinin 500. yıl dönümü olan 2021’de yapılan bu müzikal ile onurlandırıldığını söyleyebiliriz. Tenoçtitlan’ın düşmesinin ve İspanyolların galip gelmesinin sorumlusu olan bir Malinçe değil, bir kadın olarak aşık olduğu Cortés’e her şeyi veren ve katkısıyla fethin sonucunda yeni bir oluşuma sebep veren bir kadındır.

Meksika Fethi’nin karakterlerinden olan Malinçe, bugün bile söz konusu fetih olduğunda bahsi geçen tarihî bir figür olarak **Yaopan** (Yaopan) ve **Alia2 1521** (Müttefikler 1521) bilgisayar oyunlarında yer almaktadır. Tarihî belgelerde yer edinen ve kodekslerde çizilen Malinçe, bugün de fetih konusunda hazırlanan bir cep telefonu oyununda yer almaktadır.

“Bir Fetih oyunu. Yaopan” (**Yaopan. Un juego de la Conquista**) adındaki oyun, bugün Orta Amerika ve Meksika olarak adlandırılan bölgede 1519 ve 1541 yıllar

¹⁸² 00:30:32-00:30:40, <https://kisa.tk/wjD>, (15.02.2022)

¹⁸³ 00:03:43-00:04:02, <https://kisa.tk/wjD>, (15.02.2022)

arasında Tlaxskaltekalı konkistadorların başarılarından bahseden bir oyun¹⁸⁴ olarak UNAM yani Meksika Ulusal Özerk Üniversitesi (**Universidad Nacional Autónoma de México**) tarafından hazırlanan ve fetih hakkında **noticonquista**¹⁸⁵ sayfasında tanıtılmaktadır. Oyunun görselleri için **Tlaxskala Tarihçesi**'ndeki görsellerden¹⁸⁶ faydalandığı söylenmektedir. **Yaopan** adlı oyunun ikincil kişilerinden biri olan Malinçe, “Olutlalı bir kadın. Tercüman, çevirmen ve fethin savaşçısı”¹⁸⁷ şeklinde tanıtılmıştır (Bkz. Resim 22).

Resim 22: **Yaopan** adlı video oyununda Malinçe
<https://www.noticonquista.unam.mx/yaopan>

Fetih hakkında hazırlanmış bir diğer oyun ise **Müttefikler 1521. Bir masa oyunu (Alia2 1521. Juego de mesa)** adıyla, daha detaylı bilgi sunulan masa oyunudur. Oyunun amacı kısmında yapılan açıklamaya göre oyunun temelde bir ders materyali olarak hazırlandığı ancak bunun yanı sıra sınıf dışında yetişkinlerin fetih hakkındaki yalan yanlış mit ve inançlarını düzeltmek için de kullanılabileceği ifade edilmiştir.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Videojuego para celulares en el que descubrirás las hazañas realizadas por los conquistadores tlaxcaltecas entre 1519 y 1541, en el territorio que después llamaríamos México y Centroamérica. **Yaopan. Un juego de la Conquista** (Çevrimiçi) <https://www.noticonquista.unam.mx/ahuilli>, 3 Ekim 2022.

¹⁸⁵ <https://www.noticonquista.unam.mx/>

¹⁸⁶ El Lienzo relata con detalle los eventos sucedidos entre 1519 y 1541. Este documento puede ser considerado la historia más completa y temprana sobre la “conquista” y presenta una perspectiva diferente a la de la historia tradicional sobre estos acontecimientos. **El Lienzo que da vida al videojuego**, (Çevrimiçi) <https://www.noticonquista.unam.mx/yaopan>, 3 Ekim 2022.

¹⁸⁷ Malintzin: Era una mujer de Olutla. Intérprete, traductora y guerrera de las conquistas. Personajes secundarios (Çevrimiçi) <https://www.noticonquista.unam.mx/yaopan>, 3 Ekim 2022.

¹⁸⁸ Principalmente este juego se ideó para que se utilice en el aula y sea un apoyo al docente. También se puede proyectar fuera de las aulas para desmentir mitos y creencias que tenemos los adultos sobre la Conquista. Se podrá jugar con amigos o en familia. Objetivo del juego de mesa (Çevrimiçi) <https://www.noticonquista.unam.mx/alia2>, 3 Ekim 2022.

“Bu masa oyunuyla Tenoçtitlan’ın Fethi hakkında ilgi çekici kişileri, ilginç bilgileri ve nesneleri keşfederek arkadaşlarıyla, hocalarıyla ve ailenle eğlen”¹⁸⁹ şeklinde tanıtılan oyunda fethin karakterlerinden biri olan Malinçe; Hernán Cortés, Moctezuma ve Genç Şikotenkatl gibi tarihî kişilerden sonra Malintzin adıyla gösterilmektedir. Doña Marina adıyla değil yerli adı Malintzin ile ve yerli kimliğinin gösteren bir giysi içinde tasvir edilmesi ilginç bir detaydır (Bkz. Resim 23).

Resim 23: **Alia2 1521** adlı masa oyununda Malinçe
<https://www.noticonquista.unam.mx/alía2>

Oyunda fetih tarihindeki altı kişi için rol kartları sunulmuştur ve haklarında bilgiler verilmiştir. Rol kartında bulunan bu altı kişiden biri Malinçe’dir (Bkz. Resim 24). Meksika Fethi’nde ve Hernán Cortés’in keşfinde önemli rol oynayan bir kadın olarak tanıtılan Malinçe; Nahuatl ve Maya dillerini bilen, Potonçan beyi tarafından Cortés’e verilmiş ve tercümanlık yeteneğiyle önem kazanmış biri olarak aktarılmaktadır. Sadece Nahuatl ve Maya dillerinde tercüman olarak değil yerlilerle ilgili gelenek ve görenekler ve politik konularda en etkili kaynak olmasının yanı sıra zamanla İspanyolca öğrendiği belirtilmiştir. Ayrıca, büyük politik müzakereci ve ikna yeteneği, dil öğrenmede kolaylık ve zeka gibi özelliklerle tanıtılmıştır.

¹⁸⁹ Con tus amigos, maestros o familiares diviértete con este juego de mesa descubriendo objetos, datos curiosos y fascinantes personajes sobre la Conquista de Tenochtitlán. **Alia2 1521. Juego de mesa** (Çevrimiçi) <https://www.noticonquista.unam.mx/ahuilli>, 3 Ekim 2022.

Resim 24: **Alia2 1521** Rol kartlarında Malinçe

https://www.noticonquista.unam.mx/sites/default/files/descargas/tarjetas_rol.pdf, (03.10.2022)

Malinçe'nin ilginç bir şekilde ya İspanyolların ya da yerlilerin tarafında değil, her ikisinin tarafında da yer aldığı görülmektedir. Hem İspanyolların yani Cortés'in hem de yerlilerin yani Tlaxskalalılarla ittifak kuran yerli lider Şikotenkatl'ın müttefiki olarak gösterilmiştir.

SONUÇ

XVI. yüzyılda bir kadın olarak erkek liderler arasında bilgisi ve çok yönlü karakteri ile var olabilmiş olan Malinçe, Meksika'nın Fethi sürecinde hem İspanyol konkistadorlar hem de yerli halk için önemli bir figürdür. Fetih kronikçileri Malinçe'den tercüman ve fethiye katkı sağlayan biri olarak bahsetmiştir ve tarihî bir figür olarak tanınmaktadır. Ne doğum ölüm tarihleri net bilinen ne de kendi ağzından aktarılmış bir hikayesi olan Malinçe, öncelikle fetih kronikçileri ve daha sonra Meksika'daki melez kronikçilerin eserlerinde bahsedilmiş bir figürdür.

Çok yönlü bir figür olan Malinçe'ye tarihî ve edebî bir figür olarak yaklaşılmıştır. Tezin birinci bölümünde Malinçe'nin Meksika tarihindeki yeri ve Meksika tarihindeki rolünden bahsedilmiştir. Hernán Cortés'e sunulan yirmi kadından biri olan Malinçe, hizmet etmesi beklenen bir köle olmanın ötesine geçerek dilleriyle İspanyolların yanında yerlilerle iletişim kurmuştur. XVI. yüzyılda bir kadın olarak öncelikle İspanyol kaynaklarında ve sonrasında Meksika kaynaklarında yer almıştır. Bir kadın olarak erkek kahramanların ön planda tutulduğu tarih kitapları ve fetih hikayelerinde kronikçilerin görüş ve insafına göre hakkında bilgi verilmiştir.

İspanyol kaynaklarında Malinçe, Meksika'nın fethi sürecinde tercümanlığı ve danışmanlığıyla Bernal Díaz del Castillo'dan saygı görmüş bir tercümandır ve bu saygıdan ötürü kendisinden **Doña Marina** olarak bahsedilmiştir. Köle ve yerli bir tercüman yerine lider kızı olduğu zamanlardaki sosyal statüsündeki gibi görmesi gereken saygıyı görmüştür. Yeni İspanya ve Meksika'nın dilini anlamadaki katkısından ötürü Malinçe, övgüyle anılmıştır. Ancak, Cortés'in Kral Şarlken'e yazdığı beş mektupta yerli bir kadın tercüman ve her zaman yanında taşıdığı biri olmasından başka bir şekilde bahsi geçmemiştir. Gómara, eserinde Malinçe'yi Cortés'le pazarlık yapan ve özgürlüğü kazanmak isteyen bir yerli kadın olarak gösterirken Las Casas'ın bahsettiği Malinçe, Cortés'in planlarına hizmet eden yerli bir tercümandır. Motolinia'nın bahsettiği Malinçe; vaftiz edilmiş, İspanyolların dilini öğrenmiş biri olarak yerlilere Hristiyanlığı ve Hristiyan tek tanrıyı anlatan bir Hristiyanlığın yayılmasında Aguilar'la beraber rol oynayan **Marina**'dır.

İspanyolların yazılı anlatılarından farklı olarak Meksika kaynaklarında kodekslerdeki resimlerde yer almıştır ve imajı yorumlarla anlam kazanmıştır. Bu nedenle, Malinçe çizilen figürler arasında nasıl konumlandığı ve ne şekilde

resmedildiğine göre anlam kazanmaktadır. Meksika kaynaklarında yansıtılan rolleri ise İspanyollarla ittifak kuran, tercüman ve danışmandır. Cortés’le beraber, yerliler ve Cortés arasında tercüman, aracı, dinî törenlerde açıklayıcı ve aktaran kişi olarak tasvir edilmiştir. Muharebelerde İspanyolların tarafında ve Cortés olmadan da tasvir edilen Malinçe; erkek ve İspanyol olmasına rağmen diğer tercüman Aguilar’ın sahip olmadığı bir konumdadır. Yerli bir kadın olarak Malinçe’nin kodekslerdeki varlığı ona atfedilen önemi göstermektedir.

Tezin ikinci bölümünde tarihî bir figür olarak kronik ve kodekslerde bahsi geçen Malinçe’nin tercüman ve danışman olmasının yanı sıra hakkındaki ve ona atfedilen sıfatlardan bahsedilmiştir. Doğumu ve ölümüyle ilgili net bir tarih ve yer bilgisi bulunmayan Malinçe hakkında yazılan ve çelişkiler barındıran birçok yazılı ve görsel kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklardaki Malinçe hakkındaki bilgiler, ona atfedilen tanımlamalar ve sıfatlar incelenmiştir. Soylu bir liderin kızıyken kaçırıldığı ve köle olarak verildiği rivayet edilen Malinçe, İspanyolların gelişiyle onlara sunulan bir köleyken ondan beklendiği gibi yemek yapıp onlarla yatan ve hizmetlerini gören yerli kadın olmanın ötesine geçmiştir. Bildiği diller sayesinde tercüman, aracı ve danışman olduktan sonra Cortés’in kadını ve çocuğunun annesi olmuştur. Daha sonra Cortés’in isteği üzerine yine bir konkistador olan Juan Jaramillo ile evlenerek tekrar anne olmuştur ve kendisine verilen **encomienda** ile sosyal statüsü yüksek bir kadın olmuştur. Kroniklerde danışman, aracı ve tercüman rolündeki Malinçe’nin Cortés’ten sahip olduğu çocuğu ve anne olması göz ardı edilmektedir. Malinçe’nin soylu, köle, tercüman, aracı ve danışman temsillerinden sonra Meksika’daki melezliğin annesi ve hain şeklinde adlandırılmasından bahsedilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde Meksika’nın tarihî bağlamında Malinçe’nin nasıl alımlandığı incelenmektedir. 1519 ve 1821 yılları arasında İspanyol hakimiyetindeki Meksika’da ve Meksika’nın bağımsızlığından itibaren Meksika kimliğinin oluşumunda Malinçe’nin rolü bahsedilmektedir. İspanyol hakimiyetiyle birlikte ortaya çıkan melezlik olgusu içinde Guadalupe’li Meryem Ana ile Malinçe’nin nasıl algılandığı incelenmiştir. Bağımsızlık sonrası oluşan Meksika kimliğinde Malinçe’nin rolü ve algısı incelenmiştir.

İspanyollar iktidardayken hakimiyet altındaki Meksikalıların belgelerde yansıttığı Malinçe, bağımsızlık kazanıldıktan sonra iktidar el değiştirdiğinde

istenmeyen kişi olarak ilan edilmiştir ve yerine Guadalupe'li Meryem Ana tercih edilmiştir. Malinçe'nin Cortés ile olan ilişkisi üzerine Ireneo Paz'ın ve ona çingada diyen Octavio Paz'ın Malinçe algısı karşılaştırılıp incelenmiştir. Ireneo Paz'ın yansıttığı Malinçe, sevdiğini memnun etmek isteyen aşık bir tercüman, iktidarda olana itaat eden ve sonunda intihar eden bir kadın iken Octavio Paz'e göre Malinçe, Meksika'nın fethinde İşpanyolların yanında olduğu için hain ve şingadadır. Kendisi ve bedenini İşpanyollara açan ve onlara direnmemiş pasif bir kadındır. Malinçe'nin anneliğı konusunda da kötü bir anne olduğunu iddia edilmiştir. Ayrıca, Malinçe'yle bağılantılı olarak malinçizm, çikano ve marianizm kavramları ile yerlililik akımında Malinçe'nin rollerinden bahsedilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde ise Malinçe edebî bir figür olarak ele alınmıştır. XX. yüzyıla kadar konu olduğu eserlerde Malinçe'nin nasıl alımlandığı incelendikten sonra XX. yüzyılda hakkında yazılan eserlerden baş karakter olarak yer aldığı eserler incelenmiştir. Tiyatro, şiir, öykü, romanlarda, çizgi roman, müzikalde ve hatta didaktik amaçla hazırlanan bilgisayar ve masa oyunlarında yansıtılan Malinçe figüründen bahsedilmiştir. Tarih sayfalarından, edebî eserlerin sayfalarına geçiş yapan Malinçe'nin edebî eserlerdeki temsili öncelikle bir şiir ve tiyatro oyununda yapılmaktadır. XX. yüzyıla kadar ele alınan eserlere aşk romanı karakteri olarak dahil olmuş olan Malinçe, öncelikle sevdiğı adama olan aşkından dolayı halkına yardım etmeyen veya ihanet eden kadın olarak tasvir edilmiştir. Sonrasında zayıf, kurban, yerli bir kadın müzakereci olarak da aktarılan Malinçe; aşık, kıskanç ve katil olabilecek kötü bir kadın tragedya figürü olmasının yanı sıra Cortés'in yaptıklarını onaylayan pasif bir figür olarak sunulmuştur.

Malinçe'yi tarihî bir figür olarak ele alan kronistlerden sonra XIX. yüzyılın başlarında Meksika'nın bağımsızlığını kazanma ve ulus-devlet olma sürecinde, İşpanyolların yanında bulunan Malinçe'nin imajı dönemin entelektüelleri ve yazarları tarafından tekrar değerlendirilmiştir. XX. yüzyılda farklı türlerde ele alınan Malinçe figürü oldukça çeşitlidir. XX. yüzyılda tiyatro oyunlarında temsil edilen Malinçe; Novo'nun oyunlarında aşkı için her şeyi yapabilen, Cortés'in emrine amade aşık kadın olarak yansıtılmaktadır. Bu iki eser dışında yansıtılan Malinçe, Cortés'i eleştirebilen, fikirleriyle Cortés'e karşı durabilen ve aktif, Moctezuma'nın iktidarını sorgulayan bir figürdür. Fuentes'in yansıttığı Malinçe ise oğluna seslenen ve halkının maruz kaldığı

şiddet nedeniyle suçladığı Cortés'e ve İspanyollara karşı intikam alması için yönlendiren bir karakterdir. Ayrıca, Malinçe'nin modern yorumlamaların ve metinlerarasılığın görüldüğü öne çıkan eserler ve Octavio Paz'a cevap niteliğinde göndermeler bulunmaktadır. Ayrıca, İspanyollara karşı ayaklanarak yerlilerin tarafına geçen ve Cortés'e karşı saldıran güçlü bir kadın olarak Malinçe ve bunun yanı sıra barış için kasten yanlış tercüme yapan bir Malinçe de görülmektedir.

XX. yüzyıl şiirlerindeki Malinçe, Meksika toplumunda ortaya çıkan iki kutuplu iyi-kötü kadın temsilindeki Guadalupeli Meryem Ana'ya karşı kötü kadın olan ve olumsuz çağrışımlara sahip bir figürdür. Eylemleri ve içinde bulunduğu durumdan dolayı yargılanamayacak bir karakter olarak Malinçe, kaderine başkasının yön verdiği pasif bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Şiirlerdeki Malinçe figürü, XX. yüzyıl öncesi eserlerdeki Malinçe figürüyle benzerdir. XX. yüzyıl öykülerinde yansıtılan Malinçe'nin ilginç kurgularda yer almaktadır. Garro'nun öyküsünde Malinçe'ye atfedilen hainlik, yaşadığı varsayılan suçluluk ve pişmanlıktan bahsedilmektedir. Meksikalı kadınların kendilerini modern Meksikalıların annesi olarak gördükleri Malinçe'yle hainlik üzerinden özdeşleştirdikleri görülmektedir. Fuentes'in öykülerinde yansıttığı Malinçe, önce Aguilar'ın perspektifinden tercümanlığı ile öne çıkmıştır. Aguilar ile dil üzerinden güç savaşı ve rekabeti yaşayan, sonunda da galip çıkan bir Malinçe görülmektedir. Malinçe'nin oğlu Martín'in gözünden yansıtılan Malinçe figürü ise Cortés'in planlarında gerekli, evlilik bağı dışında oğlu olan bir kadın, terk edilen, okuması yazması olmasa da sadık ve işe yarayan bir tercüman olarak gösterilmiş ve anneliği ile öne çıkarılmıştır.

Octavio Paz haricindeki XX. yüzyıl yazarları, eserlerinde Malinçe'yi karalanmış imajdan kurtarmış ve hatta sembolik bir karakter haline getirmişlerdir. Octavio Paz'ın iddia ettiği pasif kadın Malinçe, Cortés'in danışmanyken yanlış bulduklarını Cortés'e söyleyebilme cesaretine sahip ve hatta ona karşı yöneltilen 'çingada' söylemine de cevap verebilmiş biri olarak gösterilmiştir.

XXI. yüzyılda yazılan eserlerde ise bey kızı, tercüman, aracı ve danışman, Martín'in annesi ve başka bir konkistadorun eşi olarak sunulan Malinçe, çok yönlü ve daha çağdaş bir karakterdir. Bu anlamda bağımsız ve modern kadın figürüne yakındır. Danışmanı olduğu Cortés'e yol gösteren, kendi sesi ve düşünceleri olan güçlü bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Bir başka eserde Malinçe Cortés'in sadık hizmetkarı olurken

yeri geldiğinde söz dinlemeyen, ona karşı çıkararak fikirlerini ifade eden ve sonuçlarına katlanan güçlü bir kadın olarak görülmektedir. Ayrıca, anlatıcının Malinçe olduğu eserler de ortaya çıkmıştır. Kendi öyküsünü kurmaca da olsa XX. yüzyıldaki tiyatro oyunlarında kendi ağzından anlatabilmiş ve ‘çingada’ gibi karalamalara cevap verebilmiş Malinçe, kendi hikayesini oğluna yazdığı kurmaca otuz mektupta anlatan kişi olmuştur. Öyküsünü biyografik bir roman olarak anlatan Malinçe, hediye edildiği efendisi ona kendini değerli hissettirip saygı duyduğu için zekasını ve elindekilerini ona adayan kişidir. Bir köle olarak hizmet etmenin ötesine geçen bir kadın olarak o dönemde herhangi bir kadının sahip olacağından fazlasına sahip olmuştur.

Roberto A. Valdeón’un ifade ettiği gibi İspanya’nın iki kültür arasındaki karşılaşmayı ya da kimilerine göre çatışmayı bir dizi anma etkinliğiyle kutlamaya başlaması, 1992’den önceki ve sonraki yıllarda yeniden canlanmıştır (Valdeón, 2013: 158). 2021 yılında Meksika’nın fethinin 500. yıl dönümü nedeniyle bu fetihde yer alan tarihî bir figür olan Malinçe’nin yazılı eserlerin yanı sıra çeşitli platformlardaki figürü de gösterilmiştir. Malinçe; adına müzikal yapılan, Meksika’nın fethinin 500. yıl dönümünün çerçevesinde düzenlenen panel ve seminerlerde bahsedilen bir karakterdir.

XXI. yüzyılda hakkında yazılan eserler dışında çizgi roman, dizi ve müzikal gibi eserlerin yanı sıra bilgisayar oyunu ve masa oyununda da Malinçe figürü karşımıza çıkmaktadır. Yerliler tarafından hediye edildiği İspanyollara tercüman olarak hizmet eden bir kadın olan Malinçe’nin Tenoçtitlan’ın düşmesinde ve Aztek İmparatorluğu’nun sona ermesinde sorumlu olamayacağı görülmektedir ve halkına ihanet etmiş bir karakter değildir. Tarihî bir figür olarak Malinçe, katkıda bulunduğu fethin sonucunda yeni bir kültürün oluşuma sebep veren, tercüman bir kadın olarak görülmektedir. Ona atfedilen çingada ve hain sıfatları, yerini olumlu çağrışımlara bırakmıştır. Meksika tarihinin ayrılmaz bir parçası haline gelen Malinçe’nin imgesi “Nehirdeki su gibi asla aynı kalmayan ve yıllar geçtikten daha da iyi olan şarap gibi” (Fernández Poncela, 2006: 377) ve zaman içinde değişerek bugün daha olumlu çağrışımlar kazanmıştır.

KAYNAKÇA

- ACEMOĞLU, D. ve J. A. ROBINSON: 2012 **Ulusların Düşüşü: Güç Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 76. baskı, 2022.
- AGUILAR MORENO, M.: 2002 “The Indio Ladino as a Cultural Mediator in the Colonial Society”, **Estudios de Cultura Náhuatl**, Sayı 33, s. 149-184.
- AIMI, A.: 2002 **La verdadera visión de los vencidos**, Çev. Celia Caballero Díaz, Alicante, Publicaciones de la Universidad de Alicante, 2009.
- ANZALDÚA, G.: 1987 **Borderlands = la frontera**, Çev. Carmen Valle, Madrid, Capitán Swing Libros, S. L., 2. baskı, 2016.
- ARACIL VARÓN, B.: 2007 “Moctezuma II: Ausencia y presencia en el teatro mexicano”, **América sin nombre**, Sayı 9-10, s. 12-20.
- BÁEZ-JORGE, F.: 2018 “El guadalupanismo y la identidad nacional”, **Archipiélago**, Cilt 25, Sayı 100, s. 49-51.
- BAKEWELL, P. J.: 1997 **A History of Latin America: c. 1450 to the present**, Malden (Massachusetts), Blackwell Publishing, 2. baskı, 2004.
- BARJAU, L.: 2011 “Reseña de la conquista de Malinche”, **Dimensión Antropológica**, Yıl 18, Cilt 52, Mayıs/Ağustos, s. 189-193.
- BARJAU, L.: 2017 “Malintzin en medio de la conquista”, **Historias**, Sayı 92, s. 19-36.
- BARTRA, R.: 1987 **La jaula de la melancolía. Identidad y metamorfosis del mexicano**, México, Editorial Grijalbo.
- BASTIN, G.: 1998 “Latin American tradition”, **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, (Haz. Mona Baker ve Gabriela Saldanha), Londra ve New York, Routledge, 2. baskı, 2011.

- BASTIN, G.: 2003 “Por una historia de la traducción en Hispanoamérica”, **Íkala**, Cilt. 8, Sayı 14, s.193-217.
- BELLINI, G.: 2006 “Descubrimiento y Conquista: Algunas figuras cuestionadas en el teatro hispanoamericano del siglo XX”, **América sin nombre**, Sayı 9-10, s. 49-57.
- BENAVENTE MOTOLINÍA, T.: 1858 **Historia de los indios de la Nueva España**, Barcelona, Red Ediciones, 2011.
- BERNAL, R.: 1994 **Mestizaje y criollismo en la literatura de la Nueva España del siglo XVI**, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 2005.
- BLACK, J.: 2019 **Kısa İspanya Tarihi**, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Say Yayınları, 2020.
- BOSI, R.: 1969 **Grandes de todos los tiempos (Hernán Cortés)**, Madrid, Editorial Prensa Española.
- BRADING, D. A.: 2001 **Mexican Phoenix: Our Lady of Guadalupe: Image and Tradition Across Five Centuries**, Cambridge University Press.
- BUENO BRAVO, I.: 2010 “El Lienzo de Tlaxcala y su lenguaje interno”, **Anales del Museo de América**, Sayı 18, s. 56-77.
- BUENO BRAVO, I.: 2015 “Los aliados de Cortés en la conquista de México”, **Revista de Historia Militar**, Sayı 118, s. 13-42.
- BUENO BRAVO, I.: 2019 “Doña Marina en la conquista de México”, **Mujeres en la guerra y en los ejércitos**, (Haz. Manuel Santirso Rodríguez ve Alberto Guerrero Martín), Madrid, Editorial Catarata, s. 93-105.
- BULUT, A.: 2015 **Tercüme Hatası!?**, İstanbul, Çeviribilim Yayınları, 2-baskı, 2022.
- CASTAÑEDA DE LA PAZ, M.: 1997 “Los códices históricos mexicas. El código Azcatitlan”, **EHSEA**, Sayı 14, s. 273-299.

- CASTAÑEDA DE LA PAZ, M.: 2016 “Estrategias para cambiar el destino. Los hijos de Moctezuma en el siglo XVI”, **Arqueología Mexicana**, Cilt, Sayı 142, s. 65-69.
- CASTAÑEDA DE LA PAZ, M. ve M. R. OUDIK: 2012 “La Conquista y la colonia en el Códice Azcatitlan”, **Journal de La Société des Américanistes**, Paris, Société des Américanistes, Cilt 98, Sayı 2, s. 59-95.
- CASTELLANOS, R: 1957 **Balún Canán**, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 29. baskı, 2004.
- CASTELLANOS, R: 1972 **Poesía no eres tú**, México D.F., Fondo de Cultura Económica.
- CASTELLANOS, R: 1975 **El eterno femenino**, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 15. baskı, 2003.
- CASTRO, R.: 2001 **Chicano Folklore: A Guide to the Folktales, Traditions, Rituals and Religious Practices of Mexican Americans**, Oxford, Oxford University Press.
- CHASTEEN, J. C.: 2001 **Latin Amerika Tarihi: Kanla ve Ateşle Yoğrulmuş Toprakların Öyküsü**, Çev. Ekin Duru, İstanbul, Say Yayınları, 2. baskı, 2017.
- CHAVERO, A.: 1877 **Xóchitl**, México, Tipografía de Gonzalo A. Eslava, 3. baskı, 1879.
- CORDERO, A.: 1780 **Cortés triunfante en Tlaxcala**, Cádiz, Imprenta de D. Luis de Luque y Leiva.
- CORPI, L.: 1980 **Palabras de mediodía = Noon Words**, Çev. Catherine Rodríguez-Nieto, Houston, Arte Público Press, 2001.
- CORTÉS, H.: 1519-1526 **Cartas de la conquista de México**, Madrid, Editorial Sarpe, Cilt 1, 1985.
- CYPESS, S. M.: 1991 **La Malinche in Mexican literature from history to myth**, Austin, University of Texas.
- DÁVALOS, M.: 1916 **Águilas y estrellas: película dramática en dos partes y un prólogo**, México, Dirección General de Bellas Artes.

- DAVENPORT, F. G.: 1917 **European Treaties Bearing on the History of the United States and Its Dependencies**, Washington, Carnegie Institution.
- DEL CASTILLO, A. R.: 1999 “Malintzin Tenépal A Preliminary Look into a New Perspective”, **Latina Issues Fragments of Historia(ella) (Herstory)**. (Haz. Antoinette Sedillo López), New York, Routledge.
- DELISLE, J. ve J. WOODSWORTH: 2012 **Translators through History**, Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins.
- DÍAZ DEL CASTILLO, B.: 1632 **Historia verdadera de la conquista de la Nueva España. Tomo I**, México D.F., Editorial Pedro Robredo, 1939.
- DURÁN, D.: 1579 **Historia de las Indias de Nueva España e islas de la tierra firme**, Tomo II, México, Imprenta de Ignacio Escalante, 1880.
- DUVERGER, C.: 2012 **Crónica de la eternidad. ¿Quién escribió la *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España*?** México, Santillana Ediciones Generales.
- ELLIOTT, J.: 1984 “La conquista española y las colonias de América”, **Historia de América Latina. 1: América Latina colonial: La América precolombina y la conquista**, (Haz. Leslie Bethell), Çev. Antonio Acosta, Barcelona, Editorial Crítica, 1990, s.126-169.
- ESCALANTE GONZALBO, P.: 1999 “De la pictografía a la pintura” **Arqueología mexicana**, Cilt 7, Sayı 38, s. 51.
- ESCALANTE GONZALBO, P.: 2004 “El México Antiguo”, **Nueva Historia mínima de México**, México, Colegio de México, Centro de Estudios Históricos.
- ESQUIVEL, L.: 2005 **Malinche**, Madrid, Punto de Lectura S.L., 2007.
- FEHRENBACH, T. R.: 1973 **Fire and Blood: A History of Mexico**, New York, Macmillan Publishing.

- FERNÁNDEZ, M. Á.: 1992 **La Jerusalén indiana: los conventos-fortaleza mexicanos del siglo XVI**, México, Smurfit Carton y Papel de México.
- FERNÁNDEZ PONCELA, A. M.: 2006 “La Malinche mujer, nación y género”, **Versión**, Sayı 17, México, s. 345-379.
- FERRO, M.: 1994 **Sömürgecilik Tarihi**, Çev. Muna Cedden, İstanbul, İmge Kitabevi, 3. baskı, 2017.
- FLORES FARFÁN, J. A.: 2006 “La Malinche, portavoz de dos mundos”, **Estudios de Cultura Nahuatl**, Cilt 37, s.117-137.
- FUENTES, C.: 1991 **Ceremonias del alba**, México DF., Siglo XXI Editores, 4. baskı, 2005.
- FUENTES, C.: 1993 **El naranjo, o los círculos del tiempo**, México, Editorial Alfaguara.
- GABRIEL GARCÉS, V.: 1957 **Indigenismo**, Quito, Editorial Casa de Cultura Ecuatoriana.
- GARRO, E.: 1964 **La semana de colores**, Xalapa, Universidad Veracruzana.
- GIL, R. M. ve C. I. VAZQUEZ.: 1996 **The Maria paradox: How Latinas Can Merge Old World Traditions with New World Self-Esteem**, New York, G.P. Putnam's Sons.
- GONZÁLEZ GONZÁLEZ, L. C.: 2020 **Conquista de México o Revolución de Malinche**, Las Vegas, Bağımsız Yayın, Amazon.
- GONZÁLEZ HERNÁNDEZ, C.: 2002 **Doña Marina (la Malinche) y la formación de la identidad mexicana**, Madrid, Encuentro Ediciones.
- GONZÁLEZ OCHOA, J. M.: 2001 **América Hispana 1492-1598**, Madrid, Acento Editorial.
- GONZÁLEZ OCHOA, J. M.: 2015 **Protagonistas desconocidos de la conquista de América**, Madrid, Ediciones Nowtilus.
- GOROSTIZA, C.: 1958 “La Malinche o La leña está verde”, **Teatro Completo**, México, Instituto Nacional de Bellas Artes, 2004.

- GUTIÉRREZ
SAMPERIO, C.: 2019 **La Malinche: Doña Marina, Malinaltzin, Malintzin, Malinalli. Una sola mujer**, Lexington (Kentucky), Bağımsız Yayın, Amazon.
- HARMAN, C.: 2010 **Halkların Dünya Tarihi**, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, İstanbul, Yordam Kitap, 3. baskı, 2013.
- HERREN, R.: 1992 **Doña Marina, la Malinche**, Barcelona, Editorial Planeta.
- HORTA SANZ, M. J.: 2015 “La conquista de México en el *Guatimozín* de Gertrudis Gómez de Avellaneda”, **Estudios y Homenajes Hispanoamericanos. III**, (Haz. Efthimia Pandís Pavlakis v.d.), Madrid, Ediciones Clásicas, s. 93-105.
- JARABA ABELLÁN, A.: 2022 **Soy la Malinche**, Madrid, Nuevo Nueve.
- JACOBO-MARÍN, D.: 2009 “Miguel Hidalgo y la Independencia”, **Nueva Época**, Sayı 8, s. 26-31.
- KORCHILOV, I.: 1997 **Translating history: Thirty years on the front lines of diplomacy with a top Russian interpreter**, New York, Scribner.
- KUTLU, M. N.: 2012 **Tılsım, İnanç ve Başkaldırı: Başlangıcından XVIII. Yüzyıla Kadar Latin Amerika Edebiyatı**, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- LAREDO VERDEJO, C.: 2012 **La intérprete de Hernán Cortés: el regalo de Centla**, Madrid, Palibrio.
- LARROYO, F.: 1947 **Historia comparada de la educación en México**, México, Editorial Porrúa, 8. baskı, 1967.
- LAS CASAS, B. de: 1561 **Historia de Las Indias. Libro III**, Caracas, Biblioteca Ayacucho, 1986.
- LEATHAM, M.: 1989 “Indigenista Hermeneutics and the Historical Meaning of Our Lady of Guadalupe of Mexico”, **Folklore Forum**, Cilt 22, Sayı 1-2, s. 27-39.

- LEÑERO V.: 1994 **La noche de Hernán Cortés**, México D.F., Ediciones El Milagro.
- LEÓN-PORTILLA, M.: 2000 **Tonantzin Guadalupe. Pensamiento náhuatl y mensaje cristiano en el “Nican mopohua”**, México, FCE, El Colegio Nacional, 5. baskı, 2014.
- LÓPEZ DE GÓMARA, F.: 1552a **La Conquista de México**, Barcelona, Red Ediciones, 2011.
- LÓPEZ DE GÓMARA, F.: 1552b **Historia general de las Indias**, Barcelona, Red Ediciones, 2011.
- MALAMUD, C.: 2005 **Historia de América**, Madrid, Alianza Editorial.
- MANZANERA, L.: 2022 “Aztecas: La conquista del mayor imperio precolombino”, **Muy historia Biografías**, s. 30-37.
- MARRIOTT, E.: 2012 **The History of the World in Bite Sized Chunks**, London, Michael O’Mara Books Limited, 2016.
- MARTÍNEZ MARÍN, C.: 1986 “Los orígenes del Lienzo de Tlaxcala. Fechas y fuentes”, México, **Históricas, Boletín del Instituto de Investigaciones Históricas UNAM**, Sayı 20, s. 3-15.
- MCQUOWN, N. A.: 1958 “*The General History of the Things of New Spain*, by Bernardino de Sahagún”, **Hispanic American Historical Review**, Sayı 38 (2), s. 235-238.
- MUÑOZ CAMARGO, D.: 1576-1591 **Historia de Tlaxcala**, Barcelona, Editorial Linkgua, 2011.
- MURIEL, J.: 1992 **Las Mujeres de Hispanoamérica**, Madrid, Editorial MAPFRE.
- NAVARRETE, F.: 2004 “The Hidden Codes of Codex Azcatitlan”, **Res: Aesthetics and Anthropology**, Sayı 45, s. 144-160.
- NAVARRETE, F.: 2007 “La Malinche, la Virgen y la montaña: el juego de la identidad en los códices tlaxcaltecas”, **História**, São Paulo, Cilt 26, Sayı 2, s. 288-310.

- NEBEL, R.: 1995 **Santa María Tonantzin Virgen de Guadalupe. Continuidad y transformación religiosa en México**, México D.F., Fondo de Cultura Económica.
- NIDA, E. A.: 1975 **Language structure and translation**. Standford (California), Standford University Press.
- NOVO, S.: 1956 “Cuauhtémoc”, Magaña Esquivel, Antonio, **Teatro Mexicano del siglo XX**, Cilt 4, México, Fondo de Cultura Económica, 1970, s. 256-282.
- NOVO, S.: 1985 **Diálogos teatro breve**, México, D. F., Editores Mexicanos Unidos.
- ORIZ BES, A.: 2015 “Los indígenas en el proceso colonial: leyes jurídicas y la esclavitud”, **Anuario del Centro de la Universidad Nacional de Educación a Distancia en Calatayud**. Sayı 21, s. 189-206.
- PALADINI, L.: 2012 “El viaje de Malinche en el teatro mexicano actual: el hiriente retrato de Jesusa Rodríguez”, **Les Ateliers du SAL**, Sayı 1-2, s.131-144.
- PAZ, I.: 1873 **Amor y Suplicio**, México, Imprenta y Litografía de Ireneo Paz, 2 Cilt, 1899.
- PAZ, I.: 1883 **Doña Marina**, México, Imprenta y Litografía de Ireneo Paz, 2 Cilt.
- PAZ, O.: 1950 **El laberinto de la soledad y otras obras**, New York, Penguin Books, 1997.
- PAZ, O.: 1974 “Entre orfandad y legitimidad”, Lafaye, Jacques, **Quetzalcóatl y Guadalupe**, Çev. Ida Vitale ve Fulgencio López Vidarte, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 4. baskı, 1995, s. 11-26.
- PULIDO, G.: 2022 “Los aliados indígenas”, **Muy historia Biografías**, s. 38-45.
- RASCÓN BANDA, V. H.: **La malinche**, México, D.F., Editorial Plaza y Janés. 2000

- RESTALL, M.: 2003 **The Seven Myth of Spanish Conquest**, New York, Oxford University Press.
- REUMAN, A. E.: 2000 "Coming Into Play: An Interview with Gloria Anzaldúa", **MELUS**, Cilt 25, Sayı 2, s. 3-45.
- RICHART, M. B.: 1997 "Códices Etnográficos: El Códice Florentino", **EHSEA**, Sayı 14, s. 349-379.
- RÍO, F. del: 2009 **La verdadera historia de Malinche**, México, Editorial Grijalbo.
- RÍOS CASTAÑO, V.: 2005 "Fictionalising Interpreters Traitors, Lovers and Liars in the Conquest of America", **Linguistica Antverpiensia**, Cilt 4, s. 47-60.
- ROBINSON, A.: 2012 "La Malinche Speaks Back: Colonialism and Resistance in Ireneo Paz's *Doña Marina* (1883)", **Bulletin of Spanish Studies**, Cilt 89, Sayı 5, s.769-791.
- ROJAS GARCIDUEÑAS, J.: 1976 "Indigenismo en el México de los siglos XVII a XIX". **Revista de la Universidad de México**, Cilt 30, Sayı 7, s. 1-7.
- ROMERO GALVÁN, J. R. ve R. CAMELO: 2003 "Fray Diego Durán", **Historiografía mexicana. Volumen I. Historiografía novohispana de tradición indígena**, (Haz. Juan A. Ortega y Medina ve Rosa Camelo), México, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Históricas, s. 229-258.
- ROSENBLAT, Á.: 1954 **La población indígena y el mestizaje en América. II. El mestizaje y las costas coloniales**, Buenos Aires, Editorial Nova.
- ROSENBLAT, Á.: 1964 "La hispanización de América: El castellano y las lenguas indígenas desde 1492", **Presente y futuro de la lengua española**, Actas de la Asamblea de Filología del I Congreso de Instituciones Hispánicas, Madrid, Ediciones Cultura Hispánica, s. 189-216.

- ROSSET, E.: 2004
- SAHAGÚN, B.: 1560?
- SÁNCHEZ
- MASTRANZO, N. A.: 2006
- SERNA, M.: 2014
- SLAUTINA, Y.: 2006
- SOLÍS, E. C. vd.: 1985
- STARR, F.: 1898
- STEVENS, E. P.: 1973
- SUÁREZ, G. ve P. AULADELL: 2019
- THOMAS, H.: 1993
- THOMAS, H.: 2000
- TORIKAI, K.: 2009
- Malinche**, Barcelona, Ediciones Folio, 2006.
- Historia general de las cosas de Nueva España. II**, Barcelona, Red Ediciones, 2011.
- “El lienzo de Tlaxcala”, **Diario de Campo. Boletín interno de los investigadores del área de Antropología**, Say1 82, s. 64-70.
- “Rosario Castellanos y El eterno femenino” **Anagnórisis. Revista de investigación teatral**, Say1 9, s. 40-52.
- “Las herederas de la culpa: el arquetipo de Malinche en la obra de Elena Garro”, **Campus stellae: haciendo camino en la investigación literaria**, (Haz. Dolores Fernández López ve Fernando Rodríguez-Gallego, Santiago), Universidade de Santiago de Compostela, Cilt 2, s. 468-475.
- Actas de Cabildo de Tlaxcala, 1547-1567**, México, AGN-ITC, Colección Códices y Manuscritos de Tlaxcala 3.
- The Mapa de Cuauhtlantzinco or, Codice Campos**, Chicago, The University of Chicago Press. 1976.
- “Machismo and marianismo”, **Society**, Say1 10, s. 57-63.
- El sueño de Malinche**, Madrid, La Huerta Grande.
- La Conquista de México**, Barcelona, Editorial Planeta, 2015.
- Quién es quién de los conquistadores**, Çev. María Dolors Udina v.d., Barcelona, Salvat Editores, 2001.
- Voices of the Invisible Presence Diplomatic Interpreters in Post-World War II Japan**, Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins.

- TOWNSEND, C.: 2006 **Malintzin's Choices: An Indian Woman in the Conquest of Mexico**, Albuquerque, University of New Mexico Press.
- TURNER, V.: 1974 **Dramm, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society**, Ithaca, New York, Cornell University Press.
- USIGLI, R: 1974 **Corona de Sombra, Corona de Fuego y Corona de Luz**, México, D.F., Editorial Porrúa, 6. baskı, 1989.
- VALDEÓN, R. A.: 2013 "Doña Marina/La Malinche. A historiographical approach to the interpreter/traitor", **Target**, Sayı 25: 2, s. 157-179.
- VALERO DE GARCÍA LASCURÁIN, A. R.: 2006 "El Códice Azcatitlan: una mirada a un libro de historia mexicana Azcatitlan", **Ciencia**, Cilt 57, Sayı 4, s. 8-20.
- VARDAR, B.: 1981 "Çeviri Konuşmaları", **Yazko Çeviri**, Sayı 2, s. 172-174.
- VÁZQUEZ MORALES, L. M.: 2019 **El Lienzo de Tlaxcala**, Tlaxcala, Sociedad de Historia, Educación y Cultura de Tlaxcala.
- VÉLEZ CIPRIANO, I.: 2019 **La conquista de México: Una nueva España**, Madrid, La Esfera de los Libros.
- VILLATORO, M. P.: 2022 "Cholula: El mito de una matanza", **Muy historia Biografías**, s. 46-53.
- VISSON, L.: 2005 "Simultaneous Interpretation: Language and Cultural Difference", **Nation, Language, and the Ethics of Translation**, (Haz. Sandra Bermann ve Michael Wood), Princeton, Princeton University Press, s. 51-64.
- VON WOBESER, G.: 2023 "Los primeros milagros atribuidos a la Virgen de Guadalupe" **RHM Relatos e Historias en México**, Sayı 171, s. 50- 57.

- WARD, T.: 2001 “Expanding Ethnicity in Sixteenth-Century Anahuac: Ideologies of Ethnicity and Gender in the Nation-Building Process”, **MLN**, Cilt 116, Sayı 2, s. 419-452.
- WOOD, S. G.: 2003 **Transcending conquest: Nahua views of Spanish colonial Mexico**, Norman, University of Oklahoma Press.
- YETKİN KARAKOÇ, N.: **Çeviri ve Diplomasi**, İstanbul, Çeviribilim Yayınları. 2016

KAYNAKÇA ELEKTRONİK

- ALBALADEJO LÓPEZ, A.: 2015 “Tras las huellas de La Malinche: Tránsito del arquetipo en el teatro mexicano del siglo XX”, Valencia, Universitat de Valencia, Doktora tezi (Yayınlanmamış) (Çevrimiçi) <http://hdl.handle.net/10550/51513>, 07 Temmuz 2022.
- DURÁN, D.: 1579 **Historia de las Indias de Nueva España e islas de la tierra firme**, (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/QgF8>, 01 Eylül 2022.
- FLORESCANO, E.: 2006 “Sahagún y el nacimiento de la crónica mestiza” **Relaciones**, Cilt 23, Sayı 91, El Colegio de Michoacán, Zamora, México, (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/Qsat>, 22 Kasım 2022.
- GARCÍA OLIVERA, J. A.: 1991 **Nuestra Señora de los Remedios, su culto y su cofradía**, México, D. F., Universidad Nacional Autónoma de México. Lisans tezi. (Yayınlanmamış) (Çevrimiçi) <https://kisa.tk/w7D>, 30 Mart 2023.
- GLANTZ, M.: 2021 “Margo Glantz: La Malinche, personaje clave en la conquista de México”, **El Herald de San Luis**

- Potosí**, 10 Ağustos 2021, s.y. (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/QgF0>, 02 Mayıs 2022.
- GÓMEZ DE AVELLANEDA, G.: 1853 **Guatimozín, último emperador de Méjico**, México, Imprenta de Juan Navarro, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes- Universidad de Alicante, 31 Mayıs 2022, (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/QgF6>, 05 Ağustos 2022.
- GONZÁLEZ GARCÍA, J.: 2009 **El santuario de los Remedios como espacio de apropiación e identidad**, México, D.F., Universidad Autonoma Metropolitana. Yüksek lisans Tezi (Yayınlanmamış) (Çevrimiçi) <https://kisa.tk/vZQ>, 22 Mart 2022.
- GURRÍA LACROIX, J.: 1971 **Hernán Cortés y Diego Rivera**, México, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Históricas, (Historia Moderna y Contemporánea Serisi, Sayı 10), 05 Eylül 2016, (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/QgF3>, 13 Ağustos 2022.
- LASSO DE LA VEGA, G.L.: 1594 **Mexicana**, Madrid, Atlas, 1970. (Çevrimiçi) <https://www.kisa.link/QgF5>, 04 Eylül 2022.
- MONTERO GARCÍA, I. A.: 2020 **Cocotzin: Nuestra Señora de Los Remedios**, Ciudad de Mexico, Itio Ediciones. (Çevrimiçi) <https://kisa.tk/wjT>, 24 Nisan 2022.
- ORONA, K.: 2022 “Frase Mexicana: "De noche, todos los gatos son pardos", descubre su origen y qué significa”, **El Herald de México**, s.y., 20/4/2022, (Çevrimiçi) <https://kisa.tk/wgX>, 22 Mayıs 2022.
- PÉREZ-LAGUNES, R.: 2001 “The Myth of La Malinche From the Chronicles 0to Modern Mexican Theater”, Virginia Polytechnic Institute and State University, 1 Mayıs 2001,

- (Yayınlanmamış) (Çevrimiçi) Yüksek lisans tezi,
<https://kisa.tk/whb>, 09 Eylül 2022.
- RUBIAL GARCÍA, A.: 2022 “Las mujeres y los niños; traductores y transmisoras invisibles”, **Noticonquista**, México. s.y. (Çevrimiçi)
<https://www.kisa.link/QrDC>, 07 Ekim 2022.
- SANCHEZ, M.: 1992 **Contemporary Chicana Poetry: A Critical Approach to an Emerging Literature**, Berkeley, University of California Press, <https://kisa.tk/whd>, 05 Mayıs 2022.
- SCHUMAN, N. I.: 2017 “Woman as Dialect: La Malinche in the Construction and Re-Construction of Post-Colonial Mexican Identity”, **Senior Projects 342**. (Çevrimiçi)
<https://www.kisa.link/QgF4>, 09 Mayıs 2022.
- TUNALI, G.: 2006 “Çevirmen Kimlikleri: Tarihsel, Dizgeci ve Eleştirel Bir Yaklaşım”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi (Yayınlanmamış) (Çevrimiçi)
<https://www.kisa.link/QgEZ>, 24 Şubat 2022.